

ANTON RAȚIU

Cumplita odisee
a grupului
Lucrețiu Pătrășcanu

Adevăruri dureroase

volumul I

Editura GESTIUNEA
colecția "memorii"
București
1996

Anton Rațiu

*n. 14.03.1916
Beclean*

Ca fost colaborator apropiat al lui L. Pătrășcanu, nu pot, nu am dreptul să plec din această lume decât după ce îmi îndeplinesc o ultimă misiune: să dezvălu în întregul adevăr în legătură cu ce a însemnat la începutul epocii comuniste, ceea ce a intrat în conștiința publică sub sintagma "cazul" Lucrețiu Pătrășcanu.

***Așa să-mi ajute
Dumnezeu !***

"... Este un caz unic, din câte cunosc - și îmi cer scuze anticipat față de aceia care, posibil, au fost în situații similare - de detenție în "anonimat", cu minime și pasagere contacte cu alți condamnați politici. Să recunoaștem: inventivitatea securisto-comunistă în materie de retorsiuni n-a avut limite!

Din această situație bizară înțelegem că s-a născut ideea ca memorialistica Domniei Sale să aibă un aspect deosebit. Domnul Anton Rațiu s-a dedublat în "pușcăriașul" Rădulea - numele de împrumut pe care i l-au impus tortionarii - și în "omul liber", presupus a fi, când în realitate a devenit doar după 1989 ... Un dialog insolit se desfășoară în paginile lucrării, dens în semnificații și generos în încărcătură faptică. În acest fel, autorul își verifică propria conștiință în permanență, cu obstinație poate, dar cu obstinația omului animat de cele mai bune intenții. Nu vrea să fie nedrept, motiv pentru care dezvăluie cu măsură fapte și situații în care implică nume și nu unele obișnuite, ci dintre acelea care au intrat deja în istorie: Gh. Gh.-Dej, Emil Bodnăraș, Teohari Georgescu, Ana Pauker, Vasile Luca, Al. Chișinevschi, Al. Nicol-schi și numeroși alții.

Distinct de aceștia menționăm pe Lucrețiu Pătrășcanu sau Ștefan Foriș, fiindcă alăturarea numelui lor la lista anterioară ar fi echivalentă cu o blasfemie."

Florian Tănăsescu

ANTON RAȚIU

Cumplita odisee
a grupului
Lucrețiu Pătrășcanu

Adevăruri dureroase

volumul II

Editura GESTIUNEA
colecția "memorii"
București
1996

După "Cercetări etno-sociologice la Est de Bûg", apărută în 1994 în editura Fundației Culturale Române, domnul Anton Rațiu se lansează în acest an cu primele două volume de memorialistică intitulate generic: "*Cumplita odisee a grupului Lucrețiu Pătrășcanu - Adevăruri dureroase*". Volumele șochează atât pe cei familiarizați cu probleme de istorie cât și pe cei care cunosc mai puțin sau deloc epoca de după 1944. Este o perspectivă nouă de abordare a evenimentelor istorice și o mărturie emoționantă a dramaticilor trăiri ca deținut politic în regim comunist, învinuit doar de a fi fost colaborator al "banditului" Lucrețiu Pătrășcanu.

Domnul Anton Rațiu, descendent al familiei memorandumistului Rațiu, este un om vertical și a rămas vertical în toți anii petrecuți în anchete continui în aresturile comuniste și în regimul de exterminare "științifică" aplicat de Securitate. Aflăm din cele două volume *episoade inedite de istorie trăită*, aspecte surprinzătoare și chiar tulburătoare despre liderii "roșii", despre cum au jucat majoritatea comuniștilor "de frunte" din România cartea Moscovei, ignorând cele mai elementare aspecte naționale și devenind pionii de nădejde ai rușilor în opera de sovietizare a României și, între atâtea altele, mai aflăm că "noua societate" se constituie nu numai prin constrângerea tancurilor rusești și trădarea Occidentului, dar și printr-o imensă suferință și prin enorme sacrificii umane.

Domnul Rațiu și-a propus și a reușit printr-o voință exemplară să supraviețuiască chinurilor fără seamăn ale monstruasei Securități, pentru a face cunoscut oamenilor suferința Domniei Sale și a milioaneilor de români sub faldurile stindardului roșu, împurpurat de sângele nevinovat ale victimelor totalitarismului comunist.

Este o carte ce se cere a fi citită, pentru a cunoaște oribilitățile unui regim trecut și pentru a preîntâmpina reeditarea lui în România.

S.C. GESTIUNEA S.R.L.

ORGANIZEAZĂ CURSURI DE:

**CONTABILITATE
&
INFORMATICĂ**

*operare / birotică / programare
tehnoredactare*

- MS-DOS
- WORD 6
- WINDOWS
- FOX PRO ...

 se acordă diplome

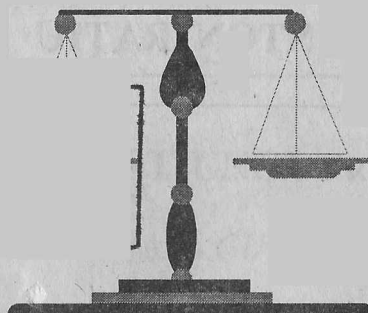
Ministerul Învățământului
170 / 20.07.1994

ANTON RAȚIU

**Cumplita odisee
a grupului
Lucrețiu Pătrășcanu**

Adevăruri dureroase

volumul I

Editura "GESTIUNEA" București
Aleea Compozitorilor nr. 6A
bl. 822/I/8 sector 6

Pentru procurarea lucrării
se primesc comenzi la:

7458989 / 7459183
7267468

Toate drepturile asupra acestei lucrări aparțin
Editurii "Gestiunea". Reproducerea (parțială sau
integrală) sau traducerea în altă limbă a lucrării
se pot face doar cu acordul scris al editurii.

Tipărit la
Atelierele Tipografice
Lumina Tipă
București

ISBN 973-96757-4-3

CUPRINS

Trecutul în prezent	5
În loc de prefață	8
De ce am scris această carte	11

VOLUMUL I

Exordiu	16
Serviciile Secrete de Informații - câteva explicații necesare	17
Gheorghe Gheorghiu-Dej era șantajat	22
Cine ești tu, Rădulea?	24
Condamnat la moarte prin spânzurătoare	28
1933 - Țara în cumpănă	
a. În jocul de interese al "celor mari"	31
b. Campania militară din Răsărit - justificări	40
c. Să revenim la situația mea și a familiei mele în contextul acestor evenimente	42
1943 - Primejdia prinde contur	43
Așa mi-am semnat sentința - acceptând și acționând	45
Propunerea surprinzătoare a lui Pătrășcanu	48
Stalin încearcă să anihileze inițiativa lui Pătrășcanu	49
Răzbunarea lui Stalin la nesupunere	51
Alte demersuri pentru salvarea țării	55
Misiunea Caransebeș	72
În vârtejul pregătirii loviturii	86
Ce se mai întâmplă la Palat?	91
Gata! Am reușit!	93
Prima mea întâlnire cu Lucrețiu Pătrășcanu	96
Comuniștii kominterniști își intră în rol	98
Furia Moscovei	102

În fața Iașului, rușii așteaptă la fel ca la Varșovia	104
Alte "soluții" de ieșire a României din războiul antisovietic	109
Adevăruri care trebuiesc știute	112
Rezultatele Armatei Române	119
Infiltrarea kominterniștilor	121
După revenirea lui Pătrășcanu de la Moscova	125
Kominterniștii în ofensivă	128
Moscova refuză anexarea Moldovei până la Prut	132
Bodnăraș dă ordinul de urmărire a lui Pătrășcanu	136
"Arondarea" Maramureșului la Ucraina Subcarpatică	138
Calvarul Basarabiei	147
Pe firul evenimentelor	149
Minister inutil	158
Începutul terorii	159
Atentat împotriva existenței neamului românesc	167
Stalinizarea în marș	172
Tribunalul "Poporului"	187
Escrocheriile directorului Guță Petrovici	189
Pe ci i-am salvat din lagăre	193
"Cazul" doctorului Constantin Dănulescu	202
Să revenim la Guță Petrovici	209
Ordin de arestare al tuturor legionarilor	220
Primele simptome ale ostracizării	223
Emil Bodnăraș - nașul lui Petrovici	225
Mihai Levente mă salvează temporar	235
Un personaj controversat: Emil Bodnăraș	245
<i>sfârșitul volumului I</i>	
Anexa a : Arborele genealogic al familiei Rațiu	261
Anexa b : Bălăceanu - însemnări	269
Anexa c : Răspunsul lui I. Antonescu	272
Anexa d : "Am citit gazeta «Poporul»" (G.Coriolan)	279

Trecutul în prezent

Interesul pentru memorialistică a crescut subit după 1989 și era de așteptat să fie așa. Decenii după decenii de impuse tăceri au acumulat torente de vorbe cenzurate, de gânduri nemărturisite, de revolte refulate doar în imaginar, de... atâtea altele pe care străini de omenie, de credința în Dumnezeu și în Fiul Său, de Neam și de Țară le-au savurat de la înălțimea castelului lor de nisip, clădit prin minciună, crime și trădare.

Mii de pagini au văzut lumina tiparului; altele vin la rând. Mii de gânduri și idei, exprimând dramatice trăiri, așteaptă să fie așezate pe hârtie, unele poate niciodată, dispărând în neantul lumii umbrelor, odată cu cei care le poartă.

Domnul Anton Rațiu pare să fie un privilegiat. Spun pare, deoarece de fapt nu este. Privilegiat fiindcă își vede încununat un efort de decenii, un efort ale cărui costuri sunt însă enorme. Enorme în raport cu rezultatul direct, primul volum al memorialisticii Domniei Sale, și enorme în relațiile cu teribilele frământări care l-au chinuit fără zăbavă în toată vremea redactării și tipăririi lucrării. "Redactarea" însă durează aproape de-o viață și ea încorporează însăși existența autorului ei. A început încă de pe vremea când "blânda" Securitate comunistă îl supunea la interminabile interogatorii și când întreaga sa detenție s-a derulat într-o perfectă izolare.

Este un caz unic, din câte cunosc - și îmi cer scuze anticipat față de aceia care, posibil, au fost în situații

similare - de detenție în “anonimat”, cu minime și pasagere contacte cu alți condamnați politici. Să recunoaștem: inventivitatea securisto-comunistă în materie de retorsiuni n-a avut limite!

Din această situație bizară înțelegem că s-a născut ideea ca memorialistica Domniei Sale să aibă un aspect deosebit. Domnul Anton Rațiu s-a dedublat în “pușcăriașul” Rădulea - numele de împrumut pe care i l-au impus tortionarii - și în “omul liber”, presupus a fi, când în realitate a devenit doar după 1989 ... Un dialog insolit se desfășoară în paginile lucrării, dens în semnificații și generos în încărcătură faptică. În acest fel, autorul își verifică propria conștiință în permanență, cu obstinație poate, dar cu obstinția omului animat de cele mai bune intenții. Nu vrea să fie nedrept, motiv pentru care dezvăluie cu măsură fapte și situații în care implică nume și nu unele obișnuite, ci dintre acelea care au intrat deja în istorie: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraș, Teohari Georgescu, Ana Pauker, Vasile Luca, Alexandru Chișinevschi, Alexandru Nicolschi și numeroși alții.

Distinct de aceștia menționăm pe Lucrețiu Pătrășcanu sau Ștefan Foriș, fiindcă alăturarea numelui lor la lista anterioară ar fi echivalentă cu o blasfemie.

Faptele, împrejurările și interpretările cad în sarcina autorului, cu care vin în întâmpinarea istoriei, proiectând noi imagini, îndeosebi legate de pregătirea loviturii de la 23 August 1944. În această perspectivă ne apare un Pătrășcanu într-o postură care șochează și care, cu siguranță, va genera reacții. D-nul Rațiu vine din “interiorul” unor cercuri practic

impenetrabile și deține monopolul unor informații care, acum, la distanța atâtor decenii de la evenimente, au efectul unei bombe cu explozie întârziată. Înțeleg că Domnia Sa nu vrea nici să șocheze, nici să impresioneze. Cred că mai curând se străduiește să redimensioneze și să re poziționeze demersurile unor personaje importante în evenimentele ce au premers loviturii de la 23 August, cât și în cele ce au urmat. Aceste aspecte, deși pregnant conturate în acest volum, își găsesc deplina întruchipare în următorul unde ne apare un Pătrășcanu în dimensiunea omului politic important ce a fost și pe care istoria trebuie să-l recunoască.

Judecătorii cei mai buni ai întreprinderii Domnului Anton Rațiu sunt cititorii, cărora de fapt li se adresează și autorul lor, aflat deja la al doilea volum după apreciatul "Românii de la Est de Bug" apărut în anul 1994. Către acești "judecători" privește cu încredere și speranță d-nul Rațiu acum când își vede împlinit pe jumătate un vis ce durează aproape de o jumătate de veac.

Florian Tănăsescu

În loc de prefață

«LUMUMBA»

“CE MÎNĂ gingașă, ce mînă princiară, care se ferește de orice zgîrietură, de tot ceea ce ar putea fi prea aspru, de tot ceea ce e spinos, ce mînă parfumată și fină, încîntată de sine însăși, care la cea mai mică adiere de vînt se vîră, de la unghii și pînă la încheieturi, în mănuși protectoare, catifelate, din piele de cîine, e conștiința unora dintre noi.

Ce tîrfă de lux, căreia îi place să simtă pe trup mătăsurii unduioase, să calce pe covoare adînci, să doarmă pe cele mai moi perne, căreia din tot ce poate pătrunde pe fereastră nu-i place decît adierea zefirului și are grijă să nu o atingă decît zefirul, ce tîrfă de lux care, pentru a-și menține frăgezimea, se scaldă în lapte de măgăriță, e conștiința unora dintre noi.

Am rostit de față cu cîțiva oameni numele unui om căruia cîndva, în alte vremuri, dar în timpul vieții noastre, i s-a făcut o mare nedreptate, cea mai mare nedreptate cu putință, un om căruia, dacă nu i s-ar fi făcut o astfel de nedreptate, i s-ar fi ridicat mai tîrziu statui iar numele lui ar fi fost dat marilor bulevarde.

Numele unui astfel de om l-am rostit - să zicem numele lui Patrice Lumumba - un nume merit să ne sîngere inima și să ne umple de o imensă amărăciune.

Un astfel de nume am rostit, al unui om căruia i s-a făcut, în timpul vieții noastre, cea mai mare nedreptate, nedreptatea capitală și ireparabilă, iar la rostirea lui n-am auzit nici un suspin, n-am provocat nici o suferință, nici o revoltă, nici o melancolie, ci numai aceste cuvinte rostite într-un colț: - Avea și el păcatele lui.

Avea și el păcatele lui! Pentru acele păcate, toate la un loc și înmulțite cu zece, nici o lege, nici o țară, nu i-ar fi zgâriat pielea cu un vârf de ac. Și i s-a făcut, în numele dreptății, cea mai mare nedreptate din câte se pot face unui om.

Iar când e să ni-l aducem aminte, când e să ne cuprindă părerea de rău, rușinea sau disperarea, ne tragem plapuma peste cap: - Avea și el păcatele lui.

Ce mînă moale și fină, căreia îi place să umble cu mănuși din piele de cîine, ce tîrfă de lux căreia îi place să se scalde în lapte de măgăriță, e conștiința unora dintre noi.”¹

Geo Bogza

Citind articolul de mai sus, și presupunând că se referă la Lucrețiu Pătrășcanu, fiind în bune relații cu Geo Bogza i-am făcut o vizită. Discuțiile purtate mi-au confirmat cele presupuse: Patrice Lumumba era de fapt Pătrășcanu Lucrețiu.

A fost felul său de a riposta la afirmația publică: “Avea și el păcatele lui”, făcută de Nicolae Ceaușescu cu prilejul “reabilitării” grupului L. Pătrășcanu.

¹ “Contemporanul”, 18 aprilie 1969.

De ce am scris această carte

“Cazul” grupului PĂTRĂȘCANU, atât de cotoversat nu numai în epocă, dar chiar și mai târziu, nu și-a epuizat sursele informative și nici aspectele care pot genera discuții.

În calitate de fost colaborator apropiat al celui care a fost Lucrețiu Pătrășcanu, îmi propun să-l înfățișez în lucrarea memorialistică de față într-o manieră absolut inedită.

Se știe că acest “caz” nu este izolat, apărut întâmplător, pe cerul întunecat al României de atunci.

Cazuri asemănătoare și din motive asemănătoare, s-au ivit după cel de-al doilea război mondial în toate țările est-europene, împinse și izolate în sfera de influență moscovită, cu sprijinul unora dintre marile puteri Aliate, “din rațiuni superioare”, cu un cinism și cu o detașare cu adevărat condamabilă.

“Cei mari” de atunci, au avut puterea de a decide soarta a peste o sută de milioane de oameni, fără să se cutremure la gândul consecințelor!

Este bine cunoscut faptul că toți comuniștii din aceste colonii sovietizate, care au cutezat să se opună amestecului sovietic în treburile interne ale acestor țări încorporate în imperiul crimei roșii, au fost drastic sancționați. Iar unii dintre conducătorii acestora, au plătit cu viața.

Amintim în aceste rânduri, doar numele unora dintre liderii comuniști care au fost sacrificați după zdrobirea fascismului nazist:

- Koçi Xozë, din Albania;
- Traicio Kostov, din Bulgaria;
- Wladislaw Gomulka, din Polonia;
- Rudolf Slansky, din Cehoslovacia;
- Laszlo Rayk, din Ungaria.

În România, cea mai reprezentativă victimă a retorsiunilor kominterniste a fost Lucrețiu Pătrășcanu.

În toate cazurile semnalate, există un numitor comun: oribile înscenări puse la cale deliberat, prin procese ticluite, în vederea condamnării acestora la pedeapsa capitală, excepție făcând Foriș - omorât în celulă cu o lovitură de rangă.

Cei numiți mai sus, în afară de Lucrețiu Pătrășcanu și Wladislaw Gomulka, au fost lichidați până în anul 1949.

Subliniem faptul că aceștia erau intelectuali, buni patrioți care, cu toții, s-au opus sovietizării țării lor, poziție de neconceput și de neiertat, pentru conducerile comuniste de atunci, aflate în slujba Moscovei și pentru Stalin, "odiosul tătuc", zeul neîncoronat al tuturor muritorilor din gulagul sovietic, în care au intrat fără de voie popoarele din centrul și răsăritul continentului european.

"Lecțiile" care le-au dat atunci ocupanții răsăriteni, cu largul concurs al slugilor din "interior", aveau darul de a înfricoșa și chiar îngrozi, pe toți cei care îndrăzneau să se opună "marșului victorios" spre tipul de comunism sovietic.

Fatală eroare atât pentru Kremlin cât și pentru slugile lor din statele victimizate de tancurile sovietice.

Niciodată teroarea, represaliile și nici chiar crimele nu au darul de a potoli setea de libertate a oamenilor. Din ură nu se poate naște iubire, iar rușii, în aroganța lor de mare putere victorioasă și “eliberatoare”, s-au lansat într-o inimaginabilă “operă” de “curățire” a societăților umane pe care le apărau prin forța brutală a armelor de “pleava” patriotică calificată “burgheză”, “trădătoare”, “dușmană a poporului”.

Ani mulți și grei, au trecut. Și a venit ceasul socotelilor, când voința de libertate a răsăritenilor a fost mai puternică decât orice armă ...

Totul s-a spulberat, rămânând apăsătoarea atmosferă a crimelor trecute, a rănilor nevindecate.

Și ceasul socotelilor încă nu s-a încheiat. Umbrele milioanei de victime nevinovate nu-și vor găsi astâmpăr până ce vinovații nu vor plăti pentru crimele lor.

Umbra lui Pătrășcanu își revendică, de dincolo de mormânt, liniștea eternă prin afirmarea adevărului, oricât de dureros ar fi el și oricât de incomod pentru unii.

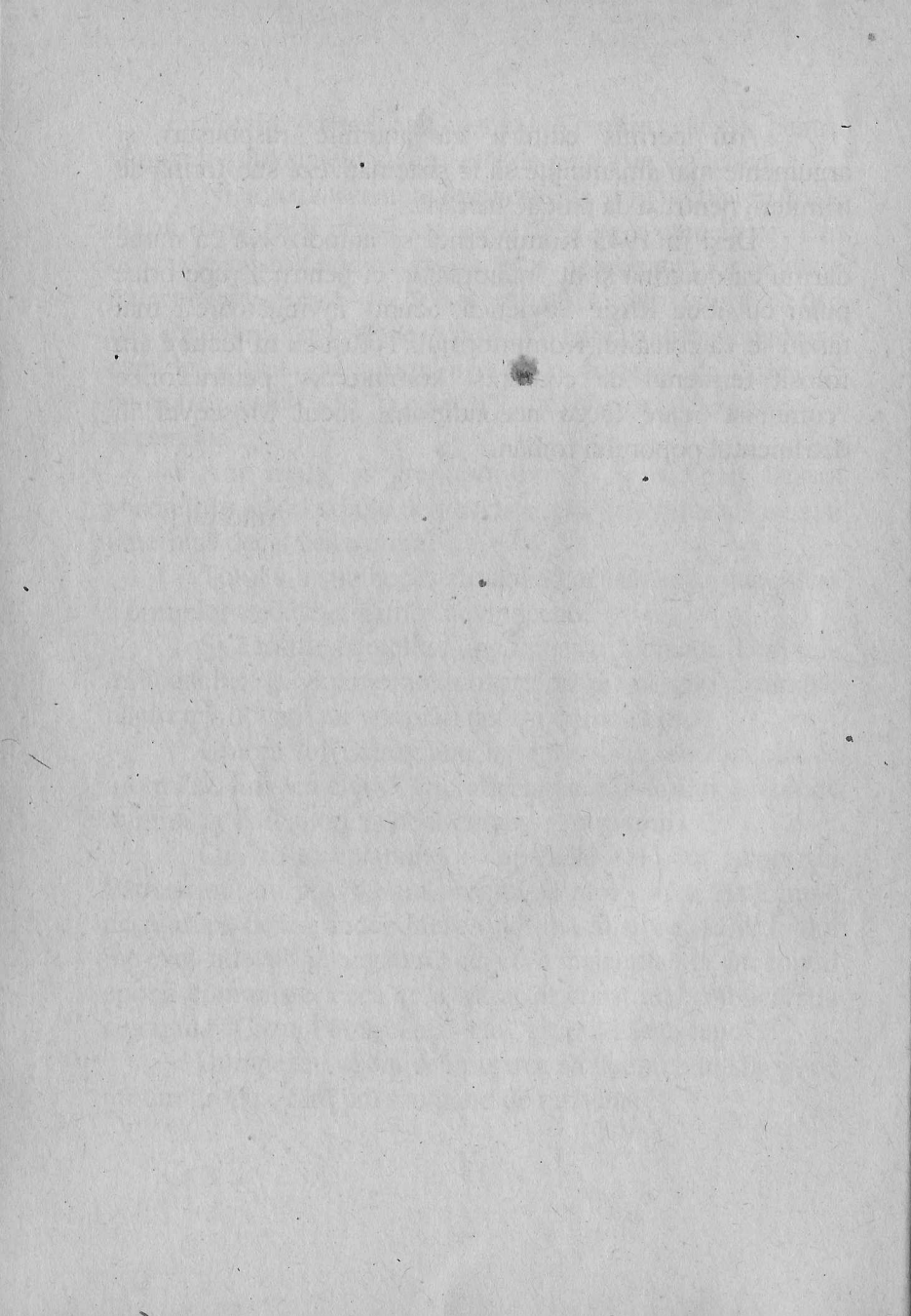
Ca fost colaborator apropiat al lui Lucrețiu Pătrășcanu, nu pot, nu am dreptul să plec din această lume decât după ce îmi îndeplinesc o ultimă misiune: să dezvălui întregul adevăr în legătură cu ce a însemnat la începutul epocii comuniste, ceea ce a intrat în conștiința publică sub sintagma “Cazul Pătrășcanu” sau “grupul Pătrășcanu”.

Dumnezeu să-mi dea puterea să duc la bun sfârșit ce mi-am propus, fără ură sau gând de răzbunare!

Am permis editurii ca anumite răspunsuri și argumente mai amănunțite să le sistematizeze sub formă de trimiteri, pentru a da unitate lucrării.

Deși în 1943 Kominternul se autodizolvă ca nume dar nu ca doctrină și nu întâmplător, ci pentru a rupe orice punți cu noua Rusie Sovietică, acum “învingătoare”, mai târziu se va constitui Kominformul. Totuși eu în lucrare am folosit termenul de comunist kominternist pentru orice “comunist” care făcea necondiționat jocul Moscovei în detrimentul poporului român.

Autorul

VOLUMUL I

Exordiu

Când stai încarcerat singur într-o celulă mai bine de șase ani, fără să fii judecat, izolat chiar și de lumea deținuților din aceeași închisoare cu tine, supravegheat prin vizeta de la ușa carcerii tale de cel puțin trei ori pe minut, cu privirea îndreptată numai către ușa celei fără a avea dreptul să închizi ochii, asistat până și la wc și anchetat aproape neîntrerupt, nu ai cu cine vorbi sau schimba o impresie, un gând. Atunci stai de vorbă cu propria conștiință: tu întrebi și tot tu răspunzi.

Când ești prigonit o viață întreagă chiar și după eliberare sau după "reabilitare", împreună cu întreaga ta familie, nădăjduiești că într-o zi vei putea spune adevărul. Și această zi cred că a venit, așa că îmi voi dezvălui gândurile care mă frământă de ani și ani, dar într-o fel ce va părea ciudat, anume sub formă de interogatoriu. Un interogatoriu sui generis: eu sunt "anchetatorul" și tot eu sunt deținutul; unul întreabă și celălalt răspunde. Eu fiind "anchetatorul" firește, nu trebuie să fiu confundat cu cei autentici. "Anchetatorul" este propria mea conștiință, care nu îmi dă pace. Am ales această formă de prezentare dintr-un motiv pe care, sper, cititorii să-l înțeleagă corect: de la arestarea mea și până în 1989 a trebuit în permanență să-mi formulez în gând zeci, sute, mii de întrebări, la care a trebuit să răspund tot eu deșigur, dar numai în tainicele unghere ale minții și sufletului meu.

După arestarea mea care s-a petrecut la 9 aprilie 1948, ajuns la arestul Malmaison, din Calea Plevnei, am

fost dus direct în cabinetul directorului. Acesta, printre altele, mi-a spus: "Din această clipă numele d-tale, pentru întreaga perioadă a detențiunii, va fi ANTON RĂDULEA! Să uiți că te numești RAȚIU!"

Sub acest nume de împrumut, care mi-a fost atribuit de către maiorul George Filipescu, pe nume "acoperit" Firescu, spre a mi se pierde urma, am fost anchetat și purtat prin carcerile Serviciului Special de Informații și ale Securității Statului mai bine de șase ani. Dar, când am fost grav bolnav din cauza monstruosului regim la care am fost supus, ajuns în situații limită, și internat în spital sub pază permanentă, numele meu nu a mai fost *Anton Rațiu* sau *Anton Rădulea*, ci **ANTON RĂDULESCU!**

Așadar Anton Rădulea este cel care formulează întrebările, iar Anton Rațiu răspunde la ele ... Primul este în postura unui imaginar anchetator, care este propria mea conștiință; al doilea, sunt eu, cel de atunci și de astăzi, atât cât bunul Dumnezeu se va milostivi să-mi mai țină mintea și trupul obosit de prea multe și nemeritate chinuri.

Serviciile Secrete de Informații - câteva explicații necesare

ANTON RĂDULEA (în continuare A): Pentru început este necesară o lămurire. Arestarea grupului Pătrășcanu a fost operată de Serviciului Special de Informații. Nu cumva este o confuzie, ținând seama și de informațiile fostului general Ion Pacepa, potrivit cărora S.S.I-ul a fost desființat de Pantiușa și Emil Bodnăraș?

ANTON RAȚIU (în continuare R:). Nu vreau să afirm că generalul Pacepa prin mărturisirile sale a urmărit să eludeze adevărul. Mai degrabă aş spune că, fiind mai tânăr decât mine, nu a avut cum să cunoască adevărul, așa încât voi încerca să înfățișez realitatea, așa cum o cunosc eu.

A: *Cum dovedești aceasta?*

R: Foarte simplu. Prezintă succint ceea ce cunosc. Ziua de 6 martie 1945, când a fost instaurat prin forță guvernul Petru Groza, este, în același timp, și ziua care deschide perspectivele unor schimbări rapide și “revoluționare” în toate domeniile de activitate de la noi din țară. Pe lista noului guvern prezentat regelui spre aprobare, pentru postul de ministru al Afacerilor Interne, a fost propus de către conducerea Partidului Comunist Român, Emil Bodnăraș. Cum Majestatea Sa Regele l-a șters de pe listă, din rațiuni despre care vom vorbi mai târziu, acesta a fost înlocuit cu Teohari Georgescu.

În cadrul acestui minister era cuprinsă și Siguranța Generală a Statului, din care făcea parte și Corpul Detectivilor condus de Grigore (Guță) Petrovici, nepotul lui Eugen Cristescu. Gradul lui Petrovici în ierarhia polițienească era de comisar-ajutor. Unchiul lui nu a putut să-l avanseze, acesta având doar patru clase gimnaziale, iar legile atunci erau clare: trebuia să fie licențiat al Facultății de Drept.

Dar odată cu schimbarea conducerii era mai avantajos dacă nu erai licențiat. Așa se face că acesta a fost avansat din “anumite rațiuni”, la conducerea Corpului de Detectivi.

Criteriile de selecție, după 6 martie 1945, au fost cu totul altele în comparație cu cele de până atunci. Acest Corp al Detectivilor avea cinci secții din care patru erau mari, iar cea de a cincea mai mică, după cum urmează:

1 - Secția care se ocupa cu problema ambasadelor, a legațiilor, a consulatelor și a altor instituții străine de pe cuprinsul țării. Ea era condusă de comisarul Mihail Dulgheru, respectiv Dulbergher Mișu, nou numit, ajutat de comisarul șef Moravek, din vechea siguranță.

2 - Secția care se ocupa de problemele partidelor politice din opoziție -istorice- era condusă de chestorul Tudor Sepeanu, evreu, licențiat în Drept.

3 - Secția legionară era condusă de comisarul șef Oproiu, ajutat de chestorul Atanasiu, amândoi proveniți din vechea poliție de siguranță.

4 - Secția care se ocupa cu problemele de pază ale membrilor din guvern, Consiliul de Stat, conducerea Partidului Comunist din România, a altor personalități sau instituții; era condusă de comisarul șef Crișan Ion, respectiv Harry Glazer, și acesta nou încadrat în Siguranța Statului.

5 - Secția a cincea urmărea rămășițele coloanei a cincea din cadrul armatei naziste sau anumite persoane aparținând unor firme germane care nu au apucat să se refugieze din România. Șeful acestei secții era comisarul Furman, de asemenea trimis de P.C.R.

Cum Emil Bodnăraș nu intrase în guvern, a fost repartizat la Președinția Consiliului de Miniștri, în funcția de Secretar general trimis de P.C.R. alături de alți secretari

generali propuși de Petru Groza: Gheorghe Micle, Ripoșeanu și Emil Draia.

În cadrul Președinției Consiliului de Miniștri, funcționa Direcția Generală a Serviciului Special de Informații din România sub directa conducere a lui Emil Bodnăraș. Acesta era, în realitate, adevăratul responsabil al Președinției Consiliului de Miniștri, Petru Groza fiind omul de față!

Primul director general al Serviciului Special de Informații din România de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, după 6 martie 1945, a fost avocatul Stupineanu. Acesta, la scurtă vreme de la încadrare, a fost reținut și depus la arestul S.S.I.-ului -Malmaison - de pe Calea Plevnei, unde se pare că a și murit.

În locul lui Stupineanu a fost numit Sergiu Nicolau, respectiv Serghei Nikonov.

Cum Siguranța Statului - Corpul Detectivilor - trebuia înzestrată cu o putere mai "convingătoare", în ultimul trimestru al anului 1948, acest Corp al Detectivilor, a fost militarizat. După doi ani, el se desprinde de Ministerul Afacerilor Interne, formând Consiliul Superior al Securității Statului (la început al Poporului). Președintele acestei noi instituții desprinse din Ministerul Afacerilor Interne, nu este altul decât acela care, cu o rangă de fier, i-a dat în cap lui Ștefan Foriș, omorându-l pe loc. Numele lui adevărat este Pantelimon Bodnarenko, generalul Gheorghe Pintilie, respectiv Pantiușa, cum va fi cunoscut mai târziu. Teohari Georgescu rămâne în continuare ministru al Afacerilor

Interne. În anul 1953 este arestat împreună cu Ana Pauker și Vasile Luca, Teohari fiind înlocuit de Alexandru Drăghici.

Ajutorul lui Pantiușă, pentru Securitatea Statului, este Nikolski Alexandru, respectiv Boris Grumberg. Serviciul Special de Informații se desprinde de Președinția Consiliului de Miniștri și este trecut în subordinea lui Pantiușă. În această situație Serghei Nikonov și Alexandru Nikolski ajung generali. Unul pentru Securitatea Statului, iar cel de al doilea, pentru Serviciul Special de Informații. Deci S.S.I.-ul își continuă activitatea în cadrul Consiliului Superior al Securității Statului.

Directorul anchetelor pentru întreaga Securitate, este Mihai Dulgheru, colonel din subordinea directă a lui Nikolski, iar directorul anchetelor Serviciului Special de Informații din subordinea lui Serghei Nikonov, este, pentru început, maiorul Filipescu, pe numele conspirativ Firescu George, provenit din lagărele de prizonieri din U.R.S.S., unde și-a demonstrat din plin însușirile de informator al comandamentelor lagărelor de prizonieri, având pe conștiință mulți ofițeri și ostași români.

La S.S.I. au "lucrat" numeroase "personaje ilustre", între acestea fiind și Alexandru Dumitrașcu, unul dintre cei dintâi colaboratori ai lui George Filipescu. El a ajuns apoi general, Comandantul Securității Județului Ilfov, care a avut un rol deosebit de important în organizarea simulacrului de proces al "reabilitării" grupului Lucrețiu Pătrășcanu! A murit într-un accident de mașină în București, așa după cum tot în "accidente de mașină" și-au găsit moartea și Iosif

Ranghetz, George Filipescu, Vasile Patilineț și atâția alții care știau prea multe ...

Medicul aresturilor Securității Statului din Capitală, a fost Moise Nusem, iar medicul aresturilor S.S.I.-ului a fost doctorul Lerescu.

Gheorghe Gheorghiu-Dej era șantajat

A: Ar fi necesar să lămurești ce rol a avut Gheorghe Gheorghiu-Dej în arestarea lui Lucrețiu Pătrășcanu și a micului său grup, dacă poate fi numit astfel. Întreb acest lucru întrucât până acum, din toate documentele publicate, rezultă că arestarea acestuia a fost ordonată de Gheorghe Gheorghiu-Dej.

R: Toate aceste afirmații sunt false! Se pare că au fost răspândite deliberat, cu scopul de a ocoli adevărul. Despre acest lucru pot să afirm, pentru început, următoarele:

1 - Dej, în acea vreme nu era nimic altceva decât un simplu executant al ordinelor conducătorilor autentici din slujba Kominformului, personal al lui Stalin.

2 - Ceva mai mult, Dej, după numirea sa în funcția de secretar general al C.C. al P.C.R., a fost permanent amenințat cu arestarea de către Iosif Chișinevschi. Acesta îl acuza că l-ar fi asasinat pe Ilie Pintilie imediat după cutremurul de la închisoarea Doftana.

A: *Cum s-a ajuns să i se aducă o asemenea gravă acuzație?*

R: Nu pot afirma că aş cunoaște cu adevărat vinovăția sau nevinovăția lui Dej privind moartea lui Ilie

Pintilie. Dar acest lucru nici nu mi se pare prea important. Lucrul important este acuzația în sine. Spun acest lucru pentru că în uzanța partidului comunist erai acuzat nu atunci când erai cu adevărat vinovat ci atunci când trebuia să fii "atenționat" că ești la cheremul lor chiar când nu te făceai vinovat de ceva.

A: *Ce s-a petrecut de fapt la închisoarea Doftana după cutremur?*

R: Imediat după cutremur, cei rămași în viață au fost adunați într-un loc ferit de primejdii. La un moment dat, Ilie Pintilie le spune celorlalți tovarăși că se duce prin incinta închisorii să vadă dacă nu cumva a mai rămas cineva care să aibă nevoie de ajutor. Dej se oferă să-l însoțească. După un timp, Gheorghe Gheorghiu-Dej se înapoiază singur, anunțându-și tovarășii că umblând printre dărâmături, s-a prăbușit o bucată dintr-un zid care a provocat moartea lui Ilie Pintilie. Așa se face că Ilie Pintilie a fost văzut mort și de ceilalți tovarăși. Numai că în preajma cadavrului acestuia, după cum se vorbea atunci, nu erau căzute decât foarte puține cărămizi, iar rivalitatea dintre Ilie Pintilie și Gheorghe Gheorghiu-Dej era prea bine cunoscută...

Arestarea lui Dej nu a avut nici o legătură cu moartea lui Ilie Pintilie.¹ Ea s-a produs din cu totul alte cauze, și a fost operată abia la câteva luni după arestarea grupului Pătrășcanu, când o altă vinovăție a fost descoperită. Odată cu el au mai fost arestați Ion Gheorghe Maurer, atunci ministru adjunct la Ministerul Industriei și

¹Despre sursa informațiilor privitoare la Gh. Gheorghiu-Dej se face referire în volumul II, cap. "Pe cine am întâlnit în celula nr. 7"

Comerțului, inginerul Manciu, din același minister, precum și alte câteva persoane, despre care voi vorbi la locul potrivit. Cu acel prilej, Dej a fost depus în arestul din Calea Rahovei, la mare secret, unde domnea generalul Nikolski. Ceilalți au fost anchetați de către S.S.I. la Închisoarea Malmaison și la cea din Pitești.

A: *Afirmațiile tale sunt greu de crezut!*

R: Este adevărat, dar aceasta este realitatea.

A: *Bun! "Grupul" este arestat. Ce s-a petrecut cu tine și cum ai reacționat?*

Cine ești tu, Rădulea?

R: Eram la Malmaison, unde am rămas aproximativ șase săptămâni, noapte de noapte în anchetă. De aici am fost transferat la Secția S.S.I. de la Pitești, de asemenea la secret. Aici am fost ținut circa 40 de zile, după care am revenit la Malmaison, din nou anchetat noapte de noapte. De la Malmaison am fost transferat la arestul din Calea Rahovei, de unde, spre toamnă, am fost adus la arestul Ministerului Afacerilor Interne, la al doilea subsol. Prin luna februarie 1949 am revenit la Malmaison. Deosebirea dintre aresturile Malmaisonului, respectiv ale S.S.I.-ului și a celorlalte locuri de detenție, era că paznicii umblau numai în civil și aveau papuci de pâslă. Paznicii Securității erau îmbrăcați în ținută militară și purtau bocanci. În afară de Secția de la Pitești, S.S.I.-ul mai dispunea de închisoarea de pe str. Uranus și probabil, de cea de pe str. Ștefan Furtună, colț cu Calea

Plevnei, precum și alte sedii și case conspirative pe care însă nu le-am cunoscut.

Te înnebunea gândul că nu le auzai pașii și că în orice moment puteau să te surprindă cu ochii închiși, sancționându-te cu severitate. Nu puteai să "furi" câteva momente de somn, nu puteai să-ți schimbi poziția. Trebuia să stai permanent cu privirea ațintită spre vizeta de la ușa celulei tale. Era ca și cum ai fi fost imobilizat într-o invizibilă cămașă de forță ...

În carceră, după săptămâni de interogatorii și de nesomn trăiam între vis și realitate, într-o alternanță dureroasă, mai dureroasă decât tortura fizică. Trăiam fiindcă nu voiam să mor. Trăiam poate și dintr-o nedumerire pentru arestarea nejustificată, pentru chinul insuportabil la care eram supus mereu, ceas de ceas, zi de zi, lună de lună, ani în șir ...

Între semiconștientă și realitate, când nu întrevezi un sfârșit al calvarului, când te aștepți la alte chinuri, mai teribile decât cele anterioare, încep să se zbată în creierul năucit de suferințe, oboseală, dar fără teamă, disperare și ură, întrebări, sute și sute de întrebări, care se succed ca rafalele de mitralieră. Atunci, ca și când mă așteptam să fiu în fața plutonului de execuție, ca orice om care simte moartea apropiindu-se, îmi reveneau obsedant în minte scene de familie din trecut, discuții cu prietenii, secvențe ale anchetelor sociologice întreprinse în spațiul de la Est de Bug, teme abordate la întâlnirile cu Pătrășcanu, pagini din istoria noastră trecută și din cea trăită de generația mea, momente premergătoare arestării. Și tot atunci mi-a intrat în

reflex să-mi formulez și răspunsurile la noianul de întrebări care-mi invadau creierul.

Devenisem, așadar Anton Rădulea, un personaj bun doar de anchetă, în rest inexistent ... Anton Rădulea era creația s.s.-iștilor, iar eu încercam să fiu tot eu, spre disperarea anchetatorilor.

Într-o zi sau poate într-o noapte de coșmar, când obsedantul "Rădulea, răspunde!" parcă-mi sfredelea timpanele, m-am întrebat buimac: "*Cine ești tu, Rădulea?*"

Este poate momentul când trebuie să strig fericit *EVRIKA!* Da, fără exagerare, trebuia măcar să mă trezesc din letargie și să savurez o clipă de satisfacție. Atunci n-am făcut-o pentru că nu realizasem ce semnificație avea. Găsisem antidotul la apăsătoarea izolare, care nu odată îmi dădea fiori de nebunie. De atunci m-am dedublat mereu: un personaj era cel care mă provoca la discuție, mă incita cu întrebări, un altul se străduia să găsească răspunsuri. Așadar...

A: *Cine ești, Rădulea?*

R: Întrebarea m-a năucit la început, apoi după ce am "scăpat" de anchetatori pentru câteva ore, încet, încet, am încercat să mă reculeg.

Nu mi-a plăcut niciodată să mă laud nici cu faptele personale, necum cu ale altora, fie ele chiar și ale înaintașilor mei de familie, care au constituit un exemplu permanent și viu în conștiința mea, încă din fragedă copilărie.

Acelora care m-au întrebat, le-am răspuns corect că fac parte din familia memorandistului dr. *IOAN RAȚIU*¹.

R: De altfel numele de *IOAN RAȚIU* este sinonim cu lupta românilor transilvăneni, bănățeni, împotriva șovinismului unguresc, în viziunea căruia "opincarii" români trebuiau să dispară din istorie.

Această tendință de deznaționalizare nu a fost îndreptată numai asupra populației majoritare de pe cuprinsul Ardealului - a acestui Principat - ci și asupra celorlalte populații de alte etnii din cadrul fostului imperiu. La temelia acestor tendințe, mai târziu de "coloratură" revanșardo-revizionistă, s-a aflat uriașa teamă a poporului maghiar de a nu dispărea din istorie! Teamă exprimată cu disperare prin gura lui Kossuth Lajos, pe vremea când era redactor la "Hirlap", ("Informația"), în pofida faptului că el însuși fusese deznaționalizat și maghiarizat: "Deznaționalizați! Deznaționalizați! Altfel pierim ca națiune!"

Acest strigăt disperat acționează ca un blestem istoric asupra ungarilor. Ei au uitat că până la primul război mondial, marea majoritate a maghiarilor, se afla în stare de iobăgie! Acest îndemn de deznaționalizare a altor neamuri nu a aparținut maghiarilor din Ungaria, ci a celor din Ardeal, în frunte cu nobilimea maghiară feudală, care a plâns cu lacrimi de sânge pentru pierderea feudelor din Transilvania, Ungaria fiind unul dintre ultimele state

¹ Date din arborele genealogic ale familiei Rațiu de Noșlac se găsesc la sfârșitul volumului I- Anexa a.

europene emancipate de sub dominația feudală a somnului agrarian.

După înăbușirea Republicii Ungare a Sfaturilor în 1919, regimul totalitar horthysto-fascist care s-a instaurat, a fost consolidat de contele Bethlen István (1921-1929). Acesta este autorul întregului sistem fascist de tip horthyst, care a premers fascismului musolinian. Colaborarea cu fascismul hitlerist a fost totală și fidelă în cel de-al doilea război mondial până la ultimul cartuș.

Condamnat la moarte prin spânzurătoare

Opera lui Bethlen István este continuată de contele Pál Teleki, după care a urmat baronul Banffy. Toți trei erau din fostul Principat al Ardealului.

Familia bethlenilor avea patru castele în Beclean pe Someș, cu patru parcuri, ale căror moșii se întindeau până în regiunea Turzii, unde se întâlneau cu moșiile baronului Banffy din regiunea Clujului, iar spre partea de Vest a Ardealului, se întâlneau cu moșiile familiei contelui Teleki.

După răpirea Ardealului de Nord în urma odiosului diktat de la Viena, guvernatorul părții răpite a fost Bethlen Bella, chiar din Beclean pe Someș, localitatea mea de origine după mamă. Acesta, întrucât eu și fratele meu, Emil, am făcut parte din Echipele Regale Studentești și am înființat asociația "Cultul Patriei", al cărui președinte activ era fratele meu, a hotărât să ne condamne la moarte prin spânzurătoare, cu toate că eram în cele mai bune relații de prietenie cu toți maghiarii din localitate.

A: Numai faptul că ai făcut parte din echipele studentești de cercetare sociologică și că ai luat parte la înființarea asociației "Cultul Patriei" au constituit motive de condamnare la moarte prin spânzurătoare?

R: Nu este nimic surprinzător! Fapte mult mai grave au fost săvârșite în aproape fiecare localitate românească din partea cotropită de horthyști a Ardealului de Nord. Nu numai că au maghiarizat în registrele primăriilor toate numele românești, dar s-au făcut vinovați chiar de crime săvârșite împotriva românilor mai răsăriți, în frunte cu intelectualii din toate localitățile cotropite, crime care au culminat cu asasinarea populației comunelor Ip, Trăznea, Borșa și altele.

De reținut că până la diktatul de la Viena relațiile noastre cu maghiarii din Beclean au fost dintre cele mai prietenești, întocmai ca și cu celelalte naționalități cum sunt evreii sau țiganii. Noi niciodată nu am făcut și nu facem deosebire între ei și noi. Acum însă, după cedarea Ardealului, cunoscând ura unora dintre maghiari, am știut că trebuie să ne refugiem în interiorul țării. În acel an mama era singură la Beclean. Fratele meu se afla internat la Sanatoriul din Constanța, evacuat de la Sanatoriul maritim din Bugaz - Cetate Albă din Sudul Basarabiei, unde fusese operat de morbul lui Poth. Era în al treilea an de spitalizare și purta un aparat ghipsat care îi cuprindea corpul de la gât până la coapse. Știind că eu sunt mobilizat în armată, iar sora noastră fiind în serviciu la Deva, pentru a o salva pe mama, a fugit din spital. Eu știind unde să află amândoi frații mei, cu aceleași gânduri, am părăsit regimentul și am

ajuns la Beclean odată cu fratele meu. Lăsând totul în casă, ne-am dus direct la gară pentru a ne refugia cu un tren spre interiorul țării. Șeful gării ne-a spus că nu mai trece nici o garnitură de tren spre interior. Neavând nici o altă soluție, cu speranța în Dumnezeu, am rămas în așteptare la gară.

Un grup de tineri maghiari din localitate, cu care până atunci am fost în relații de prietenie, nici nu ne-au răspuns la salut. Își dădeau coate și râdeau, privindu-ne batjocoritor. După miezul nopții, fiind siguri că nu vom reuși să ne salvăm, au părăsit gara. Pe neașteptate, cu doar două ore înainte de a intra cotropitorii horthyști în Beclean a sosit un marfar care ne-a dus, timp de trei săptămâni până la Deva, trenurile fiind încolonate într-o aglomerație de nedescris. Calvarul acestui drum a fost cumplit. Fratele meu abia se putea mișca din pricina aparatului ghipsat. Era prins ca într-o armură grea, sufocantă. Foarte scurt ne era somnul, iar hrana, nu se poate spune că se procura cu ușurință. În gara Deva am mai rămas trei săptămâni în același vagon până când am găsit o locuință în comuna Vințul de Jos, județul Alba.

Cum prin partea locului nu am găsit nici un loc de muncă, toate fiind ocupate de refugiații care veniseră înaintea noastră, am fost nevoit să mă deplasez la București. Am fost angajat la Direcția Oficiului de Studii din Institutul Central de Statistică de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri.

La București am aflat de la alți refugiați din Beclean, alungați ulterior din teritoriul cotropit, că eu și

fratele meu am fost căutați cu stăruință și prin comunele învecinate, pentru a fi spânzurați!

Ceea ce ne-a surprins în mod plăcut în acele cumplite împrejurări, a fost știrea că unul dintre maghiari, pe nume Sapanioș, de pe Aleea Gării din Beclean, cu care ne jucam în copilărie, și care se mutase la Budapesta împreună cu întreaga familie, ajungând într-o funcție înaltă la Budapesta, a telefonat la Beclean interesându-se de frații Rațiu. Când a aflat că suntem condamnați la moarte, a luat repede avionul pentru a ne salva. A rămas la Beclean mai bine de două săptămâni, căutându-ne, până când și-a dat seama că am reușit să ne refugiem.

După lovitura de la 23 august și izgonirea hitleriștilor din țară, mama și fratele meu s-au înapoiat acasă.

1933 - Țara în cumpănă

a. În jocul de interese al "celor mari"

A: *Amintește-ți de perioada imediat anterioară izbucnirii celui de-al doilea război mondial, când România este sacrificată de jocul murdar al marilor puteri.*

R: România este aruncată în brațele Germaniei hitleriste, așa cum îi va fi aruncată după război Rusiei bolșevice, care o va sfâșia după poftele sale. Puțină istorie ne va ajuta să înțelegem cum s-au desfășurat evenimentele în care am fost implicați ...

Anul 1933, când Hitler ajunge la conducerea Germaniei, găsește România în tratative cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice prin diplomația lui Nicolae Titulescu, pe de-o parte, și Litvinov pe de altă parte, în dorința de a încheia un pact de neagresiune.

La 6 februarie același an, se semnează pactul de organizare al "Micii Antante", iar în următorul, pactul "Înțelegerii Balcanice" în dorința organizării unei alianțe pentru stăvilirea tendințelor revizioniste care se accentuează odată cu "Protocoloalele de la Roma", la care participă Italia, Austria și Ungaria. Totuși, pentru noi, perspectivele de pace se arată promițătoare.

În anul următor însă, pe cerul Europei încep să apară primii nori negri și vulturi de pradă dinspre Germania care, la 10 martie 1935, se declară eliberată de obligațiile impuse de pacea de la Versailles. După numai un an, Hitler, denunțând Pactul de la Locarno din Elveția, ocupă zona demilitarizată a Renaniei.

În această situație atât de amenințătoare pentru Europa, Franța, dispunând de 110 divizii perfect echipate și instruite, nu se opune, deși Germania avea atunci doar 4 divizii prost echipate și încă neinstruite. Din aceste patru divizii au fost suficiente doar trei pentru întreaga operațiune la care nu s-au opus nici Belgia și nici Anglia. Așa se face că Hitler, prin această lovitură de teatru, demonstrează poporului german "genialitatea" lui, întrucât el, "cu mâinile în buzunar", zdruncină din temelii întregul edificiu al păcii mondiale, în timp ce popoarele direct interesate, sunt simple spectatoare.

Cu alte cuvinte, Locarno este, în realitate, începutul celui de-al doilea război mondial, iar adevărații vinovați sunt conciliatorii prin apoliticianismul oamenilor "politici" care nu au luat măsurile care se impuneau momentului Locarno.

Acesta este de fapt momentul în care s-a născut mitul despre Adolf Hitler.

În anul 1936 se semnează Pactul antikominternist îndreptat împotriva U.R.S.S.-ului, la care se răspunde doar prin semnarea pactului de ajutor reciproc dintre U.R.S.S. și Franța, și prin semnarea protocolului Titulescu-Litvinov, privind Pactul de Asistență Mutuală între România și U.R.S.S.

Evoluția evenimentelor este analizată în profunzime și cu luciditate de factorii de decizie din România, adoptându-se poziții și luându-se măsuri corespunzătoare.

A: Ce se întâmplă în România în acele momente?

R: În România, la 25 noiembrie 1936, Victor Antonescu, ministrul nostru de externe, în vizita sa în Polonia, face o declarație de fidelitate față de alianțele care legau România de Franța și Anglia, ca și față de "Mica Antantă" și "Înțelegerea Balcanică", păstrându-și neutralitatea.

Intervievat de agenția "Trans-Continental-Paris" la 27 noiembrie 1936, Victor Antonescu dă asigurări că "România nu se va alătura blocului statelor fasciste împotriva Uniunii Sovietice".

Încercările de imixtiune ale Germaniei hitleriste în treburile interne ale României, s-au izbit de hotărârea

categorică a guvernanților țării noastre din acea vreme, în frunte cu Regele Carol al II-lea.

Dacă Franța, Anglia și Belgia ar fi opus rezistență atunci când Hitler a ocupat zona demilitarizată a Rinului, acesta nu ar fi ajuns niciodată să-și creeze o armată atât de puternică. Dar, în afară de România, nimeni nu a făcut-o! Și încă ceva trebuie menționat: în timp ce în Germania programul de muncă a fost prelungit la maximum, Daladier se lupta pentru reducerea orelor de muncă ...

A: În această situație cum evoluează relațiile noastre diplomatice cu Uniunea Sovietică, după ce România se delimitează de blocul fascist?

R: România era atentă la "mișcările" marelui vecin din Nord și Răsărit - U.R.S.S.-ul - care, tacit, se pregătea să atace prada pe care o poștea de multă vreme. Stalin și Molotov, noul ministru de externe, urmărind cu totul alte planuri, tratativele dintre România și U.R.S.S. au eșuat. Ceva mai mult. Urmează pactul italo-iugoslav care zdrucină atât "Mica Antantă" cât și "Înțelegerea Balcanică", Iugoslavia îndepărtându-se de alianțele sale regionale. Și, "colac peste pupăză", urmează tratativele dintre lordul Halifax și Hitler, precum și înțelegerea dintre guvernele englez și francez care, adoptă "tactica de îmblânzire" a naziștilor, stabilită la Paris și Londra, în scopul de a dirija expansiunea hitleristă spre statele din bazinul dunărean.

Pentru a asigura reușita acestor planuri absolut criminale, Yvon Dellbos, ministrul de externe al Franței, vizitează Bucureștiul, Praga, Varșovia și Belgradul,

insistând asupra "necesității" de a se manifesta prudență în relațiile cu Berlinul.

Venind în România, Yvon Dellbos lasă să se înțeleagă că guvernul Franței nu împărtășește ideea unui ajutor mutual între "Mica Antantă" și Franța, informându-l pe Victor Antonescu asupra faptului că misiunea sa la Praga a fost precedată de vizita la București, cu recomandarea făcută cercurilor guvernamentale cehoslovace, de "soluționare pașnică" a problemei minorităților germane, agitată de hitleriști.

Așadar, acesta a fost sprijinul Franței oferit țărilor amenințate din această zonă geografică, dar România, în ciuda acestor "recomandări frățești", și-a continuat politica tradițională.

Evenimentele se precipită. La 12 martie 1938 Austria este ocupată de trupe germane; după Anschluss, la 30 septembrie, se semnează, la München, acordul dintre Hitler, Mussolini, Chamberlain și Daladier potrivit căruia între 9 și 10 octombrie 1938, Germania urma să ocupe regiunea sudetă din Cehoslovacia. Cu acest prilej, campaniile revizioniste se intensifică atât în Ungaria cât și în Bulgaria, și sunt îndreptate îndeosebi împotriva României. În anul 1939 asistăm la ocuparea Boemiei și a Moraviei, apoi a întregii Cehoslovacii, urmată de concentrări masive de trupe ungare la granița cu România, în contextul în care Ungaria ocupă Ucraina Subcarpatică.

Cu alte cuvinte Hitler, Mussolini și Horthy, întreprind acțiuni conjugate de cotropire. Fasciștii italieni ocupă Albania.

La 23 august 1939, are loc semnarea Pactului de Neagresiune și a Protocolului Secret dintre U.R.S.S. și Germania, cunoscut și sub numele de Pactul Ribbentrop-Molotov.

Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice sărbătorește cu mare fast acest "important eveniment" - dușmanul de ieri, "prietenul" de azi! - Germania, jubilează la rându-i. Nenumărate familii de pe cuprinsul Uniunii Sovietice, își botează copiii născuți în acea zi "memorabilă", cu numele de Adolf, marele lor prieten ...

În comuna Lisaia Gora din județul Pervomaisk, de pe malul stâng al fluviului Bug din Ucraina, chiar directorul școlii din localitate, Nicolae Gogol, are "norocul" ca soția lui, Paulina, să nască un băiat chiar în acea zi de "mare sărbătoare" pe care, îl botează Adolf. Adolf Gogol ...

În această situație deosebit de dramatică, la 5 septembrie 1939, Consiliul de Miniștri al României, spre deosebire de toate țările din zonă, a hotărât "să păstreze atitudinea pașnică de până atunci, urmărind buna înțelegere cu vecinii".

La 17 septembrie 1939, Armatele Sovietice ocupă răsăritul Poloniei.

Așadar, Stalin, Hitler, Mussolini și Horthy, acționează direct și cu brutalitate, ocupând pământuri care nu le aparțin și nici nu le-au aparținut vreodată!

La 30 noiembrie același an, armatele sovietice "eliberatoare", încep operațiuni militare împotriva Finlandei. Altă palmă dată Păcii!

Situația României se agravează. Dacă până acum, amenințările se îndreptau cu brutalitate asupra "vecinilor", acum începe să fie orientată "artileria grea" împotriva noastră. Astfel, la 26 iunie 1940, prima mare lovitură directă, ne-a fost oferită de U.R.S.S., care ne pretinde nu numai Basarabia dar și Nordul Bucovinei împreună cu ținutul Herța și Insula Șerpilor.

Ultimatumul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice a fost primit la 26 iunie 1940, când colaborarea dintre U.R.S.S. și Germania nazistă era deja bine cunoscută. Acest ultimatum ne-a fost transmis prin Berlin. Comunicarea directă dintre România și U.R.S.S. nu a putut fi realizată datorită calității necorespunzătoare a serviciilor telefonice.

A fost convocat Consiliul de Coroană sub amenințarea invaziei Armatei Sovietice care erau așezate în dispozitiv de atac de-a lungul frontierei. În această situație, armata noastră ar fi putut rezista mai mult de două săptămâni, întrucât nu dispunea atunci decât de cinci unități de foc. Iar Armata Roșie odată intrată pe teritoriul României, nu se știa unde s-ar fi oprit sau dacă nu ar fi copleșit întreg teritoriul românesc.

A doua lovitură intervine la 28 august în același an, când Germania, prin Ribbentrop și contele Ciano, cere ultimativ, ca România să accepte un arbitraj în problema Transilvaniei. Carol al II-lea se adresează lui Hitler printr-o notă trimisă prin Wilhelm Fabricius, ministrul Germaniei la București, cu care era în relații apropiate; amândoi făceau parte din aceeași lojă masonică, în care Ion Pangal era Mare

Comandor al Marelui Consiliu, iar Constantin Argetoianu Mare Patron al Marelui Consiliu ...

Sosește scrisoarea Führer-ului, care ne propune să optăm - referitor la Ardealul de Nord și Cadrilater, pentru una din alternative:

1 - "România poate opta pentru a se salva printr-o manevră abilă, care nu poate duce decât la nimicirea totală a României";

2 - "Să caute calea unei dezlegări definitive prin sacrificiile impuse, intrând în tratative cu Ungaria și Bulgaria".

Scrisoarea trebuie citită integral și cu atenție, ne spune primul ministru Gigurtu în memoriile sale, subliniind că Germania strânsese legăturile de prietenie cu toți vecinii noștri, iar noi nu ne puteam asigura sprijinul Germaniei decât dacă facem sacrificiile impuse.

După lungi discuții, s-a hotărât ca Manoilescu să ducă răspunsul în sensul punctului 2.

În alegerea acestui răspuns, Consiliul de Coroană a fost călăuzit de gândul și dorința păstrării ființei Statului nostru românesc. Iar această dorință nu putea fi îndeplinită altfel. Să ne gândim la cele întâmplate cu Danemarca și Norvegia, cu Olanda, Belgia și Franța, în condițiile în care Germania ajunsese la apogeul forțelor sale, fără rival în lume! În timp ce România, împresurată din toate părțile de dușmani lacomi și hrăpăreți, nu era nici măcar în situația Greciei care era lipită de mare și într-o poziție laterală față de direcția de acces spre Uniunea Sovietică, adevărata țintă a nazismului. În caz de ocupație, nu se putea salva absolut

nimic din bunurile țării. Ceva mai mult: apăsarea din ce în ce mai clară cooperarea dintre țările fasciste și fascizate, când Italia declară război Franței și Angliei, iar după câteva zile, Franța capitulează. După alte câteva zile este semnat armistițiul franco-italian.

România, prin Arbitrajul de la Viena, pierde partea de Nord a Transilvaniei.

La 15 septembrie 1940, Wilhelm Fabricius, ministrul Germaniei la București, într-un raport trimis la Berlin, referindu-se la Ion Antonescu (recomandat de Regele Carol lui Fabricius), sublinia: " ... cred -că în persoana lui am găsit un om în fruntea guvernului român, care este foarte hotărât să execute importantele noastre cereri aici." Iar consilierul Legației, Stelzer, într-o convorbire cu Mihai Antonescu, afirmă că: "România trebuie să se decidă, pentru că altfel starea de ocupație sau de protectorat și partaj devine inevitabilă."

Deci, sub presiunea directă a Germaniei hitleriste și a legionarilor sprijiniți de naziști, la 4 septembrie 1940, Regele Carol al II-lea a trecut cea mai mare parte a prerogativelor regale lui Ion Antonescu care, cu avizul Berlinului și printr-un Decret Regal, semnat de Carol al II-lea, este numit *conducător al statului!* La 6 septembrie 1940, Regele Carol al II-lea a abdicat în favoarea fiului său Mihai!

Să fie oare întâmplătoare decizia lui Carol de a-l depozeda de majoritatea prerogativelor regale pe fiul său, Mihai? Nu cumva a încercat să-i diminueze responsabilitățile pentru a-l proteja în fața istoriei? Nu a fost

o dorință de răzbunare pe Ion Antonescu care, până atunci se știe că avusese domiciliu obligatoriu la Bistrița-Năsăud chiar din ordinul lui Carol al II-lea?

Strânși cu ușa din toate părțile, nu putem evita semnarea Convenției Româno-Germane prin care sunt aduse în țară trupe germane sub forma unei "misiuni militare" deghizată, care echivalează cu o ocupație nazistă, sub pretextul instruirii Armatei Române în vederea încadrării acesteia alături de naziști, și a pregătirii declanșării războiului anti-sovietic ...

"Nu omul peste vremi, ci bietul om sub vremi" ar fi zis, încă o dată, marele nostru cronicar Miron Costin, cu înțelepciunea-i știută!

b. Campania militară din Răsărit - justificări

Zarurile erau aruncate. România era cuprinsă între tentaculele Germaniei hitleriste și singura cale era să urmeze "îndrumările prietenești" ale Berlinului. În iunie 1941, România intră în război alături de Puterile Axei.

A: Se aud încă destule glasuri care susțin că Armata Română nu trebuia să-și continue înaintarea după eliberarea Basarabiei? Așa să fie oare?

R: Acelora care mai afirmă în zilele noastre că Armata Română ar fi trebuit să se oprească pe Nistru, mi-aș permite să le sugerez să mediteze asupra următoarelor întrebări:

1 - Cum ar fi trebuit să procedeze mareșalul Ion Antonescu pentru a desprinde armata română de armata

nazistă în momentul în care, eliberând împreună Basarabia, ar fi ajuns pe Nistru?

2 - Cum cred domniile lor că ar fi reacționat Armata nazistă, ajunsă la apogeul gloriei sale, în momentul în care trupele române, intercalate printre cele germane, ar fi încetat lupta și ar fi rămas în interiorul țării?

3 - Ce ripostă ar fi putut opune Armata Română care mai avea încă atunci, la începutul războiului, ostași încălțați în opinci, și utiliza o tehnică de luptă moștenită de pe vremea primului război mondial?

4 - Care dintre vecinii noștri revizionisti nu ar fi profitat de această ocazie pentru a ne sfâșia țara împărțind-o între ei?

5 - Admițând că Armata Hitleristă ar fi fost de acord să ne desprindem de Reich în plin război, pentru a ne respecta neutralitatea, ca să nu ne "deranjeze", ce alte căi de acces spre linia frontului ar fi putut utiliza, ținând seama de poziția geografică a României?

"Hic Rodus, hic salta" - Aici e Rodus, aici sări! - sau, parafrazând: acestea sunt întrebările! La acestea să răspundeți!

A: Răspunsurile la întrebările de mai sus sunt suficiente pentru a justifica scopul prezenței trupelor române și dincolo de Nistru. De altfel, documentele de epocă sunt edificatoare în acest sens și invită la lecturare ...

c. Să revenim la situația mea și a familiei mele
în contextul acestor evenimente

În timp ce aceste evenimente erau în curs de derulare, evident, că viața familiei tale a cunoscut substanțiale schimbări.

R: Desigur, așa cum am am spus, odată cu cedarea Ardealului de Nord prin Diktatul de la Viena, m-am refugiat împreună cu familia din comuna natală, Beclean pe Someș, în județul Alba, comuna Vințu de Jos. Cum pe acolo nu am reușit să mă angajez la vreo instituție, am venit la București, la Institutul Central de Statistică. În acest institut, la Direcția Oficiului de Studii, printre salariați aveam mulți cunoscuți cu care lucrasem, astfel că am fost angajat aici.

În anul 1941 a avut loc Recensământul General al populației României, recensământ care se efectuează din zece în zece ani. În acel an urma să fie recenzată populația din toate teritoriile administrate de România, deci și din Basarabia abia eliberată, precum și populația de pe teritoriul dintre râul Nistru și fluviul Bug, din așa numita Transnistrie, unde recensământul a fost de asemenea general și unde, cu acel prilej, s-a luat contact direct cu întreaga populație românească de acolo, din așa numita Republică Socialistă Moldovenească.

Cu prilejul Recensământului General, am fost delegat de Centrală să coordonez lucrările de recenzare din județele Hotin, Soroca și Bălți din Nordul Basarabiei, împreună cu Ioan Nica. După predarea lucrărilor la Centrală, cu aceleași sarcini, împreună cu alți colegi din

Centrală, am fost trimiși în județul Moghilev din Nordul Transnistriei. Acest Recensământ General a pus în evidență faptul că pe teritoriul Transnistriei, minimum 42% din populația acestei provincii era de origine română: așa numiții moldoveni. Restul populației, din câte îmi amintesc, era formată din ucraineni, ruși, polonezi, curzi, evrei, lipoveni, etc.

Dar nu numai atât. Tot cu acest prilej am aflat, din diferite surse, că în spațiul geografic de dincolo de fluviul Bug, din Ucraina, până la fluviul Nipru și chiar mai departe, există numeroase enclave de români, unii dintre ei așezați acolo de pe vremea împărătesei Ecaterinei a II-a a Rusiei.

Despre toate acestea relatez pe larg în lucrarea: “Românii de la Est de Bug” - cercetări etno-sociologice, apărută în 1994, la editura Fundației Culturale Române.

1943 - Primejdia prinde contur

Aceste cercetări, care aduc în circuitul științific substanța ineditului prin materialul probatoriu, salvat ca prin minune, nu știam că-mi vor aduce mai târziu atâtea neazuri. Dar nu am de ce să mă plâng, nu am fost singurul care a pătimit în regimul comunist. Am însă “privilegiul” de a mă număra printre foștii comuniști care au cunoscut forța brutală a bestiiilor dezlănțuite, pentru simplul motiv că eram român și-mi iubeam țara și neamul.

Viața mea și a familiei se schimba iarăși brusc odată cu prăvălirea tăvălugului rusesc asupra României.

A: *În ce sens?*

R: Întorși la București după încheierea lucrărilor de împrăștiere a coloniștilor, prin luna iunie 1944, am aflat că o parte din colegii mei de la Oficiul de Studii, membri ai P.C.R., erau condamnați la diverse pedepse privative de libertate. Informațiile cu privire la situația politică din țară, le-am aflat de la colegii de serviciu aflați în libertate. Cea mai neașteptată veste "politică" a fost despre înlăturarea lui Ștefan Foriș din fruntea P.C.R.-ului și înlocuirea acestuia cu Constantin Pârvulescu. Nu cunoșteam pe nici unul dintre ei, așa încât nu am sesizat primejdia.

Apoi am fost "lămurit" că înlăturarea lui Foriș ar fi fost determinată de faptul că se dovedise a fi informatorul Siguranței Statului - adică trădător!

Nici acest lucru nu m-a alertat întrucât nu știam absolut nimic despre el sau despre alții din conducerea de partid. Eu îi cunoșteam numai pe comuniștii din Institutul Central de Statistică-Direcția Oficiului de Studii: Mircea Biji, Bucur Șchiopu, Camil Suciu, Corneliu Mănescu, Dumitru Corbea, Mihai Levente, Ștefan și Ileana Popescu, Tudor Stoianovici, Constantin Pavel, Mircea Tiriung, Nicolae Djamo, Ion Oancea, Gheorghe Micle, Emilian Grigorescu, iar din afară, din școala gustiană, pe Miron Radu Paraschivescu, Miron Constantinescu, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Geo Bogza precum și pe alți câțiva intelectuali cu care am făcut cunoștință în echipele sociologice gustiene.

Ceea ce mă îngrijora însă cu adevărat, erau evenimentele care se precipitau în legătură cu înaintarea frontului sovietic spre pământurile patriei noastre și, mai

ales, starea de spirit a întregului nostru popor, care era dominată de ura împotriva fascismului, pe de o parte, iar pe de alta de teama unei ocupații sovietice care se contura din ce în ce mai mult.

Încă de prin 1943 și, în special din 1944, se aștepta ivirea unui moment favorabil care să declanșeze o mișcare generală de eliberare, mai întâi de dictatura militară a mareșalului Ion Antonescu. Dar această speranță născută doar dintr-o dorință acută și fierbinte, nu se arată a fi materializată curând.

Pericolul ca România să ajungă cel mai cumplit teatru de război se contura din ce în ce mai evident și, culmea nenorocirii o constituiau împrejurările dificile, critice, în care se afla țara sub ocupația hitleristă, care evidențiau perspectiva unei înclăștări furibunde dintre forțele hitleriste și trupele rusești aflate în ofensivă.

Marile puteri aliate nu dădeau semne că ar intenționa să ne ajute deschizând în zonă un nou front care să stăvilească înaintarea armatelor sovietice spre Europa și să prindă ca într-un clește trupele hitleriste. Se părea că nu există cale de ieșire din această situație dezastruasă.

Așa mi-am semnat sentința: acceptând și acționând

Aviația anglo-americană ca și cea sovietică apărea în escadrile impresionante și, acolo unde cădeau bombele lor, distrugeau totul. Prea puține speranțe se arătau la orizont. Într-una din acele zile de grea încercare și derută, coborând de la birou împreună cu colegul și prietenul meu Nicolae

Betea, în fața clădirii Institutului de pe Splaiul Unirii, ne întâlnim cu dr. Anton Golopenția, directorul Oficiului de Studii, care ne oprește prezentându-ni-l pe ing. dr. Herbert Zilber, "Belu", după care, spunându-ne "la revedere", ne lasă cu noua-noastră cunoștință.

Acesta, fără cea mai mică introducere, ne spune: "LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU vă întreabă dacă sunteți de acord să participați la unele acțiuni dificile și de mare răspundere în folosul țării".

Dat fiind faptul că Belu ne fusese prezentat de Anton Golopenția în care aveam totală încredere, eram convinși, amândoi, că este cazul să acceptăm fără ezitare și cu încredere deplină propunerea ce ne va fi făcută.

După ce am acceptat, ne-a dat adresa (str. Dionisie Lupu) și am stabilit să fim amândoi la el în jurul orelor douăzeci, în aceeași zi.

Atunci am aflat foarte vag, despre ce anume ar fi vorba. Urma ca sarcinile ce ne reveneau, să ne fie transmise de Lucrețiu Pătrășcanu prin Belu, care din acea clipă, devine legătura noastră cu Lucrețiu Pătrășcanu pe toată perioada de dinaintea realizării actului de la 23 august 1944 și chiar după aceea.

A: *L-ai cunoscut personal pe Lucrețiu Pătrășcanu de ți s-a adresat direct prin Belu Zilber?*

R: Nu-l văzusem nici măcar o singură dată, așa cum nu-l văzuse nici Nicolae Betea. Dar cu mulți ani în urmă auzisem de Lucrețiu Pătrășcanu ca de o prezență importantă în sânul Partidului Comunist din România care, datorită patriotismului său, se detașa de tovarășii lui de partid.

Născut în 1900, de mic copil Pătrășcanu a fost educat în spiritul unui patriotism de adâncă simțire și trăire, integrat organic structurii sale intelectuale; un patriotism ardent, dar păstrat ca o nestemată în tainice unghere ale sufletului. El este opusul așa zisului patriotism afișat de comuniștii cocoțați la putere, care era de paradă, fals și ipocrit. În casa părintească i-a cunoscut pe Dobrogeanu-Gherea, Constantin Stere, conducători ai mișcării socialiste din epoca copilăriei lui. Influența nemijlocită a acestui grup și în special a tatălui său, i-a deschis calea spre drumul luptei împotriva inegalităților sociale.

Studiile și le-a făcut în țară și în Germania, luându-și doctoratul în științe economice. A studiat, în paralel și cursurile Facultății de Drept și Filosofie.

În anul 1921, Lucrețiu Pătrășcanu ajunge membru al P.C.R., după ce, încă din 1918-1919 devenise un activ membru al Tineretului Socialist.

A: *Cine mai participa la întâlnirile din casa lui Belu Zilber?*

R: Tot de la noi, de la Statistică, au mai participat la aceste întâlniri din casa lui Belu, Ștefan Popescu, atunci directorul tipografiei de pe strada Latină nr. 8, care aparținea de Oficiul de Studii, Ion Oancea, atunci subinspector general, coleg și el cu noi, ajuns mai târziu decanul Facultății de Drept din București și ulterior ambasador la Bruxelles. Uneori venea și poetul Geo Bogza precum și soția lui Belu- Nuțu Fuxman (Ana Naum).

În fond ce căutam noi în casa lui Belu Zilber și ce obiective urma să aibă activitatea noastră?

Propunerea surprinzătoare a lui Pătrășcanu

Spre deosebire de alți comuniști, Lucrețiu Pătrășcanu, judecând posibilitățile reale de salvare a țării, se decide să se adreseze Palatului, direct Majestății Sale Regele Mihai, cu propunerea unei soluții originale, în vederea ieșirii României din război, cunoscându-se faptul că singura persoană care putea salva țara de marea primejdie care se contura, nu putea fi alta decât regele, care deținea atât funcția de Comandant Suprem al Armatei, cât și aceea de Șef al Statului.

Lucrețiu Pătrășcanu, pentru a înfățișa propunerea sa Majestății Sale Regele, fuge de la Poiana Țapului unde avea domiciliu forțat - și se stabilește la început, pe Bulevardul Dacia, la locuința Armandei Hurmuzescu. Pentru a putea lua contact cu Palatul, apelează la vărul său Octav Ullea, pe atunci Maestru de Ceremonii la Curtea Regală. Acesta, vizitat de Lucrețiu Pătrășcanu în timpul nopții, foarte speriat și revoltat chiar, cu mare greutate se lasă convins, spunându-i: "Să știi Coca - așa i se spunea în familie - că este pentru ultima dată când intervin pentru tine la Palat". Cum Octav Ullea nu dorea să se știe la Palat că Pătrășcanu a luat contact direct cu el, s-a stabilit ca o terță persoană să fie aceea prin care Ullea avea să transmită regelui dorința vărului său. Așa se face că a doua zi dimineață, Ullea îl cheamă în biroul său pe Gheorghe Ionescu-Bălăceanu, Șeful Cămarilor Curții Regale, căruia îi spune că a venit la el comerciantul Bergher-Safianu, care era și furnizorul

Palatului, trimis de Lucrețiu Pătrășcanu în dorința de a prezenta Majestății Sale Regelui Mihai, o soluție legată de salvarea țării care este împinsă spre prăbușire. După discuția lui Ullea cu Bălăceanu, acesta din urmă se și duce la Mareșalul Palatului, Ion Macsonyi Stârcea, căruia îi raportează tot ceea ce îi spusese Ullea. La rândul său Stârcea se prezintă la Regele Mihai, spre a-i comunica dorința lui Lucrețiu Pătrășcanu.

Regele Mihai, foarte deschis la orice propunere, indiferent de la cine venea, dacă era vorba de salvarea țării, dorea să o cunoască cât mai grabnic. Astfel, îi ordonă lui Stârcea să stea de vorbă chiar în aceeași zi cu Pătrășcanu.¹

Stalin încearcă să anihileze inițiativa lui Pătrășcanu

A: Am văzut, așadar, că în luna august 1943, Lucrețiu Pătrășcanu este acela care propune Regelui Mihai o soluție foarte îndrăzneată pentru salvarea țării printr-o lovitură de stat. Știm de asemenea că, Regele Mihai, fiind informat, prin Ion Mocsony-Stârcea de propunerea lui Lucrețiu Pătrășcanu, nu refuză să cunoască soluția propusă și ordonă chiar mareșalului Palatului să stea de vorbă cu Pătrășcanu. În seara următoare este trimis și generalul Sănătescu, șeful Casei Militare, să-l însoțească pe Stârcea și să participe la discuții.

Lucrețiu Pătrășcanu, animat de dorința de salvare a neamului și a țării - a cântărit situația cu cea mai mare

¹Mărturia lui Ionescu-Bălăceanu se află la sfârșitul volumului I- Anexa b.

grijă și atenție înainte de a se decide să se adreseze regelui cu propunerea sa. Nimeni altul în afară de rege, dintre toate personalitățile politice sau militare din țară, nu putea să determine o întoarcere cu 180° în acele împrejurări.

R: Inițial, în august 1943, când Lucrețiu Pătrășcanu a avut cele dintâi contacte cu Palatul prin Octav Ullea, Gheorghe Ionescu-Bălăcescu, apoi prin baronul Ion Mocsony-Stârcea și generalul Constantin Sănătescu, s-a prezentat în calitate de reprezentant al P.C.R. din care făcea parte și care era condus la acea dată de Ștefan Foriș. La început chiar Moscova accepta o astfel de soluție.

Pe parcurs însă, situația frontului schimbându-se radical prin spargerea lui de către Armata Roșie, au fost schimbate și planurile Kremlinului, care acum avea tot interesul ca în România să nu aiba loc nici o mișcare împotriva trupelor germane. Dacă în România reușea o lovitură de stat, urmată de întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste și alăturarea ei la coaliția antifascistă, se contura perspectiva ca statul român să nu mai fie "eliberat" de Armata Sovietică. Ori, o autoeliberare a României ar fi anihilat planurile lui Stalin care urmărea să ocupe România pe calea armelor, cu evidentul obiectiv ca la Conferința de Pace să și-o poată adjudeca pentru totdeauna ca pe un teritoriu cucerit.

Pentru a evita din timp o asemenea surpriză, Stalin trimite în țară repetate depeșe-ordine C.C. al P.C.R., via Istambul sau pe alte căi, culminând cu parașutarea lui Sorin Toma, atunci politruc al Armatei Roșii, comandant adjunct de batalion, prin care ordonă amenințător, ca relațiile cu

Palatul, Armata și partidele de opoziție, să fie imediat întrerupte, lăsând să se înțeleagă că Moscova duce tratative în vederea realizării unui armistițiu cu România, prin Ion Antonescu.

Răzbunarea lui Stalin la nesupunere

Sprijinit de Ștefan Foriș, Lucrețiu Pătrășcanu nu ia în seamă directivele lui Stalin. Înfuriat peste măsură, acesta pune la cale distrugerea întregului P.C.R., cunoscând că numărul membrilor de partid nu depășește 2.000 de oameni, dintre care o parte erau mobilizați pe front, altă parte erau răspândiți în întreaga țară. Singurii comuniști care puteau fi alături de Pătrășcanu erau comuniștii intelectuali încadrați în Uniunea Patrioților. Aceștia trebuiau loviți.

În acest scop și din ordinul Moscovei, se scoate din arhiva partidului de pe Calea Victoriei dosarul conducerii Uniunii Patrioților care se afla la Vexler și, prin Constantin Pârvulescu, acest dosar ajunge în mâna lui Tazlaru, comisionar-șef, care conducea Brigada anticomunistă. Urmează percheziția ordonată la locuința lui Vexler de pe Calea Victoriei unde, în afară de arhiva C.C. al P.C.R., se afla o mare sumă de bani precum și lingouri de aur.

La București sunt arestați, judecați și condamnați, la câte douăzeci și cinci de ani muncă silnică, următorii: Constantin Agiu, Mircea Biji, Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, Alexandru Sidorovici, Mihai Levente, urmați de: Mihai Magheru la cincisprezece ani muncă silnică, iar Anca, sora

lui Mihai, la doisprezece ani închisoare. Ceilalți arestați din grup, au fost eliberați după anchetă.

Aceleași arestări și condamnări severe, sunt efectuate la Sibiu, unde au fost condamnați mai drastic Constantin Crăciun, Ioan Vințe, Zevedei Barbu, etc.

Cum nici aceste sancțiuni nu pot determina pe Lucrețiu Pătrășcanu să rupă relațiile cu Palatul, cu partidele politice din opoziție și Armata, la 4 aprilie 1944 P.C.R. este dizolvat.

A: Vrei să spui că Stalin a ordonat toate aceste măsuri drastice?

R: Fără îndoială că acesta este adevărul. Să nu uităm că printre alți lideri P.C.R., chiar și Vasile Luca a fost informatorul Siguranței Statului.

Dizolvarea aduce după sine destrămarea întregului Partid Comunist din România. Exact ceea ce dorea Stalin. În acest context, este semnificativ faptul că acuzația de "trădător" adusă lui Ștefan Foriș, a fost "semnată" de Gheorghe Gheorghiu-Dej, care se afla în lagărul de la Tg. Jiu, de Teohari Georgescu, aflat în penitenciarul din Caransebeș, de Ana Pauker și Vasile Luca, ultimii "semnatori", aflându-se la Moscova. O asemenea performanță este demnă numai de cei aflați în slujba Kremlinului și, evident, a "tătucului" Stalin. Acest act de așa-zisă trădare dictat de Stalin și executat de Emil Bodnăraș, a fost elaborat cu scopul de a "justifica" înlăturarea lui Ștefan Foriș nu numai din Biroul Politic, ci și din P.C.R. în dorința de a reduce până la zero forța P.C.R.,

și așa neînsemnată, astfel încât 'Lucrețiu Pătrășcanu să rămână singur, fără cel mai mic sprijin "tovărășesc" ...

Punerea în aplicare a acestui ordin dat de Stalin, a fost executată, așa cum am arătat mai sus, de Emil Bodnăraș, - care nici măcar nu era membru al P.C.R., ajutat de Constantin Pârvulescu și Iosif Ranghetz. Acești trei kominterniști formează cel dintâi triumvirat moscovit din conducerea P.C.R., Constantin Pârvulescu fiind numit, provizoriu, secretar general. Dar conducerea reală, efectivă a acestui grup o avea Emil Bodnăraș care nici mai târziu nu a avut, măcar formal, această calitate în cadrul C.C. al P.C.R. Faptul că nu a fost niciodată membru al P.C.R. a fost descoperit mult mai târziu, abia după decesul lui. Despre cazul Emil Bodnăraș mă voi referi la locul potrivit.

Măsurile întreprinse de Moscova nu pot stăvili acțiunile începute și continuate de Lucrețiu Pătrășcanu care se desfășoară fără întrerupere, cu participarea directă a Regelui Mihai.

Pătrășcanu nu a acceptat amestecul Moscovei în treburile interne ale țării noastre. Sentimentele sale de adevărat patriot, nu-i îngăduiau să-și trădeze patria și neamul!

A: Rămas singur, izolat de partid și deci fără cel mai mic sprijin din partea partidului din care făcea parte, a mai putut afirma în această acțiune, la care nu a renunțat, că este reprezentantul Partidului Comunist?

R: Lucrețiu Pătrășcanu a afirmat încă de la început că vine din partea C.C. al P.C.R. atunci când a solicitat să fie primit la Palat pentru a-și prezenta propunerea. De atunci

nu s-a mai pus problema apartenenței politice. Fără îndoială că era comunist. Dar comunismul lui avea un caracter cu adevărat cinstit, fiind stăpânit de cele mai curate sentimente!

A: Da! El și-a demonstrat cu prisosință aceste sentimente nobile. Întreb însă dacă în această situație, izolat de partidul din care făcea parte mai putea să-și ducă la bun sfârșit angajamentele asumate în cadrul înfăptuirii loviturii de stat și a consolidării situației de după înfăptuirea acesteia?

R: Fără îndoială că rămânând singur, rupt de partid, pentru a-și putea îndeplini îndatoririle asumate, trebuia să-și găsească colaboratori din afara grupului kominternist. Cum știa că la Direcția Oficiului de Studii din cadrul Institutului Central de Statistică există un grup de comuniști intelectuali, s-a gândit că numai printre aceștia se vor găsi câțiva oameni de bună credință, buni patrioți, pe care să se poată bizui. Așa se face că știind că Belu Zilber este în raporturi apropiate atât cu dr. Sabin Manuila, directorul general, cât și cu dr. Anton Galopenția, directorul Oficiului de Studii din cadrul Institutului, a apelat la Belu, prin care a intrat în legătură cu A. Galopenția. Pe acesta îl cunoștea încă din cadrul întrunirilor care aveau loc în Aula Fundațiilor Regale, conduse de Dimitrie Gusti.

Atât dr. Sabin Manuila, cât și dr. Anton Galopenția, au fost de acord să-l ajute pe Lucrețiu Pătrășcanu. Aceștia, cunoscându-ne bine atât pe mine cât și pe Nicolae Betea, au garantat pentru noi din toate punctele de vedere, așa cum au garantat și pentru Ileana și Ștefan Popescu, pentru Ion Oancea, Gheorghe Retegan, Iuliu Mălinaș și alții din I.C.S.

În situația nou creată, Lucrețiu Pătrășcanu nu a mai participat la pregătirea și înfăptuirea loviturii de stat în calitate de reprezentant al C.C. al P.C.R., de care s-a dezis, chiar dacă formal, el apărea în această postură. Mai mult, el nu mai era la curent cu ceea ce se întâmpla în cadrul P.C.R.

Cu alte cuvinte, începând din momentul în care Moscova ordonă întreruperea legăturilor lui Lucrețiu Pătrășcanu cu Palatul, Armata și partidele de opoziție din rezistență, Lucrețiu Pătrășcanu este rupt de P.C.R. Așadar, participarea pe mai departe a acestuia la organizarea loviturii de stat, se efectuează numai și numai în calitatea lui de adevărat patriot român, și nicidecum ca o unealtă a Moscovei, a kominterniștilor.

A: *Consideri că această atitudine potrivnică ordinelor Moscovei este suficientă pentru a putea afirma că Lucrețiu Pătrășcanu a fost un adevărat român, care s-a opus Moscovei?*

R: Fără îndoială că acest lucru nu este suficient pentru exprimarea unui patriotism deplin. Dar, din dialogul nostru, la această atitudine patriotică, se vor adăuga și alte mărturii care vor pune în lumină adevăratul caracter și adevărata față a lui Lucrețiu Pătrășcanu.

Alte demersuri pentru salvarea țării

A: *Acum, aș dori să întrerupem discuția noastră legată de Lucrețiu Pătrășcanu, pentru a te ruga să încerci, pe cât îți stă în putință, să ne relatezi ce s-a întreprins de către guvernanți, de către partidele politice, de către*

Armată și de Palat, în ideea salvării țării întrucât nu pot crede că aceștia au rămas în expectativă?

R: Partidele politice, în frunte cu cele "istorice", au contribuit sub diferite forme la ieșirea țării din războiul alături de hitleriști, chiar dacă au încercat să ocolească participarea lor alături de "comuniști". Starea de spirit a întregului popor era dominată de ura acumulată împotriva fascismului hitleristo-horthyst, mai cu seamă după răpirea brutală a unor părți din trupul sfânt al țării! Așa se face că prin anii 1943-1944 nu se mai putea aștepta decât ivirea unui moment favorabil spre a declanșa mișcarea de eliberare de sub dictatura militară antonesciană.

Evenimentele se precipită. Trupele sovietice se apropiau amenințătoare de pământurile noastre. Pericolul ca România să fie transformată în teatru de război, era evident. Să vedem, așadar, ce pregătiri se efectuează în folosul țării:

1 - La 19 ianuarie 1943, Mihai Antonescu întreprinde, nu fără știrea lui Ion Antonescu, primul demers pe lângă Mussolini, prin contele Ciano, ministrul de externe al Italiei, făcând propunerea ca acesta, în numele aliaților europeni ai Germaniei, să ia contact cu S.U.A. și cu Anglia, pentru ieșirea simultană din Axă. Hitler află și, la întâlnirea cu mareșalul Ion Antonescu din 12-13 aprilie 1943, îi cere acestuia demiterea lui Ică Antonescu.

În consecință, Statul Major al armatei hitleriste, începe elaborarea Planului Margareta-2, în vederea ocupării României, pentru instaurarea directă a administrației naziste.

Dar, în urma întâlnirii dintre Ion Antonescu și Hitler, din 26-28 februarie 1944, planul Margareta-2 este suspendat.

- La 18-30 octombrie 1943 are loc Conferința miniștrilor de externe ai U.R.S.S., S.U.A. și Anglia la care se discută, între altele, și condițiile păcii cu statele din Axă.

2 - Partidele politice nu rămân cu mâinile încrucișate. În octombrie-noiembrie 1943 încep convorbirile dintre diplomații români C. Dumitrescu și Scarlat Grigoriu, și Carlton Hays, reprezentantul S.U.A., privind situația României.

- La 24 decembrie, la Stockholm, se stabilesc contacte diplomatice între U.R.S.S. și România, pentru a sonda posibilitățile unui armistițiu.

Mari speranțe se pun în demersurile noastre de la Cairo, unde prințul Știrbei începe negocieri cu aliații privind condițiile de armistițiu cu România.

Cu privire la ieșirea României din război, dintr-un document mai puțin cunoscut, semnat de Jan Kopeky, apărut în revista cehoslovacă "Istoria și actualitatea", aflăm următoarele:

"Cum în primăvara anului 1943 s-a răspândit știrea că președintele Beneș, după înapoierea din S.U.A. va pleca la Moscova, a fost rugat să pună și problema ieșirii României din război[...] Beneș după vizita la Moscova, aduce următorul răspuns:

a. Stalin și Molotov sunt de acord cu poziția Cehoslovaciei față de România;

b. La Conferința de Pace, Uniunea Sovietică va sprijini cererea României de a i se restitui Nordul Transilvaniei;

c. România trebuie să se adreseze concomitent celor trei aliați și să discute cu ei condițiile ieșirii din război". Acest răspuns a fost dat lui Gafencu, care i l-a trimis lui Iuliu Maniu.

3 - Ce face Palatul? Acesta rămâne multă vreme sub influența lui Iuliu Maniu, deși încă din luna august 1943, Regele cultiva relații cu Lucrețiu Pătrășcanu.

Acesta vine cu o soluție nouă, nu numai originală dar și foarte îndrăzneată: aceea de a nu aștepta de la alții salvarea țării ci de a ne uni cu toate partidele într-un bloc comun, întrucât numai pe această cale, a unirii, va fi posibilă înlăturarea guvernului printr-o lovitură de stat și întoarcerea armelor alături de Aliați, până la victoria finală.

Așadar, am văzut că Ică Antonescu, încă din ianuarie 1943, se străduise să-l asocieze pe Mussolini la planul lui pe cât de grandios, pe atât de utopic: Italia fascistă să convingă Ungaria fascisto-horthystă, Bulgaria fascizată să-și însușească planul propus de guvernul român și, simultan, să se rupă de Hitler! Mussolini nu dă curs acestor propuneri. Hitler aflând de aceste planuri, îl amenință pe Ion Antonescu cu punerea în aplicare a planului Margareta-2.

Ion Antonescu, cu recunoscutu-i curaj, cu hotărâre și tact, reușește nu numai să-l păstreze pe Ică Antonescu, dar și să oprescă aplicarea planului Margareta-2.

În aceeași perioadă, Iuliu Maniu, capul recunoscut al partidelor de opoziție din România, se lupta pe căi

diplomatice, prin elemente aflate în Apus, să salveze țara, fiind frământat nu numai de problema Transilvaniei, dar și de întregirea României cu celelalte părți rupte din trupul sfânt al țării. Speranțele lui de vechi luptător cu merite excepționale pentru istoria neamului nostru, de data aceasta sunt legate de o himeră: deschiderea de către Aliții occidentali a unui nou front făgăduit de Churchill, care să stăvilească pătrunderea Armatelor Sovietice pe teritoriul țării noastre și care să prindă ca într-un clește armatele hitleristo-hortyste cotropitoare.

Dar la Yalta, Churchill a demonstrat cu prisosință adevăratele lui sentimente nu numai față de Iuliu Maniu, dar și față de România, călcându-și cu cinism propriile angajamente față de țara noastră. Cea mai zdrobitoare dovadă este însăși momentul în care i-a înmănat la Yalta, lui Stalin, petecul de hârtie cu criminala ofertă privind împărțirea țărilor din această zonă geografică a Europei, cedându-i lui Stalin 90% din România, iar 10% Aliților. "Marele Stalin" dacă a putut fi de acord total cu procentajele oferite pe tavă de Churchill la celelalte țări, nu a putut fi de acord nici măcar cu acel insignifiant 10% în ce privește România, anulând cu creion albastru, chiar pe acel petec de hârtie, fără să semneze, așa cum se poate constata pe faximilul publicat chiar de Churchill.

Ne amintim de presiunile naziste asupra Iugoslaviei când guvernul Drag Xfetovic a aderat la Pactul Tripartit. Ne amintim de asemenea că în această situație, Hitler ordonă atacarea Iugoslaviei. După dorința lui Hitler, României îi era rezervat estul acestei țări. Ion Antonescu, din ordinul lui

Hitler, este invitat de feldmareșalul Bauchiș la o întâlnire pe data de 3 aprilie 1941. La această întâlnire, Antonescu l-a informat pe acesta că nu admite o nouă extindere a Ungariei hortyste prin ocuparea Banatului iugoslav de către trupele maghiare, subliniind că "românii" nu ridică nici un fel de pretenții teritoriale față de Iugoslavia cu care a întreținut întotdeauna legături prietenești. Dar dacă trupele maghiare vor intra în partea iugoslavă a Banatului, atunci el, Antonescu, va da ordin Armatei Române să pătrundă în zona respectivă și să le izgonească. Această atitudine atât de categorică și de îndrăzneță, a determinat Berlinul să înlocuiască trupele maghiare cu unități germane, iar Hitler nu i-a putut oferi Ungariei hortyste Banatul iugoslav.

Șocantă deosebire între atitudinea loială a lui Antonescu față de aliații țării noastre, și atitudinea lui Churchill față de România, aliata Angliei!

4 - Ce se întreprinde de către militarii patrioți în frunte cu Regele Mihai I și civilii din jurul lui?

Aceștia, cu sprijinul direct al șefului Marelui Stat Major și ai altor generali patrioți, comandanți de mari unități, încep să ia măsurile cele mai importante, cu multă prudență și deosebită abilitate. Astfel, rând pe rând, pe neobservate chiar, subțiază efectivele fiecărei unități mari și mici de pe front, micșorându-le efectivele, dar și o mare parte din cea mai bună tehnică de luptă din dotare. Aceste manevre abile, "pe motiv că este nevoie de refacerea acestor unități", au făcut să crească rezervele de efective militare din țară, care ocupau acum cele mai importante zone strategice, unități ai căror comandanți, în cea mai mare

parte, nici măcar nu cunoșteau de ce erau plasați în punctele respective. Totul se făcea, cu deosebită conspirativitate, de către Palat, prin Marele Stat Major al Armatei țării. Cea mai mare grijă a fost concentrată asupra Capitalei, cu scopul de a putea răspunde cu promptitudine, atunci când țara îi va chema să-și facă datoria de adevărați patrioți!

În aceste condiții, când frontul se apropia de teritoriul țării noastre, ignorarea propunerilor realiste, concrete ale lui Lucrețiu Pătrășcanu, împingeau țara tot mai mult spre o catastrofă națională. Este suficient să amintim că diplomații noștri care se aflau în străinătate erau îndrumați de aliați spre Moscova. Iar răspunsurile date de Moscova la intervenția dr.-ului Beneș, președintele Cehoslovaciei, sau ale altora, sugerau ca România să se adreseze cu cererea, concomitent celor trei aliați, cu care să discute condițiile ieșirii noastre din război. Cu alte cuvinte, dacă reprezentanții Angliei și ai Americii ne îndrumau spre Moscova, Stalin și Molotov ne indicau să discutăm concomitent cu toți trei această problemă. Când și unde anume, nimeni nu ne mai indica.

Între 18 și 30 octombrie 1943, a avut loc Conferința de la Teheran, ceea ce însemna că în ianuarie 1944, când dr. Beneș a discutat cu Molotov și Stalin problema României, aceștia cunoșteau perfect de bine ce anume se stabilise la Teheran. De ce atunci am fost purtați de la Ana la Caiafa atât de unii cât și de alții? Cine avea interesul să ne amâne sine die și oare, pentru ce?

Știm că Regele Mihai, înainte cu două zile de la instaurarea dictaturii militare antonesciene, a fost depozat

de majoritatea prerogativelor regale de către Regele Carol al II-lea, păstrându-le însă pe acelea de Șef al Statului și Comandant Suprem al Armatei. Știm și cum a fost tratat de mareșalul Ion Antonescu în perioada cât acesta deținut funcția de Conducător al Statului.

Starea de umilință în care se afla Regele, nu se putea să nu fi creat în conștiința lui și a anturajului său de la Palat, dorința de a-l îndepărta de la cârma țării pe mareșal. Lucrețiu Pătrășcanu cunoscând acest lucru poate chiar de la vărul său, Octav Ullea, putea nădăjdui ca propunerea lui să nu-l lase indiferent nici pe rege și nici pe anturajul acestuia. Până la urmă, soluția propusă de Lucrețiu Pătrășcanu, rămăsese unica alternativă. Toate celelalte propuneri, rând pe rând, s-au dovedit lipsite de perspectivă.

Este regretabil faptul că și astăzi Pătrășcanu este judecat doar ca fost comunist și nu ca autentic patriot. Cei care îl apreciază astfel, sunt obișnuiți să considere că fiecare membru al Partidului Comunist este un kominternist, a cărui patrie nu este România, ci Uniunea Sovietică. Ei nu sunt obișnuiți să judece oamenii după faptele lor, ci după "concepțiile" lor politice. Iar faptele pozitive ale acestora, făcute cu riscul vieții pentru binele patriei și națiunii, caută să le minimalizeze până la anulare, denaturând adevărul. Mărturiile pe care le voi prezenta pe parcursul lucrării mele memorialistice, vor avea darul să lămurească în foarte mare măsură, nu numai cazul Lucrețiu Pătrășcanu, dar chiar și ce anume a determinat arestarea întregului grup din care am făcut parte.

Spuneam așadar, că Lucrețiu Pătrășcanu a venit cu o propunere importantă legată de ieșirea României din Axă. Se știe că, după întâlnirea dintre Lucrețiu Pătrășcanu și Ion Mocsony-Stârcea, în seara următoare, în afară de mareșalul Palatului, a apărut la cea de-a doua întâlnire și generalul Constantin Sănătescu, iar din acea clipă, Bălăceanu a cunoscut toate întâlnirile dintre Lucrețiu Pătrășcanu și reprezentanții regelui. Aceste întâlniri secrete au continuat până la înfăptuirea loviturii de stat de la 23 august 1944 și alăturarea întregii Armate Române de armatele aliate, acțiune la care participă toate partidele de opoziție din țară, în frunte cu Iuliu Maniu.

Este bine cunoscut faptul că Lucrețiu Pătrășcanu s-a orientat tactic pentru coalizarea nu numai a partidelor istorice, dar și a celorlalte partide și organizații politice din țară, chiar dacă acestea reprezentau interese mai restrânse, în vederea constituirii unui bloc cât mai puternic.

Pentru a lua contact cu Iuliu Maniu, Lucrețiu Pătrășcanu este ajutat de dr. Anton Galopenția, prin care intră în legătură și cu dr. Sabin Manuila. Acesta avea locuința pe str. Schitu Măgureanu nr. 19, în același imobil cu Aurel (Pufi) Leucuția, cumnatul său, la care nu de puține ori, Iuliu Maniu era bine primit atunci când venea la București. Aceasta a fost una din căile prin care a reușit Lucrețiu Pătrășcanu să intre în contact cu șeful opoziției.

Apoi, după nenumărate întâlniri atât cu reprezentanții Palatului cât și cu partidele politice, în noaptea de 13 aprilie 1944, la prima întâlnire lărgită din Calea Moșilor 103 -casa Safianu- între reprezentanții

Palatului, Armatei și Lucrețiu Pătrășcanu, planul de acțiune prin lovitură de stat propus de acesta, este acceptat!

Ca o consecință a acestor hotărâri de importanță istorică pentru neamul românesc, la 20 iunie, adică după aproape trei luni de la aprobarea planului de acțiune propus de Pătrășcanu, se încheie un acord între P.N.Ț., P.N.L., P.S.D. și P.C.R. constituindu-se Blocul Național Democrat, cu o platformă antifascistă și democratică, în cinci puncte.

A: Este curios faptul că la ședința din 13 spre 14 aprilie 1944 au lipsit reprezentanții P.N.Ț., P.N.L. cât și ai P.S.D. și că planul de acțiune propus de Pătrășcanu, a fost aprobat fără prezența lor. Cum de s-a întâmplat așa ceva? De ce nu au luat și ceilalți parte la aceste ședințe care au fost hotărâtoare pentru soarta întregii noastre țări?

R: La întrebarea pusă nu pot răspunde pentru că nu s-a discutat această problemă după 23 august 1944. Totuși, dacă era ceva deosebit, Lucrețiu Pătrășcanu mi-ar fi comunicat mie și lui Betea. Ceea ce știu cu precizie, este faptul că Iuliu Maniu nu a avut niciodată încredere totală în L. Pătrășcanu, deși îl prețuia atât ca intelectual cât și ca om. El încă mai spera că anglo-americanii nu ne vor lăsa nesprijiniți în vederea ieșirii din război. Convingerea mea personală este că lui Iuliu Maniu îi venea greu să creadă că acest pericol este iminent. Tocmai de aceea obișnuia să temporizeze luarea unor hotărâri care trebuiau rezolvate cât mai grabnic, pentru că timpul era foarte scurt pentru soluția propusă.

Este cunoscut faptul că Iuliu Maniu era permanent în legătură cu Apusul prin stația sa de radio-emisie-recepție,

tip Regiland, de care dispunea. Așa încât, la acea dată putea ști că la Casablanca, între 14 și 24 ianuarie 1944, președintele Statelor Unite ale Americii, Franklin Roosevelt, împreună cu primul ministru al Marii Britanii, Winston Churchill, au hotărât să nu angajeze negocieri cu statele Axei și sateliții lor. Acestora să li se impună formula "capitulării necondiționate"!

Eliot Roosevelt - care în ajun cinase cu cei doi oameni de stat și cu Harry Hopkins - arată că în cursul respectivei cine, deci înainte de Conferința de Presă, tatăl său întrebuințase formula respectivă ("capitulare necondiționată" pentru toți aliații lui Hitler). Potrivit informației acesteia, Winston Churchill, auzind formula, a reflectat, a încruntat din sprâncene, a reflectat din nou, după care a surâs și apoi a declarat : "Perfect! Parcă îl aud pe Goebbels și clica lui scoțând urlete stridente!"¹

Așadar Iuliu Maniu, atunci, nu putea crede că această hotărâre de la Casablanca va fi aplicată atât de rigid și de nedrept României. El credea că o să se țină seama că României i s-a smuls Nord-Vestul Transilvaniei, Nordul Bucovinei și Cadrilaterul, nu numai datorită politicii "greșite" a Angliei și Franței, în primul rând, dar și a orientărilor "greșite" ale Kremlinului din toamna anului 1933-1940. Important de reținut în legătură cu desprinderea țării de Axă, este faptul că Stalin, nu vedea cu

¹ Maxim Mourin, La drame des états satellites de l'Axe de 1939 à 1945, Réédition sans conditions, p. 11-13.

ochi buni relațiile lui Lucrețiu Pătrășcanu cu partidele politice de opoziție, cu Palatul și cu Armata.

Conferința de la Yalta, prin "generozitatea" lui Churchill și Roosevelt, i-au atribuit lui Stalin 90% din România. Acest lucru trebuia speculat în așa fel încât România întreagă, deci inclusiv acel atât de nesemnificativ 10% să intre în posesia Uniunii Sovietice, așa cum am arătat deja.

Urmărindu-se acest lucru, era firesc ca Stalin și kominterniștii, să dea dispoziții P.C.R.-ului, personal lui Ștefan Foriș și lui Lucrețiu Pătrășcanu, să renunțe la relațiile cu organizatorii loviturii de stat.

A: Ai pomenit că Moscova a urmărit întreruperea legăturilor lui Pătrășcanu cu Palatul și prin parașutarea lui Sorin Toma. Poți să ne oferi și alte amănunte?

R: După ocuparea Basarabiei și a Bucovinei de Nord care a intervenit în 1940, Sorin Toma, membru al P.C.R., primește sarcina de a se deplasa la Timișoara cu anumite sarcini de partid. Dar, el în loc să plece la Timișoara, pleacă clandestin în Basarabia. Acolo este încadrat imediat în Armata Sovietică, primind gradul de maior și funcția de comandant secund -politruc- de batalion.

Întâmplarea face ca hitleriștii să captureze întreaga unitate din care făcea parte Sorin Toma. Ofițerii sovietici își rup epoleții, cunoscându-se faptul că naziștii îi executau. În lagăr, Sorin Toma, la puțină vreme, ajunge informatorul hitleriștilor, denunțând pe toți ofițerii din unitate, care vor fi în majoritate împușcați.

Dar, înaintarea vertiginoasă a trupelor sovietice după spargerea frontului, a surprins și capturat întregul lagăr de prizonieri unde se afla și batalionul lui Sorin Toma. Declarațiile supraviețuitorilor îl aduc pe, Sorin Toma, în fața Tribunalului Militar - Curtea Marțială - care, după ce acesta își recunoaște vina, îl condamnă la moarte prin împușcare. Înainte de a fi executat, Sorin Toma insistă să fie primit de Președintele instanței de judecată, afirmând că este de acord cu sentința dar că, "din interese superioare de stat" pe care nu are voie să le divulge, cere să i se trimită imediat dosarul la Moscova, personal Anei Pauker. Moscova primind dosarul, ordonă transferarea condamnatului în capitala U.R.S.S. unde este primit de Ana Pauker, singură în încăpere. Ea îi spune: "Acolo pe masă ai dosarul tău. Citește-l!" După ce îl citește îl întreabă: "Este adevărat ce scrie în el?" Sorin Toma recunoaște că totul este adevărat. În soba din încăpere ardea focul. Ana Pauker îi ordonă: "Bagă dosarul în foc!" Sorin Toma se execută. Ana Pauker îi spune: "Acum ești curat! Vei primi o sarcină de mare răspundere. În țară se pune la cale o lovitură de stat. Tu vei fi parașutat în România, unde vei lua contact cu Bodnăraș și cu ceilalți tovarăși de-ai noștri, cărora le vei transmite ordinul de a întrerupe imediat orice acțiune în legătură cu lovitura de stat de care se ocupă Pătrășcanu."

Odată parașutat, s-a luptat să execute ordinele date de Moscova prin Ana Pauker. Lucrețiu Pătrășcanu însă, nu a avut urechi pentru a asculta asemenea ordine kominterniste.

În această situație ne putem da seama cât de hotărât trebuia să acționeze Lucrețiu Pătrășcanu, mai ales după 4 aprilie 1944, pentru ca planurile să nu fie răsturnate.

Deși Sorin Toma nu a reușit să fie ascultat de Lucrețiu Pătrășcanu, în 1945, după 6 martie, îl găsim șef de publicație la "Glasul Armatei" de pe lângă Marele Stat Major, din partea Secției de Educație Politică a Armatei, cu grad de colonel, unde comandant era Dumitru Popescu - general, înlocuit apoi cu Nicolae Ceaușescu.

În 1946 i se încredințează, așa cum i s-a promis la Moscova, redacția ziarului "Scânteia", fiind promovat membru al C.C. al P.C.R. iar tatăl său, Alexandru Toma, este proclamat poet național. Oare al cărei națiuni?

În anul 1961, cu prilejul Plenarei C.C. al P.C.R., Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu sunt debarcați. Motivul acestor debarcări - din ceea ce se vorbea atunci în cercurile "înalte" - era următorul: după arestarea Anei Pauker, a lui Vasile Luca și Teohari Georgescu, Emil Bodnăraș și Iosif Chișinevschi, sunt singurele persoane care aveau telefon direct cu Kremlinul. Moscova, în intenția de a-l înlocui pe Dej din funcția de secretar general al C.C. al P.C.R., îl solicită pe Chișinevschi să propună în această înaltă funcție o persoană de încredere. El îl propune pe Miron Constantinescu. Dej află și-i înlătură pe amândoi din funcțiile ce le dețineau. Miron Constantinescu se ascunde în Delta Dunării.

În consecință, Sorin Toma este scos din C.C. și din funcția de redactor șef la "Scânteia", fiind transferat la Editura Științifică. La acea editură, într-o zi, un delegat de la

cadrele C.C. al P.C.R. împreună cu Nicolaescu -Niculescu -secretarul organizației P.C.R. din Editură, îi cer lui Sorin Toma carnetul de partid. Toma le spune că nu-l are la el, ci la locuința lui. Toți trei se duc după carnet. Cu acel prilej, delegatul C.C.-ului îi aduce la cunoștință că va fi exclus din partid. La ședința de excludere, Sorin Toma a dat o declarație în care a recunoscut absolut totul. Această declarație a fost depusă la arhiva Institutului de Istorie de pe lângă C.C. al P.C.R.

A: *Ce concluzie s-ar putea desprinde din această întâmplare?*

R: Singura concluzie este că Stalin urmărea cu mare atenție evoluția evenimentelor din România.

A: *Relatările tale privind contactul lui Lucrețiu Pătrășcanu cu Palatul, Armata și partidele politice, au fost întrerupte. Așa cum rezultă din memoriile lui Bălăceanu, la cea de-a doua întâlnire cu L. Pătrășcanu, în afară de Ion Mocsony-Stârcea, a fost prezent și generalul Constantin Sănătescu. Ce alte demersuri au avut loc în vederea stabilirii tuturor amănuntelor privind desprinderea României de "alianța" cu fascismul hitlerist și alăturarea României Coaliției Națiunilor Unite?*

R: A doua întâlnire a decurs exact în aceleași condiții, iar întrevederea a durat și de data aceasta tot până la miezul nopții, Mocsony-Stârcea fiind așteptat ca de fiecare dată, de Regele Mihai, spre a i se raporta totul.

După a doua întrevedere, Gheorghe Ionescu-Bălăceanu a aranjat cu Lucrețiu Pătrășcanu ca el, Bălăceanu, să fie căutat la telefon sub numele de Sică, pentru a păstra

legătura telefonică, spre a stabili locul, ziua și ora următoarelor întâlniri conspirative dintre inițiatorii conjurației, cunoscut fiind faptul că stabilirea locului și orei întâlnirilor, era în funcție de posibilitățile lui Lucrețiu Pătrășcanu, plecat de la Poiana Țapului unde avea domiciliu obligatoriu, și în consecință obligat să fie foarte prudent.

Au urmat alte nenumărate întâlniri în lunile septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie 1943. În a doua parte a lunii ianuarie 1944, aceste întâlniri au fost întrerupte la cererea lui Lucrețiu Pătrășcanu, întrucât organele de siguranță "erau pe urmele unor comuniști" după cum i-a spus Lucrețiu Pătrășcanu lui Bălăceanu. Este exact perioada când încep arestările despre care am vorbit, când au fost condamnați comuniștii din cadrul Uniunii Patrioților de la București și Sibiu ...

După aproximativ o lună și jumătate au avut loc alte nenumărate întâlniri: pe Calea Moșilor, 103; pe str. Armenească, nr. 14 - casa avocatului Herant Torosian; apoi în casa de pe str. Spătarului nr. 30; în casa lui Florin Teodoru din str. Burghilea, nr. 12; în casa lui Stârcea din șoseaua Kiseleff, nr. 51; la ferma Dufala din Balotești; la ferma lui Alexianu din Colentina; la ferma lui Octav Ullea din Pantelimon; într-un bloc de pe str. Matei Basarab, nr. 30 și așa mai departe.

Cu circa zece zile înaintea ofensivei sovietice de pe frontul de la Iași, a avut loc o ședință, în vila din parcul Palatului -casa nouă- unde locuia regele Mihai, la care au participat Regele, Sănătescu, Stârcea, Maniu, Brătianu, Lucrețiu Pătrășcanu, Titel Petrescu, Gr. Niculescu-Buzați și

generalul Aldea. Caracterul acestei ședințe - ne mărturisește Gh. Ionescu-Bălăceanu - a fost concretizarea rezultatului politic și de acțiune la care se ajunsese pentru lovitura de stat. La 20 august 1944 începe marea ofensivă sovietică pe frontul de la Iași. Sub presiunea acesteia, dată fiind situația gravă, Antonescu a convocat mai multe consilii de miniștri, care trebuiau să ia măsuri adecvate noii situații. Consiliile erau prezidate de mareșalul Ion Antonescu, cu participarea întregului guvern, din partea Germaniei, fiind prezenți generalul Hansen, șeful Misiunii Militare Germane din România, Manfred von Killinger, ministrul Germaniei la București, și generalul Gerstenberg, atașatul militar german în România.

În ziua de 20 august 1944, Regele se afla la castelul Peleş din Sinaia. Fiind informat de evenimentele în curs, a plecat către seară spre București. Era însoțit de col. adj. Emilian Ionescu și Mircea Ioanițiu, secretarul său particular.

Sosit la București, M. Sa Regele Mihai a convocat o ședință secretă la Palat, cu generalul Sănătescu, Maniu, Brătianu, Pătrășcanu, Titel Petrescu, generalul Aldea, Gr. Niculescu-Buzăți, colonel Dumitru Dămăceanu, mareșalul Curtii - Stârcea și adjutantul colonel Emilian Ionescu. S-a discutat situația legată de plecarea lui Antonescu pe front.

Ședința a durat până în zorii zilei. Cu acest prilej, Lucrețiu Pătrășcanu "a influențat accelerarea intrării în acțiune!"

O informație primită de la Atta Constantinescu, arată că miniștri civili din guvernul Antonescu, au demisionat din cauza situației grave în care se afla țara.

Antonescu a fost înștiințat de generalul Dobre și de Ică despre criza de guvern, iar ca urmare, Antonescu, revenind la București, a convocat la Snagov un consiliu de miniștri, cu care prilej i-a amenințat pe civilii din guvern.

Evenimentele precipitându-se, la Palat s-a ținut o nouă consfătuire în noaptea de 22 spre 23 august, cu participarea acelorași persoane de la ședința precedentă. Atunci s-a dat citire proiectului de proclamație către țară precum și altor proiecte și decrete - concepute și citite de Lucrețiu Pătrășcanu - ce urmau să fie date pe post imediat după lovitură. Maniu, căruia i s-a cerut să formeze guvernul, a refuzat.

Concomitent cu ședința de la Palat, în adăpostul Băncii Naționale, s-a ținut un Consiliu de Miniștri sub președinția lui Antonescu.

Misiunea Caransebeș

A: Încet, încet, văd că ne apropiem de 23 august 1944. Ce angajamente și-a luat Lucrețiu Pătrășcanu și cine au fost aceia care le-au executat?

R: Una din cele mai grele și foarte riscante sarcini pentru acele vremuri, cu trupele germane în țară, a fost "misiunea Caransebeș". Așa am numit-o noi atunci. Ea mi-a fost încredințată de Lucrețiu Pătrășcanu mie și lui Nicolae Betea. Aceasta s-a întâmplat cu aproximativ o lună, o lună și jumătate, înainte de 23 august 1944 și consta, în realitate, în două sarcini diferite, legate de închisoarea Caransebeș unde, în afară de circa o sută de comuniști, mai erau

întemnițați social-democrați și alte categorii de cetățeni din rezistența antifascistă.

În condițiile ocupației naziste, care dispunea de un număr mare de ostași și ofițeri germani, dotați cu tehnică de luptă modernă, cu o mare experiență în luptă, comparativ cu armata noastră, cu ostași - în mare parte tineri - încorporați de maximum trei luni, șansele noastre de reușită, estimate de cele mai optimiste pronosticuri, dacă erau de 40%!

Cum însă armatele sovietice se apropiau de pământul țării noastre, unica soluție era lovitura de stat. Ne bizuiam pe inteligența, curajul și totala dăruire a poporului român, într-un asemenea moment de deosebită primejdie. Și mai era ceva, mai presus de toate celelalte: *credința sfântă că vom învinge!* Știam destul de bine că Armata Română, în întreaga ei istorie, nu a fost ușor biruită, chiar dacă în unele bătălii am fost învinși.

"Paza bună trece primejdia rea!". Pe temeiul acestui proverb, eram obligați să luăm toate măsurile, știind că dacă lovitura nu reușea, prima grijă a naziștilor va fi să recurgă la represalii, începând cu executarea deținuților politici din rezistența antifascistă și în special a evreilor.

Legătura dintre comuniștii din închisoarea Caransebeș și cei din afară fiind întreruptă, nouă ne revăna sarcina de a o restabili. Aceasta era prima noastră misiune. Apoi Nicolae Betea trebuia să revină la București, iar eu să rămân la Caransebeș, unde să pregătesc, în cazul nereușitei loviturii de la București, evadarea tuturor deținuților politici din rezistență și transportul acestora în munți. Dacă în munți

nu le puteam asigura securitatea, aveam sarcina să-i trec în Iugoslavia, unde urma să ne alăturăm lui Iosif Broz Tito!

Modul cum aveam să îndeplinim aceste sarcini, ni s-a spus că ne privește, întrucât Lucrețiu Pătrășcanu și Belu Zilber, nu ne puteau oferi nici măcar o sugestie.

A: *Explică-mi te rog de ce era necesară restabilirea acestei legături?*

R: Această restabilire era necesară din două motive bine determinate: deținuții din închisori, inclusiv comuniștii, trebuiau să fie la curent cu tot ce se întâmpla în afară, ca în cazul în care viața le va fi primejduită să știe ce au de făcut. Planul de evadare din închisoare trebuia făcut împreună cu ei, căci numai în acest fel putea avea șanse de reușită. Dacă ei aflau că noi suntem aproape pentru a-i salva, lucrurile se simplificau. Altminteri, ei ar fi fost dezorientați. Nici nu ar fi știut ce se întâmplă și ar fi intrat în panică fără să se mai poată salva.

Pentru a putea intra în contact măcar cu unul dintre deținuții de încredere, aveam nevoie să ducem la Caransebeș o rudă apropiată a unuia dintre ei, căci numai astfel puteam obține autorizația pentru vorbitor. Această autorizație se elibera de către Direcția Generală a Penitenciarelor din țară, care era dispersată la Ocnele Mari. Numai pe această cale se putea intra în legătură cu deținuții din închisoare.

Știam că la Caransebeș se află Teohari Georgescu. Mai știam că la noi, la Institutul Central de Statistică este angajată o nepoată a lui, care lucra în secția lui Bucur

Șchiopu, această secție fiind dispersată în comuna Naipu, județul Vlașca.

M-am deplasat imediat la Naipu în intenția de a face cunoștință cu nepoata lui Teohari Georgescu prin Bucur Șchiopu. Ea trebuia doar să aibă încredere în noi. Pentru că pe ea ne gândisem să o luăm la Caransebeș, și prin intermediul ei urma să intrăm în legătură cu grupul deținuților politici, al căror șef era Teohari Georgescu, ajutat de Vințe Ion și de Zevedei Barbu.

Auzind propunerea mea, Bucur Șchiopu s-a speriat, refuzând să mă ajute. Teama lui era îndreptățită, cumnatul său Mircea Biji fiind deja arestat.

Refuzul lui Bucur Șchiopu ne-a determinat să căutăm o altă familie care să aibă un membru în Penitenciarul din Caransebeș.

La acel penitenciar se afla și Zevedei Barbu, asistent universitar, condamnat în procesul comuniștilor de la Sibiu, din care au mai făcut parte Ion Vințe, Constanța Crăciun și alții. Unul dintre prietenii noștri era și Ion Oancea, angajat și el în acțiunile conspirative privind înfăptuirea actului de la 23 august 1944. Acesta se oferă să ne ajute. Știa că familia lui Zevedei se află într-o comună de pe lângă Miercurea Sibiului. Mai știa că are o soră și doi frați, dar nu ne putea recomanda pe nici unul dintre ei întrucât nu-i cunoștea bine. Mai știa că la Brașov locuiește publicistul Vasile Munteanu, poreclit Țiganu, bun prieten cu Zevedei, care ne putea furniza informații mai sigure.

În casa conspirativă de pe Dionisie Lupu, Betea, Oancea, Belu Zilber și cu mine, stabilim că este necesar să ne deplasăm la Brașov.

Dar, pentru a pleca cu mașina pe 'ruta București-Brașov - Sibiu - Ocnele Mari - Caransebeș și îndărăt la București, în condițiile unor controale din ce în ce mai severe, atât pe drumuri - la bariere - cât și prin localitățile țării, era nevoie să avem acte justificative astfel încât drumul să ne fie liber, iar plecarea noastră să pară legală.

Eu dispuneam de o mașină de scris și de un șapirograf, cu care puteam aplica orice ștampilă, dacă aveam un model pe hârtie. Așa se face că am făcut patru ordine de serviciu pe hârtii cu antetul Institutului Central de Statistică de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri:

1 - pentru Ion Oancea, subinspector general, un Ordin de serviciu care-i dădea dreptul să inspecteze toate judecătoriile sătești din județul Sibiu;

2 - pentru Nicolae Betea, referent șef, unul cu dreptul de a inspecta toate instituțiile din țară aparținând I.C.S.-ului;

3 - pentru mine, referent șef, cu dreptul de a inspecta statisticile școlare din țară;

4 - pentru caporalul Constantin Drăgan, șofer pe mașina Stöewer (din Batalionul de Gardă al mareșalului Ion Antonescu), un alt ordin de serviciu prin care mașina trebuia să ne stea la dispoziție pe perioada deplasării noastre prin țară.

Deși dr. Anton Golopenția împreună cu dr. Sabin Manuila, amândoi membri ai Partidului Național Țărănesc,

cunoșteau atribuțiile noastre reale privind "misiunea Caransebeș" ar fi avut posibilitatea să ne elibereze ordine de serviciu, întrucât erau conducătorii unei instituții de stat, nu puteau implica instituția într-o acțiune conspirativă îndreptată tocmai împotriva conducerii statului de atunci.

În această situație trebuia să ne descurcăm singuri asumându-ne întreaga răspundere.

A: *O clipă te rog. Cum se face că ați avut la dispoziție, în calitate de salariați ai unei instituții civile, o mașină militară și încă aparținând Batalionului de Gardă al mareșalului Ion Antonescu?*

R: Am pomenit la început că, în anul 1941, am luat parte la efectuarea Recensământului General al României care a fost extins și asupra Transnistriei și a spațiului de dincolo de Bug, administrate atunci de România.

După terminarea cercetării etno-sociologice și statistice, la solicitarea aproape generală a acestor români colonizați pe acele meleaguri îndepărtate cu cinci generații în urmă, am primit sarcina să organizez și să conduc această colonizare în Sudul Basarabiei, comunele Sărata, Eigenheim, Paris, Șaba, etc. din județul Cetatea Albă, localități rămase libere în urma evacuării germanilor care le locuiseră, fiind colonizați în Polonia, la ordinul lui Hitler.

Toate aceste activități desfășurate timp de aproape trei ani în spatele frontului, au fost apreciate elogios de conducerea Institutului Central de Statistică. Și, cum în această perioadă nu beneficiasem de nici un concediu, muncind atât duminicile cât și în zilele de sărbătoare, drept recompensă, mi s-a acordat un concediu de până la un an de

zile -la latitudinea mea - repartizându-mi-se și mașina Stöewer pe care o avusesem în Ucraina, împreună cu șoferul respectiv, institutul urmând să suporte toate cheltuielile: benzină, reparații, etc. Iar eu am folosit mașina exclusiv în interesul realizării actului de la 23-august 1944.

Toate lucrurile fiind puse la punct, am părăsit Bucureștiul cu direcția Brașov, pentru a-l întâlni pe publicistul Vasile Munteanu. La întâlnirea cu el, nu am putut obține informații corespunzătoare scopului urmărit. Cunoștea familia Zevedei Barbu dar nu ne putea furniza datele care ar fi asigurat securitatea efectuării misiunii. Totuși întâlnirea cu el nu a fost zadarnică. Ne-a informat că singura persoană care ne poate ajuta, este șeful de lucrări de la Universitatea din Sibiu, pe nume Alexandru Roșca - acum academician. Cum atât Ion Oancea cât și Nicolae Betea îl cunoșteau destul de bine, cu Oancea fiind chiar bun prieten, am plecat cu mașina la Sibiu. L-am găsit în cabinetul său de la Universitate. De la el am aflat că fratele lui Zevedei, pe nume Silvestru, învățător în comuna lor natală de lângă Miercurea Sibiului, este demn de toată încrederea și ne puteam adresa lui fără nici o grijă. După aceste prețioase informații, Nicolae Betea ne-a luat ordinele de serviciu cu care s-a dus la Prefectura județului pentru a ne anunța prezența precum și "scopul" sosirii noastre în județ. După ce a obținut și bonuri de benzină pentru mașină, a solicitat Prefecturii, în conformitate cu uzanțele oficiale, să ne detașeze un salariat al Prefecturii care să ne asiste la inspecțiile noastre în județ. Ne-a fost repartizată cenzora statistică din plasa Miercurea Sibiului. Institutul Central de

Statistică din București, avea salariați în întreaga țară. În capitalele de județ era câte un controlor șef, iar în reședințele de plasă câte un cenzor statistic.

Toată inspecția se desfășoară conform planului dinainte stabilit, după care se întocmește procesul-verbal de inspecție. În timp ce Betea și cu mine controlăm registrele respective, Ion Oancea îl convinge pe Silvestru să vină cu noi la Caransebeș. Pentru a nu fi suspectă plecarea lui Silvestru odată cu noi, este sfătuit, încă de la început, să plece pe jos până la șoseaua ce duce spre Sibiu, la capătul satului Miercurea Sibiului, timp în care delegata Prefecturii să ajungă la sediul biroului său din comuna de reședință.

Cum sarcina lui Ion Oancea se încheiase aici, el se desparte de noi plecând la București, nu înainte de a ne preda suma de 1.000.000 lei pe care îi primise de la dr. Sabin Manuila și dr. Anton Galopenția. Banii urma să-i predăm deținuților pentru ambele alternative: dacă lovitura de stat reușește și vor fi eliberați, să aibă fiecare din ei banii necesari pentru plata билетelor spre casă sau, în a doua alternativă, dacă lovitura nu reușește și planul de eliberare forțată se efectuează, să nu rămână nici unul din ei fără minimum de bani necesar.

Trebuie să precizez că Manuila și Galopenția cunoșteau foarte bine faptul că Lucrețiu Pătrășcanu era total rupt de partid și, pentru a-l ajuta să salveze deținuții închisorii Caransebeș, i-au oferit această sumă de bani atât de necesari în oricare din alternative. Se poate constata colaborarea strânsă dintre Partidul Național Țărănesc și micul grup condus de Lucrețiu Pătrășcanu.

A: Spuneai mai înainte că pentru a putea obține o aprobare de vorbitor, trebuia să se apeleze la Direcția Generală a Penitenciarelor care se afla dispersată la Ocnele Mari. Cum ați putut obține o asemenea autorizație chiar în clipa sosirii voastre la Ocnele Mari?

R: Trebuie să știi că plecarea noastră a fost organizată perfect. Aveam la noi un plic adresat inspectorului general al Penitenciarelor din România, pe nume Romanescu, bun prieten cu Ion Oancea. Citind scrisoarea, Romanescu i-a eliberat imediat autorizația de vorbitor, deși sora lui Zevedei Barbu, mai primise o autorizație de același fel pentru luna respectivă, iar două autorizații pentru aceeași lună nu se eliberau.

Înarmați cu autorizația respectivă, am plecat la Caransebeș. Acolo ne-am instalat la hotelul din imediata apropiere a Penitenciarului.

Cum eu răspundeam de efectuarea celei de-a doua misiuni - evacuarea deținuților în caz de nereușită a loviturii de stat și transportarea lor în munți, sau în caz de forță majoră în Iugoslavia - urma să rămân mai multă vreme la Caransebeș, iar prezența mea acolo trebuia să fie cât mai justificată.

Aveam asupra mea un certificat medical prin care mi se recomanda aerul din regiune. În plus, mai aveam o scrisoare semnată de dr. Anton Galopenția către directorul școlii primare din localitate, care era tatăl dr. Octavian Neamțu, personalitate bine cunoscută, Octavian fiind unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai profesorului Dimitrie Gusti. Anton Galopenția prin scrisoarea sa îl rugase să mă

ajute să-mi gădesc o gazdă mai convenabilă pentru perioada "refacerii sănătății", în felul acesta prezența mea în Caransebeș fiind cunoscută nu numai de tatăl lui Octavian Neamțu, dar și de anturajul acestuia, format din intelectualii din localitate. Ajunși la Caransebeș, Silvestru, cu un pachet cu alimente cumpărate de mine, s-a prezentat la vorbitor. Dar, emoționat din cauza prezenței gardianului de serviciu, nu a reușit să-i spună fratelui său decât că Nicolae Betea și Ion Oancea sunt în localitate. I-a dat numele lui Oancea în locul meu, întrucât Zevedei nu mă cunoștea. Cu ceilalți doi era chiar prieten din perioada studenției de la Cluj. Silvestru s-a înapoit acasă chiar în aceeași zi. Rămași numai noi doi, ne-am împărțit atribuțiile.

Pentru refacerea legăturii dintre deținuți și exterior, Nicolae Betea și-a făcut următorul plan: aflând adresa de acasă a primului gardian de la paza Penitenciarului, trebuia să-i viziteze soția, să o încânte oferindu-i cadouri, apoi să o convingă să-i facă cunoștință cu soțul ei, spunându-i că el, Betea, îi este rudă apropiată pe care ea nu l-a mai văzut din copilărie. Lucrurile s-au desfășurat bine. I-a fost prezentat soțului ei, cu care Betea s-a împrietenit foarte repede. Discutând cu acesta, i-a spus că în curând se va termina războiul în favoarea aliaților, la conducerea țării vor veni democrații, iar ministru la Afacerile Interne va fi numit Teohari Georgescu. Dacă el accepta colaborarea cu noi, urma să fie avansat Director al Penitenciarului Caransebeș. Precizez că acest lucru nu era nimic altceva decât o născocire de moment a lui Betea, pentru a-l convinge pe primul gardian să ne ajute.

În timp ce Nicolae Betea își continua punerea la punct a planului privind cooperarea primului gardian pentru refacerea legăturii dintre comuniștii din închisoare și cei din exterior, eu aveam obligația să-mi pregătesc planul de evadare din închisoare în cazul în care lovitura de stat nu ar fi reușit.

Primul lucru pe care l-am făcut, a fost vizita la tatăl lui Octavian Neamțu, în casa căruia am cunoscut câțiva dintre colegii lui. Cu toții au aflat rostul prezenței mele în Caransebeș: "refacerea sănătății!" ...

Încheind această formalitate, am început să mă informez despre numărul oamenilor de pază ai Penitenciarului, urmărind intrarea și ieșirea gardienilor din închisoare prin numărarea lor atunci când se operau schimburile personalului de pază. După ce am studiat poziția geografică a Penitenciarului față de oraș, distanțele până la unitățile militare și polițienești, mijloacele de comunicare între ele în caz de alarmă, punctele mai slabe ale pazei închisorii, distanțele și străzile care duceau spre pădurile munților, iar în funcție de toate acestea, să-mi aproximez numărul de oameni de care aș avea nevoie în vederea evacuării deținuților precum și numărul de camioane necesare transportării acestora în munți. Planul meu de acțiune, după o chibzuință mai atentă, putea fi pus în aplicare și ziua în amiaza mare în felul următor :

Știam, încă înainte de plecarea la Caransebeș, că un ofițer german avea dreptul să solicite pentru anchetă un deținut, fiind suficient pentru aceasta să fie însoțit de un ofițer român și câțiva soldați. Aceștia se prezentau la

Penitenciar fără forme scrise, de unde îl luau cu ei pe respectivul deținut cu care plecau la unitatea germană din care făceau parte, în timp ce autoritățile române nu se puteau opune. Acest lucru îl puteam efectua și noi. Ofițerul român în cazul nostru, urma să fie Constantin Pavel, locotenent în rezervă, iar pentru ofițerul german era rezervat Vasile Maca. El fiind blond, putea fi socotit neamț. Uniforma era deja pregătită de la București prin dr. Eugen Seidel. În felul acesta puteam pătrunde în închisoare "legal", de unde, evacuând toți deținuții politici, urma să-i încărcăm în camioane și să plecăm grabnic spre pădurile munților din preajma comunelor Zervzești, Rueni și Borlova. Din Caransebeș, până la ultima așezare de la poalele munților, Borlova, erau la 20 km.

Odată ajunși în pădure, camioanele și oamenii veniți din București, împreună cu Constantin Pavel și Vasile Maca, puteau pleca spre Hațeg și Orăștie, iar ceilalți prin pădure până în Munții Cernei.

Cam acolo hotărâsem să ne instalăm tabăra, pentru că, pe plaiurile de pe Valea Cernei, existau atunci așa-zisele căsoaie, foarte încăpătoare, construite din bârne, aparținând țăranilor de pe aceste meleaguri. Aceștia formaseră, pe vremuri, Regimentul 1 de graniță, în proprietăți fiind de Maria Tereza cu o parte de munți, pentru veșnicie. Drepturile acestora ca și ale celor circa 43 de sate-grănicerești din județul Năsăud, care au format Regimentul 2 de graniță, înființat tot de Maria Tereza, au fost păstrate până la instaurarea regimului comunist.

Despre aceste căsoaie îmi vorbise tatăl profesorului Octavian Neamțu, pe care îl provocam mereu la asemenea discuții, în scopul de a cunoaște cât mai bine cadrul geografic în care ar fi trebuit să ne adăpostim dacă lovitura de stat nu ar fi reușit. Grănicerii, adică urmașii celor care stăpâneau acei munți, se foloseau de căsoaie numai pe timpul cositului. În restul anului nu avea nimeni nevoie de ele. Acolo te puteai adăposti în cele mai perfecte condiții, fiind bine întreținute. Atât Constantin Pavel cât și Vasile Maca, cu oamenii și camioanele I.C.S.-ului puteau veni de la Caransebeș imediat, dacă lovitura nu ar fi reușit.

În linii mari, cam așa îmi organizasem planul realizării celei de-a doua faze a misiunii Caransebeș.

După câteva zile de la sosirea noastră la Caransebeș, într-una din dimineți, ieșind din hotel, observăm o masă, așezată pe trotuarul din fața hotelului, pe care erau prezentate spre vânzare cutii cu piese de șah, casete, suporturi pentru țigări făcute de deținuți, sculptate și lustruite cu șerlac, iar lângă acea masă, Teohari Georgescu, foarte liniștit, îmbrăcat într-un costum de culoare închisă, cu cravată la gât și șireturi la pantofi. Și culmea! fără nici o pază în preajma lui! Banii rezultați din vânzarea obiectelor, le aparțineau în totalitate deținuților.

Apoi am aflat că Ion Vințe, condamnatul, ieșea zilnic pe poarta închisorii, neînsoțit de nimeni, și se ducea să mediteze copiii primului gardian al închisorii, la el acasă, după care, tot singur, se înapoia la închisoare.

Dar asta nu era totul! Într-o discuție avută cu colonelul S.S.I., Kollar Ludvik, evreu maghiarizat, originar

din Lipova de lângă Radna, din județul Arad, o perioadă faimosul director al închisorii de la Aiud, am aflat că milionul de lei predat de Betea primului gardian pentru a-l înmâna deținuților, ajunsese la Teohari Georgescu, Ion Vințe și Zevedei Barbu.

Tot de la colonelul Kollar Ludovik am aflat și faptul că deținuții politici din penitenciarul Caransebeș erau într-atât de "prigoniți" încât puteau ieși pe poarta închisorii când doreau, fără să fie opriți de cineva și se înapoiau întotdeauna, nesemnându-se nici măcar o singură evadare! Cum eu am afirmat că exagerează, mi-a dat următorul exemplu:

Într-o zi a sosit în inspecție directorul general al penitenciarelor din țară. Chiar în momentul când intra, trei pușcăriași politici, comuniști, ieșeau din penitenciar neînsoțiți. Acesta, furios, intră în biroul directorului închisorii, amenințându-l cu destituirea. Directorul penitenciarului l-a lămurit că acest lucru este foarte obișnuit la ei și că așa cum ies, tot așa se și înapoiază. Cu acest prilej, directorul general l-a întrebat unde se duc. I s-a răspuns că se duceau în pădure să culeagă măcriș ca să-și acrească ciorba! ...

Cu alte cuvinte, deținuții politici nu doreau să evadeze întrucât, în detenție, se simțeau protejați! Acesta a fost "bestialul tratament" aplicat comuniștilor, ca și celor din rezistența antifascistă, în perioada regimului "fascistului" Ion Antonescu!

După ce am văzut și am aflat toate acestea, mi-am dat seama că măsurile de precauție luate de noi pentru reușita misiunii, au fost absolut de prisos.

Stabiliserăm, înainte de a părăsi Bucureștiul, să ținem permanent legătura telefonică cu Lucrețiu Pătrășcanu prin Belu Zilber, cu un anumit consemn. Așa se face că după ce legătura cu comuniștii din închisoare a fost stabilită și banii predați prin primul gardian, vorbind cu Belu la telefon, acesta ne-a transmis că, întrucât la București lucrurile sunt pe drumul cel bun, putem să părăsim imediat Caransebeșul și să ne înapoiem la București, unde ne așteptau alte misiuni.

În vârtejul pregătirii loviturii de stat

Obiectivele următoare trebuiau să fie atinse la momentul potrivit:

1.- imprimarea pe tuburi ceruite a Proclamației - discurs către țară a Majestății Sale Regele Mihai, proclamație care urma să fie difuzată prin postul de radio București, imediat după arestarea guvernului antonescian;

2 - găsirea unei tipografii unde să fie tipărit ziarul "România Liberă", format mare, care să apară odată cu realizarea loviturii de stat;

3 - difuzarea în capitală a ziarului;

4 - promulgarea unor decrete-legi care să apară în primul număr al ziarului împreună cu componenta noului guvern de Uniune Națională, Declarația de război împotriva

Germaniei și de raliere la Coaliția Națiunilor Unite până la victoria finală;

5 - ocuparea Radiodifuziunii de către grupurile de salariați ai Institutului Central de Statistică, spre a se asigura difuzarea Proclamației-discurs a Regelui Mihai I și, în continuare, informarea populației despre mersul evenimentelor din capitală;

6 - găsirea unuia sau mai multor crainici care să-i înlocuiască pe cei oficiali, dacă aceștia ar fi refuzat să îndeplinească obligațiile în noua situație politică intervenită odată cu arestarea guvernului Antonescu.

Le-am enumerat doar pe cele mai importante.

Pentru realizarea acestor obiective s-a procedat astfel:

Pentru imprimarea pe tuburi ceruite a Proclamației-discurs a regelui către țară, a fost desemnat Nicolae Betea. Cum el nu se pricepea să utilizeze aparatul pe care-l găsisese cu mare greutate și îl cumpărase cu banii lui de la un oarecare Vasilescu, de comun acord cu mine, l-am ales pe Carmi Goldștein, student electronist, unul dintre cei aproximativ 2.000 de evrei "angajați" la Institutul Central de Statistică.

Găsirea tipografiei de care aveam nevoie, a fost lăsată în sarcina scriitorului Ștefan Popescu, directorul tipografiei I.C.S.-ului, de pe str. Latină nr. 8, care a acceptat această misiune cu condiția ca eu să fiu alături de el.

Ștefan Popescu a avut și sarcina de a selecta lucrătorii tipografi de încredere, trimițându-i pe ceilalți la

casele lor, sub pretextul bombardamentelor care ne torturau aproape zilnic.

Mie mi-a revenit și misiunea de a asigura securitatea tipografiei, precum și difuzarea ziarului prin capitală.

Decretele-legi ca și Proclamația-discurs au fost concepute de Lucrețiu Pătrășcanu.

Cum în noaptea de 22 spre 23 august 1944 s-a ținut ședința de Palat, iar arestarea guvernului era fixată pentru ziua de 26 august, arestarea antoneștilor a fost efectuată fără știrea conspiratorilor din afara Palatului. Ciorna Proclamației-discurs aflându-se la Lucrețiu Pătrășcanu, pentru că acesta nu a fost găsit imediat, s-a încropit o Proclamație după amintirile păstrate în memoria oamenilor Palatului, în fața cărora o citise în noaptea care abia trecuse...

Ocuparea Radiodifuziunii i-a fost încredințată atât lui Anton Galopenția, care avea la dispoziție toate camioanele și mijloacele auto-moto de la garajele I.C.S. de pe str. Șerban Vodă, împreună cu un grup numeros de salariați, cât și mie, care dispuneam în str. Latină, nr. 8, de un grup de oameni înarmați și dotați cu mijloace auto.

Pentru găsirea unor crainici, au fost efectuate probe de dicție, după care s-a stabilit că cel mai bun crainic este Nicolae Betea.

Înarmarea acestui grup condus de dr. Anton Galopenția, a fost făcută chiar de acesta, cunoscut fiind faptul că în magazia I.C.S. existau circa o sută de pistoale tip Beretta, de 9 mm, pe care le obținuse institutul cu prilejul Recensământului General al României din 1941.

Precizăm că aceste grupuri de salariați de la I.C.S. au fost selectate pe criterii patriotice și nu pe apartenența lor politică.

Acești salariați de la I.C.S. au format, în realitate, unica grupare civilă organizată, care ar fi putut fi numită "gărzi patriotice" și care a participat efectiv la executarea unor sarcini importante din cadrul loviturii de stat.

Emil Bodnăraș a ales câteva persoane pentru arestarea și paza lui Ion Antonescu și Mihai Antonescu. Aceștia erau Mladin, Nicolae Prosan, Ilie Dinuț și alții, chelneri la un restaurant din apropierea Palatului Regal - restaurantul "Continental". Nu aveau nici o pregătire în acest scop. Eu nu îi cunoșteam. Despre existența unor gărzi care ar fi purtat "brasarde" pe brațul stâng, deși am fost implicat direct în întreaga desfășurare, atât înainte cât și după lovitură de stat. Cine afirmă că a văzut gărzi care purtau brasarde, este influențat de propaganda kominternistă, care inventa fapte pe care comuniștii nu le înfăptuiseră. Ca să porți brasarde, însemna ca organizarea loviturii de stat să fie cunoscută de prea multă lume, ori așa ceva nu era posibil. Conspirativitatea a fost bine păzită.

A: Am înțeles acum, în mare, atribuțiile pe care și le-a asumat Lucrețiu Pătrășcanu, precum și numele salariaților din I.C.S. care le-au executat. Care au fost relațiile familiei Lucrețiu Pătrășcanu cu Lena Constante și Harry Brauner?

R: Relațiile lor au fost de prietenie. Lena Constante a cunoscut-o pe Elena Pătrășcanu la o expoziție de pictură. În vara anului 1943, prin luna iulie, întâmplarea a făcut ca

Lena să se afle la odihnă la Poiana Țapului, cu locuința în imediata apropiere a vilei "Zamora" unde Lucrețiu Pătrășcanu își ispășea pedeapsa, având domiciliu forțat. Cu el era și soția lui. La o plimbare, Lena trecând pe lângă soții Pătrășcanu, i-a salutat. Salutul Lenei a însemnat un eveniment neobișnuit în condițiile în care lumea îi ocolea ca pe niște ciumați ... Nu știu dacă s-au mai văzut acolo la Poiana Țapului întrucât Lena s-a înapoiat la București la scurtă vreme.

După 23 august 1944 când s-au revăzut, Elena Pătrășcanu, cunoscându-i măiestria în crearea de modele de păpuși și în scenografie, i-a propus să colaboreze în vederea înființării unui teatru de păpuși pe care îl dorea realizat la București. Așa se face că cele două artiste plastice, împreună cu Ileana Popescu, soția lui Ștefan Popescu, de asemenea artistă plastică, și cu alții au înființat și condus Teatrul de Păpuși din București.

A: Întreb acest lucru întrucât am rămas contrariat de faptul că imprimarea Proclamației-discurs a Regelui Mihai, în loc să-i fi fost încredințată lui Harry Brauner, care nu numai că dispunea de o aparatură de imprimare de cea mai bună calitate pentru acele vremuri, era și un specialist desăvârșit în manipularea acestei aparaturi, i-a fost încredințată lui Nicolae Betea, total nepriceput în asemenea operațiuni tehnice. De ce nu a apelat la Harry?

R: N-aș putea să dau un răspuns categoric. Problema aceasta nu am discutat-o cu Pătrășcanu nici eu și nici Betea. Poate că a evitat să-l implice într-o acțiune atât de riscantă. Altă cauză nu cred că ar fi putut exista. Trebuie să subliniez

cu acest prilej că pe parcursul discuțiilor noastre, ne vom mai întâlni cu împrejurări în care Lucrețiu Pătrășcanu se ferește nu numai de Harry și de Lena, ci chiar de propria lui soție! Încerca în acest fel să-i protejeze.

Ce se mai întâmplă la Palat?

A: *Să ne întoarcem la acele personalități, în frunte cu Regele, care s-au angajat să ne scoată țara din impas, despre faptele cărora am spus prea puțin până acum. Așadar, ce se mai întâmplă la Palat?*

R: Doresc să precizez că eu personal, în acea perioadă a loviturii de stat, nu am avut nici o legătură cu Palatul. Fiecare din noi avea grijă să-și îndeplinească propriile misiuni cu cât mai mare discreție.

Ceea ce am relatat cu privire la întâlnirile acestora și casele conspirative pe care le-au folosit, au fost luate din memoriile lui Ionescu-Bălăceanu, pe care îl socot ca fiind unicul competent în a ne informa despre toate aceste întâlniri, întrucât rar s-a întâmplat ca la vreo întâlnire dintre conspiratori el să nu participe și, deci, să nu cunoască destule amănunte în această privință. Declarația acestuia a fost luată imediat după așa-zisa reabilitare, la Institutul de Istorie al P.C.R. de pe strada Ministerului, nr. 4 (și s-a aflat în păstrare la în Arhiva I.S.P., fond 9, dosar nr. 40), când se mai credea că acea "reabilitare" a fost într-adevăr reală, chiar și de către unii dintre membrii Înaltei Comisii de Reabilitare.

Oricum, cunoaștem, că în seara zilei de 22 spre 23 august 1944, împreună cu Regele, în casa nouă s-au aflat următorii: Regele, generalul Constantin Sănătescu, Maniu, Brătianu, Pătrășcanu, Titel Petrescu, generalul Aldea, Gr. Niculescu-Buzești, colonelul Dumitru Dămăceanu, mareșalul Curții Regale Ion Mocsony-Styrcea și colonelul Emilian Ionescu. Atunci s-a discutat despre situația legată de plecarea lui Antonescu pe front, iar Lucrețiu Pătrășcanu a insistat asupra accelerării intrării în acțiune. Pentru executarea loviturii de stat s-a stabilit ziua de 26 august 1944.

Faptul că atunci, în acele momente, cunoșteam prea puțin sau aproape nimic din cele ce se întâmplau la Palat era un fapt pozitiv. Aceasta demonstra seriozitatea cu care s-a pregătit lovitura, problemele mari fiind discutate și apoi aplicate numai de oameni cu mari responsabilități pentru destinele neamului și ale țării, chiar dacă eu și prietenii mei eram implicați, la nivelul nostru, în mecanismul complicat al pregătirii loviturii de stat.

Un fapt real, dar care, surprinzător, nu se recunoaște este acesta: Palatul a fost elementul de coagulare al tuturor forțelor opoziționiste antihitleriste și antiantonesciene și deopotrivă factorul decisiv în realizarea Actului de la 23 august 1944, deoarece fără implicarea personală a regelui Mihai I, totul ar fi fost o iluzie. De ce? Fiindcă Armata n-ar fi întors niciodată armele împotriva mareșalului Antonescu și nu l-ar fi trădat, dacă marii săi comandanți nu l-ar fi iubit și respectat pe monarh. Acționând astfel, Armata și Regele

aû împiedicat dezastrul total al României şi distrugerea ei ca stat.

Gata! Am reuşit!

Sarcina mea era şi aceea de a-l ajuta pe Ştefan Popescu în munca de la tipografia I.C.S.-ului. Trebuia să fiu prezent atât ziua cât şi noaptea. Dar, în momentul loviturii de stat, împreună cu oamenii pe care îi aveam la dispoziţie, trebuia să mă alătur grupului din str. Ştirbei Vodă, de sub conducerea lui Anton Galopenţia, pentru ocuparea Radiodifuziunii.

Aşa se face că, în după amiaza zilei de 23 august 1944, pe înserate, îmi făceam rondul obişnuit prin curtea tipografiei. Toţi oamenii erau la posturi. De săptămâni întregi eram la locurile noastre fără să ne părăsim posturile, nici chiar în timpul bombardamentelor care nu mai conteneau. Nu ştiam ce se întâmplă la Palat sau în altă parte. La un moment dat, pe str. Latină, de obicei pustie, a apărut o maşină mică. Nu o cunoşteam. A oprit brusc în faţa clădirii cu nr. 8. Din ea a coborât Belu Zilber - legătura dintre noi şi Lucreţiu Pătrăşcanu. Văzându-mă în curte, s-a repezit la mine şi, plin de veselie, mi-a sărit în braţe, sărutându-mă: *GATA! AM REUŞIT! GUVERNUL ANTONESCU A FOST ARESTAT!* Acum la treabă!

Am intrat în fugă în tipografie. Nu ne venea să credem. Parcă visam. Linotipul, rotativa, hârtia, oamenii, toate erau puse la punct de Ştefan Popescu.

Deși totul era gata, nu a început lucrul până când Ștefan Popescu nu a adus toate materialele ce urmau să fie tipărite, materiale care i-au fost predate personal de Lucrețiu Pătrășcanu, la locuința lui Herant Torosian din str. Armenească, nr. 14.

Am avut o mare admirație pentru Ștefan. Era nevoie de curaj să te streкори prin bezna nopții, pe stăzile pe care nu se vedea nici o lumină. Întregul București era într-un camuflaj total. El a adus articolele pentru primul număr al ziarului "România Liberă" format mare, care a apărut în dimineața zilei de 24 august 1944.

Așteptam să fiu chemat să ocupăm Radiodifuziunea. Dar, la scurtă vreme după plecarea lui Ștefan, mi s-a comunicat telefonic, că pot rămâne pe loc întrucât Lulu Ionescu, Directorul General al Radiodifuziunii, chemat la Palat, a acceptat să conducă întregul program, împreună cu salariații instituției.

Nu pot să nu menționez faptul că tipografii cu care am colaborat atunci în str. Latină nr. 8, au fost în bună parte evrei de înaltă calificare. Aceștia făceau parte din cei circa 2000 de evrei intelectuali, angajați din dispoziția lui Ion Antonescu, la Institutul Central de Statistică. Numele lor nu le-am putut uita, întrucât săptămâni de zile și nopți, am așteptat împreună cu înfrigurare ziua desprinderii de sub dominația nazistă. Cei pe care memoria mea îi mai păstrează, au fost următorii: Gavrilă Marcuson, Edi Kahane, Edi Brauștein, Munteanu, Pokler, Benone, Finkelstein... Nici unul dintre aceștia nu era comunist. Ei nu aveau cunoștință de pregătirile loviturii de stat. Legile

conspirativității erau foarte aspre. Numai așa se explică faptul că această acțiune a reușit, iar aceste “amănunte” abia acum ies la iveală pentru a fi cunoscute așa cum s-au petrecut în realitate.

În primul număr au fost tipărite: Proclamația-discurs a M-Sale Regele Mihai, lista noului guvern, Decretul-lege de amnistie pentru toți deținuții antifasciști, Declarația C.C. al P.C.R., Declarația de război împotriva hitleriștilor și de alăturare a României la Coaliția Națiunilor Unite, precum și unele informații culese din jurnalele radio ale unor posturi străine, cu privire la mersul operațiilor de război.

S-a lucrat toată noaptea. Ileana, soția lui Ștefan Popescu, s-a îngrijit de masa întregului grup, fiind cu tot sufletul alături de noi.

În acea dimineață de 24 august, ziarul nostru a fost singura publicație din țară apărută într-un tiraj de 10.000 de exemplare, fiind la al unsprezecelea număr al său (primele zece numere apăruseră în altă parte, sub altă redacție și în format mic).

Distribuitorii ziarului am fost chiar noi, în frunte cu Directorul Oficiului de Studii, dr. Anton Galopenția. Fiind însărcinat cu difuzarea ziarului, am luat și eu un maldăr de ziare. Ieșind din redacție, l-am întâlnit întâmplător pe scriitorul Alecu Rădulescu-Cerna. Fiind în raporturi de prietenie cu el, după ce ne-am îmbrățișat fericiți, i-am dat și lui un braț de ziare pe care să le distribuie în Calea Moșilor.

Dintre salariații Institutului Central de Statistică care au participat la difuzarea “României Libere” îi amintesc doar pe următorii: dr. Ion Oancea, atunci subinspector

general, pe Vasile Maca, pe Iuliu Mălinaș și alții. Abia în zilele următoare au apărut copiii din Sărințar, obișnuiți cu această meserie. Pe atunci prea puține erau chioșcurile pentru difuzarea presei. Această meserie o făceau copiii de olteni care, în majoritatea lor, își începeau "cariera" de negustor, adunând bănuț lângă bănuț, ca vânzători de ziare.

Bucuria străzii era atât de mare, încât aproape nimeni nu a mai ținut seama de hitleriștii care, din avioane, bombardau și mitraliau neîntrerupt Bucureștiul.

Prima mea întâlnire cu Lucrețiu Pătrășcanu

În ziua de 24 august, după terminarea distribuirii ziarelor pe străzile Capitalei, m-am repezit în str. Armenească nr. 14, unde Lucrețiu Pătrășcanu mi-a predat articolele pentru cel de-al doilea număr al ziarului "România Liberă", format mare, care a apărut în zorii zilei de 25 august 1944. Abia atunci l-am cunoscut pe Lucrețiu Pătrășcanu.

Odată guvernul de coaliție constituit și anunțat atât prin radio cât și prin presă, Lucrețiu Pătrășcanu ne-a invitat pe mine și Nicolae Betea, să-l însoțim la Ministerul de Justiție.

Ne-am dus cu mașina lui Florin Teodoru, Director General în Ministerul de Finanțe, proprietarul apartamentului din str. Burghilea nr. 12, casa lui fiind una din casele conspirative unde s-au întâlnit conspiratorii Palatului, ai Armatei și partidelor politice cu Lucrețiu Pătrășcanu.

Drumul nostru din str. Armenească și până la minister, a fost făcut în condițiile unui bombardament năpraznic, dezlănțuit cu furie de hitleriști asupra Capitalei. Întregul traseu a fost parcurs cu multă precauțiune. Cu opriri la adăpostul unor ganguri, pentru a nu fi observați din avioanele care, zburând în răzmut, împrășeau focul morții din mitraliere. Prin geamul mașinii, Lucrețiu Pătrășcanu, cu un curaj remarcabil, scruta cerul, urmărind monstruasele "păsări" care, acolo unde loveau, nu puteau aduce decât distrugere și moarte.

Ministerul de Justiție era pustiu. Toate ușile deschise. Pereți și ferestre ciuruite, geamuri sparte, ca la majoritatea clădirilor Capitalei. În corpul clădirii, ca și pe străzi, moloz, cioburi, rafale de vânt și noi ...

Momente grele, momente încărcate de tristețe, de durere adâncă, zguduitoare! Momente care sudează și consolidează frății, prietenii, pe care nimeni și nimic nu le mai poate rupe!

Toată munca noastră, permanent sub amenințarea morții, era prinsă într- un iureș neîntrerupt.

La tipografia din str. Latină nr. 8, am fost vizitați de Lucrețiu Pătrășcanu, care a venit cu Gheorghiu-Dej, Constantin Agiu, Petre Constantinescu-Iași, Grigore Preoteasa, și alții. Aceste vizite s-au repetat și în alte zile.

Tirajul "României Libere" creștea cu fiecare zi și cu fiecare număr. Cu nr. 15, ajunsese la 80.000 de exemplare pe zi. Pentru o tipografie care avea cu totul alt profil, acest tiraj era foarte mare. Ștefan Popescu s-a dovedit un excelent organizator care a pus, în munca sa, nu numai competență și

stăruință, dar și mult suflet, având-o permanent alături și pe Ileana, soția lui.

... Îmi amintesc una din zilele petrecute împreună. În timp ce luam masa de prânz în curte la familia Ștefan Popescu, în str. Parfumului, nr. 25, una din bombele unui avion german care bombarda, a căzut în curtea vecinului. Suflul bombei ne-a trântit pe toți trei la pământ. O parte din vesela de pe masă împreună cu bucatele, au fost aruncate pe acoperișul casei lor ... Acestea erau condițiile în care eram nevoiți să ne desfășurăm activitatea.

Comuniștii kominterniști își intră în rol

Eram foarte mulțumiți de rezultatele muncii noastre puse în slujba țării. Dar, exact când totul era pus la punct, a apărut la redacția din str. Latină nr. 8, Grigore Preoteasa împreună cu Florica și Traian Șelmanu. Aceștia acaparează întreaga Redacție, având grijă să-l insulte tocmai pe dr. Anton Galopenția, care a fost sufletul unora dintre cele mai grele și mai de răspundere inițiative, printre care și obținerea aprobării ca tipografia Institutului Central de Statistică, împreună cu întregul stoc de hârtie de ziar, să stea la dispoziția conspiratorilor.

Dr. Anton Galopenția, tratat de Grigore Preoteasa ca un răufăcător, și nu ca unul dintre adevărații părinți ai cotidianului "România Liberă", era firesc, cu sensibilitatea firii sale nobile, să părăsească pentru totdeauna redacția. În zadar a alergat Belu Zilber după el să-l aducă înapoi. Anton Galopenția nu s-a mai înapoiat!

Grigore Preoteasa tocmai acest lucru îl și urmărea: să ne înlăture pe toți ca pe niște cârpe, în ciuda faptului că el ar fi trebuit să ne fie recunoscător, întrucât noi am contribuit, cu riscul vieții, ca el și alții, să fie eliberați. În momentul numirii lui ca redactor șef, tirajul ziarului ajunsese la 150.000 de exemplare.

A: Asta înseamnă că tovarășii din slujba Moscovei încă de pe atunci, începuseră înlăturarea treptată a aceloră dintre cei mai merituoși intelectuali, care desfășuraseră acțiuni patriotice în slujba țării. Ai rămas și după acest eveniment la redacția din strada Latină nr. 8?

R: După înlăturarea lui Anton Galopentia, nu am mai rămas la acea redacție. M-am înapoiat la Oficiul de Studii, unde eram de mulți ani angajat.

A: Așadar, după acest incident tipic kominternist, ți-ai reluat activitatea de la Oficiul de Studii din I.C.S.

R: Da! Aceăsta a fost nu numai hotărârea dar și dorința mea. Numai că, într-una din următoarele zile ale acelui sfârșit de vară a anului 1944, trecând pe una din străzile din spatele Tribunalul Mare, aproape pustiu, dintr-o mașină care se opri, aud strigându-mi-se numele: Toni! Mihai Levente, care mă strigase, mă poartă în mașină. Eram buni prieteni. Am fost colegi la Oficiul de Studii, iar în "expediția" de cercetare etno-folclorică și statistică din Ucraina de la Est de fluviul Bug, împreună cu Ștefan Popescu și Mihai Levente, am format o echipă de cercetare, până la înapoierea lor în Capitală.

Ajuns în mașină, fac cunoștință cu Constantin Agiu, secretar general al C.C. al Uniunii Patrioților și cu Mihai

Magheru, iar pe Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, îl cunoșteam din cadrul școlii sociologice gustiene. Nu apuc bine să le strâng mâna, că Mihai Levente mă și apostrofează : “Toni, să știi că prietenul tău M.B. este un trădător!” Surprins de această afirmație neașteptată, îl întreb zâmbind:

- “Pe cine a trădat?”

- “La ancheta de la Siguranța Statului, a divulgat locul unde se află arhiva C.C. partidului!”

- “Nu pot să cred că a fost în stare de așa ceva.”

- “Întreabă-l pe nea Costică Agiu.”

Acesta răspunde:

- “Da așa este!”

- “Întreabă-l pe Răcoasa!”

Și acesta răspunde la fel ca Mihai Magheru.

Da! Eram prieten cu M.B. dar exact în aceeași măsură era prieten și Mihai Levente cu el. Dar, în asemenea împrejurări și situații, Mihai Levente “uita” când nu-i convenea adevărul ca și cum numai eu i-aș fi fost prieten lui Mircea.

M-au luat cu ei până la blocul Băicoianu unde, în două camere dintr-un apartament mic, era sediul Comitetului Central al Uniunii Patrioților. Această formațiune, Uniunea Patrioților, era o organizație politică, care îngloba intelectuali, studenți, funcționari, elevi, mici meseriași și mici negustori.

Atunci, și cu acel prilej, la începutul lunii septembrie 1944, am fost solicitat să accept funcția de Comandant al formațiunilor de luptă patriotice de pe lângă C.C. al U.P. din România.

Până la acea dată, 5-6 septembrie 1944, nu auzisem de existența unor asemenea organizații paramilitare ale P.C.R. sau ale C.C. al Uniunii Patriotice și nici nu auzisem vreodată că ar fi existat depozite de muniții aparținând P.C.R.-ului sau altei formațiuni din subordinea Partidului Comunist Român; nu sesizasem prezența acestor gărzi care să fi activat undeva în timpul pregătirilor sau executării loviturii de stat. Toate aceste afirmații sunt lipsite de fundament real. P.C.R. nu a avut gărzi înainte de luna septembrie 1944!

Total nedumerit în privința lui M.B. m-am dus la Direcția Oficiului de Studii. M.B. deținea funcția de director adjunct la Oficiul de Studii. L-am întrebat direct: "Este adevărat ce mi-a spus Levente, Răcoasa, Magheru și nea Costică, că tu ai fi trădat locul unde era depozitată arhiva C.C.-ului?" Privindu-mă direct în ochi, mi-a răspuns: "Dragă Toni. Să știi că partidul nu greșește!" La un asemenea răspuns, nu am avut ce să-i mai spun. Am aflat că el, fiind bolnav, nu putea mânca nimic fără un anume medicament. Anchetatorii au speculat situația lui, reușind să-l determine să facă această mărturisire. Răspunsul primit că "partidul nu greșește" m-a făcut să plec imediat de lângă el. M-am întrebat însă în sinea mea: cum poate fi cu puțință ca un intelectual, cadru universitar ca M.B., să dea un asemenea răspuns stupid, ca și cum acest partid ar fi fost format din sfinți și nu din oameni obișnuiți?

Furia Moscovei

A: Așadar, întorcându-ne la perioada anului 1944, luna august, constatăm că lovitura de stat pusă la punct cu atâta migală de către conspiratori, cu sprijinul regelui Mihai, a reușit! Cum a fost primită de aliați această teribilă performanță realizată în cele mai grele și primejdioase condiții?

R: Fără îndoială că acest act înfăptuit de poporul român a adus după sine numeroase elogii. Autorul principal, Regele, fiind unul dintre cele trei mari personalități care au primit Ordinul Victoria din partea Uniunii Sovietice. În realitate însă, acest act cu adevărat măreț, a dezlănțuit o teribilă furie la Kremlin.

A: Cum adică? Vrei să înțeleg că acest Act care a adus după sine scurtarea războiului cu minimum șase luni, nu i-a mulțumit pe sovietici?

R: Pentru Molotov și Stalin, această veste extraordinară de care s-au bucurat toate țările neimplicate în acțiunile criminale ale nazismului, din care făcea parte și Uniunea Sovietică, a fost o adevărată bombă! Furia lui Molotov și a lui Stalin la aflarea acestei vești, este descrisă de Walter Roman, atunci colonel, comisar politic al Armatei Sovietice, sosit în țară cu una din diviziile formate din prizonieri români din lagărele sovietice. Atât Walter Roman cât și Leonte Răutu, au fost redactori șefi la postul de radio de la Moscova, în limba română.

În această calitate, la Moscova, Walter Roman recepționează și înregistrează Proclamația-discurs

radiodifuzată a regelui Mihai din data de 23 august 1944, începând cu orele 22.

Atât declarația lui Sorin Toma privind parașutarea lui în țară, venind din U.R.S.S., cât și declarația lui Walter Roman, despre felul cum a fost primită vestea loviturii de stat de către Molotov și Stalin, se află în Arhiva Istorică a Academiei Române. Acolo este înfățișat faptul că, în seara zilei de 23 august 1944, Walter Roman, ascultă la postul de radio de la Moscova, unde era de serviciu în tură, Proclamația-discurs a Regelui Mihai. Cu această știre "bombă", se duce imediat la Ana Pauker. Ea rămâne foarte tulburată și mai ales speriată! Totuși, făcându-și curaj, atunci noaptea, după orele 23, se duc împreună la Molotov. Acesta se înfurie peste măsură, acuzându-i pe amândoi și mai cu seamă pe Ana Pauker, că nu au reușit să stăvilească din timp acțiunea din România.

A doua zi dimineța, Ana Pauker împreună cu Molotov, se duc la Stalin îngroziți de ceea ce îi aștepta. Stalin îi ascultă negru de furie. Cu mare greutate se poate stăpâni să nu-i lovească. Îi mai rămâne speranța că naziștii îi vor zdrobi pe revoluționarii români. Dar nici asta nu s-a întâmplat!

A: Este de necrezut! Pe ce îți întemeiezi afirmațiile făcute?

R: Fără îndoială că nu numai pe declarațiile lui Walter Roman. Întărim cele afirmate și de fapte absolut autentice, cunoscute de multe mii de oameni, dar oarecum nebăgate în seamă în ciuda limpezimii și importanței lor.

În fața Iașului, rușii așteaptă

Ostilitățile dintre Armata Română și Armata hitleristă, încep chiar în noaptea de 23 spre 24 august 1944. În acel moment, Armatele Sovietice se aflau în regiunea Iașilor, la o distanță de câteva sute de km. de capitala țării noastre. Armata Română ce se afla în țară se consideră cu adevărat de partea puterilor aliaste care luptau împotriva hitlerismului. În acea noapte memorabilă, trupele noastre se aflau într-o înclăștare cumplită pe întregul cuprins al țării, față în față cu armatele naziste, dotate cu cea mai modernă tehnică de luptă.

În această situație critică pentru țară, bombardată și mitraliată neîntrerupt, cu trupele hitleristo-horthyste pretutindeni, așteptam un sprijin cât de neînsemnat - măcar simbolic- din partea noilor noștri "aliați": sovieticii! Dar, spre marea noastră uimire și nedumerire, această armată stalinisto-kominternistă, nu se mișcă nici măcar cu un singur km. din preajma Iașului, așteptând la fel cum a așteptat și în apropiere de Varșovia, rămânând impasibilă la măcelărirea locuitorilor Varșoviei răsculați împotriva trupelor hitleriste.

Ea așteaptă ... și oare ce așteaptă?

Răspunsul la această întrebare ni-l oferă înseși faptele: dizolvarea Biroului Politic al C.C. al P.C.R.; condamnarea la moarte a "trădătorului" Ștefan Foriș; ura nețărmurită împotriva "banditului" Pătrășcanu, iar acum, când lovitura de stat a reușit, Armata Sovietică așteaptă ordinul de atac al Moscovei, personal al lui Stalin, care nădăjduiește că Armata Română va fi zdrobită de hitleriști,

ca apoi să poată "elibera" ei, sovieticii, întreaga noastră țară, din care să nu mai poată fi scoși niciodată!

Acest lucru nu s-a întâmplat nici chiar atunci când, în preajma Iașilor, după Proclamația radiodifuzată, auzită de întreaga lume, nu numai de armatele române și sovietice, au fost dezarmați și dezbrăcați de tot ce aveau mai bun pe ei, peste 80.000 de ostași și ofițeri români, împreună cu peste 30.000 de marinari și cu alte zeci de mii de ofițeri și ostași români, care au fost transformați în prizonieri de război și trimiși apoi în lagărele din Uniunea Sovietică. Așadar, chiar și numai aceste fapte cu adevărat criminale, demonstrează limpede că Moscova, prin Stalin, urmărea distrugerea forței combative a Armatei Române de către naziști. Lucru demonstrat și la Oarba de Mureș, Budapesta ...

De altfel, în primele zile ale lunii august 1944, armatele sovietice, pretutindeni autoproclamate în armate "eliberatoare", ajunseseră cu frontul în Polonia. Armatele naziste se retrag pe malul stâng al Vistulei, de lângă inima Varșoviei. Partizanii polonezi din rezistența antinazistă ies de prin cotloanele capitalei poloneze în dorința de a contribui la alungarea rămășițelor naziste de pe teritoriul Poloniei și, în primul rând, din Varșovia.

Cum trupele naziste văd că trupele "eliberatoare" sovietice în loc să-și continue ofensiva, se așează la odihnă, fără să facă măcar un pas în continuarea ofensivei, se înapoiază în Varșovia, pe care o fac una cu pământul, ucigând până la ultimul polonez din rezistență.

Acest măcel cumplit precum și distrugerea capitalei poloneze, au fost săvârșite sub privirea pasivă a trupelor

sovietice, care se aflau la circa 2500 de metri dincolo de Vistula.

Ei, sovieticii, încep ofensiva împotriva germanilor abia după ce măcelul este încheiat, iar Varșovia distrusă ...

Așadar, imediat după monstruoasele evenimente petrecute în Polonia, urmează dezarmarea a peste 120.000 de ostași și ofițeri români, care - declarați prizonieri de război, fără luptă - sunt expediați direct în lagărele sovietice din Siberia ...

Dar, în ciuda acestor măsuri odioase, dictate de Stalin, trupele române biruitoare capturează o mare parte din faimoasa armată hitleristă care, aproape nimicită, se îndreaptă spre frontiera de vest a României.

La București, primele trupe sovietice au ajuns la bariera dinspre Colentina, abia pe data de 2 septembrie 1944, adică după zece zile de la declanșarea ostilităților Armatei Române. Acest lucru îl pot afirma cu toată certitudinea întrucât eu, personal, împreună cu Grigore Preoteasa, am primit, din partea C.C. al P.C.R., la barieră, trupele sovietice formate din trei batalioane motomecanizate, și nu pe data de 29 august 1944, cum au consemnat unii autori.

Visul lui Stalin s-a spulberat și de data aceasta. România s-a autoeliberat numai datorită unei adevărate unități naționale de voință și de faptă.

Comisia română trimisă la Moscova în frunte cu Lucrețiu Pătrășcanu, la data de 29 august 1944, pentru semnarea Convenției de Armistițiu, nici nu a fost primită de oficialitățile stalinisto-kominterniste. (În realitate această

“Convenție” ar trebui numită Diktatul Armistițiului, întrucât în fapt, nu a existat nici o înțelegere între părți. Molotov a fost nu numai reprezentantul U.R.S.S.-ului ci și al anglo-americanilor. Iar delegația română participantă la discuție, a fost oprită să-și spună cuvântul, fiind obligată să accepte diktatul. Atunci când Stalin și-a dat seama că Armata română este biruitoare, trupele "eliberatoare" sovietice s-au "alăturat" în operațiunea de curățire a teritoriului țării de ocupanți. Numai în această situație, la 13 septembrie 1944, la Moscova, s-au tras 21 de salve de tun, în semn că România a fost "eliberată de armatele sovietice", după care a fost primită Comisia Română de către oficialitățile lor. Oare ce s-ar fi întâmplat dacă Armata Română ar fi fost distrusă de hitleriști după dorința criminalului Stalin?

Înainte însă, Molotov l-a primit pe Lucrețiu Pătrășcanu nu pentru a-l felicita pentru reușita Actului, ci pentru a-i reproșa:

- “De ce ai venit la Moscova? Vi s-a trasat clar sarcina să nu participe nici un comunist la semnarea Convenției de Armistițiu. Noi, cu burghezia română trebuia să ne răfuim!”

Da, cu burghezia română, pentru că reprezentanții ei nu au fost de acord niciodată ca Basarabia și Nordul Bucovinei să fie anexate Uniunii Sovietice. Așa după cum nici mareșalul Ion Antonescu n-a acceptat să o facă!

Dar, ceea ce nu se cunoaște, nefiind consemnat în nici unul din actele oficiale, dar din mărturisirile lui Lucrețiu Pătrășcanu făcute mie și lui Nicolae Betea, știu că el a fost primit și de Stalin. Acesta, în loc să-i răspundă la

salut, gata, gata să-l pălmuiască, a rostit următoarele cuvinte: "De ce ai făcut 23 augustul?" și, întorcându-se cu spatele, a pus mâna pe o draperie ce se afla în spatele mesei sale de lucru, pe care cu brutalitate a tras-o la o parte. A apărut o hartă. Stalin a ridicat mâna dreaptă și acoperind aproape întreaga Europă, deci și România, a țipat:

- "Noi până aici trebuia să ocupăm!"

Da! Ei, Stalin, se știe prea bine, nu o dată a afirmat: "Mai întâi să ne înarmăm, să ne croim o armată puternică. Atunci, frontierele noastre le vom fixa cum vom dori!" Cu alte cuvinte în conformitate cu Testamentul lui Petru cel Mare ...

Într-un interviu, Awerel Harriman, pe atunci ambasadorul S.U.A. la Moscova și consilierul intim al președintelui Roosevelt, afirmă că, prezent fiind la Conferința de la Postdam, adresându-se lui Stalin, i-a spus:

- "Trebuie să fie o mare satisfacție pentru D-voastră să vă aflați aici la Berlin". "Surâsul meu -declară Harriman- a înghețat văzându-i lumina lugrubă a ochilor lui și mi-a răspuns sec": "Țarul Alexandru a ajuns la Paris! ..."¹

Nu încapă îndoială că Lucrețiu Pătrășcanu a cunoscut planurile lui Stalin și ale lui Molotov.

De aceea a căutat să impulsioneze părțile implicate în vederea aplicării "soluției" propuse privind autoeliberarea României în unitate cu partidele politice din

¹ "Le Monde" din 14 decembrie 1980 (interviul acordat lui Alexandre Sombati).

țară, în frunte cu Palatul și Armata, înainte ca trupele stalinisto-kominterniste să ajungă să o facă.

Dacă Lucrețiu Pătrășcanu ar fi fost comunist kominternist și nu patriot român, nu ar fi întreprins nimic. Sfidându-l pe Stalin și întregul staff kominternist, știind că-și pune în primejdie viața, ar fi așteptat ca trupele sovietice să "elibereze" România, care s-ar fi transformat în cel mai cumplit teatru de război, așa cum o dorea Stalin.

Alte "soluții" de ieșire a României din războiul antisovietic

A: În afară de "soluția" propusă de Lucrețiu Pătrășcanu și încercările făcute de Ică Antonescu și alții, ce inițiative au venit din partea aliaților în vederea încheierii unui armistițiu?

R: A existat o propunere concretă și consider că trebuia privită cu mai multă atenție ...

A: Este vorba de propunerea făcută de Stalin lui Ion Antonescu?

R: Nicidecum. Ceea ce a întreprins Stalin privind tratativele cu Ion Antonescu nu a fost nimic altceva decât o încercare de a deruta partea românească spre a opri tratativele ce se duceau în ascuns la Palat.

A: Dar atunci despre ce altă încercare este vorba?

R: A existat o propunere foarte interesantă, chiar directă putem spune, făcută lui Iuliu Maniu și mareșalului Ion Antonescu pe de o parte și englezilor pe de altă parte.

A: Nu am auzit de așa ceva. O relatare a ei este binevenită.

R: La 22 decembrie 1943, este parașutat în țară, grupul de agenți englezi "Autonomus" format din lt. col. Gardien de Chastelain, cpt. I. Porter și S. Mețeanu, român. Acest grup este condus la șeful postului de jandarmi din comuna Plosca, Turnu-Măgurele. Primirea care le-a făcut-o populația din acest sat, a fost o adevărată sărbătoare. Sute de localnici au venit la postul de jandarmi să le strângă mâna. Toată lumea a avut acces în afară de cei trei naziști militari de la postul de observație din apropiere, cărora populația nu le-a permis accesul.

Transportați la București, au fost găzduiți la sediul Central al Comandamentului Jandarmeriei. "Fascistul" Ion Antonescu, nu numai că nu îi predă naziștilor, dar îi dă ordin lui Mihai Antonescu, specialist în probleme de politică externă, să întocmească, pentru fiecare dintre ei, câte o declarație în așa fel încât nemții să nu-i poată impune să le fie predați. Așa se face că au rămas acolo până la 24 august 1944 când după ce au trecut și pe la Palatul Regal, au plecat cu un avion în Turcia.

Ei au fost în permanentă legătură cu generalul Tobescu, Piki Vasiliu și Eugen Cristescu. Lui Gardien de Chastelain i s-a îngăduit să aibă o întâlnire și cu Iuliu Maniu. Întâlnirea a avut loc într-o pădurice de lângă București, pădurea Ruginoasa. În tot timpul "prizonieratului" bucureștean, de Chastelain s-a aflat în legătură cu Comandamentul Militar Aliat din Orientul Mijlociu prin postul de radio-emisie-recepție Reginald. Au urmat repetate schimburi de mesaje între Iuliu Maniu și Ion Antonescu, pe de o parte, și Comandamentul Aliatilor din

Orientul Mijlociu pe de altă parte, cu sprijinul lui de Chastelain, care se folosea de cifrul propriu, comunicându-le răspunsurile de fiecare dată. Timp de câteva luni are loc acest schimb de mesaje. Cu toate eforturile făcute, tratativele nu duc la nici un rezultat, Iuliu Maniu și Ion Antonescu respingând oferta aliaților.

A: Care au fost condițiile cerute de aliați?

R: Cunosc doar faptul că s-a cerut ca România să pună întreaga rețea de telecomunicații la dispoziția armatelor sovietice. Cei doi au respins cu fermitate această condiție.

A: Ziua de 23 august 1944 a fost cel mai potrivit moment pentru a fi pus în aplicare planul privind lovitura de stat?

R: Ziua de 23 august 1944, a fost ultimul moment când se mai putea pune în practică soluția desprinderii de Hitler și alăturarea noastră la aliați. Dacă nu se făcea în acel moment providențial, nu știu ce s-ar fi ales de țara noastră.

A: De ce?

R: Este cunoscut faptul că mareșalul Ion Antonescu în zilele de 21 și 22 august 1944, a făcut o inspecție pe front. Cu acel prilej, a avut două întâlniri cu generalul Hans Frisner, comandantul șef al frontului de Sud al Ucrainei. Discuția dintre cele două mari personalități militare, fiind stenografiată, a fost publicată în volumul "Bătălii trădate. Tragedia Armatei Germane în România și Ungaria",

Hamburg, Verlag-Hosten, 1956, semnat de generalul Hans Frisner.¹

Adevăruri care trebuiesc știute

A: După cele discutate până acum despre Actul de la 23 august 1944, aș dori să-mi spui care consideri că au fost adevărații artizani ai loviturii de stat?

R: Am arătat în rândurile de mai sus că “soluția” care a fost aplicată în vederea realizării acestui Act atât de controversat, a fost prezentată Palatului de LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU, în luna august 1943. Această propunere îndrăznească, era plină de riscuri. Trupțile fasciste de ocupație, erau aliate cu vecinii noștri, care se arătau gata în orice clipă, să mai sfâșie câte o bucată din pământul țării noastre. Soluția propusă de Pătrășcanu era eliberarea României prin forțele noastre proprii, printr-o lovitură de stat și alăturarea la aliați, fără să mai așteptăm ajutoare dinafară. Riscurile erau mari. După cele mai optimiste pronosticuri, dacă aveam 40% șanse de reușită. Și în ciuda acestor riscuri, Palatul, în frunte cu Regele, nu a respins soluția respectivă, întrucât aceasta reprezenta o alternativă la care să se apeleze doar dacă celelalte soluții ar fi eșuat. Ceva mai mult, Regele, în clipa în care află de solicitarea lui Pătrășcanu, îi și ordonă mareșalului Palatului să ia contact cu acesta. În acest scop au loc întâlnirile conspirative, pregătind în taină actul salvator.

¹ Răspunsul dat de Ion Antonescu se găsește la sfârșitul volumului I - Anexa c

Prin realizarea acestui Act revoluționar, la care au participat și conducătorii partidelor politice din rezistența antifascistă, politica României face o mișcare de 180 de grade, alăturându-se Armatelor Aliate, până la victoria finală.

A: *Să revenim la perioada în care LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU reușește să-i înfățișeze regelui soluția și să vedem care era atunci situația frontului.*

R: Într-adevăr, înaintare armatelor germane foarte bine echipate și dotate, cu o mare experiență de luptă, amenința ocuparea Leningradului și a Moscovei. În această situație, dramatică pentru U.R.S.S., desprindem două etape mai importante.

În prima etapă trupele hitleriste ajung la apogeu în clipa în care Moscova și Leningradul sunt asediate, ajunse în tragica situație de a fi cucerite, ceea ce ar fi adus după sine capitularea U.R.S.S. Pentru moment, idealurile lui Stalin de a cucerii întreaga Europă sunt uitate. Amenințarea cu prăbușirea imperiului este din ce în ce mai apăsătoare. În disperarea sa, caută un sprijin cât de mic, pentru a întârzia iminenta catastrofă! Așa se face că C.C. al P.C.R. primește dispoziții să facă toate eforturile pentru a-l convinge pe Iuliu Maniu ca, împreună cu întreaga opoziție, să se mobilizeze în efectuarea unor acțiuni de sabotaj pentru ieșirea României din războiul hitlerist, astfel încât presiunea armatelor hitleriste asupra Leningradului și a Moscovei, să slăbească. Așa se explică faptul că încep vizitele reprezentanților C.C. al P.C.R.: Constantin Agiu împreună cu Mihai Magheru, apoi Vasile Băcu, Petre Iosif, I. Ardeleanu ... Nici unul

dintre cei menționați nu-l pot determina pe Iuliu Maniu să colaboreze cu un partid care are în program destrămarea României pusă la cale de Moscova. În aceste împrejurări, Stalin este de acord cu acțiunile lui LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU de a colabora cu Palatul și cu partidele de opoziție.

A: Înțeleg că în această primă etapă desebit de dificilă pentru Stalin și acoliții lui din conducerea U.R.S.S., politica Moscovei se orientează spre o colaborare cu partidele române din rezistența împotriva fascismului, adică cu partidele burghezo-moșierești. Să vedem cum evoluează lucrurile în aceste momente critice pentru U.R.S.S.

R: Timpul trece. Situația frontului se schimbă în favoarea Moscovei, care scapă de sub presiunea sufocantă a armatelor hitleriste și odată cu aceste schimbări, Moscova, ca de obicei, își schimbă tactica diplomatică față de România.

Acum, în noua situație, lui Stalin nu-i mai convin relațiile dintre Palat, Armată și partidele politice din România, în vederea realizării unei lovituri de stat. Acum, Moscovei nu-i mai convine ca România să se autoelibereze.

A: Așadar, în această situație, începe a doua etapă. Ordinele Moscovei adresate C.C. al P.C.R. se schimbă cu 180 de grade. Să vedem ce s-a întâmplat în a doua etapă.

R: Acum, Stalin plin de elan, reîncepe să viseze la cucerirea Europei. Gândindu-se că țarul Alexandru ajunsese la Paris, visează să-l depășească. Îl încurcă însă România care se autoeliberează printr-o lovitură de stat, cu

întoarcerea armelor alături de aliați, astfel încât, el nu mai are cum să și-o adjudece ulterior, ca eliberator.

Așa se face că dispozițiile Moscovei se schimbă, ele urmărind stoparea contactelor lui Lucrețiu Pătrășcanu cu Palatul, Armata și partidele politice. Cum curierii Moscovei nu-l pot determina pe Lucrețiu Pătrășcanu să se supună Moscovei, atitudine la care se asociază și Ștefan Foriș, urmează deslănțuirea represaliilor kominterniste, așa cum am mai arătat.

A: După părerea mea, Lucrețiu Pătrășcanu din momentul în care s-a delimitat de directivele impuse de Stalin, pe care le respinge, cred că nu mai poate fi considerat decât un bun patriot, și nicidecum un slugoi stalinist.

R: Dacă până acum LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU a ocolit cu abilitate anumite dispoziții staliniste de mai mică importanță, acum, pentru prima dată i se opune fățiș lui Stalin.

A: O asemenea atitudine curajoasă, adăugată la celelalte manifestate încă din 1922, îl delimitează fără îndoială de comuniștii de tip stalinisto-kominternist. De altfel, colaborarea cu Palatul, Armata și partidele de opoziție, ni-l arată ca fiind un adevărat patriot. Punându-și în pericol viața și-a continuat activitatea, ignorând dispozițiile și amenințările Moscovei. Să vedem ce se mai întâmpla pe front.

R: Pe front trupele naziste nu se mai retrag "strategic". Urmează dezastrul de la Uman din Ucraina. În această situație nu se mai putea conta decât pe soluția

propusă de LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU. Se trece la definitivarea atribuțiilor fiecărei părți pentru înfăptuirea loviturii de stat. Se formează guvernul sub președinția generalului Constantin Sănătescu. Armatele sovietice încă nu au intrat în luptă alături de trupele sovietice.

Lucrețiu Pătrășcanu, înainte de plecarea la Moscova pentru semnarea armistițiului, într-o discuție pe care a avut-o cu Nicolae Betea și cu mine, ne spunea că, după părerea lui, colonelului Dumitru Dămăceanu i-ar reveni cel puțin 40% din merite, gândindu-se că acesta pregătise planul militar, tactic și strategic, de acțiune al unităților militare care au operat în Capitală, anihilând orice posibilitate de răsturnare a situației în favoarea nemților. Lucru foarte adevărat dacă ne gândim că inițial Dumitru Dămăceanu fusese șef al Statului Major până când a fost înlocuit de generalul Mihail, care a coordonat apoi întregul ansamblu militar din țară.

Lucrețiu Pătrășcanu, oricât ar dori-o unii, nu poate fi înlăturat de pe lista celor mai importanți autori ai acestui Act istoric. Soluția concepută de el a trebuit să fie în cele din urmă acceptată. Meritul lui este dublat de faptul că el a fost singurul om politic care a știut cui trebuie să se adreseze pentru a înfăptui planul. Cu inteligența-i ascuțită, știa că în întreaga țară nu există decât o singură personalitate care avea întreaga putere de a pune planul în aplicare, iar această personalitate, nu era nimeni altul decât Majestatea Sa Regele Mihai care, deși foarte tânăr, era capul țării și Comandantul Suprem al Armatei, iar poporul îl adora!

Așadar, marele erou al acestui Act este, fără cea mai mică îndoială Regele Mihai care, spre norocul lui și al țării, i-a avut alături pe generalul Constantin Sănătescu, comandantul Casei Regale, și pe baronul Ion Macsony-Styrcea, mareșalul Curții Regale, cu întregul anturaj de la Palat.

Măsurile hotărâtoare au fost luate de aceste personalități, la care s-au adăugat Iuliu Maniu, Brătianu și Titel Petrescu, fiecare cu meritele sale.

Sub stindardul acestora și la chemarea Regelui a fost mobilizată întreaga noastră națiune în frunte cu întreaga Armată Română, condusă de generali cu care trebuie să ne mândrim, ca și cu ultimul ostaș care și-a făcut datoria cu nedeزمینتیل lui curaj și dăruirea patriotică dintotdeauna.

Ceea ce trebuie să se cunoască bine și să se înțeleagă de către toată lumea, este următorul fapt care nu poate fi tăgăduit de cei de bună credință și despre care am mai vorbit și înainte:

În momentul în care trupele sovietice, care spărseseră frontul, și ajunseseră chiar în preajma Iașilor, la o distanță doar de câteva sute de km. de București, în jurul orelor 22.30 din ziua de 23 august 1944, Proclamația-discurs a Majestății Sale Regelui se repetă la radio aproape neîntrerupt. Știrea cu totul neașteptată se răspândește cu iuteala fulgerului în toată Europa care era direct interesată de un asemenea eveniment cu adevărat istoric. În zorii zilei de 24 august, începe marea confruntare dintre Armata Română și Armata Germană. Din această clipă, în noua noastră calitate de aliați ai Națiunilor Unite, din care făcea

parte și Armata Sovietică, era firesc ca trupele sovietice să intre în acțiune alături de Armata Română împotriva dușmanului comun. Dar acestea nu numai că nu o fac, dar se dedau la cele mai odioase acțiuni!

Visul lui Stalin s-a spulberat și de data aceasta. *România s-a autoeliberat!* Altă lovitură dată lui Stalin! Numai și numai datorită unei adevărate unități naționale, a curajului nemărginit al românilor, dublat de o remarcabilă inteligență de acțiune și mobilitate.

De ani de zile se afirmă de unii dintre intelectuali noștri că Actul de la 23 august 1944 ar fi fost înfăptuit de U.R.S.S. prin comuniștii din România cu sprijinul Regelui Mihai. Așa se face că ziua de 23 august a fost scoasă din calendarul sărbătorilor noastre naționale. Acești intelectuali români încă nu au căzut de acord ce anume a fost în realitate acest act: o lovitură de stat urmată de o insurecție armată, o lovitură de Palat, sau o simplă cotitură. Oricum convingerea lor este că atât comuniștii respectivi cât și Regele Mihai sunt trădători de neam și de țară.

Ca unul care am participat direct la înfăptuirea acestui act și cunoscând adevărul nemistificat îmi pot da seama că cei care afirmă acest lucru sunt sub influența educației primite din partea secției de “Educație și propagandă” kominternistă, care cu dibăcie a reușit să atribuie acest măreț act U.R.S.S.-ului.

După înfăptuirea loviturii de stat, la cuvintele rostite de Regele Mihai prin Proclamația-discurs, efectivele de voluntari din țara noastră sporeau neconținut, devansând mobilizarea generală.

În noaptea de 23 spre 24 august 1944, noul nostru guvern alcătuit din reprezentanților partidelor politice din rezistență și ai Armatei Române, a trimis la Ankara cu un avion special, un ofițer superior pentru a informa Puterile Aliate despre situația politico-militară din România. În aceeași noapte starea de război dintre România și Germania nazistă, a fost confirmată printr-o declarație de război oficială difuzată prin radio și presă.

Rezultatele obținute de Armata Română

Până la data de 23 august 1944, Armata Română fără ajutor sovietic, a lichidat rezistențele naziste din Capitală, iar până la 28 august 1944 au fost lichidate și unitățile militare fasciste din împrejurimile Bucureștiului. Până la 31 august 1944, forțele Armatei Române au eliberat întreaga parte centrală, sud-estul și nord-vestul țării cu Muntenia, Oltenia, Banatul, partea de sud a Transilvaniei și Crișana, fără a fi prezent în aceste lupte nici măcar un singur ostaș sovietic “eliberator”.

Pierderile inamicului în aceste puține zile, cauzate de Armata Română, sau ridicat la 56.000 de militari naziști luați prizonieri, dintre care 14 generali și 1421 de ofițeri și circa 5.000 de morți.

România a participat cu 46.000 de soldați, ofițeri și generali care au trecut de partea Aliaților. Armata Română a scos din luptă 222 avioane, 438 nave fluviale și maritime, precum și un mare număr de vagoane și locomotive de cale ferată.

Pierderile noastre s-au cifrat la 8.500 de ostași și ofițeri, morți, răniți și dispăruți.

Aceste rezultate remarcabile se soldează cu următoarele acțiuni, socotite drept un autentic miracol, cărora intelectualii mai sus amintiți nu numai că nu le dau cuvenita atenție dar se și leapădă de ele, oferindu-le în dar “eliberatorilor”.

Cum se poate să nu scoți la lumină în fața întregii lumi contribuția extraordinară a Armatelor Române, care:

- 1- au scos din luptă 16 divizii naziste;
- 2- au eliberat prin aceasta Balcanii;
- 3- au scurtat războiului cu cel puțin 6 luni;

4- au înlăturat marele dezastru care se contură nu numai asupra Balcanilor dar și asupra întregului front de răsărit, lăsând Armata nazistă fără carburanți și fără alimente contractate de mareșalul Ion Antonescu cu Clodius, reprezentantul economic a lui Hitler, nelivrând o sută de mii de vagoane de carburanți și alimente, atât de necesare Germaniei pentru a putea continua războiul în condiții normale.

Oare aceste realizări ale Armatei Române în confruntarea ei cu Armata Germană după lovitura de stat și întoarcerea armelor alături de Aliați, nu pot fi comparate cu rezultatele anglo-americanilor în debarcarea lor în Normandia?

Întreb acest lucru întrucât:

1.- România, spre deosebire de anglo-americieni, fiind sub ocupație germană, cu trupe germane repartizate pe întregul

cuprins al țării, nu avea posibilitatea să se organizeze liber în vederea realizării loviturii de stat;

2.- Armata Germană din punct de vedere al dotării cu tehnică de luptă era net superioară Armatei Române;

3.- În timp ce Armata Germană - mă refer la ostași și ofițeri - avea mare experiență de luptă, Armata Română era formată, în majoritatea ei din recruți, incorporați cu abia trei luni de zile înaintea confruntării care a început în noaptea de 23 spre 24 august 1944, adică imediat ce Regele Mihai a dat citire, la radio, Proclamației-discurs, și când, Armata Sovietică, în loc să se alăture în lupta împotriva dușmanului comun, fără nici o luptă, dezarmează circa o sută treizeci de mii de ostași și ofițeri români, pe care îi declară prizonieri de război, îi dezbracă de tot ce au mai bun și îi expediază în Siberia.

Aceasta este problema care trebuie cercetată cu seriozitate și competență când se cunoaște prea bine că Delegația Română pentru semnarea Convenției de Armistițiu de la Moscova, sosită în capitala sovietică a fost cazată în cel mai mizerabil hotel și abia după cincisprezece zile a fost primită de Molotov pe data de 12 septembrie 1944, care singur, fără participarea celorlalți aliați, S.U.A. și Anglia, a semnat Convenția de Armistițiu impusă de fapt României după placul Moscovei. În cinstea acetui moment, pe data de 13 septembrie 1944 la Moscova s-au tras 21 de salve de tun pentru a sărbători "eliberarea României de sub dominația nazistă".

Infiltrarea kominterniştilor

Operația de infiltrare a kominterniştilor începe să se contureze din ce în ce mai evident odată cu ziua de 17 septembrie 1944, când sosesc în țară, venind din Moscova, Ana Pauker și Vasile Luca. Ei doi, împreună cu Emil Bodnăraș, fiind la început promovați colonei ai Armatei Sovietice, au luat locul primului triumvirat kominternist - Constantin Pârvulescu, Iosif Ranghetz și Emil Bodnăraș -, instaurat la conducerea C.C. al P.C.R. după înlăturarea lui Ștefan Foriș la data de 4 aprilie 1944.

După sosirea în țară a Anei Pauker și a lui Vasile Luca la 17 septembrie 1944, Constantin Pârvulescu este înlocuit din funcția de secretar general al C.C. al P.C.R. de către Vasile Luca.

În legătură cu așa-zisa contribuție a lui Emil Bodnăraș - unul dintre cei trei - la pregătirea și executarea loviturii de la 23 august 1944, sunt de reținut următoarele: Emil Bodnăraș, care avea dublă cetățenie, nu a participat la elaborarea planului de acțiune militară (tăierea firelor telefonice ale unităților militare și civile germane, stabilirea dispozitivelor și obiectivelor de atac ale unităților militare române, etc).

El nu numai că nu a participat la aceste acțiuni, dar nici măcar nu i s-a cerut părerea în vreo împrejurare pe întreaga perioadă de pregătire și efectuare a loviturii de stat.

De altminteri, el nu mai era militar de pe vremea când a "fugit" din țară, de la Sadagura, de pe Nistru. A îndeplinit diverse sarcini de spionaj, iar tehnica militară

nouă îi era străină cu desăvârșire. Și, apoi, nu trebuie să se uite că el a fost trimis în România de U.R.S.S., cu sarcini precise, despre care vom vorbi la momentul potrivit.

Pentru început, prima sarcină a lui Bodnăraș a fost aceea de a-l înlătura pe Ștefan Foriș din C.C. al P.C.R. și a-l înlocui cu Constantin Pârvulescu datorită refuzului lui Foriș de a se supune dispozițiilor date de Stalin pentru întreruperea tuturor legăturilor lui Lucrețiu Pătrășcanu, în vederea contracarării loviturii de stat. Singura lui "contribuție" în această problemă a fost arestarea antoneștilor și predarea acestora Uniunii Sovietice.

În această perioadă, lucram la C.C. al Uniunii Patrioților, cu sediul pe str. Povernei, nr. 1. Șeful meu direct nu era altul decât Emil Bodnăraș, despre care, până atunci, nu aflasem aproape nimic.

Statul Major al Comandamentului Gărzilor Patriotice, cu sediul în clădirea de pe Aleea Alexandru 23, condus de Emil Bodnăraș, era compus din:

1 - Colonel Petruc, care a fost condamnat în procesul intentat complotiștilor împotriva Regelui Carol al II-lea;

2 - ing. Bernaki;

3 - Vania Didenko, alias Ioan Vidrașcu, care deținea funcția de șef al Secției a VII-a Informații-Contrainformații din Comandamentul general;

4 - muncitorul Mutulică, însărcinat cu probleme administrative.

În afară de cei numiți mai sus, am mai cunoscut doar câțiva oameni de pază care erau ofițeri din spionajul

sovietic. "Gărzi" nu au existat în cadrul sediului central al C.C. al P.C.R.-ului și nici prin alte părți ale țării!

Afirmația că au existat gărzi patriotice pregătite și înarmate în vederea efectuării loviturii de stat, a fost cea mai sfruntată minciună prin care s-a urmărit escamotarea meritelor adevăraților autori ai loviturii de stat, în favoarea kominterniștilor, în frunte cu Emil Bodnăraș.

Într-o prezentare a loviturii de stat, acesta a afirmat că în acțiunea de la 23 august 1944, a fost ajutat de Constantin Pârvulescu, de soții Sanda și Iosif Ranghetz, de Florica, soția lui Emil Bodnăraș și încă de două sau trei persoane de încredere printre care și Mutulică. O formație mai "viguroasă și mai competent constituită" în vederea organizării unei asemenea acțiuni în condițiile de atunci, nici că se mai putea găsi atunci în România. Să nu uităm că Bodnăraș, abia sosit în țară, a fost întemnițat pentru a-și "ispăși" condamnarea la zece ani de detenție (în contumacie la primul proces, după fuga lui în U.R.S.S. și cinci ani de detenție la cel de al doilea proces). Apoi, odată închis, a fost plimbat prin toate închisorile unde erau comuniști. A fost eliberat cu mult înainte de termen. Oare de ce și din al cui ordin a fost eliberat? Afirmația lui că a fost trimis într-o misiune ordonată de Moscova în afara granițelor românești, nu poate fi demonstrată de acțiunile întreprinse ulterior de el.

Singura lui contribuție la acest act a fost ridicarea antoneștilor de la Palat, transportarea acestora în Vatra Luminoasă și predarea lor sovieticilor. Cât privește paza arestaților de la Palat și apoi de la casa conspirativă din

Vatra Luminoasă, aceasta a fost făcută de câțiva chelneri luați în pripă de la restaurantul "Continental", total nepregătiți, ajutați de o gardă de ostași înarmați. Pentru această faptă "eroică" Ilie Dinuț a ajuns colonel în M.F.A., avansat general post-mortem; Prosan a ajuns colonel de securitate, și pentru o perioadă, directorul general al penitenciarelor din România, iar după pensionare, a fost numit director la restaurantul Gării de Nord din Capitală.

După revenirea lui Pătrășcanu de la Moscova

Lucrețiu Pătrășcanu se înfiorce tare cătrănit de la Moscova unde delegația română a fost umilită și silită să semneze un act înrobitor și total nedrept. Abia instalat la Ministerul Justiției, ne invită la minister. Acolo, după ce ne povestește pe scurt ce se întâmplase la Moscova, ne cere, mie și lui Nicolae Betea, să-i propunem un șef de Cabinet. Pe Emanuel Rupenian pe care-l recomanda el, nu-l cunoșteam; urma să luăm legătura cu acesta prin Herant Torosian, unchiul lui, și în câteva zile să-i comunicăm dacă acesta ar corespunde sau nu pentru funcția de director de cabinet. Îl recomandăm chiar atunci pe profesorul Dan Duțescu pentru funcția de șef de cabinet. Apoi, după mai puțin de o săptămână, timp în care îl cunoștem mai bine pe Rupenian, este și acesta angajat. De reținut că Lucrețiu Pătrășcanu nu a solicitat serviciului de cadre al P.C.R. să-i recomande pe cei doi funcționari de la cabinetul lui, ci mie și lui Nicolae Betea, care nu aveam nimic comun cu un asemenea serviciu. Iar atunci când a apelat la noi, nu ne-a

cerut să-i recomandăm doi membri de partid ci doi oameni potriviți pentru funcțiile respective: capabili și corecți! Cei doi mai sus numiți, nu erau nici măcar simpatizanți ai comunismului.

A: Din câte ai afirmat anterior, lucreai atunci la Comitetul Central al Uniunii Patrioților însărcinat cu comanda Gărzilor Patriotice care, la preluarea comenzii, nu existau decât cu numele. Ce ai făcut în această situație?

R: Când am apărut la Comitetul Central al Uniunii Patrioților, acesta era înghesuit în două cămăruțe din blocul Băicoianu, locuința unuia din membrii acestei organizații anexă a P.C.R. Biroul Politic dispunea de o singură mașină mică, condusă de șoferul Maxim, ajuns apoi colonel. Eu aveam la dispoziție o mașină militară Stöewer, condusă de caporalul Constantin Drăgan.

Încă în primele zile, fiind împreună cu Morel, unul din cei circa 2000 de evrei angajați în perioada antonesciană la Institutul Central de Statistică, considerați utili statului, și cu Vasile Maca, am observat pe str. Povernei la nr. 1 o clădire pe frontispiciul căreia era înscrisul firmei . mane "Buholtz". Paznicul român ne-a informat că proprietarii firmei au fugit în Germania. Clădirea era mobilată cu birouri, potrivită pentru sediul organizației noastre, care abia acum se constituia. În clădirea anexă din curte, la parter, mi-am aranjat corpul de gardă și comandamentul gărzilor. Petre Bălăceanu, devenit ofițer în gărzi, fost director la fabrica de stofe Buhuși, iar mai târziu ambasador, a adus un set de pleduri și cearceafuri pentru corpul de gardă. Între timp a sosit, trimis de Emil Bodnăraș, colonelul Ion Iernici

din familia Cantacuzino. El a deținut funcția de ajutor de comandant. Pe Corneliu Mănescu și Hristache Zambeti eu i-am cooptat în grupul ofițerilor din gărzi. Trimis de asemenea de Bodnăraș, a sosit locotenentul polonez dr. Marchevici, din serviciul sovietic de spionaj. Pe Nicolae Stoia și pe Valeriu Cozma, i-a adus Corneliu Mănescu, iar pe Octavian Boiangiu mi l-a recomandat Gheorghe Vlădescu-Răcoasa. În cele patru sectoare ale Capitalei, comandanții au fost următorii: Henegar, Novac, Ion Șulea și Alexa Augustin.

Cum Uniunea Patrioților era o organizație politică de masă, care îngloba intelectuali, funcționari, studenți, elevi, mici meseriași și mici negustori, era greu să aibă aderenți pentru formarea unor unități de voluntari, iar studenții și elevii erau în vacanța de vară. Așa se face că pentru paza clădirii ne-au fost trimiși câțiva muncitori tineri de prin întreprinderi.

După sosirea în țară a Anei Pauker și a lui Vasile Luca, primul triumvirat a fost dizolvat. Cel de-al doilea triumvirat a fost format din Ana Pauker, Vasile Luca și Emil Bodnăraș. În locul lui Constantin Pârvulescu, a fost numit secretar general Vasile Luca. Acesta din urmă, în noua calitate, îl invită pe Constantin Agiu la C.C. al P.C.R. din Aleea Alexandru, pentru instructaj. Este așteptat chiar în biroul său de către Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, Mihai Levente, Mihai Magheru și de mine. După aproximativ o oră și jumătate, sosește nea Costică Agiu. Pe fața lui se citea o mare tristețe. Ne spune: "Auziți, tovarăși, ce sarcină mi-a trasat Luca: *«Tu, acolo, la Uniunea Patrioților ai de-a face*

cu intelectuali. Bagă de seamnă! Pe intelectual să-l storci cum storci o lămâie, iar când i-a rămas numai coaja, s-o arunci»!".

Da! Aceasta a rămas atitudinea kominterniştilor faţă de intelectuali, în general, şi faţă de intelectualii din partid, în special, pentru că aceştia s-au opus amestecului Moscovei în treburile interne ale României.

Din câte aflasem despre Stalin odată cu cercetările etno-sociologice şi statistice efectuate între anii 1942-1944 în spaţiul ucrainian de la Est de fluviul Bug, îmi dădeam seama că aceste cuvinte, îi aparţin categoric lui, ele nefiind ale lui Vasile Luca.

Dintre cei numiţi mai sus, nici unul nu a scos nici un singur cuvânt. Eu, aşa cum era înţelegerea, l-am informat şi pe Lucreţiu Pătrăşcanu despre cele de mai sus prin Nicolae Betea. Lucreţiu Pătrăşcanu ştia că tot ce se discuta între el şi Nicolae Betea, trebuia să-mi fie comunicat şi mie. În felul acesta fiecare din noi trei, eram la curent cu tot ce ştia sau afla unul din noi.

Între timp Vasile Luca a fost înlocuit cu Gheorghe Gheorghiu-Dej. Înlocuirea acestuia a fost determinată de faptul că Vasile Luca, angajându-se în discursuri, în faţa muncitorilor şi necunoscând bine limba română, stârnea nu numai nemulţumiri dar chiar revolta celor care participau la respectivele întruniri. Cum Ana Pauker era evreică, iar schimbarea unui maghiar cu o evreică ar fi fost total nepotrivită în condiţiile de atunci, în triumvirat a intrat Gheorghiu-Dej, lacom de mărire şi fără scrupule.

Komiterniștii în ofensivă

După primul triumvirat (Constantin Pârvulescu, Iosif Ranghetz și Emil Bodnăraș) cei mai importanți au fost:

1 - Ana Pauker, care răspundea de problemele politice din România, ea având cea mai importantă funcție;

2 - Vasile Luca, care răspundea de problemele economice;

3 - Emil Bodnăraș, care răspundea de Ministerul Afacerilor Interne, Securitatea Statului, Ministerul de Justiție, Procuratura, Jandarmeria, Serviciul Special de Informații, etc.

Aceștia erau singurii care aveau telefon direct cu Kremlinul. Tot cu grad de colonel, au sosit Constantin Doncea, Dumitru Petrescu și Gheorghe Vasilichi. Cu grad de lt. colonel au ajuns în țară Leonte Răutu și Walter Roman, amândoi redactori la postul de radio de la Moscova, pentru limba română. Maiori îi cunosc pe Gheorghe Stoica, respectiv Moscu Kohn și pe Sorin Toma. Liuba Chișinevschi, căpitan, a lucrat la început la Comandamentul Armatei Roșii de pe Aleea Alexandru, vizavi de C.C. al P.C.R. Au mai fost și alții, destui, pe care nu îi mai menționez. Important este faptul că toți aceștia ca și alții, au slujit cu credință interesele kominternismului, fiind avansați apoi, aproape toți, generali¹.

¹ Unele din sarcinile stabilite de Moscova pentru kominterniștii din țările transformate în colonii sovietice, erau următoarele: 1) să apere Statul Sovietic, chiar

În afară de Bodnăraș, nici unul dintre cei numiți nu au fost instruiți pe linie militară pentru a se justifica primirea gradelor ofițerești. Chiar și Bodnăraș, care ajunsese locotenent înainte de a trece la sovietici, acum nu mai putea face față noilor tehnici militare, care nu mai erau aceleași cu cele de pe vremea când urmasese Școala Militară de Ofițeri, de la Timișoara.

S-ar cuveni să nu-i uităm pe ofițerii moscoviți din eșalonul al doilea de ofițeri moscoviți care au avut munci de mare răspundere atunci, iar, mai târziu, unii dintre ei au ajuns nu numai colonei, dar și generali. Ei au fost: Pantelimon Bodnarenko, respectiv Gheorghe Pintilie zis Pantiușa; Serghei Nikonov, respectiv Sergiu Nicolau; Alexandru Nikolski, respectiv Boris Grümberg; Petea Goncearuk, Valea Bucikov, Mișa Postanski, etc.

Dacă privim repartizarea acestora în muncă, vom observa că au fost împărțiți în două grupe mari de activitate:

1 - Grupa cu sarcini politice, ideologice și de cultură socialisto-sovietică-kominternistă de sub conducerea Anei Pauker, ajutată de Iosif Chisinevski. În această grupă s-au distins Iosif Ranghetz, Leonte Răutu, Walter Roman, Sorin Toma, Gheorghe Stoica -Moscu Kohn-, Alexandru Bârlădeanu, Ștefan Voicu -Rotenberg-, Silviu Brucan, Ana Toma, Mihail Roller, Miron Constantinescu, Grigore

împotriva propriului lor stat; 2) coloniile să fie subordonate conducerii kominterniste și 3) să fie recunoscută Internaționala Roșie în toate statele vecine cu U.R.S.S., scopul final fiind promovarea politicii antistatale.

Preoteasa, Mihai Beniuc, Gogu Rădulescu, Vasile Mârza, precum și alți intelectuali de la noi din țară.

Aceștia, împreună cu "tovarășii" instruiți în Uniunea Sovietică, au avut sarcina să creeze cadre de încredere pentru aceiași stăpâni. Așa au luat ființă Școala de Partid "Jdanov", iar mai târziu Academia "Ștefan Gheorghiu" de sub conducerea "competentă" a lui Leonte Răutu. Acesta a crescut multe generații de specialiști în doctrina kominternistă, repartizați apoi la conducerea instituțiilor administrative și politice din stat, ajungând chiar în eşaloanele de vârf ale P.C.R.-ului. Materia de bază la aceste cursuri, a fost Istoria Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice. Pentru unele categorii mai puțin importante, cum au fost posturile de ambasadori în țările sovietice, era suficientă predarea operațiunilor elementare ale aritmeticii: adunare, scădere, înmulțire, împărțire ...

Amintim că în Bulgaria, spre exemplu, ambasadorul nostru, Velcescu Gheorghe, nu putea scrie decât cu litere mari de tipar, iar celălalt ambasador, Nichifor Stroie, nu era departe de acesta în ce privește scrisul. Consulul se considera superior. Acesta avea nu numai școala primară terminată, dar și doi ani la școala de ucenici la C.F.R. unde a fost ajutor de mecanic de locomotivă -adică fochist. Cine nu crede este rugat să cerceteze în arhiva M.A.E., să se convingă. Vă asigur că își va pune mâinile în cap de ce va constata răsfoind dosarele ambasadorilor, ale consulilor, etc. care ne reprezentau țara! Să nu mai vorbim de cei din administrația statului ... Aș mai da un singur exemplu: șeful Secției Sanitare pe întreaga Armată a regiunii militare

craiovene, era un frizer, cu gradul de colonel! Iar fotoliul ocupat cândva de marele Carol Davilla ca decan al Facultății de Medicină, i-a fost oferit celui mai "competent" medic. Marele lui merit, în afară de cel politic, era că acesta (nu-i menționez numele), fusese student la Facultatea de Medicină de la Cluj, timp de 10 (zece) ani. Așa se face că "a acumulat multă știință", repetând de patru ori anii facultății, pentru o "aprofundare" temeinică, de care în realitate nu putea beneficia nimeni. Numele său de botez este Gheorghe.

Emil Bodăraș era șeful meu direct. Numai lui îi eram subordonat. El mă rugase să trec pe la el măcar de trei-patru ori pe săptămână dacă nu puteam în fiecare zi. Așa se face că timp de șapte luni, l-am vizitat de cel puțin trei ori în fiecare săptămână. Biroul lui era la parterul imobilului, intrarea principală, prima ușă pe stânga cum se intră în clădire. Camera era mare. În ea se țineau ședințele conducerii de partid. Masa lui de lucru era în imediata apropiere a ușii de intrare, cu două fotolii în fața biroului său. Surprizele nu s-au lăsat așteptate.

Moscova refuză anexarea Moldovei până la Prut

Respectând cât de cât cronologia evenimentelor care se derulau și la care am fost martor, aș dori să relatez din derularea evenimentelor de la C.C. al P.C.R. o întâmplare uimitoare la care am participat cu rol de mediator într-o problemă extrem de gravă ...

Primesc sarcina să-l însoțesc pe Mihai Magheru, la Iași, capitala Moldovei dintre Siret și Prut, condusă atunci

de Vasile Mârza, ajutat de Simion Bughici și Mișa Novicov. Mihai Magheru răspundea de organizațiile U.P. din provincie, iar de organizațiile de U.P. din capitală, răspundea Mihai Levente. Era pe la începutul lunii octombrie 1944. Acest mic grup de comuniști de la Iași, refuză să recunoască noua conducere a C.C. al P.C.R. din București. Ei cer cu insistență alipirea Moldovei dintre Siret și Prut la Republica Socialistă Sovietică Moldovenească, adică alipirea la U.R.S.S.

În această situație, Moscova dă dispoziții conducerii C.C. al P.C.R. să trimită pe cineva la Iași spre a-i lămuri pe tovarășii de acolo că "încă nu este momentul potrivit acestei alipiri!" Și oare de ce nu era "momentul potrivit" alipirii, pe care Moscova, deci Stalin, o dorea din toată inima? Așa cum își "planificase" Stalin, care dăduse deja dispoziții kominterniștilor din România, nu numai Moldova dintre Siret și Prut, dar și județele Năsăud și Maramureș, cu o populație de aproape 4 milioane de suflete, urmau să fie încorporate la U.R.S.S. Pentru că Armata Română, în totalitatea ei, era angajată în război pe frontul de Vest împotriva armatelor horthysto-hitleriste și pentru că o asemenea anexare, deosebit de crudă pentru întregul nostru neam, ar fi declanșat o revoltă generală în condițiile în care anexarea Basarabiei, Nordului Bucovinei, Insulei Șerpilor și Ținutului Herța era un fapt împlinit. Dacă "planul" Moscovei s-ar fi pus în aplicare în acel moment Armata Română, care lupta pe front cu un efectiv de peste 500.000 de ostași, ar fi înregistrat dezertări în masă, dacă nu cumva s-ar fi alăturat din nou și imediat lui Hitler.

Cu alte cuvinte, "momentul" nefiind prielnic, trebuia să se aștepte mai întâi înfrângerea definitivă a hitlerismului și terminarea războiului. În caz contrar, întregul dispozitiv de luptă al Aliatilor ar fi fost dat peste cap. În acest scop suntem trimiși acolo la ordinul Moscovei. În drum spre Iași, mergând cu o mașină mică, ne-am oprit prin mai multe capitale de județe din Moldova. La Bacău, din câte îmi amintesc, Ida Felix conducea toate organizațiile județene din subordinea Partidului Comunist: Uniunea Patrioților, Apărarea Patriotică, Frontul Plugarilor, etc. precum și sindicatele de pe raza întregului județ Bacău.

Constatarea noastră a fost din cele mai dureroase. În fiecare oraș cu gară de pe întinsul județelor Moldovei, erau organizate echipe compuse din elemente, în marea lor majoritate străine de neamul nostru, amestecate cu scursurile societății: impostori și lumpenproletariat, adunate din subsolurile pestilențiale ale Moldovei! Aceste echipe "speciale" nu făceau nimic altceva decât să aștepte în gări pe fiecare funcționar: învățător, profesor, preot, etc. care, întorcându-se din refugiu, veneau să-și ocupe postul din cadrul administrației de stat pe care și-l părăsiseră datorită războiului. Toți aceștia erau arestați imediat fără nici un fel de discernământ. După concepția lor, Moldova trebuia să scape de intelectualitatea română! În închisorile Moldovei din acea toamnă liberă, aflată acum sub protecția directă a Moscovei, nu mai existau locuri. Ajunși la Iași, dr. Vasile Mârza, șeful politic și administrativ al întregii provincii, refuză să ne primească. Ne transmite, prin trimisul său,

următoarele: "să ne pară bine că nu ne arestează și pe noi, pentru că are în vedere că facem parte din partide frățești"!

Noi nu părăsim Iașul. Mihai Magheru își caută cunoștințe printre comuniștii mai vechi ai Iașului, pentru a ne sprijini în vederea obținerii unei audiențe la "gauleiterul" Vasile Mârza. Îl găsește pe tipograful Niculi, din cartierul Niculina, pe care conducerea de atunci nici nu-l băgase în seamă. Cu sprijinul lui și al altora, "gauleiterul" binevoiește să ne primească. Află atunci de la noi că suntem trimiși din ordinul Moscovei ca să-l prevenim că "încă nu a sosit momentul potrivit anexării Moldovei la Uniunea Sovietică". Vasile Mârza bucuros, desfundă o sticlă de Cotnari veritabil, scoasă atunci din nisip și, în semn de deplină înțelegere, ne îmbrățișează pe amândoi.

Înapoiat la București, îmi reiau vizitele la C.C. al P.C.R., personal la Emil Bodnăraș. El nu mi-a pomenit nici măcar o singură dată ceva despre partid ...

Întrucât apăruse în presă un comunicat prin care se anunța interdicția de a mai folosi aparatele de radio fără autorizație, și cum nimeni nu știa cum pot fi obținute asemenea autorizații, m-am gândit că aș putea rezolva singur această problemă. Prea mulă lume mă rugase să-i informez cui trebuie să se adreseze pentru a obține o astfel de autorizație. M-am gândit că pentru a rezolva problema, aș putea formula eu o astfel de autorizație. Așa se face că m-am dus imediat pe str. Latină nr. 8, la tipografie, unde directorul acestei tipografii, Ștefan Popescu, mi-a tipărit câteva mii de formulare pe care le-am dat - o parte - lui Emil Bodnăraș, iar cealaltă parte lui Vlădescu-Răcoasa, pe atunci

secretar general al C.C. al U.P., Agiu fiind repartizat la conducerea Frontului Plugarilor, începând cu 6 martie 1945, când Petru Groza a fost numit prim-ministru, iar Romulus Zeroni, ministru al agriculturii.

O singură dată am primit o sarcină legată de "activitatea" gărzilor. Această sarcină am primit-o telefonic de la Bodnăraș. El m-a anunțat că la tipografia editurii "Universul" «reacțiunea» a început să demonteze mașinile tipografice. I-am luat cu mine pe Corneliu Mănescu și pe Hristache Zambetti și ne-am deplasat la editura respectivă. Acolo l-am întâlnit pe Gheorghe Florescu, secretarul sindicatului, fără să găsim măcar o singură persoană străină de editură sau măcar o singură piuliță demontată! I-am lăsat acolo pe Mănescu și pe Hristache, și m-am înapoiat la sediul din Povernei. A fost o alarmă falsă ... născocită deliberat, ca să poată fi acuzată opoziția -adică- "partidele reacționare" ...

Bodnăraș dă ordinul de urmărire a lui Pătrășcanu

În ziua de 8 octombrie 1944, în jurul orelor 10-10.30, mă aflu în cabinetul lui Emil Bodnăraș. După puțină vreme, apare Vania Didenko -Ioan Vidrașcu-, șeful Secției a 7-a din Comandamentul general spionaj-contra-spionaj, informații-contrainformații. *Ei doi încep să discute în rusește fără să știe că eu cunosc binișor limba rusă.*, pe care o învățasem în timpul cercetărilor etno-folclorice efectuate în spațiul de la Est de Bug.

În primul an de după 23 august 1944, P.C.R. abia începuse a se organiza pe linia de cadre, astfel încât ei nu

aveau cum să mă cunoască, eu fiind cooptat în Uniunea Patrioților, iar conducerea acestei organizații îmi încredințase această funcție și nu C.C. al P.C.R. Ceva mai mult: făceam parte din grupul intelectualilor de stânga din Institutul Central de Statistică, dar încă nu participasem la nici o ședință de partid. Nu trebuie să se uite că aproape trei ani am fost în spațiul ucrainean de dincolo de fluviul Bug. M-am întors în țară cu puține luni înainte de 23 august 1944. Abia în anul 1945, am participat la trei ședințe de partid în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Așa se face că doar după 23 august 1944 am început să fiu cunoscut de Emil Bodnăraș și de câțiva din imediata lui apropiere: Constantin Doncea, Vania Didenko, colonelul Precup ...

Cum cei doi continuau să discute în rusește, am avut de gând să plec din birou. Dar, întrucât nu terminasem discuția începută, m-am retras la o altă masă pe care erau câteva reviste, răsfoindu-le. Când însă am auzit rostindu-se numele lui Lucrețiu Pătrășcanu, m-am reșezat pe fotoliul din fața lui Emil Bodnăraș, aprinzându-mi o țigară. Repet cuvânt cu cuvânt discuția dintre Emil Bodnăraș și Vania Didenko:

- *"Ai văzut ce a fost Pătrășcanu ieri la A.N.E.E.F.? Prim ministru! Omul ăsta prea se ridică. Trebuie să-i găsim ceva. Să-l urmărească Mișa, Vania, Petea, Serghei!"*

Acestea au fost cuvintele lui Emil Bodnăraș, cuvinte care reprezentau un ordin dat de el și care trebuia îndeplinit neîntârziat.

Așadar, din acea clipă se deschide oficial și organizat, acțiunea de urmărire "pentru a i se găsi ceva!" -un

nod în papură- , spre a fi mai întâi compromis, apoi arestat, iar în final asasinat!

Ce se întâmplase? Cu o zi înainte, adică pe 7 octombrie 1944, Lucrețiu Pătrășcanu vorbește mulțimii la o mare adunare populară de pe stadionul A.N.E.E.F. Erau peste 80.000 de cetățeni din Capitală. Mulțimea îl aclamă furtunos, scadând: *"Pă-trăș-ca-nu prim mi-nis-tru!"*, minute în șir. Aceste ovații la adresa lui Lucrețiu Pătrășcanu i-au supărat grozav pe conducătorii kominterniști din partid, cu atât mai mult cu cât nici unul dintre aceștia nu se bucura de asemenea simpatie și încredere. Dar acțiunea de compromitere a lui Lucrețiu Pătrășcanu cerea un timp mai îndelungat. El nu putea fi înlăturat tocmai datorită popularității de care se bucura. Participarea lui la pregătirea și înfăptuirea Actului de la 23 august și alăturarea țării noastre Aliatilor erau prea bine cunoscute la acea vreme în țară și în străinătate.

Prin această urmărire se dorea să i se găsească ceva, oricât de nesemnificativ, pentru a se putea lega acuzații pe principiul *"calomniază, calomniază, că tot va mai rămâne ceva!"*

"Arondarea" Maramureșului la Ucraina Subcarpatică

În acest context, chiar dacă nu în ordine cronologică riguroasă, nu putem trece cu vederea alte evenimente dramatice intervenite după 23 august 1944 când ajungem din nou aliați cu vecina noastră "eliberatoare" de la Răsărit.

Am văzut că încercarea anexării Moldovei dintre

Siret și Prut a eșuat, "nefiind încă momentul potrivit". Cu aceleași gânduri de cotropire, Moscova își îndreaptă privirile "eliberatoare" asupra județului Năsăud și a Maramureșului, în dorința de a le desprinde de România la fel ca și Maramureșul de dincolo de Tisa, din Cehoslovacia, în prezent în Ucraina subcarpatică. Stalin a fost informat că în această provincie românească, sunt câteva localități de ruteni -Rozavlea, Ruscova, etc. Pe acest "temei" s-ar putea organiza anexarea, invocându-se "*dreptul la autodeterminare până la desprinderea de stat*".

La București nu se află nimic până când sosește avocatul Iulian Chita, prefectul județului Maramureș, originar din comuna Runcul Salvei din județul Bistrița-Năsăud.

Coriolan Gheție, la care poposește, fiindu-i văr, aflându-i necazul, îl îndrumă spre Lucrețiu Pătrășcanu, singurul din guvern care va sări să-l ajute.

Lucrețiu Pătrășcanu mă cheamă pe mine și pe Nicolae Betea, cerându-ne să-i recomandăm doi oameni de încredere pe care să-i trimită la fața locului pentru a constata ce se petrece acolo. Noi îi recomandăm pe procurorul Remus Micșa și pe Gheorghe Popescu, mai târziu ilustrator muzical la televiziune. Cei doi împreună cu consilierul ministerial Perciun se înapoiază, raportându-i detaliat tot ce au constatat la fața locului.

A: *Ce se întâmplase în realitate?*

R: Câțiva kominterniști cu nume de rezonanță străină, în frunte cu Odoviciuk, ajutați de Cernicoica-Busch de la Partidul Comunist Ucrainian, au pus la cale mai întâi

anexarea Maramureşului la Ucraina Subcarpatică, în conformitate cu planurile ruseşti.

Pentru a înşela buna credinţă a românilor maramureşeni, au întocmit tabele pe localităţi, în care erau înscrise toate numele capilor de familie. Acestora li s-a comunicat că cei care le semnează, vor primi bocanci, care lipseau de pe piaţă. Unii au apucat să le semneze. În realitate însă, aceste semnături urmau să se constituie în adeziuni la anexarea Maramureşului de către Uniunea Sovietică. Oamenii de carte, preoţi, învăţători, profesori, avocaţi, şi-au dat seama de mârşava uneltire.

Imediat au întocmit alte tabele prin care respingeau cu toată forţa şi energia anexarea Maramureşului la Ucraina 'Subcarpatică!

Lucreţiu Pătrăşcanu a făcut mari eforturi pentru a elibera din închisori intelectualitatea şi capii mişcării opoziţioniste şi pentru a determina abandonarea de către organele kominterniste de partid a unor asemenea uneltiri.

Ceea ce l-a surprins pe Lucreţiu Pătrăşcanu, pe mine ca şi pe Nicolae Betea, a fost faptul -de necrezut- că în lupta lui pentru a lămuri conducerea de partid în frunte cu Ana Pauker, Vasile Luca a fost alături de Pătrăşcanu. A fost pentru prima şi ultima oară când acesta l-a susţinut. Oare de ce? Nu cumva din dorinţa de a-i reveni Ungariei Maramureşul?

Dintre publicişti, singurul care a luat atitudine -din câte ştiu eu- a fost Coriolan Gheţie, acum decedat, văr cu fostul preşedinte al P.N.Ț.-c.d., Corneliu Coposu. În articolul său, apărut în "Viaţa Transilvaniei" din luna martie

1945, acesta, cu finețe și talent, protestează împotriva încorporării Maramureșului la Ucraina Subcarpatică, sub titlul: "Am citit gazeta «Poporul»".¹

Cum, după atâția ani care au trecut de la evenimentele de atunci, am uitat numele acelor care s-au opus anexării Maramureșului, am apelat în scris la patru persoane din acele locuri ca să-mi înprospăteze memoria. Mi-a răspuns una singură mai detaliat.

Întrucât D-sa, pe atunci student, nu dorește să i se menționeze numele, am să-i respect dorința. Citez din răspunsul pe care l-am primit în ziua de 16 noiembrie 1992:

"Consider intervenția dvs. de mare importanță și actualitate pentru neamul nostru ... dacă acum s-ar repeta evenimentele din 1945 și generației de maramureșeni de azi i s-ar cere jertfa aceleia din 1945 și-n aceleași condiții, nu cred că Maramureșul ar mai rămâne o provincie românească a statului român. Cu regret o spun. Armata Roșie era în plină desfășurare spre Apus și prezența ei era în tot Maramureșul.

Prin toate mijloacele se lansa zvonul că între Aliți s-a decis că întreg Nordul Ardealului, sau aproape în întregime, nu va mai reveni la România. Se strecura deci ideea că Maramureșul se va integra, alături de partea Maramureșului din Cehoslovacia și toată Ucraina Subcarpatică la Soviete. După acest zvon, s-a dat ordin ca toată administrația românească care s-a reîntors din refugiu, să revină în România Veche.

¹ Vezi Anexa d, de la sfârșitul volumului I

Acest ordin a fost ca un trăznet peste conștiința românilor din Maramureș. Imediat au început acțiuni prin care populația orașului Sighet și [cea] a satelor din Maramureș a fost solicitată să adere la unirea cu Ucraina prin semnături ...

Intelectualii erau puțini. Marea lor majoritate s-a refugiat, în 1940, la cedarea Ardealului. Erau câțiva învățători, profesori pensionari, masa de preoți greco-catolici și câțiva avocați. Aceștia au sesizat pericolul și au informat țăranii conștienți asupra amenințărilor.

Șiretlicul cu semnăturile de unire cu Ucraina n-a prins decât la o minoritate, pentru că preoții au contracarat tot cu semnături luate de la populație care era împotriva Unirii ...

După desființarea Consiliului Național Român al Maramureșului, a fost declarat alipit la Ucraina. S-a organizat o "Adunare populară" de sărbătorire a aderării Maramureșului (la Ucraina - *n.n.*-), în 28 ianuarie 1945.

Maramureșul nu mai avea denumirea de județ, ci denumire specifică statului sovietic. În loc de prefect era un comisar. Primul comisar a fost Odoviciuk. Odată cu instalarea lui au fost arestați intelectualii și preoții din apropiere și din Sighet ... Apoi au trecut la sate, au înlocuit primarii și au instalat o formă de organizare nouă în numele Partidului Comunist din Ucraina.

O singură comună a avut tăria să refuze ordinele noii administrații și anume comuna Ieud.

Eliberarea Maramureșului a fost realizată prin următoarele acțiuni comune:

1- Rezistență și luptă patriotică, politică și armată a maramureșenilor;

2- Informațiile zilnice date de dl. profesor Ioan Bilțiu, Consiliului de Stat din București;

3- Pătrășcanu informa Ministerul de Externe Sovietic despre atrocitățile lui Odoviciuk. (Autorul scrisorii afirmă greșit că Lucrețiu Pătrășcanu s-ar fi adresat lui Molotov - ministrul afacerilor externe al U.R.S.S., cu care nu era în relații bune. El i s-a adresat, în fapt, mareșalului Malinovski. Acesta l-a ajutat pe Lucrețiu Pătrășcanu și nu Molotov!).

4- Căpitanul sovietic Zaharenko, care reprezenta Comisia Interaliată în Maramureș, informa corect despre lupta maramureșenilor și de[spre] jertfele lor!!

Aceste informații contrabalansau uneltirile ... [...]- La eliberarea acestora, rolul hotărâtor l-a avut Pătrășcanu. După eliberarea lor a venit la Sighet, a stat de vorbă cu ei și le-a comunicat că, fără jertfa lor și lupta maramureșenilor, acest județ nu ar fi fost reîntregit în Statul Român”.

Autorul scrisorii de la Sighetul Marmăției - care cuprinde douăzeci și trei de pagini de caiet - îi numește pe câțiva dintre eroii maramureșeni care au fost în fruntea acestei rezistențe și care sunt:

- profesorul Ioan Bilțiu, primarul Sighetului și președintele Consiliului Național al Maramureșului;

- preotul Ioan Dunca din Ieud;

- primarul Gavrița Gorzo din Ieud;

- preotul Riteu;

- preotul Titus Berindei;

- avocatul Ilie Iusco;
- N. Vancea;
- preotul Chindriș Alexandru.

“Are mari merite -spune în continuare autorul scrisorii- în această perioadă [...] primarul din comuna Ieud, care a condus rezistența împotriva lui Odoviciuk și s-a implicat în toate acțiunile politice și armate. Venind în Sighet prin luna mai 1945, s-a tras cu arma după el, dar a scăpat. Prefectul (autorul scrisorii nu-i dă numele, dar eu știu că numele lui nu poate fi altul decât Iulian Chita) s-a sesizat și a trimis să-l aresteze pe primar, ca apoi, noaptea, să-l conducă până în afara orașului”. În acest fel a putut fi salvat de la moarte primarul din Ieud de către prefectul județului.

În scrisoare se dau și câteva nume de patrioți maramureșeni arestați din ordinul lui Odoviciuk: preotul A. Pop, din Berbești, notarul Gh. Chira, din Mara, preotul Paul Vasile, din Sighet, profesor de educație fizică, E. Epure, Gh. Oros - avocat, L. Lupuțiu - jurist și mulți alții. Despre profesorul Ioan Bilțiu ne prezintă un tablou extraordinar: “El a fost o personalitate providențială care a condus lupta maramureșenilor în 1917-1918 contra Armatei Maghiare. A fost luat (atunci - *n.n.*), prizonier, și depus la închisoarea din Satu Mare pentru a fi executat. În noaptea din preziua execuției, evadează, ajutat de un gardian și se întoarce la Sighet.

Face parte din Consiliul Național Român din Maramureș în perioadă 1917-1918 și este persoana care a întocmit Procesul-Verbal de Unire a Maramureșului cu

România atât la 22 noiembrie 1918, cât și la 24 octombrie 1945.“ - Așadar, abia la 24 octombrie 1945, se întocmește Procesul Verbal al revenirii oficiale a Maramureșului la România.

Dramatice sunt coincidențele din viața acestui om! Este una și aceeași persoană care întocmește procesele verbale *de unire amaramureșenilor cu România atât în 1918 cât și în 1945*. Tot el, în 1947, pentru a nu fi arestat, fuge la Cluj. Acolo este ținut cu domiciliu forțat, și apoi este arestat în anul 1952. Este închis în aceeași închisoare din care evadase în 1918 când a fost condamnat la moarte de unguri - închisoarea din Satu Mare - unde, își găsește obștescul sfârșit ...

Despre preotul Ion Dunca din Ieud, profesorul patriot maramureșan, autorul scrisorii din care extragem aceste date și fapte, ne spune că a fost sufletul, inițiatorul și cel mai dârz luptător atât contra stăpânirii maghiare, cât și a celei sovietice. El l-a cunoscut și pe fratele meu Emil Rațiu care, împreună cu mine, am făcut parte din echipa regală studențească de cercetare sociologică multidisciplinară din comuna Dragoș Vodă, atunci comuna Cuhea, la circa 4 km de Ieud, sub conducerea savantului Dimitrie Gusti (între anii 1936-1937). "Acest preot a inițiat mișcarea de eliberare a Maramureșului de sub soviete"- afirmă categoric profesorul.

Dacă Maramureșul românesc a scăpat de ocupația sovietică, Maramureșul din Cehoslovacia, de dincolo de Tisa, cu comunele românești Biserica Albă, Teceul, Apșele de Sus, de Jos și de Mijloc, Bocicoelul, orașul Slatina - (Slatinschi-Doli), etc., au rămas la Ucraina Subcarpatică.

Ceea ce m-a durut a fost faptul că din cele patru persoane din Maramureș cărora le-am solicitat câteva date privind marea dramă din anii 1944 și 1945, când Maramureșul a fost în pericol să rămână anexat la Ucraina Subcarpatică, numai una a avut generozitatea și curajul să-mi răspundă.

Cazul Maramureșului este un caz deosebit de grav care ne dă, dacă mai era nevoie, dimensiunea pericolului sovietic. Anexarea lui a fost planificată de Stalin cu scopul de a ne destrăma țara până la desființarea ei ca stat. Lipsiți de Basarabia, de Nordul Bucovinei, de Moldova dintre Siret și Prut, de județul Năsăud și apoi de Maramureș, ce ar mai fi rămas dacă și Ungaria ar fi participat la jaf, ca în vremea lui Hitler, iar Bulgaria nu s-ar fi lăsat mai prejos? Rezistența maramureșenilor a fost cu adevărat eroică, caracteristică acestor vrednici luptători care și-au demonstrat forța morală și fizică acționând cu dăruire deplină.

Iată ce ne era sortit prin planurile criminale ale Moscovei, în care s-au implicat vânzătorii de țară.

Adăugăm acestor rânduri, următorul fapt: după lovitura de stat de la 23 august 1944, Armata Română biruitoare, înaintează vertiginos pentru eliberarea tuturor teritoriilor țării, inclusiv Nordul Ardealului, de sub ciotpirea horthystă. Pe teritoriul Ardealului deja eliberat, se instalează administrația română sub conducerea unui guvernator în persoana lui Ionel Pop. Dar, la data de 15 noiembrie 1945, din ordinul Comandamentului Sovietic, autoritățile din Ardealul de Nord au fost înlocuite de autoritățile sovietice "eliberatoare", instaurându-se o nouă

administrație sub conducerea mareșalului sovietic Malinovschi. În acel moment, Maramureșul era deja scos de sub administrația Ucrainei Subcarpatice a lui Odoviciuk, Cernicica, Busch ... încă din 24 octombrie 1945. În această situație, Ardealul de Nord nu mai putea fi din nou divizat. Conferința de Pace de la Paris, îl găsește revenit la Patria Mamă!

Calvarul Basarabiei

În același context, devansând evenimentele, am să mă refer la o altă rană a neamului românesc:

După eliberarea mea din pușcărie la 9 mai 1954, datorită restricțiilor ce mi-au fost impuse de anchetă, am fost nevoit să-mi ocolesc cunoștințele pentru a le feri de eventuale sancțiuni, întrucât pedeapsa mea continua și în stare de așa zisă libertate ... Asta pentru întreg restul vieții. O singură persoană din cercurile mai înalte, profesorul Tudor Bugnariu, membru al Academiei Române, ginerele poetului-filosof Lucian Blaga, ani de-a rândul m-a invitat să particip la aniversarea zilei sale de naștere. Nu l-am putut refuza. Dar fără invitația sa, nu aș fi îndrăznit să-l vizitez.

La această aniversare veneau numai persoane sus puse începând cu cadre didactice din Universitate, ambasadori și miniștri. Pe cei mai mulți îi cunoșteam dinainte de arestarea mea. La una din aceste întâlniri, destul de interesante de altfel, «Gheorghe», fost ministru secretar de stat la M.A.E., apoi ambasador, când întâmplător a venit

vorba despre Basarabia, s-a exprimat în felul următor: "De fapt, din punct de vedere al dreptului internațional, U.R.S.S. a procedat corect luându-ne Basarabia". Nimeni din cele aproape douăzeci de persoane, deși unii l-au privit pieziș, nu a scos nici un singur cuvânt.

Cum petrecerea s-a prelungit până după miezul nopții, nu am mai găsit nici un mijloc de transport spre casă. Eu locuiesc în cartierul Drumul Taberei, iar locuința sărbătoritului, era pe Bulevardul Dacia, drumul spre casă fiind destul de lung. Eram însoțit de Ion Oancea, fost decan la Facultatea de Drept din București și fost ambasador la Bruxelles. El locuiește în cartierul Militari. Eram în raporturi bune încă de la Direcția Oficiului de Studii din Institutul Central de Statistică. Mergând împreună pe jos, am sporovăit de toate. La un moment dat, mă întrebă:

- "Ce l-a apucat pe «Gheorghe» să afirme că U.R.S.S., din punct de vedere al dreptului internațional, a avut dreptate să anexeze Basarabia?"

- "Pe mine mă întrebi? Doar voi sunteți prieteni încă din timpul studenției de la Cluj. Ai uitat cine i-a fost omolog la Budapesta când «Gheorghe» a fost ambasador?"

- "Da, Toni. Ai dreptate. Asta este influența lui Andropov, cu care se lăuda permanent că este prieten."

- "Bietul «Gheorghe» cât de străin este de istoria neamului nostru."

Am folosit numele Gheorghe, care este de împrumut, întrucât am ținut și mai țin mult la familia lui. Cu unul dintre frați, sunt de zeci de ani prieten, chiar dacă ne vedem destul de rar.

Pe firul evenimentelor

A: *Îți propun să ne oprim aici, pentru a relua firul întrerupt al evenimentelor de după 23 august 1944. Să ne întoarcem la perioada când exista încă Uniunea Patrioților. Sunt, desigur, și alte aspecte demne de relevat.*

R: Fără îndoială. Ceea ce mi se pare potrivit să relatez, este că, spre sfârșitul anului 1944, formațiunile de luptă ale partidelor "istorice" au fost desființate la solicitarea P.C.R.-ului, care se obliga să-și desființeze simultan, și gărzile sale.

A: *Nu știam că partidele "istorice" au avut organizate asemenea formațiuni de luptă.*

R: Au avut și încă destul de puternice. Dacă nu ar fi existat, nu ar fi avut ce desființa prin consens. Iar dacă ar fi fost slab organizate și cu un număr nesemnificativ de combatanți, P.C.R.-ul nu ar fi făcut propunerea desființării simultane a acestora.

A: *Ce crezi că se urmărea prin această măsură?*

R: Problema este destul de simplă. În fapt, P.C.R.-ul nici nu dispunea de gărzi patriotice. În această situație, era absolut normal ca P.C.R.-ul să solicite desființarea simultană a acestora întrucât, în fapt, se desființau doar formațiunile de luptă ale partidelor de opoziție care existau în realitate, celelalte neexistând!

A: *Am înțeles acum de ce Partidul Comunist a solicitat desființarea simultană a acestor formațiuni paramilitare. Ce a mai urmat?*

R: Ca unul care am cunoscut bine ce s-a întâmplat în U.R.S.S. în întreaga perioadă cuprinsă între 1917-1944, cu toate dezastrele care m-au cutremurat, mi-am dat seama de realitățile obiective din perioada respectivă. Pentru aceia care au reușit să fie lucizi și atenți la ce se petrecea în țara noastră după 23 august 1944, a fost limpede că încă de pe atunci se conturau aceleași perspective întunecate ca în Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice. O dovedesc tatonările efectuate cu scopul de a sonda reacția maselor pentru a constata dacă teroarea generalizată poate sau nu începe. Am văzut că primele tatonări au fost efectuate pe teritoriul Moldovei dintre Siret și Prut, prin arestările operate asupra intelectualilor români care se înapoiau din refugiu.

Dacă Mihai Magheru și eu nu am fi fost trimiși în calitate de mediatori la Iași spre a-i comunica dr.-ului Vasile Mârza, din ordinul Moscovei, că încă nu a sosit "momentul potrivit" anexării Moldovei dintre Siret și Prut la Uniunea Sovietică și dacă Lucrețiu Pătrășcanu nu ar fi fost informat de mine despre arestările operate asupra fiecărui funcționar ce se înapoia din refugiu, și nu ar fi luat cele mai rapide măsuri în vederea eliberării celor arestați din ordinul kominterniștilor ieșeni, arestații ar fi ajuns în lagărele din Siberia în momentul "eliberării" Moldovei.

A: *Ce să înțelegem prin afirmația "o dovedesc toate tatonările efectuate cu scopul de a sonda reacția maselor spre a se constata dacă teroarea generalizată poate fi declanșată". Despre ce teroare este vorba?*

R: În perioada când frecventam sediul C.C. al P.C.R. de pe Aleea Alexandru 23, nu de puține ori am fost șocat de cele auzite și era evident că necazuri mari se conturau pentru poporul nostru, kominterniștii arătându-și colții ascuțiți încă de pe atunci.

După șocul pe care l-am avut în momentul când Bodnăraș a ordonat urmărirea lui Pătrășcanu, urmează un altul determinat de Vasile Luca, care-i vroia pe intelectuali complet anihilați.

În acest context, Ana Pauker, cel mai puternic pion sovietic în România, nu se putea lăsa mai prejos față de cei doi colegi din "triumvirat".

Întâmplarea a făcut ca, și de data aceasta să fiu de față când "tovarășa Ana" și-a trâmbițat odioasele directive-lozinci care vor fi, apoi, aplicate în cadrul "luptei de clasă". Aceste trei lozinci au fost: *TEROARE, DEZBINARE, PAUPERIZARE!*

Deși le-am auzit limpede și le-am înregistrat în memorie, nu am reușit să bănuiesc adevăratele dimensiuni care se ascundeau în ele și care constituiau întreaga doctrină leninisto-stalinisto-kominternistă.

A: *Nu înțeleg cum ar fi putut constitui aceste trei cuvinte întreaga doctrină leninisto-stalinisto-kominternistă a întregului sistem comunist? Se știe doar prea bine că această doctrină comunistă are la temelia ei teoria materialistă elaborată de Marx și Engels!*

R: Eu nu vorbesc de aspectele doctrinare teoretice ale acestui sistem, care nu au fost aplicate niciodată și

nicăieri pe pământ și, deci, nici în spațiul de după cortina de fier a lagărului sovietic.

Aceste directive-lozinci ale Anei Pauker, ordonate întregului activ de partid, au fost necesare ca atâtea și atâtea mijloace teroriste aplicate treptat.

A: Formațiile de luptă au fost desfășurate. Desigur ai primit alte misiuni...

R: Împreună cu ceilalți colegi - col. Ion Iernici, Corneliu Mănescu, Hristache Zambetti etc. - am fost trecuți la "resortul" Democratizarea Armatei. Cum la sediul din str. Povernei nr. 1 nu s-a prezentat să se "democratizeze" decât un singur plutonier major și nimeni altcineva, socotind că neprezentarea militarilor este determinată de teama de a nu fi văzuți intrând sau ieșind dintr-un sediu comunist, ne-am mutat sediul în altă clădire. Am așteptat în zadar. Aici nu s-a prezentat nici măcar plutonierul major care ne vizitase până atunci. Cu alte cuvinte, stăteam absolut degeaba.

Ar fi multe de adăugat din perioada premergătoare instalării comuniștilor la putere. Voi încerca să desprind din noianul de evenimente de mare încărcătură socială și politică doar câteva, care pun în evidență metodele kominterniste de acțiune:

1- Frontul Național Democrat publică un program de guvernare referitor la reforma agrară, care începe a fi aplicată din decembrie 1944, în dorința de a crea o criză politică. Această criză se accentuează odată cu revenirea de la Moscova a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretarul general al C.C. al P.C.R.

2- La vizita de partid pe care o întreprinde Gheorghe Gheorghiu-Dej, împreună cu Gheorghe Apostol la Uzinele "Ing. Nicolae Malaxa"; muncitorimea se opune comitetelor sindicale instaurate de comuniști, eveniment care declanșează o serie întregă de incidente.

3- La 19 februarie 1945, are loc o tentativă de asasinat a lui Gheorghe Apostol, președintele Confederației Generale a Muncii, care este rănit cu focuri de pistol. Autorul atentatului nu este altul decât secretarul general al județului Ilfov al P.C.R. care îngloba și capitala. Numele lui de împrumut, era Pătrașcu.

4- În acele zile ale lunii februarie, când începe lupta împotriva guvernului Nicolae Rădescu, asistăm la primul atentat asupra vieții lui Lucrețiu Pătrășcanu. Atentatul s-a petrecut în Piața Universității, la o mare adunare populară, când asupra lui s-au tras focuri de armă automată, fără a fi însă nimerit.

5- Tot în februarie același an, are loc a doua tentativă de asasinat împotriva lui Lucrețiu Pătrășcanu, în Piața Palatului Regal, în timp ce vorbea mulțimii de pe soclul statuii Regelui Carol I. Se trage tot cu o armă automată, din preajma Athénée Palace-ului.

După această tentativă de asasinat, Lucrețiu Pătrășcanu, speriat, se ascunde, împreună cu soția lui, la Lena Constante, care locuia pe str. Dionisie Lupu, nr. 14, unde ajunge cu îmbrăcămintea șifonată și cu încălțămintea murdară de noroi. Trei zile nu mai dau pe acasă nici el și nici soția lui. De menționat că de la Lena Constante, unde

nu rămâne decât o noapte, se ascunde în altă parte, probabil la Harry Brauner, care pe atunci nu era căsătorit cu Lena.

Într-o discuție Lucrețiu Pătrășcanu își amintește că Emil Bodnăraș a fost acela care i-a "indicat" de unde să vorbească mulțimii...

Atentatorul, se spunea atunci că ar fi fost Pantiușa, celebrul criminal care l-a omorât și pe Ștefan Foriș, lovindu-l în cap pe la spate, cu o rangă din fier. Iar pentru că mama lui Foriș se interesa peste tot pentru a-și găsi fiul arestat, i s-a legat un bolovan de gât și a fost aruncată în Criș, murind înecată.

Vina pentru aceste atentate este pusă pe seama "reacțiunii". Numele atentatorilor, deși cunoscut, nu este dezvăluit. Dimpotrivă, creându-se artificial, o mare confuzie, au fost acuzați generalul Nicolae Rădescu și partidele istorice, din ordinul cărora ar fi fost chipurile organizate aceste asasinate...

După atentatele puse la cale de P.C.R., cotidianul "Scânteia", organul C.C. al P.C.R. scria:

"«Frontul Unic Muncitoresc» cheamă întreaga muncitorime să respingă cu cea mai mare dârzenie provocările și atacurile banditești! La lovitura fasciștilor, să se răspundă cu lovituri înzecite, afirmând că România, sub conducerea guvernului condus de Nicolae Rădescu, este împinsă într-un război civil!"

Așa începe campania pentru înlăturarea guvernului Nicolae Rădescu, care deținea și funcția de ministru al Afacerilor Interne.

Procesul de defăimare a fost dezlănțuit în cadrul conducerii Armatei Române, antrenând, în același timp, conducerea tuturor instituțiilor de cultură, învățământ, justiție, etc. În această luptă, se implică diferite publicații, se lansează manifeste și se țin numeroase conferințe. Articolele, în stilul inconfundabil kominternist, erau semnate de Grigore Preoteasa, George Macovescu, Miron Constantinescu, Silviu Brucan, Iosif Ardeleanu, etc. Pe temeiul acestor ponegriri aruncate asupra guvernului Rădescu, acuzat de fascism, și de faptul că ar urmări să "împingă țara într-un război civil", a fost declanșată o amplă mișcare de mase, antrenate de kominterniștii din țară, în frunte cu Ana Pauker, secondată de întreaga clică moscovită, dirijată direct de Moscova prin Vâșinski.

A: Să înțeleg că nu de pe clădirea Ministerului Afacerilor Interne s-a tras în mulțime la acel miting, ci de jos, de lângă Athénée Palace dovadă fiind și asasinarea lui Ioan Șulea.

R: Te referi, desigur, la cazul Ioan Șulea, care lucra la Uniunea Patrioților din Sectorul trei Albastru, cu sediul pe Calea Rahovei, unde a fost sediul Securității, conduse de Nikolski. Șulea era de meserie tâmplar.

Lucrurile s-au petrecut în felul următor: la mitingul din Piața Palatului, când s-a tras asupra lui Lucrețiu Pătrășcanu, tot de lângă Athénée Palace, s-a tras și în mulțimea din apropiere tot cu armă automată. Șulea a fost rănit. Cei din jurul lui văzându-l rănit, au improvisat o targă pentru a-l transporta la primul post de ajutor sanitar. La unul din capetele targii era istoricul Nicolae Munteanu, care a

văzut cum un civil s-a apropiat de targă și și-a descărcat arma automată în Ioan Șulea, deja rănit, omorându-l pe loc! Cu alte cuvinte eu nu mi-am exprimat o părere sau o presupunere cum că de pe acoperișul Ministerului Afacerilor Interne nu s-a tras nici un singur cartuș, ci am exprimat adevărul comunicat mie de mai multe persoane care se aflaseră la fața locului, printre care chiar istoricul Nicolae Munteanu, care ducea targa pe care era Șulea.

A: Așadar, trebuie să apreciem că acuzațiile puse în seama generalului Nicolae Rădescu sau a partidelor istorice, nu au fost decât cele mai murdare minciuni. Cum a reacționat mulțimea față de cele petrecute atunci? Au fost proteste sau manifestații anticomuniste?

R: Opoziția nu era așa de bine organizată încât să poată interveni eficient într-o asemenea împrejurare. Protestele ei s-au pierdut în vuietul mulțimii bine dirijate de kominterniști având de partea lor forța militară a Moscovei. Numai în asemenea condiții a putut fi răsturnat guvernul generalului Nicolae Rădescu și instaurat guvernul Petru Groza.

A: Ce s-a întâmplat cu generalul Nicolae Rădescu după înlăturarea lui de la guvern?

R: Acesta a reușit să se furișeze din clădirea Ministerului Afacerilor Interne, adăpostindu-se la Legația Americană din București.

A: Noul guvern nu a protestat împotriva atitudinii Legației Americane, solicitând predarea generalului autorităților române de atunci?

R: Proteste au fost destule, însă Statele Unite ale Americii nu au fost de acord să-l predea. Până la urmă însă, după multe luni, s-a convenit ca generalului să i se fixeze domiciliu obligatoriu la propria lui locuință. Singura dorință a generalului a fost aceea de a i se permite ca în fiecare zi de duminică, să servească masa de prânz acasă la sora lui.

A: *I s-a aprobat cererea generalului de către conducerea statului român?*

R: I s-a aprobat, cu specificația ca de fiecare dată să fie însoțit de un ofițer de securitate. Se proceda în felul următor: de comun acord, a fost stabilit ca la ora fixată, generalul să coboare din apartament pe trotuarul din stradă unde să fie deja prezentă mașina lui. La aceeași oră, să fie prezentă și mașina Securității Statului, cu ofițerul de serviciu. Fiecare se urca în mașina proprie. Ajunși la locuința sorei generalului, acesta se urca în apartamentul ei, iar securistul și șoferul așteptau fiecare în mașina sa ca generalul să coboare la o oră precis stabilită. Totul decurgea bine. Într-o zi, mașina generalului nu a mai sosit la timp. În această situație, generalul, după o așteptare în "nervi", îl roagă pe securist să-i permită să se folosească de mașina lui, care tot trebuie să-l însoțească... întrucât, probabil, mașina sa are o pană, iar sora lui ar fi foarte îngrijorată dacă ar întârzia. Securistul îl primește bucuros în mașină. Dar, dacă până atunci generalul revenea din apartamentul sorei sale, respectând cu strictețe ora stabilită, de data aceasta nu a mai apărut. Securistul nu știa că locuința sorei generalului avea două intrări, pe străzi diferite...

Totul fusese pus la punct. Generalul a îmbracat imediat o uniformă nouă de general de aviație, pregătită în taină și, cu mașina care îl aștepta la intrarea de pe cea de-a doua stradă, a ajuns la aeroportul militar, unde i s-a prezentat onorul ca fiecărui general - comandor - de aviație, după care s-a urcat într-un avion și a aterizat în Turcia. A fost ajutat de căpitanul Ghimbășanu, care fusese șef de Cabinet, rudă cu familia Rațiu.

A: *Frumoasă păcăleală trasă kominterniștilor și securiștilor. Care este "povestea" cu noul guvern?*

Minister inutil

R: Pentru formarea noului guvern, Uniunea Patrioților trebuia să propună fie pe Petre Constantinescu-Iași, fie pe Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, care urma să ocupe portofoliul Ministerului Naționalităților, atunci înființat. Sarcina alegerii între cei doi, i-a revenit lui Constantin Agiu, de meserie tâmplar, secretar general al Uniunii Patrioților.

Cei doi află despre acest lucru și, cum fiecare era avid după un asemenea post, amândoi se întrec în lingușeli față de nea Costică. Acesta se cruțește când îi vede pe cei doi, profesori universitari, cum se gudurau pe lângă el. Nea Costică îl propune pe Vlădescu-Răcoasa, pe care îl consideră mai potrivit.

După instalarea noului ministru, o cunoștință mă roagă să intervin pentru aprobarea unui transfer de la o instituție la noul minister. Persoana pentru care intervine cunoștința mea, era o dactilografă. Avea o fetiță bolnavă de

T.B.C. pulmonar, iar noul minister își avea sediul chiar în apropierea locuinței lor.

Cu petiția la mine, mă prezint la noul minister, anume la directorul de cabinet Octavian Boianțiu. Octav îmi rezolvă pe loc cererea. Când să plec, se deschide ușa ministrului și acesta îl întreabă pe directorul de cabinet dacă este cineva pentru audiență. Ministrul, dând cu ochii de mine, mă întreabă: “- La mine ai venit, dragă Rațiu?” “- Nu am venit la dv. Am puțină treabă cu Octav”. “- Bine. Când termini, te rog să treci și pe la mine să mai stăm de vorbă.”

Am rămas surprins de atitudinea lui Răcoasa. Curios să aflu ce se mai petrece, îmi propun să mai aștept, prelungind o discuție inutilă cu Boianțiu. În timpul acesta, ministrul a mai deschis în câteva rânduri ușa pentru a întreba același lucru: dacă nu este cineva pentru audiență. Răspunsul fiind neschimbat, ministrul îi spune: “Îți aduci aminte că atunci când eram plecat din București, un căpitan a solicitat o audiență?” “- Da îmi aduc aminte”. “- Îi ai cumva numărul de telefon?” “- Da, îl am”. “- Dă-i te rog telefon și spune-i că îl aștept în audiență”. Boianțiu îl caută la telefon, iar eu intru în cabinetul lui, de unde am scăpat cu destulă greutate. Ministrul se plictisea stând degeaba...

La plecare, mă izbesc nas în nas cu Camil Suciu, secretar general la același minister. Acesta, prinzându-mi brațele, mă întreabă: - “Ce-i cu tine, Toni, pe la noi?” După ce îi spun, el, pe un ton de reproș, îmi zice: - “Bine Toni de ce nu ai venit la mine?” - “Pe tine te-am căutat în câteva rânduri la telefon, dar secretara ta, care nu mă cunoaște, de fiecare dată mi-a spus că ba ești într-o comisie, ba într-o

ședință sau cu o delegație de nu știu unde...” - “Ce comisie? Ce delegație? Ce ședință? Aici nu avem absolut nimic de făcut!...” Nu după multă vreme acest minister a fost desființat, fiind lipsit de activitate.

Ministerul respectiv nu-și avea rațiunea atâta vreme cât nu putea rezolva singur problemele ridicate de minoritățile etnice din România.

Problemele minorităților aveau caractere diferite, care își puteau găsi rezolvarea numai prin instituțiile sau ministerele de resort. Pentru a-ți putea rezolva - să zicem - o problemă agrară, te adresai Ministerului Agriculturii, dacă instituțiile județene nu ți-o rezolva, și nu unei instituții cu rol de intermediar și fără putere de decizie, cum era acest minister.

Singurul lucru care l-ar fi putut face noul minister, ar fi fost să adune petiții pe care apoi să le trimită instituțiilor de resort, singurele competente. A crea un minister fără obiect, înseamnă nu numai pierdere de timp cu întârzierea rezolvării petițiilor respective, dar și o serie întreagă de cheltuieli cu totul inutile. În România de atunci, când kominternismul nu era încă atotputernic și a toate făcător, cetățenii acestei țări aveau nu numai drepturi dar și obligații egale, indiferent de naționalitate.

Începutul terorii

A: Ai avut “privilegiul” de a observa din interior mișcărilor de învăluire pe care le pregăteau kominterniștii cu sprijinul rușilor. Ce poți să ne spui?

R: După instalarea noului guvern am fost repartizat la Ministerul Afacerilor Interne, Direcția Corpului de Detectivi, în funcția de director adjunct. Cei numiți odată cu mine, au fost trimiși de diferite organizații din sfera C.C. al P.C.R. În marea lor majoritate erau muncitori simpli, care nu știu dacă aveau patru clase primare. În schimb, cei rămași din vechea Siguranță, începând cu gradul de comisar, erau titrați, cei mai mulți fiind absolvenți ai Facultății de Drept, cu o bună experiență în probleme de specialitate.

Directorul Corpului la care am fost repartizat, se numea Grigore - Guță - Petrovici, și provenea din vechea poliție de siguranță. Avea 48-50 de ani. Numirea lui în această funcție a fost făcută de P.C.R. Ajunsesse comisar ajutor numai datorită faptului că era nepotul lui Eugen Cristescu. Numirea lui și mai ales păstrarea lui la conducerea acestui Corp, nu se justifica. Așa se face că încă din primele săptămâni, mi-am dat seama că era susținut de cineva pentru alte "merite" decât cele profesionale. Biroul meu era între biroul lui Petrovici și Secretariat. Secretariatul era condus de comisarul șef Constantin Niculescu din vechea siguranță, ajutat de dactilograful Toma - Tomiță - Silișteanu.

Fiind abia angajat, mă așteptam ca pentru personalul nou din subordine să se organizeze lecții de inițiere. În primul rând era necesară cunoașterea legilor statului nostru, începând cu Constituția. La întrebările mele despre acest instructaj, Petrovici mi-a răspuns că fiecare dintre noii angajați va fi încadrat în echipe de lucru alături de vechiul

personal, având astfel posibilitatea să învețe meseria "din mers": - "Timp pentru instructaj nu avem. Suntem sufocați de muncă în fiecare clipă", - mi-a spus Petrovici.

În această situație, eu ar fi urmat să-mi învăț meseria de la Guță Petrovici, dar acesta evita să mă antreneze în vreo activitate. În schimb, a ținut să mă informeze că la dispoziția Corpului există un fond important de bani (codificat dacă îmi amintesc bine C.I.F.) care putea fi utilizat fără decontare și, dacă am nevoie, să-i spun ca să-mi pună la dispoziție suma solicitată... Nu am solicitat niciodată absolut nici un leu.

Așa se face că pentru a mă iniția în noua mea meserie, am început să cercetez dosarele din Arhiva Corpului. Coborând în subsolul ministerului unde erau aresturile, am găsit toate celulele pline. Dosarele acestora nu mi-au fost puse la dispoziție. Petrovici făcea tot ce putea să mă convingă că cei arestați sunt fasciști, legionari, care mai de care mai periculos.

Am aflat apoi că au fost înființate două lagăre de deținuți politici, la Caracal și Slobozia. O parte din cei internați în aceste lagăre erau din provincie.

Mare mi-a fost mirarea când am fost chemat de Teohari Georgescu, la el în cabinet, pentru a mă anunța că am fost numit președintele comisiei de triere a deținuților politici din aceste două lagăre. La întrebarea mea cine mai face parte din comisie, mi s-a răspuns că încă nu a fost stabilită componența acestei comisii, dar că voi afla la timpul potrivit. Această informație a fost răspândită chiar de

minister, care era asaltat de petiții din partea familiilor celor internați deja. Pe atunci accesul în minister era liber...

Acum am început eu să fiu asaltat de soțiile, soții și alte rude ale deținuților, care se prezentau în audiență la mine, demonstrându-mi nevinovăția celor internați în lagărele respective.

În această calitate, am avut posibilitatea să cercetez dosarele celor arestați și internați în cele două lagăre de așa numiți "deținuți politici", arestați imediat după 6 martie 1945. Surpriza mea a fost deosebit de mare când am constatat că cel puțin 85% din internați nu aveau nimic altceva în dosarele lor în afară de câteva date personale, scrise pe o simplă foaie de hârtie. Nu am putut descoperi motivația arestării și internării sau măcar apartenența lor la vreun partid politic. Printre internați se aflau circa 29-30 de muncitori proveniți de la Uzinele Malaxa, fiind învinuiți de participare la atentatul asupra lui Gheorghe Apostol. În fapt erau o parte din muncitorii de la Uzinele Malaxa care au protestat împotriva conducerii sindicale din uzină.

A: *Chiar nu aveau la dosar nici un fel de condamnare stabilită de vreo instanță judecătorească?*

R: Cine crezi că respecta atunci legile țării dintre oamenii "instalați" odată cu "victoria" guvernului Petru Groza? Nu-ți aduci aminte că la începutul acestor mărturisiri, am relatat că în drumul parcurs cu mașina de Mihai Magheru împreună cu mine spre Iași, atunci când trebuia să-l lămurim pe dr. Vasile Mârza, că "încă nu era momentul potrivit anexării Moldovei dintre Siret și Prut la U.R.S.S.", am văzut cum au fost arestați toți intelectualii și

funcționarii români care se înapoiau din refugiu? Dacă atunci, sub guvernul generalului Constantin Sănătescu au fost săvârșite asemenea abuzuri în disprețul tuturor legilor, acum, când erau stăpâni pe situație, nu le era mult mai simplu să o facă?

A: *Parcă nu-mi vine să cred că încă de pe atunci a început să fie dezlănțuită TEROAREA de care ai pomenit, care de fapt a fost prima dintre lozincile trâmbițate de Ana Pauker după sosirea ei în țară?*

R: După lămurirea lui Vasile Mârza că "încă nu este momentul anexării Moldovei dintre Siret și Prut la U.R.S.S." și înapoierea noastră la București, Lucrețiu Pătrășcanu, informat de mine despre ilegalitățile săvârșite prin arestarea intelectualilor români din Moldova care se înapoiau din refugiu, a dispus ca cei reținuți abuziv să fie eliberați. Dar asta nu înseamnă că aplicarea lozincii Anei Pauker a fost abandonată. Dimpotrivă. Abia acum începe să-și arate colții, fiind încercate și alte modalități de oprimare. Așa se explică înființarea celor două lagăre de deținuți politici.

Dar asta nu este tot. Grigore Petrovici, în loc să-și desfășoare activitatea în folosul Siguranței Statului, opera arestări de persoane cu dare de mână, pe care le estorca de diverse bunuri de valoare, sub amenințarea deportării acestora în lagărele sovietice din Siberia, iar reprezentanții noului guvern nu făceau nimic altceva decât să-l încurajeze și chiar să-l ajute prin atitudinea lor.

A: *Spune-mi, Uniunea Patrioților la care ai lucrat, este una și aceeași organizație cu Apărarea Patriotică?*

R: Nu există nici o legătură între aceste două organizații în afară de faptul că amândouă erau anexe ale P.C.R.-ului. Spre deosebire de Uniunea Patrioților, care a fost o organizație politică de masă, înființată pentru intelectuali, studenți, mici meșteșugari și mici negustori, Apărarea Patriotică a fost aceeași organizație cu Ajutorul Roșu, adică M.O.P.R.-ul, care gestiona fondurile rezultate din cotizatiile membrilor de partid și mai cu seamă fondurile alocate de Komintern pentru așa-zisa ajutorare a victimelor "represiunii burgheze", în realitate infuzarea cu bani a activităților antinaționale. Secretarul general al acestei organizații era Șreier ("Apărarea Patriotică"), membru al C.C. al P.C.R., care în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, deținea funcția de secretar general, fiind adevăratul conducător al acestui minister, până la fuga sa în Israel. Printre ajutoarele lui de bază din cadrul Apărării Patrioților, figura și Nuțu Fuxman, respectiv Ana Naum, soția lui Belu Zilber.

A: Așadar, Apărarea Patriotică era o organizație kominternistă numită "MOPRU", adică Ajutorul Roșu. Continuă te rog, să relatezi despre activitatea ta din cadrul Corpului de Detectivi.

R: Odată cu numirea mea în Ministerul Afacerilor Interne, cunoscându-se faptul că lipsind din țară aproape trei ani, nu aveam locuință, ministerul mi-a repartizat un apartament. În momentul înmânării Ordinului de repartiție, Teohari Georgescu, noul meu șef, pe un ton răstit, îmi spune: - "Acolo, în apartament, vei găsi o femeie cu un

copil. Să-i arunci în stradă! Soțul ei este un criminal de război!".

În apartamentul respectiv, compus din cinci camere plus dependințe, am găsit o femeie destul de speriată și un copil de circa cinci anișori, foarte drăguț. Cum eram singur, nu aveam ce face cu un spațiu atât de mare și nici nu aș fi fost în stare să scot în stradă o femeie singură cu un copilăș. Am reținut doar două camere, una pentru mine și alta pentru prietenul meu, Vasile Maca. Celelalte trei camere le-am lăsat vechilor locatari, proprietarii apartamentului.

Faptul că mi-a fost repartizat un apartament cu cinci camere în inima Bucureștilor, nu era nimic altceva, decât prima încercare de cumpărare a conștiinței mele în vederea slujirii cu credință a partidului, care îmi oferea un apartament gata mobilat, pe gratis, așa cum li s-a întâmplat majorității "tovarășilor", care însă i-au scos în stradă pe adevărații proprietari.

Noua conducere a țării, pentru a putea pune în aplicare planul de subjugare a întregului nostru popor, în conformitate cu doctrina kominternistă, trebuia să acuze neamul nostru românesc de săvârșirea unor fapte cât mai grave. Și, cum asemenea fapte greu puteau fi demonstrate, s-a apelat la acuzații calomnioase.

Pentru răspândirea în masă a acestor acuzații nedrepte, a fost creată Secția de Agitație și Propagandă, condusă de Ana Pauker, ajutată de Iosif Chișinevski, Iosif Ranghetz, Leonte Răutu, Grigore Preoteasa, Miron Constantinescu, Walter Roman, Silviu Brucan, Ștefan Voicu-Rotemberg, etc. Îi pomenesc doar pe aceștia, fiindcă,

în decursul timpului, s-a perindat o armată întreagă de politruci.

Instruirea și îndoctrinarea propagandiștilor din C.C. al P.C.R. și a organizațiilor politice de masă din subordine s-a extins până la Madosz și Frontul Plugarilor. Printre materialele documentare au fost "Istoria Partidului Comunist (bolșevic) al U.R.S.S.", "Istoria războiului civil din Rusia" (sub redacția lui Stalin), biografii ale lui Stalin...

Atentat împotriva existenței neamului românesc

Lovitura de stat de la 23 august 1944, urmată de victoria asupra nazismului și horthysmului, au adus după sine o ușurare generală. Al doilea război mondial și al 106-lea din ultimele trei sute de ani, a fost cel mai cumplit și cel mai hidos dintre toate. Șaptezeci și două de state au fost angajate în acest măcel la care au participat peste 110 milioane de oameni, iar numărul morților s-a ridicat la circa 50 de milioane: ostași, bătrâni, femei și copii, fără să-i amintim pe mutilați, răniți și dispăruți.

Fiecare cetățean al lumii, după acest oribil coșmar, visa o viață mai liniștită, mai bună, mai luminoasă. Hidoșenia războiului nazist, cu toate grozăviile lui, a născut în sufletele oamenilor dorința de pace, de dreptate. Pentru noii conducători, acestea nu au fost decât pretextul de a creea "principii" ale partidului comunisto-kominternist, pe care le-au declarat imuabile, ferme, durabile și obligatorii. Cu ajutorul lor au vehiculat iluzii perfide și amăgitoare - "fiecăruia după merite" - creând o conducere prinsă în

păienjenișul cețos al himerelor care își afirmă cinismul și își ascunde hidoșenia după "dogme", după "principii"!

Pentru acești oameni, ajunși în cele mai înalte funcții, cinstea, curajul, buna credință, patriotismul și competența, erau socotite periculoase, încât odată cu venirea lor la conducerea țării, întregul sistem de valori a fost răsturnat. Caracterul, însușirile etice și morale, erau considerate de aceștia un pericol. De oameni care să fie patrioți, cu bun simț și respect al valorilor, nu era nevoie. Ei trebuiau marginalizați, înlăturați, sau lichidați.

Internaționalismul proletar înseamnă, în fapt, suprimarea sentimentului național, suprimarea a însăși ideii de *națiune* și, în ultimă instanță, desființarea tuturor națiunilor în favoarea aceleia care formează nucleul "chemat" să conducă lumea pe baza unor principii proprii, după dogme-șablon, de tip stalinist. Așa a început să fie impusă, prin abuz de forță, subordonarea națiunilor față de una singură, sub forma celui mai deșănțat naționalism imperialist, de tip kominternist. Pe acești conducători, aserviți altor interese decât cele firești, oamenii cinstiți și capabili, îi încurcau tocmai prin opoziția lor față de tendințele criminale de suprimare a însușirilor lor cele mai nobile și sfinte.

Liderii P.C.R., în frunte cu Ana Pauker, Vasile Luca, etc., știindu-se lipsiți de simpatie, de credibilitate, pentru a-și desfășura în liniște activitatea la ordinul Moscovei, au pus în aplicare străvechiul dicton "Divide et impera!", care va fi extins apoi la scară națională, ajungând

până în sânul fiecărei familii, în dorința dezbinării celei de bază a societății umane.

Prima măsură preconizată a fost promovarea în partid a unor cetățeni cu nume de rezonanță străină, ruși de interesele noastre naționale, completați cu elemente provenite din rândurile lumpenproletariatului, ignoranților, impostorilor, pungașilor, criminalilor... Scopul urmărit era formarea unei mase de manevră fără scrupule, capabilă să facă orice și împotriva oricui, pentru bani și favoruri.

Cea de-a doua măsură de tip kominternist, a fost cultivarea suspiciunii prin răspândirea de zvonuri bine ticluite, mai întâi chiar printre membrii Partidului Comunist, ca apoi, treptat, să se extindă la scara întregii națiuni.

Întrucât Partidului Comunist Român era doar o anexă a "marelui partid al Uniunii Sovietice", subjugarea neamului românesc trebuia înfăptuită după exact aceleași metode și mijloace folosite de "marele Lenin". "Schema" trebuia reprodușă aidoma: în Rusia Sovietică, au fost deviatori de dreapta? Au fost! Dar deviatori de stânga au fost? Au fost! Deviatori de centru au fost? Au fost! Dar oportuniști, anarhiști, etc. au fost? Au fost! Atunci dacă au fost toate aceste categorii de "dușmani ai poporului", înseamnă că aceste categorii de dușmani, sunt *trădători ai revoluției*! Iar dacă acolo, în Uniunea Sovietică au existat asemenea "trădători" și în România trebuie să existe. Iar dacă totuși nu există, trebuie să-i născocim, să-i creem!

Așa au pornit, cu toate forțele și cu întreg "devotamentul socialist", să născopească și să creeze artificial "asemenea dușmani", ca apoi să distrugă tot ce

mintea lor bolnavă și criminală a născocit. În felul acesta, a fost pusă în aplicare prima lozincă trâmbițată de Ana Pauker: *teroarea*.

Așadar, aceste fapte criminale, de *teroare* organizată, au fost sămânța din care a încolțit și s-a dezvoltat *frica*. Și, această frică, creată prin cele mai barbare mijloace, a fost inoculată în conștiința întregului nostru neam, așa cum a dorit-o Stalin și a înfăptuit-o Ana Pauker, ajutată de acoliții ei kominterniști.

A urmat o vreme, începând cu 1948, când orice bătaie în ușile caselor din mediul rural, orice țârâit de sonerie la ușile locuințelor de la orașe, la orice oră din zi și din noapte, trezea o spaimă cumplită, pe care au trăit-o în special intelectualii de pretutindeni. Mii și mii de oameni stăteau cu valijoara pregătită cu strictul necesar, pentru perioada detenției, care li se părea de neînălțurat în condițiile în care arestările luaseră amploare de masă.

Mulți dintre supraviețuitorii acelor cumplite vremuri, nu au putut uita cu câtă groază își duceau zilele când stăpâna țării era Ana Pauker și nu Gheorghe Gheorghiu-Dej, cum mereu se afirmă, uitând, cu sau fără voie, adevărul! Am spus-o și o repet: Gheorghiu-Dej, atunci, nu era altceva decât o simplă unealtă disciplinată față de adevărații conducători din slujba Moscovei.

Adevăratele lui "merite" au fost puse în lumină abia după înlăturarea în 1953 a Anei Pauker și a grupului său în frunte cu Vasile Luca, rămânând mai departe dependent de Moscova, prin urmașii Anei Pauker, în frunte cu Iosif Chișinevschi... Iar după înlăturarea lui Chișinevschi, cel

care deținea în realitate frânele puterii în țară, era Emil Bodnăraș, la care ne vom referi ceva mai încolo...

În acei ani cumpliti de teroare de sub conducerea paukeristă, teama a fost atât de intensă încât frații își ascundeau gândurile unii față de alții, părinților le era teamă de proprii lor copii, copiilor le era teamă de părinți, prietenii se pârau între ei... Viața ajunsese un coșmar, favorabil pentru conducătorii de atunci, întrucât puteau pescui în apele pe care chiar ei le tulburau.

Intensitatea terorii dezlănțuite zi și noapte, clipă de clipă, fără momente de răgaz, au înăbușit speranțele poporului, căruia i-au vlăguit trupul și i-au potopit sufletul.

Nici în timpul coterorilor barbare care s-au succedat pe pământurile noastre timp de sute de ani, sufletul neamului nostru nu a fost mai schilodit!

În acest fel, prin *teroare*, cea de-a doua lozincă trâmbițată de Ana Pauker -*dezbinarea*-, a fost înfăptuită atât la orașe cât și la sate, deschizând calea spre *pauperizare*, ultima dintre lozincile trâmbițate de Ana Pauker, în marș forțat pe drumul pierzaniei României!

În aceste condiții s-a importat "cultul personalității", dirijat cu mare măiestrie și competență.

Iar procesul involutiv continuă, trecând de la indiferență, nepăsare și tembelism, la imbecilizare generalizată ...

Stalinizarea în marș...

A: *Ce crezi că s-a urmărit atunci prin punerea în aplicare a acestor directive ordonate de Moscova?*

R: La început nu mi-am dat seama ce urmărea conducerea partidului, în frunte cu Ana Pauker, prin aceste măsuri. Cunoșteam bine ce s-a petrecut în Uniunea Sovietică după înscăunarea regimului comunist-bolșevic de la început și până prin anul 1944. Mi-a fost hărăzit să cunosc prăpădul găsit în Basarabia imediat după eliberarea ei, cu prilejul Recensământului General al României din anul 1941. Atunci am fost delegat, de centrală, ca împreună cu avocatul Ion Nica, să cordonăm acest recensământ în județele Hotin, Soroca și Bălți din nordul Basarabiei. Apoi am trecut în Transnistria, cu aceleași sarcini, în județul Moghilev, cel mai de nord județ al acelei provincii, administrate atunci de România. După care, mai bine de doi ani, fără întrerupere și fără concediu, am cercetat, etno-sociologic și statistic, enclavele românești din spațiul de la Est de fluviul Bug din Ucraina până în Caucaz și bazinul carbonifer al Donbasului.

Cu acel prilej, mi-a fost dat să cunosc direct, dezastrele orânduirii sovietice completate de cele naziste, atât în localitățile rurale cât și în cele urbane din spațiul respectiv, care au lăsat urme adânci în structura intimă a populației, indiferent de etnie, răsrângându-se și asupra propriilor mele simțăminte.

Nu voi înfățișa tot ce am cunoscut pe acele meleaguri bântuite de vitregia sorții, întrucât nu ne îngăduie

spațiul, deși constatările sunt zguduitoare, mai ales în ceea ce privește condiția umană, ajunsă în prag de primitivism.

Data fiind desfășurarea evenimentelor de pe front, mă gândeam atunci, că nu ar fi cu putință să scăpăm de cizma sovietică. Dar, nu puteam crede pentru nimic în lume că metodele și mijloacele de suprimare de după război ale conducerii comuniste din România, vor îmbrăca aceleași forme ca în Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice. Și iată că acum, după 1945, se profilează și în țara noastră apariția unor structuri politico-administrative asemănătoare, cu scopul deliberat de a fi îngenunchiați total, cu aceleași metode kominternisto-staliniste.

De nicăieri din afara Siguranței Statului această perspectivă rezervată României, nu putea fi sesizată mai corect și mai pe deplin.

Până la angajarea mea în Ministerul de Interne, luasem cunoștință de faimosul ordin trasat de Vasile Luca, în calitate de secretar general al C.C. al P.C.R. cu privire la intelectuali, care suna astfel: *"să-i storci cum storci o lămâie, iar când le-a rămas numai coaja, s-o arunci!"*. Era în septembrie 1944...

A urmat luna octombrie când, împreună cu Mihai Magheru, am fost delegați să luăm contact cu dr. Vasile Mârza pentru a-i transmite, din partea Moscovei, că "încă nu a sosit momentul anexării acestei părți a Moldovei la Uniunea Republicilor Sovietice". Apoi, am fost de față, în biroul lui Emil Bodnăraș, când acesta i-a ordonat lui Ioan Vidrașcu, (Vania Didenko), să-l pună sub urmărire pe

Lucrețiu Pătrășcanu, pentru simplul motiv că "omul ăsta prea se ridică..."

Au urmat apoi cele două tentative de asasinare îndreptate asupra lui Lucrețiu Pătrășcanu, precedat de atentatul la viața lui Gheorghe Apostol la "Uzinele ing. Nicolae Malaxa", ca să le reamintim doar pe acestea. Un răspuns la cele ce aveau loc, atunci îl dădea chiar Gheorghiu-Dej, este adevărat mai târziu, în 1962. Un martor ocular, Dumitru Popescu, reproduce spusele acestuia:

"Grozavă a fost Ana noastră! Când a venit de la Moscova cu avionul (17 septembrie 1944 - *n.n.*) ea s-a uitat la noi și a zis: «Da voi cine sînteți? Unde-i conducerea aleasă?» «N-a venit conducerea aleasă? Ha, ha, ha»... - Răspundea Dej acum, după 18 ani, când Ana Pauker este deja dispărută și nu-l mai putea auzi - «Păi, Ana dragă, conducerea aleasă a trădat partidul. Conducerea aleasă a băgat în pușcărie militanții noștrii. Daaa, Ana, nu știai? Păi, conducerea aleasă a rărit rîndurile partidului. Conducerea aleasă își propune să lichideze partidul. să nu mai rămână picior de comunist în România. Daaa, conducerea aleasă ne pune bețe-n roate. Când noi încercam, în închisoare să punem la cale ceva și întocmeam un plan de activitate al partidului, conducerea aleasă ne dejuca planurile. Ei, Ana dragă, asta a fost conducerea aleasă! și tu ai venit atunci cu avionul și ai întrebat: Unde-i conducerea aleasă? Păi cum să nu ne întrebăm tu Ana, dragă, de conducerea aleasă, când tu veniseși cu avionul ca să distrugi partidul? Tu nu veniseși să facem noi insurecția. Dorința ta fusese ca trupele sovietice să schimbe regimul de la București. Tu te-ai supărat foc pe

noi că ne-am grăbit, că am lucrat cu regele și că am întors armele împotriva nemților»: *Păi nu veneam noi cu trupele sovietice, ne-ai spus tu. Ce rost avea să vă băgați voi în politica mare? Ce rost avea să jucați voi un rol în istorie? Nu aveam noi «Tudor Vladimirescu»? N-aveam noi «Horea, Cloșca și Crișan»? Nu le făcusem eu, nu muncisem eu să adun oamenii și să alcătuiesc diviziile? Nu? Nu venisem eu cu ele? De ce a trebuit să vă băgați voi?»* (“Evenimentul Zilei” din 13 septembrie 1993 - autor Dumitru Popescu, fost membru în Comitetul Executiv al P.C.R.).

Se poate demonstra, după aceste mărturisiri, mai clar, că Moscova, acoliții ei kominterniști și slugoii lor fără neam și fără țară, erau împotriva loviturii de stat? A fost oare acest act ordonat de Moscova, sau dimpotrivă?

Să trecem mai departe cu citirea spuselor lui Gheorghiu-Dej, pentru o lămurire categorică:

“Da, Ana dragă, ai venit, și te-ai supărat pe noi și ne-ai certat. După aia te-ai apucat să faci tu partidul. După aia ai început să faci procesul țăranilor, să-mi bagi mii de țărani în pușcărie, ca să mă împiedici pe mine să-mi găsesc aliați la sate. Ei, Ana dragă, și după aceea, împreună cu Vasile Luca ai dezvăluit burgheziei și îmbogățiților de după război, intențiile noastre de reformă, ca să pui la pământ economia țării. Și așa, Ana dragă, din una din alta, omorai țara românească”. Mi-ai zis: «Măi Ghiță, hai că tu ești de-al lor, muncitor de aici, te cunosc toți, să fii tu secretar general. Dar, Ghiță, nu uita! Eu sînt conducătoarea! Tu faci ce spun eu!». “Așa, Ana dragă, așa ceva nu s-a putut Ana!”.

Fără îndoială că Dej, cu acest prilej, a făcut unele dezvăluiri cu privire la lovitura de stat din august 1944. Numai că la această lovitură Partidul Comunist Român, desființat de mult, încă din 1924, nu a participat! Iar refuzul lui Lucrețiu Pătrășcanu de a întrerupe legăturile cu Palatul, Armata și partidele politice din rezistență, în pofida presiunilor Moscovei, îl plasează dincolo de P.C.R. El participă în calitate de român și de patriot.

Reflectând la cele dezvăluite de Gheorghiu-Dej în 1962, apar în mod firesc întrebările: pe el, cine l-a ales secretar general și în ce condiții? Nu cumva l-au ales ca paravan sau pentru a fi o slugă credincioasă kominterniștilor veniți din Moscova? Mai este nevoie și de alte dovezi cu privire la realitățile din România de sub stăpânirea sovietică? Chiar dacă aceste dovezi sunt suficiente, o să ne întâlnim și cu altele pe parcursul relațiilor.

Dacă așa stau lucrurile, de ce în fruntea celor acuzați de dezastrul și crimele săvârșite în întreaga perioadă de dominație sovietică este așezat Gheorghe Gheorghiu-Dej și nu Ana Pauker și grupul ei? Cine are interesul să dezinformeze opinia publică și în zilele noastre?

Nu aș vrea să se interpreteze că Gheorghiu-Dej nu a fost unul din marii vinovați. Dar doresc ca fiecare din cei vinovați să fie așezat la locul care i se cuvine, după gradul de vinovăție al fiecăruia.

Nu trebuie să se uite că dezlănțuirea teroarei la noi în țară este generalizată abia începând cu anul 1948, adică abia după înlăturarea regelui Mihai și arestarea lui Lucrețiu Pătrășcanu. Alexandru Drăghici, criminal odios, a fost

precedat de alți criminali, calificați în înalte școli ale crimei roșii. Drăghici apare abia după înlăturarea Anei Pauker și a lui Vasile Luca și Teohari Georgescu, el fiind omul lui Gheorghiu-Dej.

Acum însă, după ce am luat act de reproșurile făcute de Ana Pauker la sosirea în țară, am putut înțelege mai clar ce anume urmăreau kominterniștii, Molotov și Stalin, privind România. Și de ce Moscova nu dorea ca țara noastră să se autoelibereze: venea Ana Pauker cu ordine și directive moscovite clare și ferme pentru a stăpâni totul și pentru totdeauna.

După această sumară și incompletă trecere în revistă legată de lovitura de stat, contribuția lui Lucrețiu Pătrășcanu mai poate fi pusă pe seama Partidului Comunist Român, aproape inexistent și aservit Moscovei sau pe seama propriei sale poziții, conștient asumate?

A: Aș dori să trecem acum mai departe, fără să uităm că am rămas în discuția noastră la cele trei lozinci ale Anei Pauker. Vreau să lămurim de ce anume era nevoie ca ele să fie aplicate în România cu atâta ură și împătımire?

R: Reflectând mai adânc la cele trei lozinci atât de vehement trâmbițate de Ana Pauker, mi-am amintit de un citat din Feuerbach: "Acolo unde lipsește necesarul pentru viață, lipsește și necesitatea morală. Baza vieții este și baza moralei. Acolo unde tu, din cauza foamei, nu ai în corp nici o substanță, acolo tu de asemenea nu ai în capul tău, în inima ta și simțurile tale nici o bază și nici o substanță

pentru morală... mijloacele necesare vieții, sunt de asemenea necesare virtuții".

A: *Ce să înțeleg prin acest citat?*

R: Problema este foarte simplă. Imaginează-ți că, cineva care în viața lui nu s-a apropiat de un cal, ajunge în situația de a călări un cal de rasă și încă în buiestru. Ce face ca să-l poată călări fără să fie trântit?

A: *Îmi răspunzi la întrebare cu o altă întrebare în loc să mă lămurești.*

R: Bine. Iată răspunsul: îl înfometează până când îl aduce în situația de mârtoagă! Numai în situația aceasta, de mârtoagă, am putut fi și noi, românii, călăriți timp de zeci de ani de niște călăi, cu sau fără carte, dar categoric străini de neam și țară, imposibili la durerile noastre.

A: *Acum am înțeles de ce poporul nostru a ajuns la sapă de lemn sub comuniști. Cu alte cuvinte, totul a fost programat după cele trei lozinci importate din uriașul arsenal al experților stalinisto-kominterniști?*

R: În România, totul începe odată cu aplicarea celei dintâi lozinci paukeriste: *teroarea*.

Prima armă pentru stăpâni, cunoscută încă din antichitate, a fost și a rămas *dezbinarea*. Numai că o dezbinare generalizată, de care aveau nevoie conducătorii de atunci ai țării, nu putea fi realizată spontan și mai ales masiv.

Și, ca să poată realiza acest oribil deziderat, au apelat la aplicarea celei dintâi lozinci: *teroarea*, și ea generalizată și permanentizată, pusă în aplicare de bestii cu chip de om.

A: Poți să oferi câteva exemple?

R: Exemple sunt atât de multe, încât nu-mi va fi ușor să aleg. Cei mai mulți dintre ei erau alcoolici notorii, hoți calificați, cu dosare încărcate de fapte reprobabile în urma repetatelor condamnări, eliberați din închisori de noul regim în vederea încadrării lor chiar în structura partidului sau în munci de răspundere în administrația de stat. Dacă ar fi să exemplificăm, aș începe cu celebrul spărgător internațional de case de bani, "inventatorul" așa zisei "guri de lup": Samy Șaraga. Acesta, întrucât era spărgător internațional, nu i se puteau încredința alte munci în afara profilului lui de "mare specialist". Cum în acei ani încă nu era înființat Ministerul Comerțului Exterior, această instituție era redusă la o simplă Direcție care aparținea de Ministerul Industriei și Comerțului. Ministrul plin al acestui minister era Georghe Gheorghiu-Dej, iar adjunctul lui era Gheorghe Maurer. La această Direcție a Comerțului Exterior a fost încadrat "specialistul" nostru, Samy Șaraga, în funcția de inspector, funcție care ar echivala în zilele noastre cu aceea de secretar general în minister. Pentru a demonstra ingeniozitatea lui în materie de spargeri, este suficient să amintim de spargerea de la Banca Națională din Brașov. Pentru a avea un alibi perfect, a aranjat, cu sprijinul autorităților de resort, să fie arestat și întemnițat la Penitenciarul Văcărești din Capitală. De aici, din penitenciar, a plecat la Brașov, unde a dat lovitura, după care s-a întors la "domiciliul" lui din închisoare. Alibiul a fost perfect. Samy Șaraga nu a putut fi implicat în această spargere!

În întreaga perioadă cât a stat "întemnițat", i s-a pus la dispoziție o garsonieră mobilată luxos, cu telefon și aparat de radio, iar masa i se aducea de la Athénée Palace. În această perioadă întâmplarea a făcut să fie reținut, tot la Văcărești, miliardarul Max Aușnit. Acesta, într-o discuție cu Samy Șaraga, i-a făcut propunerea să accepte să intre în serviciul lui contra sumei de două sute de mii de lei lunar, sumă extrem de mare atunci. La această ofertă, Samy i-a făcut o contraofertă prin care îi oferea trei sute de mii de lei lunar, cu obligația ca Aușnit să-i furnizeze informații precise, la care din băncile din țară se află în depozit mari sume de bani sau alte valori, cum ar fi devize, bijuterii, etc.

Menționez că dacă Samy Șaraga avea doar o garsonieră. Max Aușnit avea un apartament întreg, cu valet, masa servindu-i-se tot de la Athénée Palace...

Cel de-al doilea personaj din galeria marilor vedete ale noii conduceri, se numea Alimănescu. El era unul dintre cei patru șefi ai bandelor de hoți din Capitală. Era cunoscut faptul că, din punct de vedere al împărțirii administrative a Bucureștiului, erau atunci patru sectoare. În fiecare dintre aceste sectoare funcționa câte o bandă de hoți, care era obligată să opereze exclusiv în sectorul respectiv. Nerespectarea acestor obligații, statornicite între cele patru bande, aducea după sine sancțiuni drastice din partea celorlalte trei bande. Dintre cei patru șefi de bandă, a fost ales cel mai destoinic hoț și criminal. Alegerea a făcut-o partidul, promovându-l în funcția de inspector de poliție judiciară, încredințându-i-se o brigadă din Prefectura Poliției Capitalei, cu sarcina precisă de a stârpi fenomenul

hoției și al criminalității, care luase amploare în cadrul noii orânduiri...

În calitatea lui de inspector, și-a ales subalternii selecționați chiar din propria lui bandă de hoți, pe care apoi i-a încadrat ca ajutori de comisar și chiar comisari șefi.

Activitatea acestora s-a arătat încă de la bun început eficientă. Cel dintâi lucru pe care l-au rezolvat, în primă urgență, a fost lichidarea prin împușcare, a tuturor membrilor celor trei bande rivale din Capitală, având grijă să-și însușească toate "bunurile din zestrea agonisită" de aceste bande.

Împușcăturile din timpul nopții nu mai conteneau. Lupta dintre bandele rivale și cea a lui Alimănescu, care lupta acum "în numele legii", având o dotare superioară, s-a soldat cu lichidarea rivalilor. În această situație, Alimănescu și ceata lui au pus stăpânire pe întreg Bucureștiul, ca unică bandă de hoți, acum oficializată, fiecare dintre ei fiind ofițer de poliție judiciară!

În acea perioadă, în fiecare dimineață pe străzile Capitalei se găseau cadavre, nu numai ale rivalilor, dar și ale altor persoane etichetate "fascisto-legionare". Și, deși răzbunările erau bine cunoscute de noua conducere, nimeni nu era chemat să dea socoteală, de cele întâmplate. În acest fel, populația Capitalei era nu numai derutată dar chiar îngrozită!

A treia persoană, pe care o amintesc, apare odată cu numirea lui Teohari Georgescu în funcția de ministru al Afacerilor Interne. Ea nu este alta decât fratele ministrului, care este numit director al Penitenciarului de la Aiud. În acel

penitenciar își ispășea pedeapsa de muncă silnică pe viață unul dintre cei mai odioși criminali cunoscuți în țară în acele timpuri. Este vorba de Sile Constantinescu. Acesta își omorâse amândoi părinții, pe care îi tăiasе bucățele în cada de baie. Sile Constantinescu nu numai că este imediat pus în libertate, ca atâția alți răufăcători din țară, dar este și numit director adjunct al acelu Penitenciar.

Partidul cunoștea bine că numai astfel de elemente, scoase din gunoi și plasate în posturi de răspundere, erau în stare să-și omoare nu numai frații și surorile dar și părinții și chiar copiii, deci, cu atât mai mult pe oricare dintre aceia pe care îi indicau kominterniștii și slugoii acestora. Așadar, de o asemenea categorie socială se foloseau cei din C.C. al P.C.R. în vederea subjugării poporului nostru.

După o oarecare vreme, Sile Constantinescu a fost numit șef de serviciu la Uzinele Republica din București. Acum era deja verificat pentru un asemenea post în cadrul uzinei bucureștene.

Și aceștia nu sunt singurii. Situații oarecum similare se regăsesc și în diplomatie, după numirea Anei Pauker la Ministerul Afacerilor Externe, când Ida Felix era director de cadre, iar Ana Toma director de cabinet la Ana Pauker.

Este vorba de numirea de ambasadori, consuli, consilieri, etc., exclusiv de către Ana Pauker.

Fără îndoială că, în conformitate cu o anumită înțelegere între partide și organizațiile anexe, cum ar fi social-democrații lui Ștefan Voitec, Frontul Plugarilor al lui Petru Groza, Madoszul maghiarilor etc., se făceau anumite propuneri pentru posturi în diplomatie, dar ultimul cuvânt îl

avea Ana Pauker, în urma verificării operate de S.S.I. și trecute prin filiera Idei Felix, și a consilierilor sovietici.

Trierea nu s-a făcut niciodată pe criteriile competenței, ci pe temeiul intereselor de partid de factură kominternistă, invocându-se, atunci când credeau ei, și "originea socială".

Printre acești "diplomați" am întâlnit destule cazuri asemănătoare cu acelea pe care le-am prezentat ca mostre autentice.

A: După atâtea digresiuni, cu evocarea unor situații surprinzătoare, chiar incredibile, ar fi bine să revenim la perioada în care dețineai funcția de adjunct al Direcțiunii Corpului de Detectivi, pentru a arăta ce ai întreprins în legătură cu lagărele de deținuți politici în țară?

R: Fiind în cele mai bune relații cu Lucrețiu Pătrășcanu, cunoscând ilegalitățile care se făceau prin arestările arbitrare și internările în cele două lagăre, am crezut de cuviință că trebuie să-l înștiințez și pe ministrul justiției de ceea ce se petrece în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, cu atât mai mult cu cât cunoșteam și conținutul dosarelor celor arestați abuziv, în care apăreau doar câteva date personale luate de pe Buletinul de Identitate și nimic mai mult.

Lucrețiu Pătrășcanu, după aceste informații, m-a sfătuit să fiu foarte atent cum procedez și, dacă pot, să-l țin la curent cu tot ce aflu în legătură cu ilegalitățile lui Teohari Georgescu în cadrul ministerului, fiind din nou de acord că ar fi mai bine ca informațiile mele să-i fie transmise tot prin Nicolae Betea, pentru a respecta

conspirativitatea. Cum, până atunci Lucrețiu Pătrășcanu îmi dădea destul de des telefoane la M.A.I. tot atunci am stabilit să nu o mai facă întrucât se aflase deja că noi suntem în permanentă legătură. Se întâmplase nu odată să fiu căutat telefonic de el, iar eu lipsind din birou, să vorbească cu secretarul Corpului, comisarul șef Constantin Niculescu sau cu dactilograful Toma Silișteanu, amândoi colaboratori de mare încredere ai lui Guță Petrovici.

La cea de-a doua întrebare, trebuie să răspund că nu mi s-a comunicat care ar fi ceilalți membri ai Comisiei de Triere. Totuși, la circa două săptămâni de la numirea mea în această Comisie, am fost invitat, telefonic, de generalul Popescu, poreclit Cumplitu, ofițer de carieră, detașat din Ministerul Apărării Naționale. El deținea funcția de Director General al Polițiilor și Siguranței Statului. În subordinea lui directă erau Jandarmeria, Gardienii Publici, Prefectura Poliției Capitalei, unitățile de grănicieri, etc.

Cum atunci ne-am văzut pentru prima dată, mi-a spus că a fost însărcinat de Teohari Georgescu ca, împreună cu mine să cercetăm cazurile deținuților politici din lagărele Caracal și Slobozia, pentru a constata dacă este cineva care trebuie eliberat.

Generalul avea în față, pe birou, un registru mare, deschis. Privind fila respectivă din fotoliul pe care eram așezat în fața mesei lui de lucru, am observat în dreptul fiecărui nume o liniatură bogată, în pătrățelele căreia nu erau completate decât câteva rubrici.

“Munca” noastră a început în felul următor: generalul a început să citească primul nume din registru

scris în ordine alfabetică. Întâmplarea a făcut ca acest nume să fie de armean. Generalul, după ce i-a citit numele, ridicându-și privirea din registru și privind-mă în față, îmi spune: "Ăsta-i armean. Afacerist. Nu-l putem elibera!" Îmi propusesem, încă de la început, să-l las să se desfășoare în voie, așa cum consideră el, cu scopul de a-l cunoaște cât mai bine. Pentru acest lucru era necesar să am răbdare și chiar să-l aprob. Așa se face că atunci când a terminat cu cele două cuvinte, care apoi le-a tot repetat: "Ei, nu?", am dat aprobativ din cap. În felul acesta, generalul a continuat să citească nume după nume până când a ajuns la un nume maghiar. La citirea acestui nume, cu o nuanță de ironie, am răspuns: "Ăsta e de-al lui Bella Kun. Nu-l putem elibera!". Generalul, foarte satisfăcut, a completat: "Ei, nu?"

Așa am "lucrat" împreună aproape o oră și jumătate până când s-a plictisit. Mi-a propus să întrerupem lucrul și să ne revedem atunci când amândoi vom fi disponibili, dar tot la el în birou "unde este mai multă liniște".

A: Ai propus pe cineva pentru eliberare la prima ședință atât de ciudată?

R: Nici vorbă de așa ceva! Ministrul, Teohari Georgescu, sau Șreier, secretar general al M.A.I.-ului, îl lămuriseră, de bună seamă, că toți cei din lagăre sunt niște bandiți periculoși. Așa se face că pentru fiecare nume citit, găsea câte ceva care să-l determine să tragă singur aceeași concluzie negativă, încheiată de fiecare dată cu aceeași sintagmă: "Ei, nu?".

Încă de la prima "ședință" de "lucru", mi-am dat seama că generalul nu știa nici măcar că fiecare dintre acești

deținuți trebuia să aibă un dosar în care să fie, printre alte acte și o sentință judecătorească de condamnare, precum și termenul detenției, stabilit de respectiva instanță.

A: *Și nu ai intervenit cu nimic la concluziile directorului general, care mi se par absolut stupide?*

R: Dacă aș fi intervenit atunci, așa cum ar fi fost firesc, știam că nu voi realiza absolut nimic în afară de o opoziție fermă, militărească a generalului. Nu uita că eu, atunci, aveam doar 29 de ani, iar el era deja general locotent, militar de carieră. Pentru început trebuia să am mult tact, înainte de a-l cunoaște mai îndeaproape. Ceva mai mult. Aveam nevoie să-i câștig mai întâi încrederea în mine. Ori acest lucru nu-l puteam realiza războindu-mă cu el. Aș fi fost cel dintâi fericit dacă puteam elibera măcar pe unul dintre ei. Eu știam foarte bine că aceste arestări și internări în lagăre au fost operate nu pe criterii de vinovăție! Cunoșteam acum, prea bine, cele trei lozinci-directive ale Anei Pauker. Ca atare, am putut să-mi dau seama că generalul a fost așezat în acest fotoliu tocmai pentru că fusese prelucrat și chiar convins că toți deținuții din cele două lagăre sau de prin celulele arestului de la subsolul ministerului erau vinovați, iar eliberarea lor, în acest caz, putea reprezenta o eroare gravă pentru care ar fi fost tras la răspundere. De aceea, prima ședință a fost "ratată"; atitudinea mea a fost însă bine gândită. Abia la cea de-a treia ședință și după ce ne-am cunoscut mai bine, discutând între timp și alte probleme de actualitate sau despre cele două lagăre, când l-am anunțat că la viitoarea ședință o să aduc pe rând toate dosarele deținuților, dosare care acum se

află în posesia mea, generalul s-a arătat foarte bucuros că la următoarele întâlniri vom dispune de o bază reală de discuție și nu vom mai lucra pe baza unui registru incomplet. El nu știa ce conțin dosarele respective. Nu l-am informat, în dorința de a-l găsi nepregătit în momentul cunoașterii adevărului, astfel încât reacția lui să fie de reală surpriză.

Pe Lucrețiu Pătrășcanu, însă, l-am ținut la curent cu toate amănuntele. Acesta avea de gând ca la momentul potrivit să treacă la măsuri hotărâte și radicale. Până atunci, generalul trebuia să cunoască realitatea obiectivă și să nu mai aibă o atitudine rezervată în discuțiile cu Teohari Georgescu privind ilegalitatea existenței acestor lagăre. Dar nu numai despre situația din lagăre l-am ținut la curent pe Pătrășcanu, cu atât mai mult cu cât "Tribunalul Poporului" începuse să funcționeze.

"Tribunalul Poporului"

A: *Caracalul și Slobozia reprezintă, așadar începutul. Ce este cu acest "Tribunal al poporului" pe care l-ai menționat în câteva rânduri?*

R Faimosul Tribunal al Poporului și-a început activitatea imediat după 6 martie 1945, prin pregătirea judecării așa numiților "criminali de război", în ciuda protestelor lui Lucrețiu Pătrășcanu care nu a fost de acord cu aceste măsuri ordonate de Moscova și aplicate de kominterniștii din țară.

A: Aș vrea să mă lămurești de ce a fost necesară înființarea "Tribunalului poporului", care nu a fost nimic altceva decât o instituție politico-kominternistă, iar președinta acestui tribunal să fie de profesie inginer chimist, în ciuda faptului că aveam un ministru al justiției, care era chiar comunist?

R: Se știe că ministrul justiției era "comunistul" Lucrețiu Pătrășcanu. Acesta nu era de acord cu înființarea unui astfel de tribunal, dar Moscova nu a ținut cont de aceasta.

Pătrășcanu s-a luptat din greu să atenueze măcar în parte pornirile nesăbuite ale acestora. Îmi aduc aminte că, într-una din zile, trecând, pe la Institutul Central de Statistică, Direcția Oficiului de Studii, unde lucrasem înainte, Mircea Biji, directorul adjunct al Oficiului, profitând de prezența mea acolo, vine la mine și îmi spune: "Dragă Toni. A venit la mine de la Cluj, soția lui Grigore Popa (cel mai apropiat și mai prețuit asistent al filosofului Lucian Blaga). E disperată. Are trei copii mici și nu are ce să le dea să mănânce. E singură. Grigore a fost condamnat la doisprezece ani muncă silnică în lotul criminalilor de război. Tu ești prieten cu Lucrețiu Pătrășcanu. Vorbește și cu Betea. Poate reușiți să faceți ceva pentru el".

În aceeași zi, împreună cu Nicolae Betea, m-am dus la Lucrețiu Pătrășcanu, la minister. I-am vorbit despre Grigore Popa cu rugămintea să facă tot ce poate pentru a-l salva. Lucrețiu Pătrășcanu, după ce ne-a ascultat cu atenție, fără să scoată măcar un singur cuvânt, a pus mâna pe telefon și, vorbind cu Tănăsescu, președintele Înaltei Curți de

Casație, îl roagă să treacă pe la minister, dacă poate chiar în ziua aceea. După convorbirea cu Tănăsescu, Lucrețiu Pătrășcanu și-a notat numele și datele lui Grigore Popa, pe care eu nici măcar nu-l cunoscusem. Nicolae Betea, însă, îl cunoștea destul de bine din timpul studenției de la Cluj. Eu l-am cunoscut abia după eliberarea mea din pușcărie, în toamna anului 1954.

Escrocheriile directorului Guță Petrovici

A: *Și totuși să revenim la perioada când făceai parte din Direcția Corpului de Detectivi din Ministerul Afacerilor Interne, fiind în același timp și Președintele Comisiei de Triere a tuturor lagărelor de deținuți politici din țară.*

R: Atunci când am fost repartizat la Corpul Detectivilor din M.A.I. nu se cunoștea faptul că între mine și Lucrețiu Pătrășcanu erau statornicite relații foarte apropiate pe care, în ciuda diferenței de vârstă de șaisprezece ani, puteam să o apreciez drept prietenie adevărată. Dacă până la un moment dat primeam destul de des telefoane de la el la M.A.I., în urma discuțiilor avute, și în conformitate cu înțelegerea intervenită, tot ce aveam să ne comunicăm o făceam prin intermediul lui Nicolae Betea...

Într-o dimineață, fiind în biroul meu, aud niște țipete ce păreau a fi ale unui bărbat, care, după câte îmi dădeam seama, se afla în biroul directorului Guță Petrovici. Fiind mai atent, disting, fără prea mare greutate,

următoarele cuvinte rostite de Petrovici: - "Unde ai ascuns briliantul? Spune-mi, dacă vrei să nu te omor!" Răspunsul omului deznădăjduit, cu vocea sugrumată de spaimă și durere: - "Vă jur domnule că în viața mea nu am văzut cum arată un briliant." Și iarăși vaiete și gemete de durere...

Crezând că este vorba de un hoț care a furat bijuterii, intru în biroul directorului. Când colo, ce să văd? Jos, pe covorul persan, în poziție șezândă, era un locotenent român al cărui cap era prins între genunchii lui Petrovici, care îi căra în cap pumni cu nemiluita. Alături, comisarul șef Curelea, unul dintre cei mai sadici polițiști din Direcție, prieten cu Guță Petrovici, îi trăgea cu piciorul lovituri pe unde apuca. Ofițerul era pe punctul de a leșina. Privindu-l cu atenție, am observat că avea o parte din părul de la perciuni smuls, și i se prelingeau șuvițe de sânge. Cizmele stâlcite, îi erau socoase din picioare. Probabil îi căutaseră briliantul și în cizme. Nu avea ciorapi sau obiele. Corpul îi era costeliv, fără cămașă pe el. Cum întregul grup era așezat cu spatele la mine, nu am fost observat de nici unul dintre ei. Fiecare insultă și fiecare lovitură aplicată tânărului ofițer mi se păreau revoltătoare. Acest ofițer, indiferent dacă era sau nu vinovat, nu avea ce căuta la noi, la Siguranța Statului, iar faptul că i se cerea să scoată briliantul, înseamna că, probabil, îl avea, intenționând să-l vândă la bursa care funcționa atunci în imediata apropiere a Bisericii Rusești. Acolo mișunau oamenii lui Petrovici, care-i pândeau pe cei ce comercializau bijuterii, valută, monezi de aur, medicamente străine, etc. După ce-i "agățau", folosindu-se de calitatea lor de ofițeri de poliție judiciară, le

“confiscău” bunurile, pe care apoi le comercializau, evident în folosul lor personal. Așa l-au adus la minister și pe acest locotenent. Noi ne ocupăm exclusiv de problemele de Siguranță ale Statului și nu de probleme economice. În afară de aceasta, el fiind militar, trebuia anchetat de organele competente ale armatei.

Nemaiputând suporta barbariile la care era supus, am spus destul de puternic: - “Ce se întâmplă aici domnule Petrovici?” Toți trei și-au ațintit privirile asupra mea. Am continuat: - “Noi suntem poliția economică sau Siguranța Statului? Noi avem dreptul să anchetăm ofițeri?” Nici unul nu mi-a răspuns. Petrovici era derutat de tonul meu aspru, poruncitor. Apoi, adresându-mă ofițerului, și el derutat: - “Te rog să te încalți și să ierți cele petrecute. Din acest moment ești liber. Te rog să părăsești imediat această clădire.” Ofițerul, privindu-mă cu spaima unui om chinuit, și-a încălțat cizmele, s-a încheiat cu nesiguranță la vestonul uzat și, privindu-mă din nou, s-a îndreptat spre ușă. L-am însoțit afară din birou, urmărind-l cu privirea, cum cobora scările primului etaj, până când a ieșit în stradă. După ce a dispărut, am intrat în biroul meu fără să mai discut ceva cu Guță Petrovici. Din acel moment a început “războiul” dintre mine și Guță Petrovici. El mocnea încă din primele săptămâni.

A: *Interesantă scenă. Îmi închipui că lui Petrovici i-a fost frică că-i faci raport ministrului Teohari Georgescu.*

R: Nu! Nu i-a fost deloc frică. Știam că este absolut inutil să-i fac raport. Eram deja lămurit în ce junglă mă aflu, iar Petrovici era protejatul cuiva foarte mare, care atunci când s-a căsătorit cu fiica generalului Pârâianu, i-a fost naș!

A: *Ce te determină să ai o asemenea impresie? Teohari Georgescu era doar ministrul Afacerilor Interne și nu un oarecare membru de partid, el fiind și membru al Biroului Politic, deci printre vârfurile P.C.R.-ului!*

R: Relatând doar un singur caz, este suficient pentru a observa cine era cu adevărat ministrul Afacerilor Interne!

Ca fiecare dintre miniștri sau șefi ai altor instituții, Teohari Georgescu avea un grup de trei agenți personali de pază, care își făceau serviciul în ture de câte opt ore fiecare. Agentul lui Teohari Georgescu, Mișa Postanski, era întotdeauna de serviciu numai în timpul zilei. Rar când era schimbat de unul dintre colegi. Ei aveau o cameră alăturată cabinetului ministerial care corespundea cu încăperea ministerială, ca, la nevoie, să intervină imediat. Cum lucram direct cu ministrul, fără intermedierea lui Guță Petrovici, eram obligat să mă prezint la ministru destul de des și, era normal, ca agentul de pază să observe cine intră în cabinetul lui Teohari Georgescu. Eram obligațiile lui de serviciu. Dar, pe Mișa Postanski, un tânăr ofițer din spionajul roșu, ca majoritatea tinerilor, dorind să-și arate importanța, (în special față de mine care - teoretic - îi eram șef, el făcând parte din Secția de Pază, una din cele cinci Secții ale Corpului Detectivilor), nu odată mi s-a întâmplat să-l văd la masa de lucru a lui Teohari Georgescu, căutând te miri ce pe biroul acestuia. Într-una din zile, am rămas foarte surprins când Postanski, dându-i mâinile la o parte de pe masa de lucru, i-a deschis sertarul de la birou și i-a cotrobăit prin el fără ca Teohari să se opună. În timp ce i-a deschis sertarul, m-a privit să vadă dacă l-am observat sau nu. În acest caz

întreb: cine era mai mare în acel cabinet ministerial: agentul sau ministrul?

Multe lucruri de necrezut și de neconceput voi relata în continuare.

Pe ei i-am salvat din lagăre

După ce se aflase că sunt în relații foarte apropiate cu Lucrețiu Pătrășcanu, însăși numirea mea în funcția de președinte al Comisiei de Triere a lagărelor de deținuți politici, nu a fost nimic altceva decât o cursă, spre a putea fi acuzat și, în final, înlăturat din Ministerul Afacerilor Interne și din Corpul Detectivilor. Simțeam și mâna lui Guță Petrovici îndreptată împotriva mea.

La scurtă vreme după ce am fost numit președinte, vestea a fost răspândită foarte repede, mai întâi prin cei doi comandanți de lagăre de la Caracal și Slobozia. Aceștia i-au informat pe toți deținuții despre faptul că a fost înființată o comisie specială care are însărcinarea să verifice situația fiecărui deținut în vederea punerii în libertate a celor nevinovați și că numele președintelui acestei comisii este Anton Rațiu. Cum cel puțin 85% dintre deținuți erau total nevinovați și nici unul condamnat, vă puteți imagina ce avalanșă de membri ai acestor familii au început să solicite audiență la mine. Până atunci ministrul fusese sufocat de petiții de care nu mai știa cum să scape. În aceste împrejurări am apărut la cabinetul generalului Popescu-Cumplitu cu un maldăr de o sută de dosare ale deținuților, așa cum îl stabilisem. Până la acea dată nu fusese eliberat

nici un deținut politic în mod legal. Generalul, ofițer de carieră, nu știu cum s-a "rătăcit" printre comuniști și a fost promovat în funcția de Director General. Când i-am prezentat dosarele, după ce le-a răsfoit unul după altul, a rămas trăznit:

"Oamenii ăștia nu sunt deloc vinovați de vreme ce în dosarele lor nu există nici o probă de vinovăție", mi-a spus el revoltat. În ziua aceea nu am mai discutat nimic legat de așa zisa triere pentru eliberare. I-am lăsat toate dosarele, rugându-l să nu-l anunțe pe Teohari Georgescu până nu le va vedea și pe celelalte. Eu discutasem acest lucru, cu privire la arestări și internări, cu Teohari Georgescu, dar el, foarte calm, mi-a răspuns: "Dacă au fost arestați și internați în lagăre, înseamnă că sunt vinovați! Cât privește lipsa dovezilor din dosare, se poate aranja. Vom cere să li se completeze dosarele cu acte în regulă, deși noi nu avem nevoie de acte. Trebuie să mergem pe încredere. Cei din lagăre au fost arestați prin partid și partidul nu greșește!"

A: Acesta era un răspuns specific kominternist!

R: Imediat, după înființarea acestor lagăre, și-au făcut apariția o întregă serie de escroci care au și început să difuzeze falsa știre că deținuții politici din lagărele Caracal, Slobozia, și toți cei arestați vor fi deportați în lagărele sovietice din Siberia...

Era firesc ca familiile care aveau membri în cele două lagăre să fie înspăimântate. În această atmosferă de spaimă, cei care o creaseră, au început să-și desfășoare activitatea criminală.

Dacă până la numirea mea, familiile lovite atât de brutal se adresau, prin petiții, Ministerului Afacerilor Interne - respectiv lui Teohari Georgescu -, acum, aflând de numirea mea în fruntea acestei Comisii, era normal să fiu asaltat de unii dintre membrii familiilor nedreptățite, așa cum am relatat și înainte.

Pentru început am încercat să-i lămuresc că o deportare în Uniunea Sovietică este exclusă. Acest lucru însă nu putea fi garantat nici de mine și nici chiar de ministru. Arestările se țineau lanț. Dacă din arestul Ministerului puteau fi eliberați cu greutate, din lagăre era aproape cu neputință să scape.

Solicitările din partea familiilor erau cu fiecare zi mai numeroase. Am aflat, din discuțiile cu membrii familiilor, că sunt vizitați acasă de persoane care în schimbul unor recompense substanțiale, se ofereau să-i salveze de la deportare pe cei care zăceau în lagăre. Dintre aceștia, doi escroci erau mai activi. Amândoi avocați.

Așa se face că, pentru fiecare dintre aceștia, am întocmit câte un dosar cu declarații scrise.

Odată dosarul deschis, acesta trebuia completat și cu declarațiile celor reclamați. Așa se face că am fost nevoit să semnez, pentru prima dată, două ordine de reținere preventivă, pentru o cercetare directă.

Primul, a fost avocatul al cărui nume nu-l consemnez în aceste mărturii ale mele, întrucât are mulți copii și nepoți care n-ar avea rost să sufere pentru vinovăția tatălui și a bunicului lor, acum decedat. Era un bărbat mai în vârstă. Sosit la minister, a fost adus direct la mine în birou.

Acesta, foarte revoltat, în loc să-mi răspundă la întrebări, văzându-mă atât de tânăr, îmi spune cu aroganță și ironie - "Cine ești d-ta de ai îndrăznit să mă arestezi? Eu sunt un avocat cunoscut. Am relații mai multe decât ai d-ta fire de păr pe cap!"

Văzând că refuză să se supună anchetei și că are o asemenea atitudine disprețuitoare, am dat ordin să fie introdus în celulă, spunându-i că îi dau răgaz până a doua zi să se gândească mai bine cum ar trebui să se comporte în fața anchetei, mai cu seamă că se facea vinovat de fapte care încalcau legile statului.

Când am sosit la minister a doua zi dimineața, avocatul fusese deja eliberat din ordinul lui Guță Petrovici. Revoltat, semnez imediat alt ordin de reținere. A revenit la fel de arțăgos, spunându-mi că așa cum l-am arestat, tot așa a fost eliberat din ordin superior. A fost din nou închis în celulă. În ziua următoare a fost din nou eliberat din ordinul aceluiași Guță Petrovici. Cum eu nu am renunțat, a treia oară nu l-am mai trimis în arestul de la subsolul ministerului, ci direct în lagărul de la Caracal, sub pază armată, de unde Petrovici, care lucra mână în mână cu el, nu-l mai putea elibera cu atâta ușurință.

A: *După trimiterea lui în lagăr, ce ai făcut cu dosarele celor doi inculpați, le-ai completat vreodată?*

R: Cu dosarul avocatului respectiv m-am prezentat imediat la Teohari Georgescu, insistând ca deținuții ai căror membri de familie m-au ajutat să descopăr un infractor care a ponegrit puterea de stat și Uniunea Sovietică, să fie răsplătiți prin eliberarea lor imediată. Cu această formulare,

în care am pomenit și de “măreata” Uniune Sovietică, eram sigur că Teohari Georgescu nu le poate refuza eliberarea. Așa s-a și întâmplat. Au fost eliberate următoarele persoane de care îmi amintesc cu precizie: Eugen Pop și Valeriu Curea, avocați, foști secretari ai lui Viorel V. Tilea, unchiul meu, avocatul Caftangeoglu, Dora Arganini, căpitanul Ghimbășanu - fost șef de cabinet al fostului prim-ministru, generalul N. Rădescu.

Dacă avocatul trimis în lagărul de la Caracal a lucrat în colaborare cu Guță Petrovici, cu care își împărțea câștigul, cea de-a doua persoană căreia i-am semnat ordinul de reținere a fost de sex feminin. Întrucât nu știu dacă are sau nu urmași, nu-i voi da decât numele de botez, cu același gând de a nu provoca nici cel mai mic rău urmașilor pe care eventual i-ar avea. Numele de botez este Lizette. Aceasta era nu numai prietenă cu secretarul general din M.A.I. pe nume Șreier ci și cu secretarul general al Ajutorului Roșu - M.O.P.R.U., membru în Comitetul Central al P.C.R.-ului.

Ea a fost internată în lagărul de la Slobozia, de asemenea la ordinul meu. Printre alte matrapazlăcuri de care se făcea vinovată, era și acela că, în numele lui Șreier, s-a dus la Mariana, fiica vestitului pictor Petrașcu, căreia i-a pretins trei tablouri semnate de tatăl acesteia și o mare sumă de bani, pentru a-i salva soțul pe nume Emil Rigler Dinu, publicist, de la deportarea în Siberia. Fratele Marianeî, arhitectul Petrașcu, cu care eram în relații de prietenie, a venit la mine, la minister, și mi-a povestit cele de mai sus. Cum mai dețineam și alte reclamații cu privire la această avocată, m-am prezentat la Teohari Georgescu, căruia i-am

relatat situația cu privire la Șreier. Teohari, extrem de iritat m-a întrebat: - "Ai dovezi?" - "Am martori." - "Adu-mi măcar un martor."

Chiar în acea zi i l-am adus pe arhitectul Petrașcu, cu care am intrat în cabinetul ministrului. Acesta, de față cu mine, i-a relatat absolut tot ce-mi declarase și mie. Teohari i-a mulțumit, după care ne-a condus spre ieșire. La ușă m-a prins de braț și mi-a spus ca eu să mai rămân. Am rămas. Înapoiți la masa lui de lucru, mi-a ordonat textual: "Te rog să urmărești îndeaproape cazul Șreier și să mă ții la curent cu tot ce afli despre el. Dacă nu sunt la birou o să te rog să vii la mine acasă". Cu acel prilej am reușit să-l scap, de lagăr și pe Emil Rigler Dinu, soțul Marianei.

În aceeași perioadă am mai pus la cale o încercare destul de riscantă. Am întocmit o Circulară către toate inspectoratele județene de siguranță din țară, cu indicația de a ni se trimite propuneri de eliberare pentru acele persoane, internate deja, care au fost arestate din eroare.

În această tentativă mizam pe faptul că, în mod curent, la adresele venite din județe, între ultimul rând scris pe adresa de răspuns, ștampilă și semnătura Inspectoratului Județean al Siguranței, se lăsa un spațiu gol, întocmai cum aveam nevoie. Acest spațiu putea fi folosit pentru a se adăuga câteva nume de persoane din lagărul respectiv. Nu am abuzat, numai pe unele dintre acestea am făcut completări. M-am folosit numai de acele adrese în care litera de la mașina mea de scris era aproape identică cu cea de pe adresa respectivă. În felul acesta am reușit să mai adaug câteva nume față de cele prinse în mod real de

Inspectoratul Județean din țară, fără să se poată bănuie implicarea mea. De precizat că nu toate județele au trimis note de răspuns la Circulara trimisă de mine. Îmi mai amintesc de nota de la Timișoara pe care am completat-o cu numele lui Aurel Lucaciu, întrucât l-am socotit rudă cu familia preotului memorandist Vasile Lucaciu.

Ultimul de care îmi amintesc din această categorie a fost inginerul Ilie Vasie, specialist în sudură, care mai târziu, a fost angajat la Uzinele "Semănătoarea" din București.

Ar mai fi de adăugat că în acea perioadă, când încă nu începuse generalizarea terorii, înființarea celor două lagăre de deținuți politici de la Caracal și Slobozia a fost un alt test, de dimensiuni mai mari, făcut în vederea pregătirii psihologice a aplicării teroarei pe întregul cuprins al țării ca, în final, să poată fi extinsă asupra tuturor categoriilor sociale din România, întocmai cum o dorea Moscova și cum o dirija Ana Pauker împreună cu ceilalți conducători, școliți în înalte "universități" ale crimei roșii!

O bună parte din intelectualitatea lucidă a țării și, în special, tineretul studios, cunoscând că dacă "pensionarii" din cele două lagăre au fost ridicați de la casele lor și internați în lagărele de deținuți politici prin nesocotirea legii, acest abuz de forță putea determina drastice represalii comuniste, dacă nu se trecea la proteste hotărâte. În cadrul acestor proteste, au acționat chiar și unele elemente care dețineau funcții de mare răspundere în stat cum a fost și Majestatea Sa Regele Mihai. Aș da un singur exemplu, pe care îl cunosc, fiind vorba de propriul meu frate.

Faptul că am intrat în conflict cu Guță Petrovici, și într-un fel și cu Teohari Georgescu, pentru a fi lovit cât mai puternic, fratele meu a fost ridicat și întemnițat în lagărul de la Caracal. Jandarmeria din localitatea Călan, județul Hunedoara, care a operat arestarea din ordin superior, cunoscând faptul că fratele meu, atunci medic la Uzinele Călan, era foarte apreciat și iubit de muncitorime, au procedat în felul următor: au ales ora de vârf și, pretextând că la postul de jandarmi este un cetățean grav bolnav care nu poate fi transportat la dispensarul medical din localitate, l-au rugat să se deplaseze imediat la post pentru a-i acorda primul ajutor. Fratele meu, luându-și cele necesare în vederea salvării "accidentatului", a sosit imediat la locul indicat. Ajuns acolo, a fost vârat cu forța într-o mașină sosită la Călan și, cu cătușe la mâini, a fost transportat la Deva. Muncitorii uzinelor Călan, fiind informați, au părăsit în masă lucrul și, încolonați, au plecat la postul de jandarmi. Acolo au aflat că a fost trimis la Deva. Muncitorii, în aceeași formație, au plecat pe jos la Deva, să-l salveze. Legiunea de jandarmi fiind anunțată de sosirea muncitorilor, a dat ordin ca deținutul să fie transportat direct la Caracal. Așa se face că muncitorii, în loc să se înapoieze la Călan și să-și vadă de lucru, au format o delegație numeroasă care s-a deplasat, așa cum erau îmbrăcați în haine de lucru, în comuna Nădăștia, la locuința de la țară a lui Romulus Zăroni, atunci ministru la Ministerul Agriculturii din partea Frontului Plugarilor, al cărui Președinte era Petru Groza. Găsindu-l acasă, a fost constrâns de muncitorime să

intervină imediat pe lângă Petru Groza ca medicul Emil Rațiu să fie eliberat.

Romulus Zăroni, ajuns la București, a făcut o adresă către primul ministru, la care a anexat memoriul muncitorilor de la Uzinele Călan, pentru eliberarea lui Emil Rațiu. Petru Groza, primind adresa ministrului Zăroni la care era atașat memoriul muncitorilor, a făcut o altă adresă, de data aceasta către Ministerul Afacerilor Interne, prin care solicita eliberarea fratelui meu. Adresa primului ministru împreună cu adresa ministrului Zăroni și memoriul muncitorilor de la Uzinele Călan, au ajuns la mine. Cu actele respective m-am prezentat la Teohari Georgescu. Eliberarea a fost ordonată imediat. În aceeași zi am reușit, printr-o manevră abilă, să-l salvez și pe dr. Camil Manoila, fratele dr. Sabin Manoila pe care l-am anunțat să trimită mașina după el și, cu un drum să fie adus și fratele meu.

A: Atitudinea ta este, în esență, un act de rezistență antibolșevică. Prin acțiunile întreprinse ai sfidat riscurile care te pândeau la fiecare pas și în fiecare clipă. Dintre cele relatate până acum, semnificativ mi se pare colaborarea statornicită între tine și Nicolae Betea, pe de o parte, și Lucrețiu Pătrășcanu, pe de altă parte, în calitatea lui de ministru al justiției, în ciuda faptului că făcea parte din guvernul condus de Petru Groza. Și, așa cum am putut constata în rândurile de mai sus, a mers atât de departe încât a luat toate măsurile legale în vederea eliberării tuturor intelectualilor români din Moldova dintre Siret și Prut arestați în toamna anului 1944, când se întorceau din refugiu, ca apoi să fie eliberat din închisoare și psihologul

Grigore Popa, condamnat în lotul criminalilor de război de către "Tribunalul Poporului" la 10 ani muncă silnică. Aceste măsuri draconice luate de "Tribunalul Poporului", au însemnat începutul distrugerii celor mai de seamă valori ale neamului nostru românesc. Atitudinea voastră patriotică a fost precedată de atâtea alte acțiuni, unele pomenite în rândurile de mai sus printre care se numără, și eliberarea luptătorilor maramureșeni organizată de Lucrețiu Pătrășcanu.

Din câte știu mai sunt și alte cazuri care cred că trebuie relatate, cu atât mai mult cu cât din ele transpare înțelegerea perfectă dintre tine și Lucrețiu Pătrășcanu.

Cazul doctorului Constantin Dănulescu

R: Cu astfel de exemple de colaborare ne vom întâlni mereu, de aceea, mă limitez doar la unul: cazul dr. Constantin Dănulescu, fost ministru subsecretar de stat la Departamentul Muncii din Ministerul Sănătății, Muncii și Ocrotirii Sociale în perioada 1941-1943, apoi condamnat, în contumacie, de "Tribunalul Poporului", la 25 de ani muncă silnică.

El trăia în clandestinitate. Soția lui, pentru a scăpa de prigoană, a divorțat. Acesta era căutat pentru a fi întemnițat în conformitate cu sentința pronunțată de respectivul tribunal.

În aceste împrejurări, avocatul Ion Muică, prieten cu mine, mă informează că într-una din seri l-a văzut pe dr. Constantin Dănulescu pe trotuarul din apropierea

cinematografului "ARO". În dorința de a-l preveni, îi relatez cele de mai sus fostei lui soții, sfătuind-o să-l anunțe să fie mai prudent dacă vrea să nu fie recunoscut și arestat. Puțin speriată și intrigată că tocmai eu care lucram în Ministerul Afacerilor Interne îi dau asemenea sfaturi, îmi răspunde că ea, fiind divorțată, nu are cum să o intereseze ce face fostul ei soț...

După o vreme însă, când fosta lui soție a început să mă cunoască mai bine, într-una din seri, după orele 22, când Gheorghită, fiul lor dormea, în dorința de a-și vedea fiul de care îi era tare dor, a sunat la ușa apartamentului. Cum am relatat, odată cu angajarea mea, mi s-a repartizat un apartament din care reținusem doar două camere. Celelalte erau ocupate de soția dr.-ului Dănulescu și băiețelul lor, pe care nu am fost de acord să-i izgonesc din casă așa cum mi se recomandase la înmânarea repartiției... Când am deschis ușa de la intrare, l-am recunoscut pe Constantin Dănulescu. Acesta venise să-și vadă fiul fiind convins că nu i se va întâmpla nimic, chiar dacă ne-am fi întâlnit.

Chiar în acea noapte, admirându-i curajul de a risca numai și numai de dorul fiului său, s-a născut prietenia dintre noi și am simțit dorința de a-l ajuta. Era o personalitate marcantă, unul dintre cei mai buni medici radiologi din țară de pe acea vreme. Fusesse președintele studenților în medicină. După terminarea facultății i s-a oferit o bursă de specializare la Paris. Împreună cu alți colegi de generație, de asemenea personalități marcante, au înființat asociația "Generația de la 22". Președintele acestei asociații fiind chiar el, iar vicepreședinte, Ion - Jan -

Simionescu, marele chirurg și patriot desăvârșit. Binecunoscutul erou, care atunci când își ispășea nedreapta condamnare într-un lagăr, în semn de protest împotriva brutalităților excesive ale ofițerilor și al gardienilor de la paza lagărului, la care era supus în special tineretul, a simulat o tentativă de evadare. Cățărându-se pe gardul de sârmă ghimpată care împrejmuia lagărul, în dorința de a fi împușcat, ca jertfa lui supremă să fie un protest împotriva acelor monstruozități...

Acest mare patriot, care fusese secretar general în Ministerul Sănătății, Muncii și al Ocrotirii Sociale în aceeași perioadă cu Dănulescu, a fost și el unul dintre bursierii trimiși pentru specializare la Paris. Nu a fost judecat în același proces cu Constantin Dănulescu.

Lucrețiu Pătrășcanu a aflat de relațiile mele cu Constantin Dănulescu în momentul în care m-am prezentat la el cu memoriul acestuia, prin care solicita revizuirea procesului său, în dorința de a i se reduce pedeapsa la maximum zece ani. Fiind suferind, nu ar fi putut rezista la o pedeapsă mai mare, deși nu se simțea și nu era vinovat. Accepta pedeapsa de zece ani numai datorită conjuncturii în care se afla țara. Când am intrat în biroul lui Lucrețiu Pătrășcanu, din dorința de a mă "sprijini", a intrat și directorul lui de Cabinet, Emanuel Rupenian.

Atunci când Lucrețiu Pătrășcanu mi-a primit dosarul dr-ului Dănulescu, mi-a promis că va face tot ce se poate pentru o rezolvare favorabilă, spunându-mi că îl cunoaște pe Dănulescu din perioada în care amândoi erau elevi la "Liceul Internat" de la Iași. Cu alte cuvinte nu numai că nu

s-a revoltat că "îndrăznesc" să-l deranjez cu problemele unui "criminal", dar s-a angajat să facă ce va putea pentru Dănulescu, cu care nu întreținuse nicicând raporturi amicale.

În perioada de atunci rezolvarea cazului Constantin Dănulescu era mult mai grea decât cea a lui Grigore Popa sau ale altora ajutați până atunci de Pătrășcanu. Spre deosebire de cazul Grigore Popa, acest caz era mult mai dificil. Dănulescu era condamnat în calitate de fost ministru Secretar de Stat la Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale, în guvernul antonescian. Cum situația politică a lui L. Pătrășcanu se agravase nu mai putea interveni în favoarea acestuia.

Până la rezolvarea într-un fel sau altul a acestui caz, era necesar să i se asigure un adăpost. Nu era deloc prudent să fie găzduit la una și aceeași gazdă. Așa se face că mereu și mereu trebuia să se mute la o altă gazdă, pe perioade cât mai scurte, spre aș-i asigura securitatea. Voi încerca să-mi aduc aminte, măcar în parte, numele persoanelor la care a fost găzduit, atât în Capitală cât și în provincie, cu sprijinul dr-lui Ion Simionescu. Acesta și-a dat întreaga silință să-l ajute în perioada de dinaintea arestării sale. Deci, prima gazdă la care l-am însoțit, a fost un medic din apropierea Capitalei, care îi era nepot lui Simionescu. De la el a fost adus la București și găzduit la avocatul Ion Rădulescu, fostul director de cabinet al lui Dănulescu. De aici a fost dus din nou în provincie, la unele din rudele dr-lui Pandele Gheorghiu, care locuiau la Roșiorii de Vede. În drum spre această localitate, ne-am oprit pentru un mic popas la

Alexandria, la locuința dr-lui Simionescu, unde i-am cunoscut soția și fiul, atunci student la Facultatea de Medicină în anul V. În Alexandria, Simionescu avea un mic spital cu douăsprezece paturi. De la Roșiorii de Vede a fost din nou adus la București și găzduit în Piața Pache, la familia Tomescu, prietenă cu Dănulescu. Din cauza lipsei de aer și de mișcare dr. Dănulescu își pierduse pofta de mâncare și era foarte palid. A fost transportat, de mine, tocmai în Munții Vrancei, în comuna Rușavăț, la domiciliul poetului Mircea Rușavăț. Dar nici aici nu i s-a putut asigura puțină plimbare în aer liber, iar sănătatea acestuia începuse să pună unele probleme. Așa se face că sosind la București un văr de-al meu din Ardealul de Nord (care în perioada antonesciană fusese cedat Ungariei prin diktatul de la Viena), m-am gândit că numai în acea parte a țării, unde nu putea fi recunoscut, s-ar putea reface. Vărul meu a acceptat să-l transporte acolo. Lui nu i s-a spus pe cine trebuia să transporte și să găzduiască. A fost adus mai întâi în comuna Măluț de lângă Beclean pe Someș, la părinții vărului meu Nicolae Câmpan. De la Măluț a fost mutat într-un sătuleț din extremitatea de Nord a județului Cluj, cu numele Muncelu, aparținând de comuna Câțcău. Numele lui de împrumut a fost Constantin Predescu, de profesie intendent.

Timp de șase ani, fără întrerupere, a fost găzduit în această regiune, unde a locuit și a trăit nestingherit de nimeni și nimic, nefiindu-i cunoscută identitatea și nici condamnarea la 25 de ani muncă silnică.

În anul 1953, aflând despre moartea lui Stalin, socotind că odată cu decesul acestuia se va termina definitiv

cu comunismul, a avut o bucurie atât de mare încât a suferit un accident vascular cerebral, în urma căruia a decedat. A fost înmormântat în curtea unui țăran pe nume Iulian Tarța, pe ascuns. După înhumarea lui într-o grădină particulară și nu în cimitirul satului, a fost sesizată Securitatea. Din ordinul lui Briceag, Dănulescu a fost deshumat. Rezultatul: 30 de dascăli, preoți și țărani au fost arestați, trimiși la Canal, prin închisorile Aiudului și ale Oradei, pe motiv că au avut relații cu Dănulescu. Mulți dintre aceștia și-au găsit sfârșitul prin temnițele comuniste. Familia lui Nicolae Câmpan a suferit neîntrerupt de atunci și până în ultima perioadă ceaușistă.

De subliniat este faptul că lui Liviu Petrina, diplomat, fiind propus pentru funcția de ambasador în Japonia, i-a fost respinsă numirea pe motiv că este nepotul lui Nicolae Câmpan, care l-a adăpostit pe dr. Constantin Dănulescu în Ardealul de Nord, cu toate că la data când s-au petrecut aceste evenimente, el era prea mic, iar unchiul lui, abia după deshumarea lui Dănulescu, a aflat pe cine a găzduit...

În memoria acestui grup de patrioți români, filiala Cluj a Asociației Foștilor Deținuți Politici, "*Fundația GRATIS PRO DEO*", a organizat un parastas la 8 martie 1993, așa după cum se poate constata din facsimilul anexat, reprodus din Cotidianul "România Liberă", sub semnătura redactorului Virgil Lazăr.

“DRAMA DE LA MUNCELU

30 de arestări pentru tăcere

Un demnitar, ascuns de țărani, șase ani

Muncelu este un sat din extremitatea nordică a județului Cluj, aparținând de comuna Câțcău. Aici, la începutul instaurării forțate a comunismului în România s-a petrecut o dramă mai puțin cunoscută. În Muncelu s-a ascuns, timp de 6 ani, Constantin Dănulescu (fost secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătății și Ocrotirii Sociale în perioada 1947-1953), condamnat imediat după război, în contumăcie la 25 de ani închisoare. A fost adus în acest sat și dat, în taină, în îngrijirea învățătorului Nicolae Cîmpan, la rugămintea lui Anton Rațiu care, l-a rândul său, l-a adăpostit în perioada 1945-1947. A murit în 1953 de comoție cerebrală provocată de emoție la aflarea veștii despre dispariția lui Stalin, convins fiind că drama sa și a poporului român va lua sfârșit. A fost înmormântat pe ascuns în grădina lui Iulian Tarța, dar Securitatea a aflat și l-a deshumat. A urmat un val de arestări, 30 de dascăli, preoți și mai ales țărani au fost condamnați și trimiși la Canal sau în închisorile din Aiud, Oradea etc. mulți decedând în temnițele comuniste. În memoria lor filiala Cluj a Asociației Foștilor Deținuți Politici și Fundația Gratiis Pro Deo organizează astăzi un parastas. Dumnezeu să-i odihnească în pace!

Virgil Lazăr”

Să revenim la Guță Petrovici

Revenind la Guță Petrovici, pe care am început să-l cunosc din ce în ce mai bine, am socotit că e de datoria mea să mă ocup nu numai de cunoașterea activității lui prezente, ci și de cea din trecut. În linii mari, nu mi-a fost greu să mă lămuresc cu privire la activitatea sa din cadrul Siguranței Statului. Aici, biziundu-se pe totala incompetență a noilor angajați din ordinul partidului, destul de puțini la număr comparativ cu numărul vechilor polițiști, Petrovici a devenit atotputernic în Siguranța Statului. El ordona și opera arestări de persoane pe care, prin amenințări și șantaj, le estorca de diferite bunuri: bani, valută, bijuterii etc. pentru a nu fi "deportați în Siberia". Celulele arestului, din subsolul Ministerului de Interne, erau mereu pline. Pe unii îi elibera, iar alții le luau locul. Cei "încăpățânați", care nu se lăsau estorcați, erau expediați în cele două lagăre de unde foarte greu mai puteau scăpa. În general, după cum am putut constata cercetând celulele arestului, mi-am dat seama că cei mai mulți dintre arestați erau oameni cu dare de mână, selectați pe criteriul posibilităților lor materiale și nicidecum pentru acte politice.

Procurorul Corpului de Detectivi era un civil înalt, în jur de 45 de ani. Venea pe la minister numai la solicitarea lui Petrovici, căruia îi lăsa unul sau două carnete cu ordine de arestare și percheziție domiciliară, cu toate vizele și semnăturile în alb. Acest procuror nu a coborât nici o singură dată în arestul de la subsol și nici nu răspundea solicitărilor celor arestați. Cu alte cuvinte, întregul arest era

la discreția lui Petrovici, care îl exploata cu nerușinare, transformând arestul într-o "întreprindere" proprie!

Pentru a afla cât mai multe din activitatea lui, în afară de cele la care eram martor, aveam nevoie și de mărturiile unor persoane din Siguranța Statului împreună cu care își desfășurase activitatea până la 6 martie 1945 și, evident, în continuare.

Întrucât în Cadrul Corpului de Detectivi era prezent cu întregul grup din vechea Poliție de Siguranță, pe care singur și-l selectase pe criterii personale, nu era cu puțință o cercetare corectă. De aceea, am apelat la Mihai Levente, atunci Secretar General la Prefectura Poliției Capitalei, cu rugămintea de a-mi pune la dispoziție, chiar la Prefectura Poliției Capitalei, un birou, spre a putea efectua o cercetare directă și secretă față de Direcția Corpului de Detectivi. Înainte de a apela la ajutorul lui Levente, am obținut aprobarea verbală a ministrului Teohari Georgescu în acest sens. Teohari cunoștea o serie întreagă de abateri de la normele legale, de care se făcea vinovat Petrovici. Încă de la bun început investigațiile mele s-au arătat promițătoare. Ele îl plasau în rândurile adevăraților criminali.

Ceea ce m-a intrigat a fost faptul că Petrovici, în repetate rânduri, a dat dispoziții foarte severe cadrelor ofițerești din subordine, să-l găsească și să-l aducă viu sau mort pe Toni Mânzatu, fost inspector de siguranță din perioada antonesciană. Această dispoziție repetată și mai cu seamă reproșurile și amenințările adresate subalternilor care nu-l găseau pe Toni Mânzatu, îmi dădea de bănuir că era vorba de o răfuială personală. Mă gândeam că poate tocmai

acesta deținea multe informații compromițătoare în legătură cu Petrovici. Așa se face că am hotărât să fac tot posibilul și să-l găsesc eu pe Toni Mânzatu, înaintea lui Petrovici. În realizarea acestei acțiuni, primul lucru pe care l-am considerat necesar era legat de viața particulară a celui căutat. Cum era necăsătorit, cea mai sigură cale de a ajunge la el era prietena sau logodnica acestuia. Nu fără greutate, aflu că prietena acestuia era balerină la Teatrul de Comedie, "Constantin Tănase". O brunetă foarte prezentabilă, chiar frumoasă.

Cum o dată cu numirea mea în Ministerul Afacerilor Interne au mai fost repartizați, în Corpul Detectivilor și doi dintre foștii ofițeri din așa zisele gărzi patriotice - Nicolae Stoia, un tânăr plăcut, cunoscător al limbilor franceză, engleză și maghiară și Valeriu Cozma, comisar - am profitat de prezența acestora pentru a accelera investigația în legătură cu Petrovici. Astfel Stoia, pentru a ajunge să o cunoască pe prietena lui Toni Mânzatu, trebuia să se prezinte seară de seară la spectacolele de la Tănase. După fiecare spectacol trebuia să-i trimită un buchet de flori. La început fără semnătură. Prin biletul însoțitor al buchetului de flori trebuia să își exprime admirația pentru talentul ei. Apoi, după un timp, când o să socotim potrivit, urma să se prezinte personal cu buchetul, dar fără a-i solicita o întâlnire din care să se înțeleagă că ar dori să o cucerească. Aflasem că era tare îndrăgostită de Mânzatu, un bărbat prezentabil și foarte stilat. Mai apoi să o conducă spre casă, de asemenea respectând distanța dintre ei. Adică să nu încerce să-i facă curte, ci să-i arate doar admirația și prietenia dezinteresată.

În momentul în care am socotit că “mărul s-a copt”, să-i mărturisească că este nou angajat în Poliția de Siguranță și, în această situație, fiind prieten cu mine, va încerca să o ajute ca prietenul ei să fie scos de sub urmărire.

Totul a mers în conformitate cu planul dinainte stabilit, Nicolae Stoia dovedindu-se un abil executant, care mi-a respectat întru totul instrucțiunile. Fata era bucuroasă de promisiunile făcute de Stoia și de prietenia dintre ei, cu atât mai mult cu cât acesta nu depășise cu nimic limitele unei prietenii dezinteresate.

Această situație a durat un oarecare timp înainte de a se trece la următoarea fază a misiunii sale, care a fost calculată de așa manieră încât să poată fi declanșată ultima fază. La momentul respectiv, i-am dat lui Stoia o adresă din partea Ministerului Afacerilor Interne, Direcția Generală a Polițiilor și Siguranța Statului, către numitul Toni Mânzatu, prin care i se comunica “oficial”, scoaterea de sub urmărire pe temeiul cercetărilor efectuate asupra activității sale din cadrul Poliției de Siguranță antonesciană. Această adresă purta semnătura mea, pentru Director General al Polițiilor și Siguranței Statului. Fata, primind adresa, extrem de fericită, după ce îi mulțumește în mare grabă lui Stoia, se urcă în primul taxi care îi iese în cale. În apropiere aștepta mașina Siguranței în care era Valeriu Cozma. În ea se urcă și Nicolae Stoia. Ei urmăresc mașina cu fata. Mașina iese din București și se îndreaptă spre Băneasa. Dar, ghinion. Mașina Siguranței rămâne în pană. Cei doi comisari îi luaseră încă de la început numărul taxiului. La înapoiere, comisarii îi opresc mașina obligându-l să-i ducă exact până

în fața casei la care o lăsase pe fată. Acolo îl găsec pe Toni Mânzatu pe care îl aduc imediat la Prefectura Poliției Capitalei, unde era așteptat de mine.

Cum acesta era versat în materie de anchete, știam că cea mai sigură și rapidă soluție, era o discuție amicală, ca de la om la om. Spunându-i scopul aducerii lui sub această formă pentru care îmi cerusem scuzele de rigoare, l-am întrebat direct, ce anume are Grigore Petrovici cu el de ține atât de mult să fie căutat și adus viu sau mort, asigurându-l în același tip, că nu doresc ca Petrovici să fie acela care să-l găsească, iar această reținere scurtă, îi putea fi nu numai folositoare ci, chiar salvatoare, întrucât, în cazul în care îmi va furniza toate datele pe care cu certitudine le cunoaște cu privire la activitatea a acestuia, eu mă angajam să-l pun în afara primejdiei de a mai fi arestat.

Toni Mânzatu m-a ascultat cu toată atenția, privindu-mă lung. După ce am terminat, mi-a spus:

- "D-le Rațiu, știu că sunteți un om cinstit. Îmi dau seama perfect că Guță Petrovici ar da foarte mult să mă lichideze. Nu știu cum se va rezolva situația mea și nu știu dacă voi scăpa sau nu cu viață. Îmi dați asigurări că mă veți ajuta să fiu scos, în mod real, oficial, de sub urmărire dacă și eu, la rândul meu vă ajut. Cred sincer că veți face tot efortul să vă respectați promisiunile făcute pentru a mă ajuta. Aș vrea însă să vă atrag atenția că Petrovici este extrem de puternic. El are în spate persoane pe care nu le puteți nici măcar bănuși și care sunt foarte puternice în țară. Plec de la ideea că partida mea este pierdută, deși nu ar fi exclus ca și

partida dvs. să fie pierdută. Să nu-mi cereți să vă spun mai multe că nu o voi face.

- "Adică ce nu-mi puteți spune d-le Mânzatu?"

- "Nu vă pot spune cine îl protejează pe Petrovici și nici pentru ce anume".

- "Dar pe mine nici nu mă interesează cine îl protejează. Deocamdată mă interesează numai antecedentele lui Petrovici, fiindcă eu consider, din cele constatate până acum, că acesta este o mare canalie care, pentru interesul lui personal, și-ar sacrifica și propria mamă. Consider, așadar, că este peste putință ca acest om să nu aibă la activul lui foarte multe pete negre și încă dintre cele mai grave. Vă rog să vă gândiți în liniște și să-mi vorbiți despre tot ce cunoașteți în legătură cu el."

Toni Mânzatu mi-a răspuns pe loc, absolut categoric:

- "Nu este cazul să mă mai gândesc d-le Rațiu. Ceea ce v-am spus sunt ultimele cuvinte legate de cazul Petrovici, indiferent de măsurile ce le veți lua în legătură cu mine."

Aceste cuvinte ale lui Toni Mânzatu m-au determinat să-l pun imediat în libertate, fără să mai insist. De atunci nu am mai auzit nimic despre el...

În aceeași săptămână am mai cercetat câteva persoane despre care aveam informații precise că dețin informații privind activitatea acestuia în cadrul Siguranței Statului. Una dintre acestea, de care îmi mai amintesc, se numește avocatul Spiru, care fusese subprefect la Iași în perioada antonesciană. Despre acesta mi-au spus, persoane de încredere, că ar cunoaște o serie întreagă de acțiuni pe

care Petrovici le-a întreprins împreună cu Gică Cristescu, fratele lui Eugen Cristescu. Nici acesta nu a negat că ar cunoaște destule fapte importante de-ale lui Grigore Petrovici. Mi-a făcut însă următoarea mărturisire care îl oprea să-mi dezvăluie tot ceea ce cunoaște. Depusese un jurământ chiar pe Biblie, că nici în mormânt nu va divulga nimic...

În această situație am fost nevoit să mă mulțumesc cu informațiile primite din celelalte surse, care erau suficiente pentru a justifica cererea mea de arestare a lui Petrovici. Dosarul lui, întocmit de mine, putea fi oricând prezentat Procuraturii.

În acea perioadă îmi vedeam de treburile curente ale Corpului de Detectivi din care nu lipseau întâlnirile cu generalul Popescu-Cumplitu, care începuse să se lămurească cu privire la ilegalitățile comise de Siguranța Statului prin arestarea și internarea sutelor de cetățeni nevinovați, în lagărele amintite.

A: Între altele aminteai și de elaborarea, în cel mai mare secret, al unui "act" important în cadrul ministerului. Are cumva legătură cu situația relatată?

R: Te referi la "Buletinul Informativ"?

A: Da. Așa este. Despre acest act aș dori să prezinți câteva date.

R: Cum o bună parte din activitatea lui Grigore Petrovici și a apropiaților lui era îndreptată spre Capitală, am început să aflu cât mai multe despre antecedentele lor personale, în dorința de a curăța instituția de elemente incorecte, puse pe căpătuială, sub tutela tacită a noii

conduceri, așa cum s-a putut constata. În cadrul activității Corpului, cel mai secret act se întocmea zilnic între orele 20-21 și era așa-numitul "Buletin Informativ", care nu era nimic altceva decât o sinteză ce cuprindea cele mai semnificative evenimente din cursul zilei respective, legate de Siguranța Statului. El se întocmea pe baza notelor informative primite de la inspectoratele județene ale Siguranței Statului, inclusiv cele din Capitală. Sinteza acestor note informative se dactilografia în trei exemplare. După dactilografiere, toate ciornele inclusiv plombagina se ardeau, iar cenușa lor zdrobită, se arunca la canal, ca nu cumva să poată fi reconstituit textul.

Un exemplar din cele trei se încuia în casa de fier a Corpului. Al doilea exemplar era dus chiar atunci noaptea, de un curier special și cu gardă, la secția de resort a Comitetului Central al P.C.R., iar cel de-al treilea exemplar trebuia să fie așezat pe masa de lucru a ministrului de interne, Teohari Georgescu, care a doua zi dimineată îl studia.

Dar, spre surprinderea mea, a doua zi dimineată, la orele șase, două din cele mai importante posturi de radio din străinătate, difuzau pasaje întregi din acest Buletin Informativ atât de "secret". Ceea ce însemna că ascultătorii acestor posturi, aflau despre evenimentele din România înaintea autorităților de resort din țară.

Verificând zilnic emisiunile celor două posturi, puteam afla și eu aceste evenimente pe care, în calitate pe care o aveam în cadrul Siguranței Statului, nu o cunoșteam, eu nefiind invitat niciodată la redactarea acestui Buletin

Informativ. Din aceste note din provincie și din Capitală, care se centralizau la Secretariat, eu le cunoșteam doar pe acelea care se rățăceau prin biroul meu sau erau venite din Capitală. În această situație, bănuielile mele nu se putea să nu se oprească asupra celor trei persoane care erau nelipsite de la întocmirea acestui Buletin Informativ. Este adevărat că notele informative care stăteau la baza redactării sintezei s-ar fi putut scurge spre cele două state și pe alte căi. Știrile care se difuzau pe cele două posturi nu se transmiteau însă fragmentar, ci centralizat și din întreaga țară, singura sursă probabilă fiind "Buletinul Informativ".

Două bănuiam a fi sursele, amândouă având aceeași origine. Studiind bine pe fiecare persoană dintre cei trei din Corp care întocmeau această sinteză, știam că nu erau alții decât Grigore Petrovici, în calitatea lui de director, Constantin Niculescu, în calitatea lui de Secretar al corpului, și Toma Silișteanu, în calitatea lui de dactilograf. Studiindu-i pe fiecare în parte, am putut afla că Toma Silișteanu era posesorul unei memorii cu adevărat remarcabile, ceea ce l-ar putea așeza printre posibili autori ai transferului de informații în străinătate. Dar ceea ce mă deruta, era faptul că seară de seară trecea pe la noi, pe la Corp, logodnica lui Guță Petrovici, care, sub pretextul că vine să-și ia logodnicul acasă, venea mai întâi pe la Secretariat, unde își lăsa poșeta pe unul dintre birouri, după care, trecând prin biroul meu, intra în biroul lui Petrovici. Era însă derutant acest gest care, te putea induce în eroare. Concluzia deci: putea fi logodnica lui Petrovici, care își lăsa poșeta făcându-te să bănuiești că un al patrulea exemplar era

strecurat în poșeta ei. O percheziție nu puteam ordona, întrucât nu aveam nici un element care să mă îndreptățească să o efectuez, cu atât mai mult cu cât numai pe temeiul unei prezumții nu aveam cum să obțin ordin de percheziție. Și, apoi, cine să-ți dea asemenea dezlegare? Procurorul Corpului care lucra mână în mână cu Petrovici? Lucrurile trebuiau lăsate pe seama organelor abilitate și din ordin superior lui Petrovici.

La orele respective, de cele mai multe ori nici nu eram la birou în momentul în care se redacta acest Buletin Informativ. Rămâneam după program numai atunci când eram prins în diferite treburi. Dar, după ce am aflat cele expuse mai sus, în dorința de a dezlega misterul, am început să fiu prezent la serviciu seară de seară între orele în care se întocmea acest Buletin Informativ.

După aceste descoperiri, eram sigur că vinovatul sau vinovații nu lucrau singuri. Fără îndoială că aveau complici, altfel cum s-ar explica viteza cu care se scurgeau informațiile respective. Urmărirea era foarte dificilă în ciuda "plasamentului" biroului meu. Cei trei erau polițiști vechi în meserie, cu o experiență incomparabil mai mare decât a mea, care abia de câteva luni lucram la Siguranța Statului. Prezența mea în decursul serii trebuia să aibă o motivație plauzibilă. Acest lucru putea fi ușor explicat prin cercetarea unor dosare curente sau de arhivă, cu privire la o problemă sau alta, despre care nu eram obligat să dau socoteală cuiva. Aveam câmp liber să cercetez acea parte a arhivei care era legată de "fasciștii" de toate tipurile...

Cum în urma cercetărilor efectuate în legătură cu cazul Petrovici aveam deja întocmit un dosar cu suficiente probe de vinovăție, am socotit oportun să-l prezint ministrului. Ajuns în cabinetul acestuia i-am spus:

- "Tovarășe ministru. Am în mână dosarul lui Petrovici, întocmit pe temeiul aprobării dvs. verbale. Acesta se face vinovat de următoarele infracțiuni..." Și am început să-i prezint conținutul dosarului întocmit pe baza probelor, accentuând faptul că la Tighina, în anul, luna și ziua cutare, a împușcat-o mortal pe numita Roza Leibovici, etc.

"În concluzie, am continuat eu, cer ca Grigore Petrovici să fie arestat și dat pe mâna organelor în drept pentru desăvârșirea cercetărilor și condamnare". Teohari Georgescu m-a ascultat cu răbdare până am terminat. Apoi, sculându-se în picioare, a întins mâna după dosar și, cu el în mână, pe un ton sec, mi-a spus:

- "Nu! Petrovici nu va fi arestat!" Apoi, fără cea mai mică explicație, punând dosarul pe o măsuță de lângă masa lui de lucru, m-a lăsat să plec.

Am rămas uluit că a putut să-mi spună că Petrovici nu va fi arestat, în pofida actelor încriminatoare de la dosar despre care, în cea mai mare parte, avea de multă vreme cunoștință, drept pentru care îmi și dăduse aprobarea cercetării acestui caz.

Ordinul de arestare al tuturor legionarilor

Nu au trecut decât câteva zile și am fost invitat în cabinetul lui Teohari Georgescu. El, adresându-mi-se pe un ton ce se dorea autoritar, îmi spune:

- "Tovarășe Rațiu, te-am poftit la mine pentru a-ți ordona să organizezi cât mai grabnic cu putință arestarea tuturor legionarilor din țară!"

• La această dispoziție a sa i-am răspuns:

- "Tovarășe ministru consider că vă referiți la arestarea numai a aceloră dintre legionari care s-au făcut vinovați de crime sau de alte infracțiuni care lezează Constituția țării".

- "Tovarășe Rațiu, eu ți-am ordonat să organizezi de urgență arestarea tuturor legionarilor din țară și atât!"

- "Tovarășe ministru, eu consider că mi s-a încredințat această funcție tocmai pentru a respecta legalitatea constituțională, așa că voi aresta numai pe aceia dintre legionari care au nesocotit legile țării, săvârșind crime sau alte infracțiuni grave. Nu pot dispune arestarea fiecărui fâțângău care a cântat odată «Sfânta tinerețe legionară», fără ca acesta să fie înscris în această mișcare."

- "Nu, tovarășe Rațiu! D-ta îi arestezi absolut pe toți!"

- "Îmi pare rău, tovarășe ministru, dar eu nu am dreptul să nesocotesc legile țării, pe care eu trebuie să le respect printre primii."

- "Tovarășe! D-ta trebuie să știi că noi facem legile! Noi suntem legile! D-ta, tovarășe, trebuie să execuți ceea ce îți ordonăm noi!"

- "Bine tovarășe ministru. Îi arestez pe toți, dar să știți că mie nu-mi scapă nici unul. Și am să încep cu academicianul Constantin Daicoviciu care a comandat tabăra legionară de la Sarmizegetusa, apoi am s-o arestez pe Florica Bagdazar, din familia Ciumeti, soția savantului dr. Bagdazar, ministrul sănătății de astăzi. Nu v-a scăpa nici Aurică, fratele mai mic al lui Emil Bodnăraș, care face parte din Frățiile de Cruce din Moldova și Bucovina. Voi continua cu poetul Eugen Frunză, care, deși are mama evreică, face parte din mișcarea legionară".

Teohari Georgescu făcând fețe, fețe, mă întreupe, spunându-mi:

- "Pentru Aurică Bodnăraș garantează tovarășul Emil Bodnăraș".

- "Pentru mine, tovarășe ministru, nu poate garanta nimeni. Așa și dumneavoastră veți garanta pentru cinci, altul pentru zece, iar eu, care am în mână, pâinea și cuțitul, voi garanta pentru douăzeci. Nu tovarășe ministru! Ori îi arestăm pe toți fără excepție, ori îi arestăm numai pe aceia care s-au făcut cu adevărat vinovați. Și nu mă opresc aici tovarășe ministru. În țara noastră sunt și alte categorii de fasciști. Unii de tip hortyst, alții de tip hitlerist, iar alții de tip iudaic, așa cum sunt organizațiile care se desprind din organizația națională evreiască "BETAR", din care se detașează cele două ramuri extremiste: "Hațair Hașair" și "Ir Gun Zvei Legumi".

La aceste ultime afirmații Teohari Georgescu, și el evreu, a amuțit total. Soția lui de atunci era și ea evreică... Ne-am despărțit fără să ne mai salutăm.

După trei zile de la această discuție tensionată, primesc un telefon de la Miron Constantinescu, pe atunci membru în Biroul Politic al C.C. al P.C.R., prim-secretar al județului Ilfov, care îngloba și Capitala. Acesta mă invită la el.

Pe Miron Constantinescu îl cunoșteam din anul 1937, din comuna Petriș-Arad, unde am urmat împreună cursurile de conducători de Cămine Culturale, înființate de Dimitrie Gusti, după o concepție proprie. Am făcut parte, ca și el, din echipele regale studențești de cercetare sociologică multidisciplinară, înființate și conduse de același Dimitrie Gusti. Apoi, tot împreună, am urmat atât cursurile-concurs de comandanți ai Serviciului Social, cât și cele de perfecționare în sociologie monografică. Așa se face că ne cunoșteam destul de bine, întrucât toate aceste cursuri gustiene au fost ținute în regim de tabără, fiecare dintre acestea având durată de o lună de zile.

Când am intrat în biroul lui de pe Bulevardul Mihail Kogălniceanu, deși ne tutuiam, el, foarte încruntat și stând în picioare, mi se adresează cu totul neobișnuit față de relațiile din cardul școlii gustiene, spunându-mi pe un ton plin de revoltă:

- "Tovarășe Rațiu, pe d-ta Partidul-te-a trimis într-o muncă de mare răspundere și d-ta, în loc să-ți faci datoria, îl calomniezi pe Șreier și vrei să-l arestezi pe Petrovici!"

Am încercat să-l lămuresc că atât cazul Șreier cât și cel al lui Petrovici nu au fost nimic altceva decât rezultatul unor cercetări minuțioase, efectuate cu aprobarea lui Teohari Georgescu, pe temeiul unor vinovății de necontestat. Dar eforturile mele de a-l lămuri se izbeau de țipetele lui fără nici o noimă. Văzându-i atitudinea, am început să țip și eu, ceva mai tare, ca să-mi audă explicațiile. Așa se face că s-a născut o hărmălaie din care nu se mai putea înțelege absolut nimic. Văzând că nu mă dau bătut, nu a mai ținut. Liniștindu-se, pe un ton firesc, mi-a spus următoarele:

- "Uite ce este. Tovarășul ministru Teohari Georgescu te așteaptă la minister cu demisia."

- "Bine, Miron. De ce naiba nu mi-ai spus acest lucru de la început? Am fi evitat o scenă penibilă pentru amândoi. Eu abia aștept să scap de cloaca de acolo!"

Primele semne ale ostracizării

Am plecat de la județeană de partid și, la primul chioșc din Piața Kogălniceanu, mi-am cumpărat o coală de hârtie pe care mi-am scris demisia. Mă simțeam în al nouălea cer. Încă de mai înainte vorbisem cu Remus Micșa că doresc să scap de acolo, dacă nu altfel măcar pe cale medicală. Așa se face că Micșa mi l-a adus acasă pe dr. Liviu Rațiu pentru a aranja să rezolv acest lucru pe motiv de boală. Acum, cu petiția în mână, prin care îmi prezentam demisia din Ministerul Afacerilor Interne, am ajuns în

cabinetul lui Teohari Georgescu. Acesta, când mi-a văzut demisia, foarte radios, mi-a spus:

- "Îți accept demisia. D-ta nu ești potrivit pentru meseria de polițist. De aceea ți-o aprob, însă numai din poliție nu și din minister. D-ta ești un element serios și capabil... - a început el să mă laude în fel și chip, cu un ton mai mult decât binevoitor - așa încât te rog să-ți alegi oricare dintre direcțiile din minister."

- "Niciodată și în nici o împrejurare nu voi mai lucra în Ministerul Afacerilor Interne", i-am răspuns eu plin de indignare. Atunci încă nu puteam înțelege îndeajuns ce se poate ascunde în spatele acestei atitudini atât de schimbătoare, puțin lingușitoare pentru un om care făcea parte din conducerea superioară de partid și de stat. Eu îi solicitasem aprobarea de a-l pune sub urmărire pe Șreier pe temeiul unor fapte precise. În calitatea lui, atât de ministru cât și de membru al Biroului Politic, nu numai că-mi dăduse dezlegarea respectivă, dar insistase să-l țin la curent cu tot ce aflu despre Șreier, iar eu, conștiincios și de bunăcredință, abia începusem să-mi organizez cercetarea, investigațiile, că mi se reproșează prin Miron Constantinescu, că îl calomniez pe acesta, iar pe Petrovici vreau să-l arestez. Dar nu mi se pomenеше nimic despre refuzul meu categoric de a-i aresta chiar și pe aceia dintre așa-zii legionari care nici nu figurau ca membri ai acestei organizații și nici nu se făcuseră vinovați de fapte reprobabile, cum ar fi infracțiuni sau crime.

Teohari, după refuzul meu de a mai lucra în Ministerul Afacerilor Interne, m-a sfătuit să mai reflectez,

iar a doua zi, cam pe la aceeași oră, să mă prezint din nou la el pentru a-i da răspunsul la propunerea făcută.

În următoarea zi a primit exact același răspuns. În această situație, mi-a propus să-mi aleg orice județ din țară pentru a ocupa funcția de prefect. Răspunsul a fost neschimbat și în următoarele două zile. În ultima zi a întâlnirii noastre, văzând că îi dau același răspuns, îmi face următoarea propunere:

- "Ia atunci în primire Direcția Generală a Penitenciarelor. Deschide toate porțile închisorilor și ți se va ridica statuie."

- "Cum aş putea elibera niște oameni care își ispășesc pedeapsa pe baza unor hotărâri judecătorești, când eu nu pot să eliberez nici măcar un singur om nevinovat din cele două lagăre de deținuți politici de la Caracal și Slobozia, în ciuda faptului că am fost președintele Comisiei de Triere a acestor lagăre?"

- "Și unde vrei să lucrezi dacă în Ministerul de Interne nu vrei?" - îmi spune el pe un ton amical. Eu, foarte sincer și mai cu seamă foarte naiv, fără să pot bănuî adevăratul lui scop, i-am răspuns:

- "La A.R.L.U.S."

Emil Bodnăraș - nașul lui Petrovici

R: În locul rămas liber după înlăturarea mea a fost numit Alexandru Nikolski. Acesta s-a împăcat perfect cu Petrovici. S-a deprins să fumeze numai țigări americane, să folosească din plin fondurile secrete ale Corpului de

Detectivi, etc, iar în perioada respectivă cele două posturi de radio străine continuau să transmită cu regularitate extrase din "Buletinul Informativ", despre care am mai vorbit. Cu un asemenea colaborator -tinichigiu de meserie, după cum se spunea-, Petrovici putea să-și continue nestingherit treburile personale.

Cuvintele lui Toni Mânzatu prin care m-a prevenit că Petrovici are pe cineva în spate foarte puternic "pe care nici nu-l poți măcar bănuî", îmi erau mereu prezente în minte. Numai că pe atunci nu puteam să cred că ar fi cu putință ca cineva să fie mai puternic decât adevărul!

Experiența de atunci mă învățase destule lucruri. Așa se face că am avut grijă să întocmesc două exemplare ale dosarului Grigore Petrovici cu semnături autentice, separat pe fiecare dintre declarații. Dacă pe unul dintre dosare l-am predat lui Teohari Georgescu, pe al doilea l-am depus în mâini sigure la una din Secțiile Tribunalului Capitalei.

Din motive lesne de înțeles, cercetările inițiate de mine, nu au putut fi continuate și finalizate imediat. În timpul, acesta Grigore Petrovici a continuat să conducă Siguranța Statului, secondat de Alexandru Nikolski. În toamna anului 1948, Corpul Detectivilor a fost militarizat, schimbându-și denumirea în Securitatea Poporului.

Anii s-au scurs rămânând aceleași semne de întrebare. Scrinul cu secrete rămânea pecetluit. Dar exact când mă așteptam mai puțin, am aflat uluitoarea știre că, la nunta lui Grigore Petrovici cu fiica generalului Pârâianu, nașul de cununie a fost "tovarășul" Emil Bodnăraș!

A: *O adevărată bombă care ne arată cu întreaga limpezime până unde mergeau relațiile dintre Grigore Petrovici și Emil Bodnăraș. Revenind la investigațiile efectuate de tine în legătură cu acest caz, am constatat că te-ai izbit de refuzul categoric atât al lui Toni Mânzatu cât și al avocatului Spiru. Nici unul nu a lăsat să se înțeleagă că ar fi străini de fărâdelegile lui Petrovici, dar nici nu au acceptat să-ți împărtășească măcar ceva din ceea ce știau. Aceste fapte cunoscute de ei și tănuite cu atâta hotărâre, nu puteau să ascundă doar informații banale. Altfel nu se putea explica angajarea lui Petrovici la conducerea Securității Statului, unde tăia și spânzura fără să-l deranjeze cineva sub o formă cât de neînsemnată, în pofida tuturor evidențelor. Ce părere ai în această privință?*

R: Așa cum am afirmat, încă nu mă pot aventura să trag concluzii mai cuprinzătoare, întrucât aici nu cred că este vorba de o singură persoană, ci de o întreagă Mafie! Faptul că Emil Bodnăraș i-a fost naș lui Petrovici, se constituie fără îndoială într-o dovadă autentică a legăturilor strânse dintre ei. Este clar că numirea lui Petrovici în această funcție spune foarte multe, întrucât noi știm acum că Emil Bodnăraș nu era un oarecare. El era acela care făcea parte din vestitul triumvirat din fruntea României, știut fiind că, în afară de Ana Pauker și Vasile Luca, numai el mai avea telefon direct cu Moscova, cu Kremlinul, direct cu biroul lui Beria! El era acela care răspundea în fața Moscovei de Securitatea României, prin întregul ansamblu de instituții, printre care și Ministerul Afacerilor Interne. Așadar, acela sau aceia care l-au ales pentru funcția de director, au

respectat întocmai principiul kominternist de a-și recruta cadrele de încredere din rândul elementelor dubioase, compromise, impostori, din care nu lipseau cuțitarii, hoții și chiar criminalii de cea mai joasă speță. Să ne amintim de Sile Constantinescu, de Samy Șaraga, de Alimănescu și chiar de Petrovici, ca să-i pomenim doar pe aceștia dintre miile și chiar zecile de mii de subordonați din aceeași categorie, cu ajutorul cărora au torturat apoi, aproape cinzeci de ani întregul nostru neam!

Faptul că lui Petrovici i s-au tolerat toate ilegalitățile săvârșite în numele instituției pe care o conducea ca pe propria lui moșie, înseamnă că prezența lui acolo reprezenta un "ce" *Sine Qua Non*, pentru însăși liniștea și chiar viața conducătorilor Mafiei care, începuse să-și întindă tentaculele pretutindeni în țara noastră, după formarea guvernului Petru Groza.

A: În această situație este peste putință să nu se pună întrebarea: Oare ce misiune specială și necunoscută oamenilor de rând să-i fi fost încredințată lui Petrovici în cadrul Siguranței Statului ce nu trebuia cunoscută nici chiar de oamenii din spionajul sovietic, de vreme ce l-a numit pe Nikolski în calitate de ajutor al lui Grigore Petrovici, cunoscându-se faptul că acesta era o brută lipsită de inteligență și foarte ușor de manevrat. Cred că acolo în arhivele Corpului de Detectivi se aflau anumite documente care nu trebuiau să cadă în mâna rivalilor.

R: Deocamdată ar fi peste putință să pot răspunde întrebărilor puse în vederea găsirii adevărului. Uneori mă duc gândul la plimbările în interes de serviciu ale lui

Petrovici prin Basarabia, la asasinarea Rozei Leibovici, la plimbările prin Moldova și mai ales la Odessa și mă întreb oare în afară de Roza Leibovici, Petrovici să nu mai fi lichidat pe nimeni? Și, oare Petrovici să nu fi fost în legătură cu Emil Bodnăraș cu mult timp înainte de Actul de la 23 august 1944? Pentru că nu pot să-mi dau seama cum de și-a găsit omul "util" tocmai în persoana lui Petrovici atât de repede promovându-l la 6 martie 1945 în director al Corpului de Detectivi!

S-ar părea că Eugen Cristescu și Grigore Petrovici ar fi avut de îndeplinit, împreună, anumite sarcini sau acțiuni secrete pe care Toni Mânzatu, în calitatea lui de inspector și, poate chiar și Șpiru, în calitatea lui de subprefect, să le fi cunoscut măcar în parte încă din perioada antonesciană.

A: Pe Mânzatu și pe Șpiru îi socotești implicați în săvârșirea unor mârșăvii, în legătură cu cele discutate despre sarcinile lui Petrovici?

R: Dacă de exemplu Toni Mânzatu i-ar fi fost complice, probabil că nu ar fi fost căutat cu atâta stăruință de către Petrovici pentru a fi închis. De aceea nu pot crede, până la proba contrarie, ca el să fi fost înhăit cu asemenea indivizi. Nici pe Eugen Cristescu nu mi-l pot imagina ca, în calitatea lui de director sau chiar numai ca om, să-și fi desfășurat activitatea, sfidând legile și legalitatea sau să fi fost în stare să-i împărtășească anumite secrete importante lui Petrovici, al cărui caracter îl cunoștea bine. Dar poți fi sigur că obligațiile de acum ale lui Petrovici nu sunt legate de unele acțiuni ale lui Eugen Cristescu?

A: *Aș dori să-mi relatezi cum ai fost primit la A.R.L.U.S.*

R: Secretar general al acestei instituții prosovietice fusese numit Mihai Magheru, cu care mă împăcam foarte bine. Era un intelectual cinstit, modest, care insistase să lucrăm împreună și despre care știam precis că nu este vândut Moscovei. Așadar, după ultima discuție cu Teohari Georgescu, am mers direct la A.R.L.U.S., la Mihai Magheru. Acesta s-a bucurat foarte tare când a aflat că, în sfârșit, vom putea lucra împreună. I-am spus că înainte de a începe activitatea acolo, am nevoie de trei zile, ca să mă reped până în Transilvania, la mama, pe care nu o văzusem de mult.

După trei zile m-am prezentat la A.R.L.U.S. pentru a-mi lua postul în primire. Mihai Magheru, însă, era deja foarte schimbat. El îmi spune pe un ton destul de stânjenit că trebuie să discutăm acest lucru și cu Sanda - Sanda Ranghetz, soția lui Iosif Ranghetz. Ea era responsabilă cu cadrele. Când sosește în biroul lui Mihai Magheru, unde a fost chemată, îmi spune că mai întâi trebuie să-mi rezolv problema de partid...

În acea zi am aflat că am fost suspendat din partid, și nu mai puteam ocupa nici un post înainte de a-mi lămuri situația politică.

Curios să aflu ce-mi va spune "partidul", m-am prezentat la Serviciul de Cadre al județului Ilfov, la tovarășa Tincuța, mai târziu soția lui Chivu Stoica. Tincuța m-a purtat luni de zile pe drumuri fără să aflu ce anume mi se impută. Primind sarcini superioare, tovarășa Tincuța a fost înlocuită de tovarășa Lenuța. O altă tovarășă al cărei nume

de familie nu era pronunțat de nimeni și nu l-am cunoscut niciodată. Și ea a avut exact aceeași atitudine ca și tovarășa Tincuța: să mă poarte pe drumuri fără să mi se rezolve situația politică. Până la urmă, revoltat peste măsură de atitudinea ei, pe un ton răstit, i-am spus:

- "De ce mă porți pe drumuri de la Ana la Caiafa?"
Și ea răstită și chiar revoltată, îmi spune:

- "După ce că ești vinovat, tot tu te revolți? Eu nu te pot lămuri."

- "Dacă tu nu mă poți lămuri, atunci cine poate să o facă?"

- "Numai tovarășul Teohari Georgescu poate să te lămurească..."

Am plecat de la județana de partid Ilfov. Eram convins că, în realitate, nu poate fi vorba de Teohari Georgescu ci de alte persoane care îl dirijau pe acesta. Cum o nouă întâlnire cu Teohari Georgescu consideram că este inutilă, am rămas suspendat din partid suportând consecințele nesupunerii. Așa se face că am rămas fără serviciu, nevoit să-mi vând din lucruri pentru a trăi. Diurna pe care o mai primeam de la "Filmul Românesc", unde eram vicepreședintele Consiliului de Administrație, datorită devalorizării leului, nu-mi ajungea să-mi cumpăr decât patru pachete de țigări "Mărășești" pe lună. Un pachet ajunsese cinci sute de lei. Apoi, la scurt timp, am fost înlăturat și de la "Filmul Românesc" și înlocuit de Alperin, director în Ministerul Culturii, care a venit împreună cu adjunctul lui, Krait, din același minister.

A: *Cred că este interesant să relatezi cum ai ajuns în cinematografie.*

R: În luna ianuarie 1945, pe când eram la Uniunea Patrioților, m-am pomenit căutat de un grup de cetățeni pe care nu-i văzusem niciodată. Aceștia erau constituiți într-o delegație, venită din partea "Filmului Românesc", pentru a-mi solicita sprijinul în vederea alcătuirii unui Consiliu de Administrație, epurat de fasciști, care să fie propus de Uniunea Patrioților. Din delegație făceau parte ing. Nicolae Albulescu, director general, Vasile Blănaru, secretar general, împreună cu directorii: Ionel Rotenberg - fratele lui Ștefan Voicu, George Buznea, poet și Toma Moldovanu.

Curios să aflu cine i-a îndrumat spre mine, întrucât eu nu aveam nici o tangență cu cinematografia, am aflat de la Blănaru că el, în timpul războiului, fiind reporter de front împreună cu Coriolan Gheție, l-a rugat pe acesta să-i recomande un comunist cinstit, care să-i ajute să-și formeze un nou Consiliu de Administrație. Coriolan m-a recomandat pe mine.

Le-am primit memoriul, promițându-le că voi încerca să-i ajut. Am discutat problema cu Constantin Agiu, Secretar General al Comitetului Central al Uniunii Patrioților. El a primit memoriul și, după discuțiile lui de la C.C. al P.C.R., s-a stabilit ca pentru funcția de președinte să fie delegat cineva din partea Partidului Național Țărănesc, dizidența Anton Alexandrescu, pentru vicepreședinte și unul din consilieri să fie cineva din Uniunea Patrioților, iar pentru ceilalți consilieri să se propună persoane din restul partidelor, din cadrul Blocului Partidelor Democratice.

De la Uniunea Patrioților, Constantin Agiu m-a rugat să propun eu două persoane. Eu l-am propus pe George Ivașcu și pe dr. Constantin Dimitriu. Constantin Agiu a fost de acord cu Ivașcu, dar nu a fost de acord cu C. Dimitriu, spunându-mi: - "Ce să caute un medic în cinematografie? Acolo te duci d-ta tovarășe Rațiu." Așa am ajuns mai întâi consilier. Cum vicepreședintele trebuia să fie ales între mine și Gh. Ivașcu, s-a trecut la vot secret. Rezultatul a fost alegerea mea, Ivașcu având un singur vot, și acela dat de mine.

Când s-a discutat în plen retribuția membrilor din Consiliul de Administrație, am intervenit propunând ca pentru cei din Consiliu să se stabilească o indemnizație care să nu depășească lefurile salariaților prezenți la serviciu zi de zi, în conformitate cu programul obișnuit, iar noi, cei din Consiliu, fiind salariați la stat, unde dețineam funcții superioare, să primim o diurnă doar de două mii de lei lunar, având în vedere că ne prezentam la sediul Asociației o dată pe lună la ședința de Consiliu. Așa s-a ajuns ca această diurnă să fie egală nu numai pentru consilieri, dar și pentru președinte și vicepreședinte.

Deși situația materială se înrăutățea, la Oficiul de Studii al Institutului Central de Statistică nu m-am prezentat. Nu o puteam face întrucât eram conștient că odată sancționat, reangajarea mea acolo ar fi putut aduce necazuri chiar directorului, dr. Anton Galopenția, lucru pe care nu l-aș fi dorit pentru nimic în lume. Țineam mult prea mult la el și nu doream ca din pricina mea să aibă vreun necaz oricât de mic. Începusem să le cunosc din ce în ce mai bine

metodele diabolice de tip kominternist. Nu numai atât, dar nici chiar lui Lucrețiu Pătrășcanu nu-i comunicasem noua mea situație. Acesta avea problemele lui, care nu se comparau cu ale mele, el fiind permanent amenințat nu numai cu înlăturarea din guvern, ci chiar cu suprimarea lui fizică. Cunoșteam acum destul de bine nu numai faptul că era permanent urmărit de cei patru ofițeri sovietici numiți de Emil Bodnăraș încă din ziua de 8 octombrie 1944 chiar a doua zi de după discursul său de pe stadionul A.N.E.E.F.

A: Ai avut o perioadă grea. Ce s-a întâmplat în continuare?

R: Aș începe cu un eveniment important în care cele mai mari merite le-a avut Lucrețiu Pătrășcanu și, la care mi-am adus modesta contribuție, antrenându-l în realizarea lui și pe generalul Popescu-Cumplitu, Director General al Polițiilor și Siguranței Statului. Acest eveniment, pe care îl consider o mare biruință a muncii noastre din rezistență chiar din interiorul partidului, despre care nu am vorbit până acum din motive lesne de înțeles, a fost eliberarea tuturor deținuților politici din cele două lagăre: Caracal și Slobozia, lagăre care au fost desființate pe temeiul ilegalității demonstrate prin lipsa de motivații rezultate din conținutul dosarelor fiecăruia dintre cei internați...

Acest eveniment a venit să-mi aducă o mare satisfacție, tocmai în momentele grele pe care le traversam. Eram fără serviciu. Desființarea celor două lagăre a fost înfăptuită spre sfârșitul anului 1945.

Situația dificilă în care mă aflam s-a prelungit până în luna august a anului 1946 când, nu numai că nu aveam ce

să mai vând, dar făcusem și datorii destule. Totuși eram optimist, ca în întreaga mea viață, indiferent de situația în care mă aflam.

Mihai Levente mă salvează temporar

Cam pe la începutul lunii august, după mai bine de un an fără serviciu, adică de mizerie, întâmplarea face să mă întâlnesc, în apropiere de cinematograful Scala, cu Mihai Levente. Acesta, cum mă zărește printre trecătorii străzii, mă oprește și-mi spune:

-”Ei, Toni! A venit timpul să-ți respecti promisiunea.”

-”Ce promisiune Mișule?”

-”Cum ce promisiune? Nu-ți aduci aminte că atunci când lucram la Prefectura Poliției Capitalei te-am invitat să lucrezi cu mine, oferindu-ți funcția de director al Siguranței Capitalei, iar tu mi-ai răspuns că ai fi bucuros să lucrezi cu mine oriunde în altă parte în afară de poliție?”

-”Sigur că îmi amintesc.”

-”Atunci e bine. Știam eu că tu îți respecti cuvântul întotdeauna.”

-”Dar despre ce este vorba Mișule?”

-”Am fost numit secretar general în Ministerul Industriei și Comerțului, însărcinat cu colectarea cerealelor pentru plata obligațiilor față de Convenția de Armistițiu din

țară. Tu și cu maiorul magistrat Radu Soare, veți conduce aceste operațiuni din România.”

După atâtea luni de mizerie, plin de datorii, iată-mă din nou în serviciu.

România traversa cei mai grei ani din perioada de după război. Urmele sinistrului erau departe de a fi fost tămăduite. Și, cum o nenorocire nu vine niciodată singură, a urmat o secetă ce a adus o foamete cumplită. Din întreaga țară, doar treisprezece județe, din cele 60, erau excedentare în ce privește producția cerealieră. Nouă județe puteau să-și acopere singure strictul necesar de hrană, iar restul de 38 erau total deficitare. În special Moldova era în cea mai cumplită situație. Nu mai creștea firicel de iarbă. Pământul era crăpat în profunzime. Vitele mureau pe capete, ca și oamenii care ajunseseră să mănânce scoarță de copaci și lutișor, un soi de pământ dulceag. Rari erau aceia, care hrănindu-se cu astfel de “alimente”, mai scăpau cu viață. Nu numai pomii fructiferi se uscaseră, dar și viile și chiar copacii pădurilor din anumite zone calamitate de cumplita arșiță a soarelui. Întreaga țară era în panică. Nu exista nici cea mai mică rezervă de alimente prin hambarele statului. Toate erau secătuite până la ultimul bob de grâu, de porumb...

Încep să-și arate colții cele două fenomene care apar în condițiile de mare criză: specula cea mai nerușinată, însoțită de o inflație galopantă și toate cele care decurg de aici, cum ar fi, de pildă, și exodul spre județele excedentare. Era un du-te vino impresionant pe căile ferate.

Toate aceste nenorociri au fost agravate de corupția justiției și a organelor abilitate să păstreze legalitatea...

În această situație disperată, Corpul de Subinspectorii Generali, pe care îl conduceam împreună cu Radu Soare, înființat pentru o asemenea muncă deosebit de dificilă, nu de puține ori se lupta cu morile de vânt!

Pentru a îndeplini aceste sarcini, care cuprindeau două mari obligații privitoare la Convenția de Armistițiu, se formase o comisie interministerială compusă din Ana Pauker, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Vasile Luca și Teohari Georgescu.

Din partea Uniunii Sovietice, cel care dirija, în fapt predarea cerealelor și a altor bunuri, nu era altul decât Vâșinski.

Din Moscova fusese trimis un tânăr inginer agronom, care avea sarcina să supravegheze colectarea cerealelor pe care le dorea trimise spre Uniunea Sovietică în totalitate. Acesta mă însoțea peste tot.

A: Nu pot să scap de întrebarea cum de Mihai Levente a reușit să te angajeze într-un asemenea post tocmai când erai un proscris?

R: Mihai Levente, când primea o sarcină nouă, de obicei dificilă, punea condiția ca cel puțin 30% din angajați să fie selectați de el, în afară de persoanele trimise de partid, dacă se dorea ca respectiva sarcină să fie realizată în mod normal. În caz contrar, nu-și asuma nici o răspundere. În acest fel, a reușit să obțină aprobarea pentru numirea mea, pentru care a garantat din toate punctele de vedere.

A: Care erau relațiile cu inginerul sovietic care te însoțea în desfășurarea activității în teren?

R: Dacă la început am avut mari divergențe cu el, ajungând până la amenințări cu împușcarea, punându-mi, nu de puține ori pistolul în piept, cu timpul am început să ne înțelegem ceva mai bine. Și-a dat seama că nu i se poate satisface dorința absurdă de a i se pune la dispoziție întreaga cantitate de cereale colectate. A început să înțeleagă sacrificiile pe care le face România pentru a achita obligațiile față de Convenția de Armistițiu. Eu nu aș numi-o "Convenție", întrucât aceasta a fost, în realitate, un adevărat *diktat*! Convenție înseamnă înțelegere. Ori la Moscova nu a existat nici un fel de înțelegere între părți. Iar *diktatul* a fost impus de Moscova, prin Molotov. Ceilalți, adică - Anglia și Statele Unite ne-au aruncat în brațele Moscovei, a lui Stalin și Molotov!

La ameliorarea relațiilor cu tânărul inginer sovietic a contribuit indirect și Mihai Levente. Acesta mi-a povestit următoarea scenă: la una din ședințele Comisiei Interministeriale, la care a participat Vâșinski, a fost invitat și Mihai Levente. Cu acel prilej, Vâșinski a pus următoarea întrebare: - "Poate România respecta graficul de predare a cerealelor către Uniunea Sovietică?" La această întrebare, întreaga comisie, în frunte cu Ana Pauker, a răspuns pe nerăsuflăte: *DA! POATE!*

După acest răspuns atât de categoric al "celor patru mari", Vâșinski a întrebat: - "Cine este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestor sarcini?" Ana Pauker a

răspuns: "Tovarășul Mihai Levente." Vâșinski, privindu-l pe Levente, l-a întrebat:

- "Ce credeți tovarășe Levente, se poate îndeplini graficul la timp?" Levente, fără să țină cont de răspunsurile anterior exprimate, a trântit un categoric *NU*: - "Nu se poate îndeplini planul, tovarășe Vâșinski."

În acel moment picioarele celor patru potențați au început să-l lovească pe Levente pe sub masă cu brutalitate. Dar Mihai Levente a preferat să suporte loviturile și, să răspundă la fel și la cea de-a doua întrebare a lui Vâșinski. De altfel Levente nu era la prima "abatere" față de partid!

A: Mare curaj a avut Levente în acel moment. Cum s-a terminat ședința?

R: Levente a fost întrebat de Vâșinski de ce nu se poate respecta graficul de predare a cerealelor la timpul stabilit? Levente, foarte documentat, i-a dat explicațiile privind cauzele reale ale imposibilității respectării graficului respectiv.

A: Ce poziție a avut Ana Pauker și ceilalți membri ai Comisiei Interministeriale față de atitudinea lui Mihai Levente?

R: La început i-au adresat severe reproșuri. L-au lăsat însă să-și continue munca, neavând pe altcineva să pună în loc, la fel de competent și căre avea deja o echipă foarte bună. Înlăturarea lui ar fi însemnat dizolvarea însăși a echipei care lucra pe teren. Însă, după terminarea operațiunilor de colectare, Levente a rămas pe dinafară. Nu i s-a mai încredințat nici o sarcină. Norocul lui și chiar al meu, a fost următorul:

Romulus Zăroni a fost transferat de la Ministerul Agriculturii la Ministerul Cooperăției, atunci înființat. Cum Zăroni era un țaran simplu, fiind omul lui Petru Groza, acesta, pentru a nu-l lăsa să se compromită, a stăruit ca Levente să fie numit Secretar General la acel minister, știindu-l foarte capabil.

A: Cu alte cuvinte, după desființarea Secretariatului General pentru colectarea cerealelor, împreună cu Mihai Levente, ai fost transferat la Ministerul Cooperăției?

R: În cadrul noului minister, în afară de mine, au mai fost transferați și câțiva dintre cei care lucraseră în Ministerul Industriei și Comerțului. Împreună am format un Corp de Control Cooperatist pe țară. Aici nu am stat multe luni, întrucât în cadrul Ministerului Industriei și Comerțului se înființase Controlul Economic, prin desființarea altor instituții care aveau acest profil: Poliția Economică, care nu mai era eficientă, și un Corp de Control, oarecum particular, condus de inginerul Oroveanu, bun prieten cu Petru Groza. La ambele instituții se constataseră nereguli, ineficiența lor fiind nu numai evidentă dar și păguboasă...

Eu conduceam Corpul de Supracontrol Economic format din subinspectorii generali, și aveam la dispoziție, pentru provincie, trei avioane Fysler Stork. Aici am rămas până la 9 aprilie 1948, când am fost arestat ca membru al grupului Lucrețiu Pătrășcanu.

A: Rămân cu impresia că ar mai fi ceva de spus în legătură cu activitatea de colectare a cerealelor din cadrul Convenției de Armistițiu.

R: Așadar, împreună cu procurorul militar Radu Soare, coordonam activitatea întregului Corp. Această muncă era extrem de dificilă prin complexitatea ei, în ciuda faptului că aveam asigurat întregul concurs atât al autorităților locale prin prefectii de județ, care aparțineau Ministerului Afacerilor Interne, cât și al Căilor Ferate, director general fiind Chivu Stoica. Fiecare dintre persoanele care compuneau Corpul, avea asupra lui ordine de serviciu speciale, din partea fiecăreia dintre instituții, cum au fost: 1- Ministerul Industriei și Comerțului, 2- Ministerul Afacerilor Interne și 3- Direcția Generală a Căilor Ferate.

Mulți producători din zonele excedentare doseau surplusul de cereale spre a le vinde la prețuri de speculă aberante. Cerealele colectate erau transportate cu căruțele la cele mai apropiate gări, unde se încărcau în vagoane care se atașau la diferite garnituri de tren plecând fiecare la destinația specificată atât pe vagoanele respective cât și în evidența Comisiei Interministeriale. Noi aveam obligația de a controla toate gările, întrucât nu de puține ori erau desprinse vagoane încărcate cu cereale și abandonate prin diferite gări, care, astfel, nu de puține ori luau drumul speculei...

Se mai întâmpla ca unele trenuri întregi, cu vagoanele încărcate cu cereale pentru o anumită destinație, să fie oprite prin diverse gări și, din "neglijența" unor ceferiști, să fie trase pe câte o linie moartă unde se făceau uitate. Pretutindenii mișunau elemente și indivizi de tot soiul, puși pe căpățuială. Aceste elemente cumpărau cereale și, în special făină de prin județele excedentare, pe care le

transportau în Capitală, sau direct în Moldova, unde criza era de nedescris, iar prețurile exorbitante.

Morile, încă particulare, erau centrele în care se manevrau cele mai oneroase afaceri. Fabricile de pâine din Capitală, în acea perioadă, consumau circa cincizeci de vagoane de grâu zilnic. Pâinea era cartelată. Noi aveam obligația să ținem sub control și morile, nu numai gările și căruțele care cărau grâu. Tot în sarcina noastră cădea și controlul cooperativelor particulare de colectare a cerealelor, ele fiind unități județene. Aceste cooperative, ca și morarii, erau bine organizați. Aveau grijă să canalizeze o bună parte din stocurile colectate pe linia rețelelor de bursă neagră.

Majoritatea proprietarilor de mori, dacă nu chiar toți, nu-și declarau stocurile colectate din oiumurile de la măcinat sau din alte surse, iar când erau depistați și trimiși în fața instanțelor de judecată, aveau grijă, ca pe bani grei să scape de rigorile legii, care erau drastice.

Îmi aduc aminte că, pe baza unor sesizări, am efectuat o descindere la moara "Herdan" din București. Am fost împreună cu procurorul militar Radu Soare, colonelul Ioan Iernici, atunci Director General în M.I.C., Vicențiu Arganini, subinspector general, și alții. Așa cum ne așteptam, am găsit stocuri nedeclareate de cereale, mazăre, pe care Herdan o folosea într-un anumit procentaj la fabricarea pâinii, pâine suhari, pe care o măcina și tot în pâine o încorporea, apoi ulei de floarea soarelui și zahăr pentru fabricarea biscuiților, a cornurilor și a chiflelor. Numai

cantitatea de grâu dosit reprezenta mai bine de douăsprezece vagoane.

La moara Herdan, cu acel prilej, a fost redactat un Proces Verbal de constatare și, întrucât fiecare dintre noi era ofițer de poliție judiciară, s-a dispus arestarea pe loc a inculpatului, proprietarul morii Herdan, și predarea lui Procuraturii Capitalei. Fapta sa, după legile de atunci, rămase de pe vremea vechiului regim, se încadra la infracțiunea de crimă împotriva umanității, fiind pasibil de o pedeapsă privativă de libertate de până la 25 de ani muncă silnică.

Herdan însă, din ordinul lui Petru Groza, a fost imediat pus în libertate, iar dosarul lui a fost clasat! Cu asemenea surprize ne întâlneam la fiecare pas. Și, dacă cei din fruntea țării se pretau la astfel de josnicii, o bună parte din oamenii legii, au alunecat și ei pe panta corupției, atât pentru a-și mulțumii superiorii, cât și pentru a-și umple buzunarele.

Trăiam vremuri cumplite. Intervențiile în favoarea unora dintre inculpați au început să fie frecvente, venind chiar din partea unor personalități corupte din conducerea de partid și de stat, constituind exemple negative, de care au început să profite din ce în ce mai mult infractorii deja îmbogățiți. Aceștia s-au grăbit să le urmeze exemplul, folosindu-se de aceleași metode. Unii dintre ei, odată prinși și deferiți justiției, știau pe la ce uși să bată și de ce mijloace să se folosească spre a fi eliberați. Dosarele acuzatoare întocmite pe bază de probe autentice erau clasate și chiar distruse. De la un timp, se ajunsese atât de departe, încât

unii dintre avocații apărării se specializaseră în a salva vinovații, în complicitate chiar cu organele abilitate să aplice legea.

Cei salvați pe această cale, redobândindu-și libertatea, își continuau nestingheriți activitatea sub umbrela acelorași personalități.

A: Cum au reacționat oamenii din subordinea ta în împrejurările în care li se ofereau și lor asemenea "avantaje"?

R: Colectarea cerealelor, atât în cadrul obligațiilor față de Convenția de Armistițiu, cât și pentru hrana zilnică a populației din regiunile calamitate, nu permitea angajarea unor cadre adunate de prin subsolurile pestilențiate ale României. Așa se face că selectarea celor care au fost încadrați în acest Corp de subinspectorii generali, a căzut în sarcina lui Mihai Levente ajutat de maiorul magistrat Radu Soare și de mine. Fiecare răspundea de corectitudinea celor propuși. Acest lucru ne-a obligat să selectăm cu mare grijă pe fiecare angajat. Dar ceea ce ne-a ajutat în completarea cadrelor și exercitarea sarcinilor împotriva corupției din Corp, a fost faptul că ne-a fost repartizat un număr important de ofițeri români de carieră, a căror situație încă nu era limpezită. Era pe vremea când partidul pornise campania epurării cadrelor ofițerești din Armată și când totuși nu puteau fi cu toții înlăturați și înlocuiți cu elemente din rândul lumpenproletariatului...

Așadar, noua conducere a României ajunsă, la cheremul Moscovei, cu statut neoficial de colonie, avea printre alte obligații, să "primenească" mai întâi Armata

Română. Așa au început deblocările ofițerilor din toate unitățile militare. La început au fost întocmite doar unele liste; apoi s-a trecut la înlăturarea masivă a celor mai capabile cadre ale oștirii neamului nostru.

-Se punea problema ca din grupul repartizat nouă pentru munca de colectare a cerealelor să fie selectați cei mai vrednici, cu propunerea de a fi reținuți în armată, sau deblocați, cu consecințele respective. Referințele noastre le-au fost favorabile. Fiecare dintre ofițerii repartizați la noi erau nu numai buni patrioți, dar și oameni de onoare. Unii dintre aceștia luptaseră atât pe frontul de Răsărit cât și pe cel din Apus.

Un personaj controversat: Emil Bodnăraș

A: *Menționezi des numele lui Bodnăraș...*

R: Nici nu se poate altfel, deoarece a fost un personaj important al epocii respective, despre care se discută încă în unele cercuri și astăzi, mai ales "varianta" că s-ar fi aflat și în slujba serviciilor de informații române, ca și Marcel Pauker.

A: *Cred că nu ar fi lipsit de interes, să prezinți tot ce știi legat de el și anturajul lui.*

R: Desigur, dar asta presupune, pentru a nu știu câta oară, să întrerup șirul povestirii mele, dând prioritate altor aspecte.

A: *Sunt convins că vei fi iertat, mai ales pentru cele ce urmează...*

R: L-am cunoscut pe Emil Bodnăraș spre sfârșitul primei decade a lunii septembrie 1944, în biroul lui de pe Aleea Alexandru nr. 23, unde era sediul Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Eram proaspăt încadrat în Uniunea Patrioților, fiind comandantul Gărzilor Patriotice. În această calitate, am fost obligat să mă prezint la Bodnăraș, care dorea să mă cunoască, el fiind șeful meu direct. Ajuns acolo am avut prilejul să găsesc întregul "Stat Major" al acestor Gărzi Patriotice ale C.C. al P.C.R. format din următorii cinci:

- 1- Emil Bodnăraș, colonel al Armatei Roșii,
comandant șef;
- 2 - Constantin Doncea, colonel al Armatei Roșii,
comandant al Gărzilor Patriotice Muncitorești;
- 3 - Colonelul Petruc, fost condamnat în procesul
legat de atentatul la viața lui Carol al II-lea;
- 4 - inginerul Bernaki;
- 5 - Vania Didenko, respectiv Ioan Vidrașcu, ofițer
din spionajul sovietic, atunci șeful Serviciului
de Spionaj - Contraspionaj al Gărzilor Patriotice.

În afară de Bodnăraș și Doncea, cu ceilalți mai sus menționați nu am schimbat niciodată nici un cuvânt. De altminteri, pe inginerul Bernaki l-am văzut atunci pentru prima și ultima oară, iar cu colonelul Petruc m-am mai văzut încă de cel mult două ori în biroul lui Bodnăraș. Cu Vania Didenko m-am văzut de câteva ori, fără să ne vorbim vreodată. Și, așa cum nu am văzut gărzi, în afară de cei însărcinați cu paza sediilor, tot așa nu am văzut gărzi nici în

altă parte. La manifestatii participau numai muncitorii scoși de prin fabrici și uzine...

Încă de la prima întâlnire, Bodnăraș m-a rugat să trec pe la el în fiecare zi, iar dacă nu pot în fiecare zi, măcar de trei-patru ori pe săptămână. (Ceea ce înseamnă că în cele șase luni cât am fost în subordinea lui, ne-am văzut de minimum șaptezeci de ori a cel puțin câte o oră de fiecare dată: timp suficient pentru a ne cunoaște bine). Așa am și făcut. Era un om agreabil. Cu mine vorbea extrem de frumos. Cu Doncea însă, vorbea cum nu se poate mai urât. Nu de puține ori l-am auzit făcându-l dobitoc și tâmpit; deseori se răstia la el.

Întâlnirile noastre durau maximum o oră, timp în care mai intra câte ceva în biroul lui, sau vorbea la telefon. Ceea ce mi s-a părut neobișnuit la el, era faptul că niciodată nu mi-a pomenit de Partidul Comunist Român sau de cel Sovietic ori despre Gărzile Patriotice și, cu atât mai puțin despre partidele politice "reacționare", ca "dușmane ale clasei muncitoare", așa după cum nu a pomenit nici de Stalin, de Lenin sau despre ceva legat de partidele și ideologia marxistă. În general, discuțiile noastre erau axate pe probleme cotidiene, banale, fără nuanță politică. Nu mi-a trasat niciodată vreo sarcină. O singură dată am primit un telefon de la el prin care m-a rugat să trimit pe cineva la tipografia "Universul", unde, mi-a spus el, au pătruns reacționarii care au început să demonteze mașinile tipografice.

Ținând seamă de această atitudine, era firesc să fiu șocat în momentul în care la data de 8 octombrie 1944, Emil

Bodnăraș, de față cu mine, l-a întrebat pe Vania Didenko, în rusește:

- *"Ai văzut ce a fost Pătrășcanu ieri la A.N.E.E.F.? Prim-ministru! Omul ăsta prea se ridică! Trebuie să-i găsim ceva! Să-l urmărească Vania, Mișa, Petea, Serghei!"*

Dacă până atunci îi purtam o mare simpatie, din acea clipă sentimentele mele față de el s-au schimbat total. Nu! Nu l-am urât. Eu nu pot urî pe nimeni. Singura atitudine pe care o pot avea față de asemenea persoane, este indiferență totală.

Nu-mi venea să cred că era cu puțință ca tocmai Emil Bodnăraș să dea un asemenea ordin incalificabil, prin care Lucrețiu Pătrășcanu să fie urmărit numai și numai cu scopul de a *"i se găsi ceva"*, pentru că *"omul ăsta prea se ridică"*, în loc să se bucure că un lider comunist are popularitate și este simpatizat atât de muncitori cât și de intelectuali. Au urmat, potrivit ordinelor sale, organizarea celor două atentate împotriva lui Pătrășcanu.

A: *În această perioadă au mai fost și alte tentative de asasinat împotriva lui Pătrășcanu?*

R: Nu, întrucât numai după treisprezece zile, adică pe 6 martie 1945 a fost instaurat, prin forță, noul guvern condus de Petru Groza.

Dacă în condițiile guvernării generalului Nicolae Rădescu vinovăția asasinatului împotriva "comunistului" Lucrețiu Pătrășcanu putea fi aruncată pe seama guvernului Rădescu și a partidelor istorice, un asasinat înfăptuit în perioada noii guvernări, nu mai putea fi pus pe seama "reacțiunii". În această situație, înlăturarea lui Lucrețiu

Pătrășcanu nu se mai putea realiza prin această "metodă". Era necesar să se organizeze un alt plan de lichidare a "banditului Pătrășcanu", considerat a fi cel mai aprig dușman al Partidului Comunist Român, al Moscovei, aflat chiar în sânul P.C.R.-ului și al guvernului. *Numirea lui în funcția de ministru al justiției, a fost propusă de conspiratorii care au organizat și înfăptuit Actul de la 23 august, în frunte cu Regele Mihai, lucru cu care Moscova, prin reprezentanții ei, nu mai putea fi de acord.*

A: Cred că totuși ești rezervat în afirmații...

R: Nu te înșeli. Într-adevăr, referitor la Emil Bodnăraș mai am și astăzi destule rezerve. Pentru mine, el este un personaj prea complex ca să-i pot contura cu ușurință personalitatea și pentru a-mi putea da seama de partea cui a fost în realitate.

Se cunoaște faptul că acesta, deși a fost implicat în majoritatea acțiunilor de mare importanță, semnătura lui nu apare pe nici unul din documentele respective, în ciuda faptului că la cele mai semnificative acțiuni kominterniste, el era vioara întâi, poate chiar autorul. Un singur exemplu cred că este suficient: înlăturarea lui Ștefan Foriș, deși este pusă în aplicare de el personal, procesul-verbal este semnat de persoane care nici măcar nu aveau posibilitatea să-l semneze, întrucât două dintre ele se aflau la Moscova, iar celelalte două, în penitenciare. Cum s-a reușit această performanță este un secret pe care îl deține numai el!

Apoi, după 4 aprilie 1944, se formează primul triumvirat format din Constantin Pârvulescu, Iosif Rânghetz și Emil Bodnăraș. Ultimul va face parte și din cel de-al

doilea triumvirat, în frunte cu Ana Pauker și Vasile Luca, după sosirea acestora din U.R.S.S. Este de subliniat că, aceștia trei, sunt adevărații conducători numiți personal de Stalin, pentru a conduce "colonia" Română după directivele Moscovei!

A: Ai dreptate. Se știe că atunci când Emil Bodnăraș a dezertat, acesta era locotenent al Armatei Române, fără să fi fost în relații cu Partidul Comunist Român. Dezertarea lui în U.R.S.S. scoate în evidență faptul că viața lui Emil Bodnăraș se desfășoară pe două, sau chiar mai multe planuri. În Armata Română se arată a fi un bun patriot. După dezertare, pare a fi o simplă unealtă a Moscovei. În același timp, în cadrul unor relații pe care le întreținea cu anumite persoane, îți lăsa impresia că cocheta și cu anumite forțe din afara lagărului comunist. Cum am putea interpreta o astfel de atitudine atât de ambiguă?

R: Pentru a-l cunoaște mai bine pe Emil Bodnăraș, consider necesar să ne apropiem de copilăria lui, de fapte consemnate în diferite acte oficiale, sau în publicații, din care nu lipsesc chiar propriile-i mărturii.

A: Te ascult.

R: Se știe, din spusele lui Manole, fratele mijlociu al lui Emil Bodnăraș, că visul acestuia era să ajungă general. În acest scop, prin concurs, este admis la Școala de Ofițeri de Artilerie din Timișoara, pe care o termină ca șef de promoție. Acest succes i-ar fi dat dreptul să solicite un post într-o unitate militară dintr-un oraș și nu într-o localitate oarecare de provincie, cum a fost Sadagura, aflată pe granița

din Nord, dintre România și Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice. Aici, nu după multă vreme, ajunge locotenent.

Din această clipă i se deschide calea spre școala Superioară de Război, a cărei absolvire i-ar fi oferit nu numai gradul de căpitan, dar și calitatea de ofițer de Stat Major, care l-ar fi așezat printre ofițerii de elită ai țării, oferindu-i perspectiva unei cariere militare. Dacă ajungea aici, avea toate șansele să avanseze până la împlinirea visului!

A: În această situație, atât de favorabilă împlinirii idealurilor vieții, prin ce împrejurări și din ce rațiuni a renunțat la cariera militară, dezertând în Uniunea Sovietică, sedus de o "fustă" oarecare, tocmai el care avea ambiții atât de mari?

R: Știm că Bodnăraș, înainte de a fugi peste Nistru, a sustras documente militare din cele mai secrete, ele fiind legate nu numai de tehnica militară de apărare și de luptă cu amplasamentele respective, dar și de efectivele militare de pe întreaga linie de frontieră dintre România și U.R.S.S.

Urmează procesul și odată cu el nedumeririle: instanța militară de judecată îl condamnă, în contumacie, la zece ani închisoare, fără pierderea drepturilor militare care, în asemenea situație se impunea fără discuție! Chiar și sentința pronunțată poate fi socotită mult prea ușoară față de gravitatea faptei!

Este greu de înțeles cum se mai poate menține în cadrul armatei, păstrându-și calitatea de ofițer, un dezertor despre care se bănuia că a fost racolat de serviciul de spionaj sovietic!

Oare nu cumva dezertarea eminentului ofițer, a fost o dezertare ordonată de anumite interese de stat? Pun această întrebare, întrucât însăși prezentarea cazului în sine pare cusută cu ață albă. Nu se poate ca instanța de judecată să nu-și fi pus măcar câteva întrebări care, nu puteau să rămână fără răspuns. Aceste întrebări, erau nu numai necesare dar și deosebit de utile în lămurirea cazului în speță: cum au putut fi sustrate niște documente secrete care se păstrau în casa de fier a Comandamentului și nu la discreția oricărui ofițer dintr-o unitate periferică. Deci, dacă locotenentul Emil Bodnăraș a ajuns în posesia lor, înseamna că le-a obținut printr-un ofițer superior, de Stat Major, de la Comandamentul respectivei Mari Unități de frontieră, care înseamnă că i-a fost complice. Dar, în procesul lui Emil Bodnăraș, judecat în contumacie, nu este implicat și judecat decât Bodnăraș; fără complici. Nu este căutată nici fata suspectă, care nu se știe cum de avea acces chiar în zona de graniță, fără să fie legitimată, în ciuda faptului că nu era localnică și nici măcar din imediata vecinătate. Cum l-a putut ademeni ea cu atâta ușurință tocmai pe ambițiosul Emil Bodnăraș, determinându-l să renunțe la cariera mult visată? Fata cu pricina dispare apoi la fel de misterios cum a apărut...

Timpul se scurge și nimeni nu mai discută despre această problemă urâtă din viața unităților de grăniceri de pe frontiera de Răsărit a României. Și, tocmai când aceste evenimente sunt aproape uitate, intervine un episod cu totul neașteptat. Apare Emil Bodnăraș, trădătorul!

După declarațiile lui ulterioare, acceptate cu ușurință de autoritățile române, călătoria cu trenul spre Balcani în vederea rezolvării unor operațiuni de spionaj încredințate de Moscova, privind o rețea de mari proporții și de importanță primordială. Oare în favoarea cui, de nu s-au întreprins investigații serioase de către autoritățile competente?

A: *Unii autori formulează întrebările:*

1- *De ce Bodnăraș a ales ruta spre Balcani tocmai prin România, când avea atâtea alte variante?*

2- *Cum se face că tocmai în trenul cu care călătorea Bodnăraș, s-a nimerit să fie un fost coleg de școală militară de la Timișoara și nu oricare dintre ei, ci exact unul care stătuse în banca din spatele lui Bodnăraș, și care-l putea "recunoaște din o mie de oameni cu ochii închiși", chiar și după ce trecuseră atâția ani, iar Bodnăraș "era deghizat în negustor"?*

R: Pentru a încerca o lămurire cred că ar fi potrivit să revenim la mărturiile lui Manole Bodnăraș, care ne informează că visul fratelui său mai mare era să ajungă general. Dorința lui începe să prindă contur în clipa în care este admis la Școala de Ofițeri de la Timișoara, unde se remarcă nu numai pe planul pregătirii școlare. Este remarcat și pentru însușirile lui native, receptivitate, seriozitate, stăpânire de sine, corectitudine în tot ceea ce întreprinde, disciplină și mai ales ambiție.

Astfel reușește să fie nu numai remarcat dar și prețuit atât de colegi cât și de profesori și comandanți. În cariera sa îl ajută și limba maternă, mama fiind de origine germană, iar tatăl român. La fel se pare că îi folosește și

cunoașterea limbii rutene, asemănătoare cu limba rusă, învățată în copilărie, când avusese parteneri de joacă și pe copiii rutenilor din Ișlovăț, comuna natală.

Cum la liceele militare și la școlile de ofițeri activi, nu se putea să nu existe profesori și comandanți care să nu dețină și sarcini paralele în afară de cele cuprinse în programa analitică oficială și, cum elevul Emil Bodnăraș avea însușiri deosebite, este, presupun, selectat în vederea unei instruiți speciale, cu atât mai mult cu cât nu-i displăceau aventura și riscurile, dacă acestea l-ar fi ridicat în ochii superiorilor lui...

Revenind, aflăm că fostul lui coleg se nimerește exact în același compartiment cu cel, "care se străduia să ajungă cât mai repede în Bulgaria, sub înfățișarea unui om de afaceri nordic", baronul Ștern. Dar cum "deghizarea" este inefficientă pentru ochiul vigilent al fostului său coleg, acesta îl recunoaște cu ușurință, de la prima privire și alertează imediat garda trenului.

A: Cum adică este alertată garda trenului?

R: Asemenea gărzi funcționau în fiecare gară mai importantă în perioada războiului. Dar în trenuri, acestea erau prezente numai atunci când escortau deținuți. Așadar, aceste gărzi din trenuri ca și cele din gări aveau sarcini limitate, stabilite pentru fiecare categorie în parte. Singurul lucru pe care-l puteau face gărzile, era de a ridica și preda Comenduirii de care aparțineau, persoanele suspecte sau turbulente. Restul revenea autorităților de resort. În cazul nostru, singura cale legală, era aceea de a preda patrului din gara respectivă persoana în cauză, cu forme legale,

declarații, etc. În nici un caz nu putea să-l însoțească el până la București pentru a-l preda organelor de siguranță.

A: În cazul acesta cum a putut acest coleg să țină sub pază un om viguros, plin de curaj, bine instruit pentru situații critice. Cum de l-a dus ca pe un mieluşel până la gara din Ploiești, de unde a dat un telefon "acolo unde trebuia", astfel ca odată ajuns la București, să fie preluat de organele de siguranță? Sentința pronunțată cu ani în urmă, poate fi abia acum aplicată, și astfel, în loc ca Bodnăraș să ajungă la Sofia, pentru a-și îndeplini sarcinile Moscovei, s-a pomenit "acolo unde îi era locul", adică la Doftana!

R: Asemenea afirmații pot fi crezute numai de niște copii. După arestare, în loc să fie supus unui interogatoriu foarte serios, este transportat la penitenciarul Doftana pentru a-și ispăși pedeapsa inițială, în ciuda faptului că, încă nu fusese supus anchetei pentru dezertare și subtilizarea documentelor secrete de stat.

Dar, ceea ce este cu totul curios, este transferul lui de la Doftana la penitenciarul de la Aiud, și apoi la Caransebeș, adică, exact în închisorile unde erau întemnițați comuniștii. Dar și mai curios mi se pare faptul că în întreaga perioadă de până la 23 August 1944, nu-l anchetează nimeni pentru a afla cu a cui complicitate a obținut documentele subtilizate, cine a fost fata de dragul căreia a trecut Nistrul, cui a predat documentele, ce dispoziții i-au fost încredințate de spionajul sovietic.

A: Aș mai avea și eu câteva întrebări de pus: Oare de ce a rămas liniștit în momentul în care a fost recunoscut

de fostul său coleg, acceptând să fie dus cu trenul la București unde era așteptat? Iar, odată arestat, de ce a fost purtat din penitenciar în penitenciar și tocmai în cele în care existau grupuri de comuniști? De ce a fost eliberat cu mult înaintea de termenul stabilit de instanța de judecată? De ce Manole, fratele lui mijlociu, în loc să fie trimis pe front, a fost repartizat tocmai în unitatea de pază a lagărului de la Tg. Jiu? Și, ca să nu mai pun și alte întrebări, de ce după eliberarea lui, intervenită în anul 1942, s-a stabilit la Brăila, la Manole, fratele lui, (care avea un mic atelier fotografic), dându-și mai întâi numele unui negustor, ca apoi să se numească Felix, nemaifiind ținut sub supraveghere severă de Siguranța Statului? El a rămas astfel în țară și nu-și mai continuă drumul spre Bulgaria, unde "avea de îndeplinit sarcini importante din partea Moscovei".

R: Toate aceste întrebări încă nu pot primi răspuns. Pe vremea când lucram la Ministerul Afacerilor Interne, din unele acte de arhivă cât și din anumite informații orale primite pe diferite căi, am aflat că Emil Bodnăraș, încă de la Timișoara, ar fi început să fie instruit, prin grija lui Moruzov, în vederea îndeplinirii unor sarcini de mare importanță pentru România. Acolo ar fi fost posibil ca, după constrângerile de rigoare, în condițiile detențiunii și ale unui interogatoriu de tip stalinist, din agent al serviciului de spionaj român să fie transformat în agent al Armatei Sovietice? Oare pot sta mărturie în susținerea acestor presupuneri două elemente: acordarea cetățeniei sovietice și

a gradului de colonel al Armatei Roșii. Ambele cu depunerea jurământului de credință față de noul Stat.

Am putea oare considera că în această calitate a sosit în țara noastră, unde trebuia să fie neapărat descoperit și arestat ca și cum ar fi venit de la Moscova cu informații în favoarea României, lucru care a fost crezut de organele noastre de siguranță și informații?

Cred că ar mai fi de reținut faptul că, revenind în țară în mai multe rânduri, totdeauna "clandestin" și cu diferite mijloace, nu de puține ori ar fi fost semnalat că trece pe la Castelul Bran, unde era așteptat de Domnița Ileana, mai târziu Maica Alexandra, despre care se spunea că avea sarcina să îndeplinească funcția de agent de legătură dintre Bodnăraș și Carol al II-lea.

Ar fi fost oare exclus ca Bodnăraș să fi jucat un rol dublu, încercând să slujească atât România cât și Uniunea Sovietică, după împrejurări? Unele probe sunt prezente în ambele sensuri. Ar fi exclus ca Emil Bodnăraș să fi slujit în cazul acesta și puterilor din apus? O concluzie clară este peste puțină de tras, chiar și pe temeiul unor informații și fapte concrete despre care am pomenit și asupra cărora vom reveni cu alte completări, la locul potrivit.

Fără îndoială că venirea lui în țară a avut mai multe rațiuni. Se pare că cea dintâi semnalare a prezenței lui în țară coincide cu momentul în care Uniunea Sovietică era într-o situație disperată, cu Moscova și Leningradul asediate și amenințate cu ocuparea de către hitleriști. Atunci, în disperarea sa, Stalin a ordonat P.C.R.-ului să facă tot ce poate pentru a-l covinge pe Iuliu Maniu ca împreună cu

comuniştii şi întreaga opoziţie antihitleristă, să se mobilizeze în acţiuni de sabotaj armat pentru ieşirea României din război, pentru ca în acest fel ofensiva hitleristă din U.R.S.S. să slăbească. Atunci încep vizitele la Iuliu Maniu, ale lui Constantin Agiu împreună cu Mihai Magheru, apoi Vasile Băcu, Petre Iosif, I. Ardeleanu, etc. care nu-l pot determina pe Iuliu Maniu să colaboreze cu comuniştii în nici una dintre acţiunile puse la cale de Moscova.

Timpul trece. Situaţia frontului se schimbă în favoarea Moscovei şi a Aliaţilor. U.R.S.S. scapă de presiunea armatelor hitleriste. Şi, odată cu acestea, îşi schimbă tactica de acţiune diplomatică faţă de România. În această situaţie nu-i mai surâde perspectiva ca în România să se continue pregătirile unei lovituri de Stat. Dorinţa lui Stalin este ca România să nu se autoelibereze. Dimpotrivă. Stalin doreşte ca România să fie "eliberată" de Armatele Roşii!

Aşa se face că dispoziţiile lui Stalin se schimbă, ele urmărind acum stoparea contactelor lui Lucreţiu Pătrăşcanu cu Palatul, Armata şi partidele politice.

Cum curierii Moscovei nu-l pot determina pe Lucreţiu Pătrăşcanu să se supună ordinelor sovietice, atitudine la care se alătură şi Ştefan Foriş, urmează represăliile Moscovei. Cea mai drastică acţiune ordonată de Stalin este dizolvarea Biroului Politic şi înlocuirea lui Ştefan Foriş cu Constantin Pârvolescu, secondat de Iosif Ranghetz şi Emil Bodnăraş, aşa cum am arătat.

A: Printre atâtea lucruri nelămurite este şi faptul că Emil Bodnăraş, odată arestat, este purtat prin penitenciarele în care erau deţinuţi comunişti. De ce crezi că a fost purtat doar prin aceste penitenciare?

R: Răspunsul la această întrebare mi se pare simplu, în ciuda faptului că există multe semne de întrebare. Cum Emil Bodnăraş nu era membru al P.C.R.-ului, era necesar să se facă

cunoscut față de cât mai mulți membri de partid din țară. În felul acesta, el fiind un "comunist român" recunoscut de Moscova printre fruntași, într-un viitor apropiat, era firesc să dețină în statul românesc funcții de cea mai mare răspundere... față de Moscova. Era un mod de a stopa din start nedumeriri sau chiar nemulțumiri în rândurile vechilor membri de partid din țară. Așa se face că "vechii" comuniști de prin închisorile noastre l-au socotit ca pe unul dintre vechii ilegaliști, instruiți la Moscova, unde, în această calitate, a dezertat din Armata Română refugiindu-se în Uniunea Sovietică.

Așadar, dintre cei trei "vechi" comuniști trimiși la Moscova care formează cel de-al doilea triumvirat, Ana Pauker este însărcinată să conducă, în principal, problemele politice prin Secția "Agitație și Propagandă", adevăratul ei rival fiind Emil Bodnăraș. Acesta își începe lupta acerbă de compromitere a acesteia în fața Moscovei, personal a lui Stalin, permanent lacom de sânge. Urmărirea Anei se intensifică cu fiecare zi ce trece începând din anul 1947, fără să-i negligeze pe Vasile Luca și Teohari Georgescu...

Această atitudine a lui Emil Bodnăraș este determinată de faptul că P.C.R.-ul în martie 1947, îl ridică la gradul de general. Astfel Emil Bodnăraș primește conducerea Ministerului Apărării Naționale și nu Ministerul Afacerilor Externe pe care îl dorise atât de mult, dar pe care îl ocupă Ana Pauker. Conducerea Ministerului Finanțelor îi revine lui Vasile Luca...

Deoarece Emil Bodnăraș se pregătise din timp pentru conducerea Ministerului Afacerilor Externe în intenția de a împânzi cu informatori cât mai multe state, Ana Pauker i-a dat peste cap toate planurile. Așa se face că din acel moment începe, în ascuns, compromiterea treptată, prin care o pune într-o lumină din ce în ce mai nefavorabilă în fața lui Stalin. Astfel în anul 1953, obține prin Beria, avizul pentru arestarea celor mai

importanți rivali ai săi, care nu numai că sunt înlăturați din triumvirat și din viața politică a țării, dar sunt chiar arestați!

După înlăturarea lor, cel de-al doilea triumvirat este desființat. În locul Anei Pauker și al lui Vasile Luca, este desemnat de Moscova, Iosif Chișinevski, atât pentru Secția Politică cât și pentru cea Economică. Gheorghe Gheorghiu-Dej rămâne în continuare la ordinele lui Chișinevski, în primul rând, iar Emil Bodnăraș este alături de Gheorghe Gheorghiu-Dej, în taină.

Acest lucru nu convine Moscovei, fapt pentru care îi cere lui Iosif Chișinevski să propună pe altcineva, dintre cei mai credincioși kominterniști, care să-l înlocuiască pe Gheorghe Gheorghiu-Dej. Chișinevski îl propune pe Miron Constantinescu.

Dej, informat și sprijinit de Emil Bodnăraș, îi înlătură pe amândoi din conducerea superioară de partid și de stat. De frică, Miron Constantinescu se refugiază în Delta Dunării, până trece marele val al furtunii. Abia din această clipă, Gheorghe Gheorghiu-Dej intră în mod real în funcția de secretar general al C.C. al P.C.R., dar numai și numai la umbra lui Emil Bodnăraș.

Informațiile pe care le dețin nu sunt însă suficiente pentru a ști cine a fost de fapt Bodnăraș. Cred că cel mai corect ar fi să lăsăm timpul să vorbească ...

Sfârșitul volumului I

Anexa a

Glasul străbunilor

Profesorul Ioan Georgescu în cartea sa "Dr. Ioan Rațiu (1828-1902) - 50 de ani din luptele naționale ale Românilor Ardeleni", tipărită la Sibiu în anul 1928, scrie la paginile 7-8 că:

Primul Rațiu despre care vorbește istoria și despre care deținem unele date, provenite în special din arhiva dr. Augustin Rațiu din Turda, se numește Toma (Toma) de Noșlac (după numele comunei Noșlac, așezată în Comitatul Alba, plasa Ocna Mureșului) și este menționat în timpul împăratului Sigismund de Luxemburg (rege al Ungariei în anul 1387 și împărat al Germaniei în anul 1411). A fost tovarășul de arme al voievodului Mircea cel Bătrân în lupta cu croații.

În această luptă s-a distins Toma de Noșlac, unul din conducătorii banderilor¹ de pe Valea Arieșului din Munții Apuseni.

După Toma de Noșlac, aflăm de un întreg șir de urmași ai acestei familii, urmași care îndeplinesc funcții de diplomați sau de traducători imperiali, în diferite împrejurări, dintre care îi menționez doar pe următorii:

- în anul 1575, i se reînnoiește diploma de nobil lui Petru Rațiu de Noșlac, în timpul împăratului Rudolf;

- aceeași înnoire a diplomei de nobil, i se acordă, în anul 1578, lui Mihai Rațiu de Noșlac, tot sub domnia împăratului Rudolf;

- principele Gabriel Bethlen, la 25 mai 1625, adaugă diplomei de nobil acordată lui Ștefan Rațiu de Noșlac și o stemă

¹ Unități militare, care poartă stindardul țării lor și care la atac, merg în fruntea armatei respective.

cu insigna în forma unui scut. Pe acest scut, de culoare roșie, se înalță un leopard cu două capete, care ține în dreapta o sabie încovoiată și în stânga un trident ca Mercur (în antichitate zeu al comerțului) pe care sunt încolăciți doi șerpi. Deasupra scutului era plasat un coif de metal, iar deasupra coifului o coroană regală împodobită cu pietre scumpe (stema e publicată în almanahul german: "Siebenmacher Grosses und Allgemeines Wappenbuch"-Adel von Siebenburgen, prelucrat de Constantin Reichenau);

- În 1653, menționăm existența lui Rațiu de Teviș (de Teiuș) și de Noșlac;

- Principele ardelean Mihail I Apafi răsplătește meritele lui Vasile Rațiu, acordându-i diplomă de nobil în anul 1680 (sub titlul de "Nova Donațio").

- Un fiu al lui Vasile Rațiu, cu numele Coman, a avut mai mulți copii (care s-au născut după 1680), dintre care unul s-a mutat la Turda și care s-a numit tot Vasile. La Turda, din 19 iulie 1711, potrivit unui decret, toți locuitorii români care au refuzat să se lepede de credință și românism, au fost obligați să părăsească localitatea.

Decretul a fost înnoit la 5 decembrie 1712. În baza acestor decrete ar fi fost obligați să părăsească Turda și membrii familiei Rațiu.

Familia Rațiu refuză să se supună decretelor, motivând că este nobilă și că are dreptul să se așeze în orice localitate din Ardeal.

Ungurii șovini din localitate, nu vor să le recunoască statutul de nobil.

Atunci, autoritățile maghiare din Turda au pornit din oficiu, la ordinul Înalțului Consiliu Regesc al Directorului General, cu nr. 11.037, din 31 iunie 1828, faimosul proces "Producțional".

În cursul dezbaterilor procesului moare Gligor Rațiu, căruia i-au rămas următorii copii:

1- Vasile(Baziliu), canonic prepozit de Blaj, care a prezidat consfătuirea Adunării Naționale de la Blaj din 3-15 mai 1848, din care cauză nu a fost ales mitropolit de Blaj. Acest canonic l-a întreținut la școală pe nepotul său Ioan viitorul președinte al Partidului Național Român din Ardeal, șeful memorandiștilor.

2- Andrei,

3- Ioan - acesta fiind bunicul deputatului de Cluj Ion Rațiu,

4- Gligor,

5- David,

6- Dumitru,

7- Matei.

Tribunalul general al Comitatului din Turda, prin hotărârea din 1 aprilie 1829, recunoaște genealogia familiei Rațiu de Noșlac, de la anul 1680 și constată că familia Rațiu de Noșlac are titluri nobiliare începând cu anul 1680. Prin urmare familia urmează să se bucure și pe mai departe de toate drepturile pe care le dețineau nobilii.

În lucrarea "Familiiile străvechi din Turda" de Kövendi Weresz Sándor, tipărită la Turda la 1890, la pagina 111 se scrie că:

"Familiei Rațiu de Noșlac, la 1680, principele Mihail Apafi i-a dat lui Vasile Rațiu și fiilor săi: Ioan și Vasile, diplome de nobili". Ramura din Turda se trage de la al treilea fiu al lui Vasile "bătrânul", cu numele Coman, care a dovedit la 1 aprilie 1829 titlul de nobil (în urma unui proces). Azi (adică 1890) au dreptul de cetățeni îngremiați:

- Ioan - memorandistul dr. Ioan Rațiu de Noșlac,
și frații mai mici ai memorandistului, care sunt:

- Ștefan,
- Vasile,
- Filon, n. la 23 noiembrie 1853, m. la 17 aprilie 1907;
s-a căsătorit cu Maria, fiica lui Ioan Rațiu tribunul, cu care a avut zece fii și două fiice. Primul născut a fost Ioan- tatăl meu, născut la 18 iulie 1876, m. 27 martie 1918.

- Anton,
- Ionaș,
- Mihăilă și
- văduva lui Dimitrie.

Filon este bunicul meu, adică tatăl tatălui meu.

De precizat că înainte de revoluția din 1848-1849 Nicolae Mureșan împreună cu Ioan Arpadi, Ioan Rațiu - tribunul, Ioan Rațiu- viitorul memorandist și cu alți revoluționari, s-au dus în tabăra lui Avram Iancu. Remarcăm că sunt doi care poartă numele de Ioan Rațiu: unul dintre ei este tribunul, iar al doilea este memorandistul, ei fiind veri.

După înăbușirea revoluției, intelectualii maghiari din Turda, au aranjat o petrecere de "înfrățire" în casele armeanului Pongratz de pe strada numită azi Sever Axente, la care au fost invitați Nicolae Mureșan, Ioan Arpadi și tânărul Ioan Rațiu-viitorul memorandist și președinte al Partidului Național din Transilvania. Acesta din urmă, din cauza unui vis urât al mamei sale, nu s-a mai dus la banchet. A fost spre norocul lui pentru că, ceilalți doi au fost otrăviți de "ospitalierii unguri".

După moartea Mariei Rațiu, născută Iancu, Gligor I al lui Ștefan a luat în căsătorie pe fiica preotului greco-catolic din Ormeniș (de lângă Vințu de Sus, numit azi Unirea), popa Filip. Din această căsătorie au rezultat șase băieți:

- 1-Indrei, n. 1785 (tatăl tribunului Ioan Rațiu),
- 2-Ioan, (strămoșul doctorului Augustin Rațiu, tatăl deputatului de Cluj: Ion Rațiu),

3-Gligorie II, n. 1789, m. 9 iunie 1864,

4-David (preot în Veștem, comitatul Sibiu),

5-Dumitru, și

6-Matei.

Gligor II a avut ca soție pe Rafina, numită Fina Buțurcă, fiica preotului Andrei Buțurcă din comuna Cocul de Câmpie din comitatul Turda.

Soții Rațiu au următorii copii: 1- Partenie, 2 - Laurențiu numit Laurente și Leonte, (n. la 1818, m. la 30 ianuarie 1872); 3- IOAN (memorandistul), născut la 19 august 1828, mort la 4 decembrie 1902, 4 - Ana, măritată după Gligorie Medan, preot greco-catolic în Petradul de Sus, azi Petrești de Sus din comitatul Turda, 5 - Maria, născută la 2 iunie 1832, măritată cu Petru Stoica, preot greco-catolic în Ceanul Mare, comitatul Turda.

După cele prezentate mai sus, rezultă că Laurențiu Rațiu, a fost frate cu dr. Ioan Rațiu memorandistul. El s-a căsătorit cu Maria Dejan, fiica lui Ioan Dejan din Turda. Din această căsătorie s-au născut următorii copii - repet după documentul original scris de dr. Augustin Rațiu, tatăl deputatului de Cluj, Ion Rațiu.

1 - Ioan (născut la 14 mai 1845, decedat tânăr, necăsătorit),

2 - Ioachim (n. la 11 mai 1848, decedat tânăr, necăsătorit),

3 - Vasile (n. la 6 octombrie 1850?);

4 - Amfilochie zis Filon (n. la 23 nov. 1853, m. 17 aprilie 1907). Acesta s-a născut la Turda. A fost botezat în biserica familială de unchiul său, Grigore Rațiu. S-a căsătorit cu verișoara sa, fiica lui Ioan Rațiu, tribunul, cu care a avut zece fii și două fiice. Unul din fiii lui a fost tatăl meu, Ioan Rațiu, decedat în anul 1918.

Din spusele mamei mele, aflăm că atunci când memorandistul Ioan Rațiu avea 18 ani (în 1847) și era pe câmp, la arat, fiind toamnă, a lăsat boii cu plugul în brazdă și a plecat la Blaj, spunându-i canonicului că vrea să învețe carte. Canonicul s-a bucurat și, la insistențele lui, a urmat după terminarea liceului, teologia, ca apoi, la dorința lui, să urmeze și Facultatea de Drept. În anul 1892, când a condus delegația românilor ardeleni la Cancelaria Curții Imperiale de la Viena pentru a prezenta Memorandumul, un grup de maghiari șovini, au pus la cale asasinarea memorandistului. Pentru a-și pune în aplicare odiosul plan, l-au așteptat exact la punctul de trecere spre Austria pe unde trebuia să se înapoieze delegația română. Prinzând de veste de planul asasinatului, delegația și-a schimbat ruta, memorandistul ajungând teafăr la Turda.

Atunci, maghiarii șovini din Turda, au tăbărit în curtea casei memorandistului devastând-o cu bolovani, iar pereții exteriori murdărirându-i cu fecale. Devastatorii erau pregătiți să intre în casă urmând să-i asasineze pe toți membri familiei. Emilia dr. Ioan Rațiu, în această situație dramatică, cu un curaj extraordinar, s-a așezat la pian și a cântat "Deșteaptă-te române", în timp ce afară ploaua cu bolovani. Ungurii, ca răspuns la acest imn, au încetat bombardarea casei și, adunându-se în grup, au intonat un imn revoluționar unguresc. În acest timp, Petru, un unchi de-al memorandistului, a pătruns în casă prin fundul grădinii, salvând, pe aceeași cale, întreaga familie, care, după cele întâmplate, a părăsit Turda, stabilindu-se la Sibiu.

Povestea Emiliiei dr. Ioan Rațiu pe care mi-a spus-o mama când eram mic, m-a impresionat foarte mult. Tot în aceea perioadă, am aflat că, întru cinstirea ei, părinții mei l-au botezat pe fratele meu mai mare Emil, iar pe sora mea Emilia. Fratelui meu i-au dat și numele de Ioan, pe care l-a purtat memorandistul și la fel propriul nostru tată. Eu, cel mai mic dintre frați, am

primit numele de Anton, după numele unuia dintre unchii tatei și Vasile, după numele lui Baziliu (Vasile) Rațiu, canonicul prepozit de la Blaj.

Ar mai fi de adăugat că, după condamnarea memorandiștilor la Cluj, Dimitrie Sturdza i-a trimis lui Rațiu o scrisoare prin care, în final, așa cum a consemnat și în "Tribuna", nr. 255 din 1898, îi propune să nu se supună verdictului de condamnare și, împreună cu toți ceilalți condamnați, să se refugieze la București, unde să-și continue lupta. Această scrisoare i-a fost înmănată de dramaturgul Barbu Ștefănescu Delavrancea care, în anul 1915, relatează întâlnirea astfel:

"Când m-a trimis răposatul Sturdza pe furiș, cu scrisoarea în care era invitat să vină la București bătrânul Rațiu și Consiliul lui, am înțeles că aș fi cerut un lucru mare, pe care nu-l putea face. În pădurea de la Sibiu mi-a dat răspunsul. El era umflat, piciorul drept umflat, mâna dreaptă grea și abia o putea mișca. Pădurea era bătrână, veche, cu fagi înalți și falnici. Acolo, plângând, mi-a răspuns:

«Sunt bătrân; nu pot să încălesc ca un voinic de douăzeci de ani; jandarmii mă priveghează de aproape. Spune, Dumneata, n-ar fi o rușine ca eu, Rațiu, să fiu împușcat și suflarea românească să afle că glonțul a intrat pe la spate cum numai fugarilor lași le este dat să piară...

Puțin am de trăit. Fericirea mea din urmă și cea mai mare va fi aceea ca oasele mele să putrezească în temnițele Ungarici. Din cenușa lor se va ridica triumfalnic cauza națională. Gândiți-vă, gândiți-vă bine ce va zice țărănimea de combinațiile diplomatice, când conducătorii se vor dosi și se vor răsfața în onoruri în România, iar cei mici vor intra în temniță...»

Barbu Ștefănescu Delavrancea amintește apoi de scrisoarea Feliciei Rațiu de Noșlac, trimisă la 1 august 1849 lui

Gheorghe Cantacuzino la București, în care, între altele îi răspundea:

“Nu ne supăra propunerea ce ne-o faceți - căci știm că izvorește din cea mai nobilă inimă, plină de sentimente calde și de dragoste nețărmurită față de noi frații și surorile d-voastră, dar nu o putem primi.

Eu singură n-aș stima bărbatul -fie chiar tatăl meu- care nu și-a îndeplinit datoria față de Neam, până la ultimul moment. Dar mai ales ce ar zice poporul, văzându-se astfel trădat, părăsit, lăsat în voia sorții și a inamicului? Și-ar pierde încrederea- și odată cu ea- Speranța.

Toată lupta de până acum ar deveni zadarnică, ar fi redusă la valoarea minimă - dacă în momentul decisiv am șovăi.

E laș (a) se sustrage de la consecințele faptelor sale; din contră, trebuie să purtate cu abnegație și totul jertfit pentru națiune!”

Și același Barbu Ștefănescu Delavrancea referindu-se la “chestiunea națională”, are cuvinte de apreciere la adresa doctorului Rațiu:

“Să nu uităm că așa cum a fost mișcarea de la 1892 încoace, cu toate părțile ei bune și cu cele negative, ea va constitui odată o epocă în istoria luptelor noastre naționale.

În această mișcare, dr. IOAN RAȚIU a fost considerat de noi ca șef și a fost proclamat astfel în fața străinătății. Numele lui are să rămână cu sau fără voia unora dintre noi, nedespărțit de această epocă.”

La rândul său, Tache Ionescu, în scrisoarea către Emilia dr. Ioan Rațiu, din 20 noiembrie 1919, îi scria: “RAȚIU pentru mine a fost unul dintre cei trei sau patru români simbolici...”

Anexa b

Bălăceanu - însemnări

Iată ce ne mărturisește Bălăceanu:

"În funcția de șef al Cancelariei Palatului am lucrat direct cu Mareșalul Curții Regale în problemele ce priveau relațiile protocolare sau de servicii cu Casa Regală, pe de o parte, și cu autoritățile, pe de altă parte.

În strânsă colaborare am fost cu Maestrul Curții Regale, pe atunci generalul (de fapt colonel - *n.n.*) Octav Ullea, care chemându-mă la el mi-a spus că, din motive bine întemeiate, pe care mi le va explica, mă roagă să se comunice mareșalului Curții Regale, Ion Macsonyi Stârcea, o chestiune de mare interes pentru țară. Problema avea un caracter politic și el - Ullea - nu dorea sub nici o formă să se amestece într-o chestiune care nu intra în atribuțiile sale, cu atât mai mult cu cât era vorba de un văr al lui care, comunist fiind, era în ilegalitate: Lucrețiu Pătrășcanu.

Intrând în miezul problemei, mi-a arătat că a fost vizitat de un cunoscut comun nouă, anume Berger-Safianu, comerciant din București; Safianu fiind trimis la Ullea de Pătrășcanu care, din însărcinarea Partidului Comunist ce activa în ilegalitate, avea de făcut cunoscut regelui Mihai probleme legate de existența și salvarea poporului român împins de dictatura antonesciană spre prăbușire.

Odată pus în temă, Ullea m-a conjurat că nimeni niciodată nu va trebui să cunoască această taină de care depinde însăși viața noastră, lăsându-mi mână liberă în viitoarele acțiuni. Astfel m-a pus pe făgașul ce ducea la legătura cu reprezentanții Partidului Comunist Român care, legată de toate evenimentele care au urmat, a dus la rezolvarea de la 23 august 1944."

Ca urmare la cele spuse mie de generalul Ullea, în aceeași dimineață am raportat lui Mașsonyi Stârcea întreaga convorbire avută cu acesta, iar Stârcea, fără întârziere, s-a prezentat la Regele Mihai, căruia i-a raportat cele spuse de mine.

Din însărcinarea lui Mihai, Stârcea m-a trimis imediat să iau legătura cu delegatul Partidului Comunist din România și să organizez o întâlnire în seara aceleiași zile -locul și ora urmând a fi fixate în funcție de situația specială în care se afla Pătrășcanu.

Fără întârziere am luat contact, prin Safian, cu Pătrășcanu, și de acord cu el am fixat prima întâlnire la locuința lui Safian din Calea Moșilor 103, la orele 21.30, (în luna august 1943 - n.n.).

Odată lucrurile puse la punct, i-am adus la cunoștință lui Stârcea și, către orele 21.30, ne-am dus cu mașina mea la adresa indicată. Safian ne aștepta la poartă. Am băgat mașina în curte. Safian și cu mine am rămas în curte, de pază.

Aceasta a fost prima luare de contact care a durat până aproape de miezul nopții. După terminarea întrevederii, Pătrășcanu s-a strecurat prin întuneric, iar Stârcea și cu mine ne-am dus la Palat, unde era așteptat de Mihai. În drum, Stârcea mi-a spus că interlocutorul său l-a întrebat dacă sunt om de încredere, deoarece de acum încolo tot ce se va organiza ar urma să se facă prin mine, eu fiind direct în legătură cu reprezentanții Partidului Comunist Român, fără alt intermediar¹.

Stârcea i-a confirmat întrebarea și l-a asigurat de seriozitatea și discreția mea.

¹ "Pluralizarea" lui Ionescu-Bălăceanu a fost făcută de autor cu scopul de a mulțumi ancheta comunistă, care a fost efectuată de Institutul de Istorie al C.C. al P.C.R. imediat după "reabilitare" - n. n.).

Ajunși la Palat, Stârcea s-a dus direct la Rege, căruia i-a raportat rezultatul primei întâlniri.

Asupra caracterului acestei întâlniri, Stârcea mi-a spus că P.C.R., respectiv Lucrețiu Pătrășcanu, a propus un plan strict secret pentru ieșirea României din război, printr-o lovitură de stat contra regimului antonescian. Tot el mi-a spus că în scopul de mai sus, misiunea mea devenea strict secretă, eu intrând în grupul câtorva persoane care pregătesc și urmează să execute lovitura.

Conform înțelegerii, a doua zi seara, în același loc și la aceeași oră, urma să aibă loc a doua întâlnire cu care prilej Stârcea aducea răspunsul lui Mihai la propunerile Partidului Comunist.

Într-adevăr, a doua zi, tot la casa din Calea Moșilor, 103 și tot la ora 21.30, l-am dus, odată cu Stârcea, și pe generalul Constantin Sănătescu, șeful Casei Militare, care venise îmbrăcat civil".

Anexa c

Răspunsul lui Ion Antonescu (22-23 august 1944)

Pentru că răspunsul dat de mareșalul Ion Antonescu este un fel de rechizitoriu foarte dur la adresa conducerii Germaniei, în frunte cu Hitler, ar fi păcat ca acesta să nu fie cunoscut. Sunt de acord că istoricii - în general - îl cunosc și știu că a fost chiar publicat, dar prea puțini sunt aceia care citesc lucrări istorice așa cum ai citi o carte memorialistică sau un roman. Tocmai pentru acest motiv consider potrivit să citez, în rândurile următoare, din capitolul cel mai semnificativ.

"Hans Frinser:

Având în vedere marea primejdie care se contura acum, din prima zi a bătăliei, am avut la 21 și 22 august întrevederi serioase cu mareșalul Antonescu... în continuare, am rugat pe mareșalul Antonescu să-mi acorde o întrevedere confidențială.

L-am informat încă o dată deschis asupra zvonurilor mereu vii cu privire la uneltirile în țară și în special în Armată, care au ajuns la urechile mele din momentul în care am preluat comanda teatrului de operațiuni. L-am orientat, de asemenea, asupra impresiilor culese de mine cu ocazia vizitei mele la București, la începutul lunii august, și i-am arătat că de atunci nu pot să mă debarasez de o anumită senzație de nesiguranță. I-am arătat mareșalului că schimbarea suspectă a unor comandanți militari înalți, la scurt timp înainte de începerea ofensivei, a avut loc fără știința și consimțământul Comandamentului german. În sfârșit, am pus în legătură toate aceste fenomene cu comportarea diviziilor române de la începerea ofensivei rusești. Concomitent mi-am exprimat rezervele foarte serioase în fața mării primejdii care se contura. I-am repetat încă o dată că noi putem să învingem criza actuală dacă trupele române vor susține lupta

comună, neabătuți și cu voință fermă, lupta împotriva marii primejdii pe care o Rusie Sovietică puternică ar constitui-o pentru Europa: "Noi stăm aici împreună pe o barcă pe marea furtunoasă", i-am arătat mareșalului: "Cine vrea să se despartă aici de noi se pune în primejdie nu numai pe sine și națiunea sa, dar și întreaga lume europeană! ".

La această expunere a mea, mareșalul a răspuns foarte amănunțit. Redau răspunsul mareșalului Ion Antonescu, după nota făcută de translatorul german:

Ion Antonescu:

"Rog pe excelența voastră să-mi permită a vorbi, de asemenea, ca de la soldat la soldat, și tot atât de deschis ca și dvs., ca de la om la om. Este evident și de la sine înțeles că războiul actual decide soarta Europei și îndeosebi soarta poporului german și român. Nu numai eu și pătura noastră conducătoare, dar majoritatea covârșitoare a poporului român este convinsă și conștientă de marea primejdie pe care superioritatea crescândă a statului sovietic -asiatic- înseamnă pentru noi, și aceasta, cu atât mai mult, cu cât poporul român a luptat timp de secole împotriva asupririi rusești și a trebuit să suporte această asuprire, deoarece Rusia, în tendința ei de a înainta spre Sud-Estul Europei, a smuls mereu bucăți din teritoriul românesc. Această conștiință a primejdiei care amenință Europa, pe care noi o găsim la păturile conducătoare ale tuturor popoarelor din Europa[...], în loc să întărească statul și poporul român[...], prin [...] brațul Germaniei [...] a fost comisă marea greșală politică de a răni poporul român în trupul și deci în moralul său.

În anul 1939, la Moscova, cu ocazia încheierii Pactului germano-rus, care a precedat războiul împotriva Poloniei, ministrul de externe german, domnul von Ribbentrop -deci Germania- a smuls după aceea, din trupul României, leagănul

poporului român, Ardealul de Nord, și l-a dat Ungariei, care nu avea asupra lui nici un fel de drepturi. Eu vorbesc de domnul von Ribbentrop deoarece la Viena, Mussolini, Ciano și în general Italia, nu mai contau, cum nu au contat nici în anii care au urmat.

Germania a smuls și o altă parte din trupul României, Dobrogea de Sud, și a dat-o Bulgariei[...] Poporul român, lovit în acest fel de politica germană greșită, pășește în mod loial cot la cot cu Germania, în loc să se arunce în brațele inamicilor care i-au promis și îi mai promit restabilirea teritoriilor pierdute din cauza diplomației gemane și care subliniază mereu că nu recunosc arbitrajul de la Viena.

Este singurul caz în istorie când un popor care a fost tratat de un alt popor aliat în acest fel, nu se întoarce împotriva lui, ci pășește alături de el. Este singurul caz în istorie, când un popor participă ca aliat la un război, fără un tratat de alianță politică sau militară...

În ce stare se află oare sufletul poporului român dat fiind acest tratament, dacă aliații lor îi împuie urechile zilnic cu asigurarea că România va fi restabilită iarăși în drepturile sale teritoriale, de care a fost lipsită la Viena de către diplomația germană?"[...]

În ziua următoare, mareșalul m-a vizitat pentru ultima dată pe front. A fost în după-amiaza aceleiași zile. Situația se înrăutățise și mai mult. Noi am convenit să se organizeze un front comun pe linia Galați-Focșani, folosindu-se fortificațiile pregătite de români cu mult timp înainte. Mareșalul mi-a promis să trimită grupului de armate toate rezervele disponibile de la București, spre a sprijini frontul.

-Dacă rusul depășește linia Galați-Focșani, România este pierdută pentru toate timpurile! (subl. ns - n.n.) - a exclamat Antonescu, luându-și rămas bun de la mine.

Încă în aceeași zi mareșalul a zburat cu avionul la București, spre a informa pe rege asupra situației de pe front[...]

Aplicarea măsurilor pe care le convenisem pe 22 august cu mareșalul Ion Antonescu n-a mai avut loc; în seara zilei de 23 august mareșalul a fost arestat la Palatul Regal de la București, la ordinul regelui Mihai.

Mareșalul Ion Antonescu a fost nu numai un militar desăvârșit, dar și un diplomat de excepție. Întrebările puse cu dibăcie de Hans Frisner cu privire la schimbarea unor comandanți români de mari unități, operată de Marele Stat Major al Armatei Române, au fost abil ocolite, șeful statului trecând apoi la o ofensivă totală, învinuind pe germani de lipsă de loialitate față de români.

Sunt absolut convins că Ion Antonescu nu numai că era la curent cu complotul de la Palat, dar le și dăduse o mână zdravănă de ajutor prin retragerea multor unități de pe front, împreună cu aproape întreaga tehnică de luptă achiziționată de la hitleriști; și amplasarea acestor unități în punctele cele mai potrivite din punct de vedere strategic.

Pentru mine, cuvintele pe care le rostește Ion Antonescu la despărțire de Frisner, sunt absolut edificatoare: "Dacă rusul depășește linia Galați-Focșani, România este pierdută pentru toate timpurile!"

Aceste cuvinte ale disperării, nici nu-i sunt adresate lui Frisner! Aceste cuvinte și le adresează lui însuși, în așa fel încât să poată fi auzite de întreaga noastră națiune!

Acest aspect mi-l confirmă și generalul Hans Frisner, care ne relatează următoarele: "Încă în aceeași zi, mareșalul Antonescu a zburat cu avionul la București spre a informa pe rege asupra situației de pe front..." înseamnă că Ion Antonescu i-a spus lui Hans Frisner că îl va "informa pe rege, asupra situației de pe front."

Era pentru prima dată când, în calitatea lui de conducător al Statului, mareșalul Ion Antonescu dorea să-l informeze pe Majestatea Sa Regele Mihai despre situația frontului. Noi știm destul de bine că Antonescu a avut față de Regele Mihai o atitudine de superioritate paternă, motiv pentru care nu l-a întrebat niciodată nimic cu privire la măsurile pe care le va lua sau nu într-o împrejurare sau alta. Și, acum, dintr-o dată, dorea să-l informeze pe rege asupra situației de pe front.

De data aceasta a lăsat mândria la o parte și a solicitat o audiență la rege. Să fie clar! Nu a fost invitat de rege, cum nu a fost invitat de rege nici Ică Antonescu. Amândoi, fiecare separat, fără să știe unul de altul, au solicitat audiență. Cu Majestatea Sa Regele s-a stabilit doar ora audienței.

După părerea mea, Antonescu s-a dus la această audiență ca la ghilotină. Nu a știut ce se va întâmpla. Dar prezența lui la Palat a fost solicitată într-un moment de cumpănă când orgoliul său nu-și mai avea rostul în fața dramei care se configura României. O decizie rapidă și majoră se impunea de urgență!

Hans Frisner, în capitolul "Ziua cea neagră", scrie:

"Aplicarea măsurilor pe care le convenisem la 22 august cu mareșalul Antonescu n-a mai avut loc; în seara zilei de 23 august, mareșalul a fost arestat la Palatul Regal de la București la ordinul regelui Mihai."

Pentru a demonstra că nu regele l-a invitat la Palatul Regal pe mareșalul Ion Antonescu, ci acesta a solicitat această audiență, îi voi "da din nou cuvântul" lui Gheorghe Ionescu-Bălăceanu, șeful Cămarilor marelui Curte Regale, Ion Moesony-Stârcea, care, în capitolul "Insurecția armată - arestarea antoneștilor și a colaboratorilor săi", scrie: "În dimineața zilei de 23 august, colonelul Davidescu, șeful Cabinetului lui Ion Antonescu, chemând la telefon pe col. adj. Emilian Ionescu, a solicitat o audiență la rege, pentru Ion Antonescu în cursul

diminutii. Antonescu era în Consiliu și deoarece aceasta se prelungea, audiența a fost fixată pentru ora 16. Menționez că regele l-a invitat pe Ion Antonescu la dejun, dar acesta s-a scuzat spunând că ține regim strict și după o scurtă odihnă va veni la Palat. Până atunci Antonescu a avut față de rege o atitudine care lăsa de dorit[...]

Către orele 10.30, colonelul Galin, de la Cabinetul lui Ică Antonescu, a solicitat o audiență la rege pentru șeful guvernului. Regele i-a fixat-o la ora 15[...]

La ora 15, Ică a sosit la Palat și a fost primit de Rege. În audiență, Ică a informat pe Mihai că Ion Antonescu urmează să se întâlnească cu Clodius, reprezentantul economic al lui Hitler, în Balcani, ceea ce presupunea continuarea războiului alături de nemți. Tot Ică l-a informat pe rege despre situația de pe front și despre măsurile adoptate de Consiliul de Miniștri. După cum îmi amintesc -spune Ionescu-Bălăceanu - măsurile ce urmau a fi luate erau:

1 - retragerea armatei pe linii succesive, sprijinite de Carpați și linia Focșani-Nămoloasa-Galați;

2 - în cazul forțării liniei F-N-G, se va proceda cu restul teritoriului așa cum nemții au făcut în U.R.S.S - pârjol pretutindeni -;

3- evacuarea populației civile, o parte în Transilvania, o parte în Muntenia;

4 - rezistențe mari pe Olt, munți, Transilvania-Ungaria, până va intra noua armă germană care se credea că va aduce câștigarea războiului de către Hitler.

Hotărârile fuseseră luate la indicațiile transmise din partea lui Hitler de către reprezentantul său din România.

La ora 16, Ion și Ică Antonescu au fost primiți de regele Mihai în același salon, de față fiind Constantin Sănătescu, șeful resortului militar al Casei Regelui. Audierea n-a durat mult.

După o scurtă introducere, Ion Antonescu și-a expus punctul de vedere, care coincidea cu acela spus regelui de Ică Antonescu.

După terminarea expunerii făcute de Ion Antonescu, regele răspunzându-i, i-a cerut să încheie armistițiu; la care Ion Antonescu a răspuns: "Eu nu mă iau după un copil". La aceste cuvinte, regele nu a spus nimic și, pretextând uitarea tabacherei a ieșit din salon, lăsându-i pe cei doi antonești cu generalul Sănătescu.

Fostul rege a revenit în salon și adresându-i-se lui Ion Antonescu, i-a spus:

- "Domnule mareșal, am ascultat expunerea dvs. cu care nu sunt de acord. Consider că existența neamului românesc este în pericol și din acest motiv vă demit din funcția de Conducător al Statului!"

Cu rostirea acestor ultime cuvinte, fostul rege s-a retras prin ușa ce dădea spre sufragerie, unde stătea de pază Emilian Ionescu, căruia i-a dat ordin să pună planul de arestare în aplicare...

Din cele de mai sus am putut constata hotărârea atât a lui Ion Antonescu cât și a lui Hans Frisner de a se continua războiul chiar pe pământul țării noastre. În această situație, România ar fi devenit cel mai cumplit teatru de război, iar neamul nostru întreg, ar fi fost evacuat din case așa cum au fost evacuați, sub amenințarea mitralierelor, toți locuitorii orașelor și satelor din calea armatelor hitleriste în retragerea lor din Ucraina..

“Am citit gazeta «Poporul»”

Gheție Coriolan

“Lacrima pe țară nu s-a uscat încă, deși vântul, vântul speranței a suflat și libertatea ne-a ispitit să ne ridicăm fruntea întreagă, răzășește, în fața tuturor necazurilor ce ne-au pândit din vreme de război. Charta Atlanticului dă rang uman țărilor, personalitate politică, așa după cum, de altfel se zbate omenirea aceasta de atâta timp și aceea care s-a grupat în țări mai mici ca și aceea care s-a grupat în țări mai mari. Ni s-a înfățișat Charta Atlanticului și nouă, și altora, și suntem chemați spre ea măcar dacă nu ne-am putut încă pe deplin înscrie sufletul în paragrafele ei... și nu o merităm, căci prea ne-am zbuciumat să primim rang uman în istorie. Totuși nu am apreciat spiritul de independență, iubirea pentru libertate și pentru om, ce se răspândește în această MARE CONSTITUȚIE... Nu vreau să dezbatem aici ce a adus bine sau rău așa zisa epocă fanariotă peste țara noastră. A rămas însă până în zilele noastre o zgură de servitute pe sufletul românului de «seamă», aceea care, de cele mai multe ori face și politică; a rămas «frica» parcă de a fi singuri, de a ne decide așa cum ne îndeamnă firea și istoria noastră; spaima de a dialoga în deplină egalitate sufletească cu orice țară. Spiritul Fanarului, până la Constantinopol, închinarea țării, sunt diametral opuse spiritului Chartei Atlanticului. Ea ne cerea eliberarea sufletească și noi, prea frecvent și prelungind o iobăgie a inimii, ne lucrăm deșirarea. Oamenii aceștia care au toată forța și care pot dispune după plac de țările mici, ne dau voce să ne prețuim independența întocmai ca și ei, iar unii dintre noi rămânem totuși fanarioți în apucături și frivolitate politică.

O gazetă intitulată «POPORUL», undeva, acolo departe, după ce treci munții de aur ai Băii Mari și treci semeția Gutinului, afurisea pur și simplu prin ciudatele metode contra Constituției Atlanticului, însuși poporul acela mai suveran decât oricare parte a României, poporul maramureșean.

Cine ne pune pe rug aproape în fiecare clipă istoria asta mistuită de mult, dramatizată destul pentru a primi rang de țară... Am văzut niște semnături de data asta și nu m-am mirat. Dar, totuși până când va trebui să ne «explicăm» țara, până când trebuie să ne motivăm? Pentru cei care sunt înăuntrul ei și care se întrec în a surpa câte o cărămidă.

De ce să ne necăjim însă inima, căci până la urmă nu se putea strica țara. Că ne deranjează istoria, cei cu care am vrut să facem istoria împreună, în aceleași margini de țară, asta nu înseamnă nimic pentru tăria și rezistența stâncoasă a acestui popor, care va trece neîmpieticit și peste aceste farse. Și acum un rând despre Maramureș. Altădată vom plânge o doină frumoasă pe Iza și pe Mara, și vom saluta așa cum trebuie pe falnicul țărân-maramureșean, astăzi aș vrea numai să aduc aminte că nu Maramureșul face parte din țara românească, ci oarecum România face parte din Maramureș...

De acolo ne-am dezvoltat istoria și acolo, în Munții Apuseni, am rămas «noi» în «măduvă»...

Anton Rațiu

*n. 14.03.1916
Beclean*

Ca fost colaborator apropiat al lui L. Pătrășcanu, nu pot, nu am dreptul să plec din această lume decât după ce îmi îndeplinesc o ultimă misiune: să dezvălui întregul adevăr în legătură cu ce a însemnat la începutul epocii comuniste, ceea ce a intrat în conștiința publică sub sintagma "cazul" Lucrețiu Pătrășcanu.

***Așa să-mi ajute
Dumnezeu !***

"... Este un caz unic, din câte cunosc - și îmi cer scuze anticipat față de aceia care, posibil, au fost în situații similare - de detenție în "anonimat", cu minime și pasagere contacte cu alți condamnați politici. Să recunoaștem: inventivitatea securisto-comunistă în materie de retorsiuni n-a avut limite!

Din această situație bizară înțelegem că s-a născut ideea ca memorialistica Domniei Sale să aibă un aspect deosebit. Domnul Anton Rațiu s-a dedulat în "pușcăriașul" Rădulea - numele de împrumut pe care i l-au impus tortionarii - și în "omul liber", presupus a fi, când în realitate a devenit doar după 1989 ... Un dialog insolit se desfășoară în paginile lucrării, dens în semnificații și generos în încărcătură faptică. În acest fel, autorul își verifică propria conștiință în permanență, cu obstinație poate, dar cu obstinația omului animat de cele mai bune intenții. Nu vrea să fie nedrept, motiv pentru care dezvăluie cu măsură fapte și situații în care implică nume și nu unele obișnuite, ci dintre acelea care au intrat deja în istorie: Gh. Gh.-Dej, Emil Bodnăraș, Teohari Georgescu, Ana Pauker, Vasile Luca, Al. Chișinevschi, Al. Nicolschi și numeroși alții.

Distinct de aceștia menționăm pe Lucrețiu Pătrășcanu sau Ștefan Foriș, fiindcă alăturarea numelui lor la lista anterioară ar fi echivalentă cu o blasfemie."

Florian Tănăsescu